

AGNÈS DESARTHE

Suvalgykite
mane

TYTO ALBA

AGNES DESARTHE

Suvalgykite
mane

R O M A N A S

Iš prancūzų kalbos vertė
Akvilė Melkūnaitė

VILNIUS 2007

UDK 840-3
De334

Agnès DESARTHE
MANGEZ-MOI
Bernard Grasset, Paris, 2006

Cet ouvrage, publié dans le cadre du programme d'aide à la publication Oscar Milosz, bénéficie du soutien du Ministère des Affaires Etrangères, de l'Ambassade de France en Lituanie et du Centre Culturel Français.

Knygos leidimą remia Prancūzijos užsienio reikalų ministerija, Prancūzijos ambasada Lietuvoje, Prancūzų kultūros centras (O. Milašiaus programa knygų leidimui remti).

© Editions de l'Olivier / Le Seuil,
2006
© Akvilė Melkūnaitė, vertimas į
lietuvių kalbą, 2007
© Iona Kukenytė, viršelio dizainas,
2007
© „Tyto alba“, 2007

ISBN 978-9986-16-585-9

*Dantei, savo draugams, kuriems mēgstu gaminti, ir, beje,
Klodui, – prabēgom, tarp kitko*

Ar aš melagė? Taip, nes bankininkui pasakiau, kad mokiausi viešbučių aptarnavimo mokykloje ir aštuoniolika mėnesių atlikau praktiką *Ritz* viešbučio virtuvėje. Parodžiau jam išvakarėse pasigamintus diplomus ir sutartis. Dar pamojavau aukštesniųjų vadybos studijų pažymėjimu – tai labai gražus padirbinys. Man patinka gyventi rizikuojant. Kadaisė tai ir pražudė, o ši kartą padėjo laimėti. Bankininkas nieko nė nesuuodė. Suteikė man paskolą. Padėkojau ir net nesudrebėjau. Turiu apsilankyti pas gydytoją? Prašom. Mano kraujas, brangus mano kraujas – tyras, švarut švarutėlis, tarsi nieko niekada nebūčiau patyrusi.

Ar aš melagė? Ne, nes viską, ką deduosi mokanti, iš tiesų moku daryti. Mediniais šaukštais mosuoju lyg žonglierius kuokomis, tarsi gimnastė lanksčiai ir nepriklausomai vieną nuo kitos judinu visas kūno dalis: viena ranka maišau padažą, kita skiriu kiaušinių baltymus nuo trynių ir perrišu suktinukus. Tiesa, koks nors paauglys pūkeliais apžėlusia viršutine lūpa, spuogais nusėta kakta ir riebaluotais plaukais po virėjo kepuraitė gali sukurti niekada nesustingstančią gintaro gelsvumo karamelę, patiekti jums ešerį taip, kad šis nė per milimetrą nesusitrauks, ir lyg kokia Penelopė išvinguriuoti šviežią kimštą dešrelę. Bet. BET! Įstumkite jį į virtuvę, kur klykia penki iš alkio leipstantys bambliai, kurie žaidžia čia pat jums po kojomis ir po pusvalandžio turi vėl būti mokykloje (vienas alergiškas pieno produktams, o kitas nieko nemėgsta), įmeskite šau-

niusius virėjų pameistrius į duobę su šitais liūtukais, tuščiu šaldytuvu, svylančiomis keptuvėmis ir įkvėpkite norą patiekti mažyliams sveikus pietus, o tada žiūrėkite, kaip jie suksis. Stebėkite, kaip darbuosis tie sumanūs papūtžandžiai jaunikaičiai, ir pamatysite, kaip jie subliūkš. Visko, ką patvirtina jų diplomai, mane išmokė keli gyvenimai. Pirmasis – kadaise, kai buvau motina. Antrasis – ne taip seniai, kai užsidirbdavau duoną cirko *Santo Salto* virtuvėje.

Mano restoranas bus mažytis ir nebrangus. Nemėgstu mai-vymosi. Jis vadinsis *Pas mane*, nes ten ir nakvosiu – neturiu tiek pinigų, kad mokėčiau ir paskolą, ir buto nuomą.

Jame bus galima ragauti visų patiekalų, kurių receptus pati sukūriau, pritaikiau. Čia neskambės muzika – esu per daug jausminga, o nuo lubų kabančios elektros lemputės bus oranžinės. Respublikos aveniu jau įsigijau milžinišką šaldytuvą. Jie žada nebrangiai parduoti orkaitę bei kaitlentę. „Nieko baisaus, jeigu subraižyta?“ – „Nieko! Aš ir pati gerokai subraižyta.“ Pardavėjui nejuokinga. Net nenusišypso. Vyrams nepatinka, kai moterys save nuvertina. Dar užsisakau indaplovę penkiolikai lėkščių ir stalo įrankių rinkinių – mažiausią jų turimą modelį. „Tokia bus per maža“, – tvirtina vyrukas. – „Tai viskas, ką galiu sau leisti. Pradžioje bus gerai.“ Pažada, kad atsiųs man klientų ir pats kurį vakarą neįspėjęs ateis vakarienės – bus staigmena. Aišku, meluoja, bet nesvarbu – nesusižaviu mintimi, kad reikės jam gaminti.

Valgį gaminu su meile ir iš meilės. Kaip pamilsiu savo klientus? Per didelė prabanga kelti tokį klausimą – man jis primena prostitutės, kurios kaip tik tokios prabangos ir neturi.

Apie atidarymą nepranešiau nei draugams, nei artimiesiems. Pasakiau jiems klaidingą datą. Akivaizdu, šį kartą ir aš sumelavau. Visi produktai nupirkti. Sudariau valgiaraščius. Paruošiau tai, kas virs patiekalais. Visa kita – paskutinę akimirką. Bet tokios akimirkos nėra. Laukiu. Niekas neateina. Niekas nežino, kad mano restoranas egzistuoja. Nuo vienuolikos keturiasdešimt penkių iki pusės keturių drebu. Tai vargina, ir mano bamba, pasikartojančių nerimo spazmų epicentras, kenčia žiaurų išbandymą.

Kai žmogus stabteli prie durų, vaikštinėja prie vitrinės, minityse genu jį šalin. Restoranas turi būti pilnas arba tuščias. Vienas klientas – blogiau negu nei vieno. Nusprendžiau, kad atidarysiu restoraną vidurdienį ir vakare. Pradžioje galbūt per daug. Tačiau neišmanau, kaip galėčiau išvengti klaidų. Niekada neturėjau restorano. Nežinau, kaip jis tvarkomas. Ilgai galvojau apie aprūpinimą ir likučius. Kiek produktų pirkti? Ką gaminti? Kiek laiko saugoti? Pamaščiau ir sugalvojau. Atsakymas toks: kaip didelei šeimai. Žuvis: pirkimo dieną patiekiami žalia, jei jos nesuvalgė, kitą dieną kepama, trečią dieną gaminamas žuvies paštetas, ketvirtą – sriuba. Taip darydavo mano močiutė. Taip daro dauguma moterų, ir niekas nuo to dar nenumirė. Iš kur žinau? Laikraščiai jau būtų apie tai parašę. Panašiai ir su mėsa, tik totoriškas bifšteksas man atrodo vulgarokas, todėl mėsą patiekiu pagamintą jau pirkimo dieną, vėliau ji virsta kukuliukais – švelnaus skonio

kukuliais su kalendromis ir kuminais, puoštais lenktomis saliero šakelėmis, builių plunksnelėmis, su grietine, citrina ir su česnakais pakepintais pomidorų kubeliais. Mėsai trečios galimybės nebėra. Sakykim, taip... bet juk ne. Neturiu teisės to rašyti. Su daržovėmis dar paprasčiau: šviežios, virtos, sutrintos į tyrę, sudėtos į sriubą. Panašiai su vaisiais. Pieno produktai – tikri šaunuoliai. Ilgai negenda. Jaučiu jiems ypatingą švelnumą. Visiškai jais pasitikiu. Visų rūšių sultys laikomos atskirai stikliniuose induose. Labai svarbu, kad indai būtų stikliniai. Tai irgi perėmiau iš savo močiutės.

Pirmos pamainos nebuvo. Jaučiuosi išsekusi. Tikiuosi, kad vakare sulauksiu pilnos salės, apie kokią ir svajoju. Nors klientų antplūdžio bijau dar labiau negu visiško nebuvimo. Esu nepasiruošusi. Ar kada nors būsiu? Nuo ketvirtos iki šeštos miegu. Pasirodo, sendaikčių parduotuvėje *Emaus* įsigyta sofutė yra puiki. Miegu, tačiau neužmiegu. Vokai virpa lyg peteliškės sparnai. Viską pasikartoju. Peržvelgiu, ką turėsiu atlikti. Kartojusi gestus, žodžius. „Ar rezervavote staliuką?“ „Ką norėsite gerti prie šio patiekalo?“ „Sąskaitą? Taip, tuoj atnešiu.“ „Pasiduokite pagundai – visi desertai pagaminti restorane.“ Neįmanoma. Niekada neįstengsiu ištarti šitų sakinių. Laimė, vakare valgytojų ne daugiau negu vidurdienį. Dvidešimt dvi trisdešimt penkios uždarau, nereikia tvarkyti stalų, plauti indų. Vėl išsitiesiu ant sofos. Šitas naujas gyvenimas alina, nors taip gyvenu tik pirmą dieną. Galvoju apie įmokas. Skaičiuoju, kiek turėsiu sumokėti, nors dar nieko neuždirbau. Jaučiuosi visų apleista. Nubausta. Penktą ryto pažadina šiukšlių mašina. Vadinasi, miegojau. Gera naujiena. Reikia keltis, lįsti po dušu didžiojoje plautuvėje (šito taip pat neturėčiau rašyti) ir kibti į darbą. Šiandien tikroji pirma diena. Atidarymas.

Draugams maistas atrodo skanus. Jie atnešė šampano. Tėvai kreivai nužvelgia siaurus mano stalus ir ne visai patogias kėdes. Noriu atsikirsti, kad šis restoranas ne seniems, kad jie nieko nesupranta. Tačiau jie teisūs. Man nepatinka šitie stalai ir kėdės nepatinka. Juos padovanojo tas vyrukas iš Respublikos aveniu. Pagailėjo manęs. Ruošėsi išmesti. „Jos visos išsiklapiusios, – pasakė, – be pusiausvyros. Bet jums tereikės paprašyti vyro, kad įsuktų vieną kitą medvaržtį ir šen bei ten įkaltų po vinį.“ Medvaržtį ir vinį, aš ir mano vyras. Oi. Kaip apie tai galvoti ir nesutrikti? Keičiu pokalbio temą. Klausiu, kada atveš indaplovę. „Gana anksti, gana anksti“, – patikina mane vyrukas, šįkart nemeluoja. Tą dieną, kai atvažiuoja su įranga, dovanų atveža ir valymo įrenginį.

– Kas čia? – klausia niekinamu tonu rodydamas į mano žalią *Emaus* sofutę iš dermatino, papuoštą auksinio kailio apsiuvas.

– Tai sofa. Damoms! – patikslinu, kad prikastų liežuvį.

Jis pagūžčioja pečiais ir metodiškai griozdina baldais *Pas mane* salę, kuri staiga man pasirodo per ankšta. Neramu, – galvoju sau. Gal ji sumažėjo? O gal mes paaugome?

– Čia gera, – sako jis baigęs darbą. – Intymu.

– Kuo jus pavaišinti? – klusteliu tikėdamasi, kad neužsimanys nieko konkretaus.

– Tuo, ką turite skaniausio, – atsako.

Galvoju: savimi, suvalgykite mane, bet nepasakau, nes, šiaip ar taip, tai tas pats. Atriekiu jam gabalėlį pyrago su šokoladu, kriaušėmis ir pipirais, įpilu taurę gaivaus rožinio vyno. Žiūriu, kaip valgo. Galvoju, kad vis dėlto nesumelavo. Jis valgo pas mane. Tik dabar ne vakarienės metas. Vadinasi, melavo. Žiūriu ir galvoju, kad jis minta manimi, nes į pirmąjį pyragą, atidarymo dienos desertą, sudėjau viską, ką turiu. Švelniai minkiau tešlą, kantriai tirpdžiau, pjausčiau plonutėles riekeles, sėmiau vaisių sultis ir maišiau jas į tešlą, kartu supyliau ir masajų juodumo šokoladą. Ruda tešla tarp mano delnų, suploju ją ir apverčiu, suploju ir apverčiu, pašiaūsiu kriaušes ir beriu pipirus, nes tikiu, kad virtuvėje, kaip ir kitur, paslaptinga aliteracijos galia yra paveiki. Tamsūs grūdėliai išorėje, šviesiai geltoni viduje, nesutrinti, nesutrupinti. Suskaldyti. Mano malūnėlis – tai trintuvė, ji smulkina prieskonius į mažas skiedreles. Vyriškis valgo, matau, kad jis sujaudintas. Man pasidaro gaila. Kodėl? Nežinau. Mes abu nesame verti tokio bendrumo.

Draugams atrodo, kad mano stalai ir kėdės labai geri tokie, kokie yra. „Kodėl pyrago su lapiniais runkeliais padas visiškai žalias?“ – klausia mama, kuri niekada manimi nepasitikėjo ir tikriausiai įtaria, kad palikau tešlą supelyti. „Todėl, kad įmaišiau smulkintų anyžių lapų ir svogūnėlių laiškų. Be to, taip gražiau ir lengviau.“ Tėtis kąsnį išspjauna. Nemėgsta prieskoninių žolių. Jam žolės atrodo mergaitiškos arba karviškos. Mama, mano žiniomis, – vienintelis žmogus, kuris vadina pyrago pagrindą „padu“. Man tai atrodo miela, todėl atleidžiu jai akibrokštą. Ar ji atleido manusius? Žalias tunas, marinuotas su baltaisiais svogūnėliais – tikra viršūnė, bet dėl jo gailiuosi. Atsiėjo man paskutinius marškinius, o pagaminti taip paprasta ir net nereikia jokių proto pastangų. Dėkokit ne man, o vandenynui. Tuštybė svaigina. Nuspręsta – žalios žuvies patiekalų nebegaminsiu.

Pirmosios mano klientės – licėjaus mokinės. Pro duris įžengia dvylika penkiolika. *Pas mane* jau veikia keletą dienų. Aplankė kaimynas gėlininkas, kuriam smirda iš burnos ir kuris sakosi esąs labai *pedantiškas*. Praneša tai su pasididžiavimu tarsi pasakotų apie garbingą genealogiją. Manau, jis pasirinko prekybą gėlėmis, kad paslėptų iš burnos sklindantį tulžies dvelksmą, kuris nuodija jo gomurį. Jei tikrai būtumėte toks *pedantiškas*, knieti pasakyti, nuspręstumėt kiek mažiau toks būti. Kitaip žmogus tampa niurgzlys ir jam išsiskiria juoda tulžis. Plaukas ant televizoriaus ekrano sukelia skrandžio spazmus, kartoninė lėkštutė su Nicos salotomis... – ir stemplė užsidega, skrandis susitraukia, vos tik pirkėja supainioja vėdrynus su plukėmis, ir jo seilės nusidažo tamsia spalva. Jei būtumėte ne toks *pedantiškas*, geriau jaustumėtės, o pasaulis būtų tyresnis. Tačiau nieko nepasakau.

Staiga jis sutrinka ir pasijunta lyg privalėtų pateikti man pasiūlymą. „Restoranui papuošti, – sako, – galėčiau jums atidėti neparduotas gėles. Reputacija mane įpareigoja parduoti tik tas, kurios nevysta savaitę, negaliu laikyti jų parduotuvėje ilgiau negu keturias dienas...“ Tikisi išgirsti šiltą išankstinę padėką. Tačiau aš nieko nesakau. Nieko neparodau. Neįstengiu net nusišypsoti, dėl jo burnos kvapo. Tarsi jo viduje pūtų nykštukinis lavonas. „Gėlės nebus nuvytusios“, – patikina. Tikriausiai mano akyse išvelgė pasišlykštėjimą.

Jam išėjus uždarau duris, įkvepiu visomis šnervėmis ir prisimenu Leslę, lyno akrobatę, kuri tampydavo nervus nuolatiniais skundais – tyliai murmėdavo, ir skundai tirpo prėskame jos amerikietiškos tarties padaže: „Ir vėl mėsa!“ – inkšdavo. Jei patiekdavau daržovių, skųsdavosi, kad nuo jų pučia pilvą. Kai išvirdavau makaronų, verkšlendavo, kad visa tešla prilips jai prie klubų. Aiškindavau, kad makaronai nėra kiek nestorina. Ji krizendavo melancholišku avies juoku ir užvertusi akis purtydavo galvą.

Pirmosios dvi lankytojos į ją nepanašios. Licėjaus mokinės. Kelnės kybo ant apvalainų klubų. Mažos vištelės, – pamanau sau. Jų kūnai žavingi, panašūs į milžiniškus abrikosus. Šauna mintis pirštu pabaksnoti tuos tobulus pilvukus, kurių apvalumą paryškina švytinti oda. Žinoma, nieko panašaus nepadarau.

Jos užsisako tik užkandžių. Nusistebiu.

– Per brangu, – paaiškina.

– Bet išeisite alkanos. Ar dar turite paskaitų po pietų?

– Taip, filosofiją.

– Prieš filosofuojant reikia pavalgyti. Daliju visas kainas per pusę. Tarkim, kad tai bus mano indėlis į pasaulio filosofijos ateitį. Jeigu viena iš jūsų taps didžia šio amžiaus mąstytoja...

Per daug šneku. Joms nuobodu. Atrodau trenkta. Tačiau pasinaudoti dosnumu jos neatsisako. Žiūrėdama, kaip šlamščia avokadų ir greipfrutų sriubą, svarstau, ar jos man simpatiškos ar atstumiančios. Pastebiu, kad ant dujų vamzdžio pamiršau džiūstančią liemenėlę. Toks jau atvirų virtuvių trūkumas. Susigrūdu ją į kišenę ir traukiu iš šaldytuvo seną gerą romštekso griežinį – toks švaistymas priblokštų ne vieną namų šeimininkę – nes atėjo kukuliukų diena. Tačiau aš kitokia. Aš – restorano savininkė. Su didžiausiais skanumynais elgiuosi kaip tinkama. Tai ne švaistymas, o kokybės garantija. Malu brangiausią mėsa. Kad mėsmaalės užimas netrukdytų jaunosioms

filosofėms plepėti, nusinešu ją į tualetą ir užsidarau. Tai dar vienas atvirų virtuvių trūkumas. Akimirka įsivaizduoju pilną salę, stalai padengti visiems dvidešimt penkiems klientams, užsakymai kaupiasi, klientai užėmę tualetus – trukdo man pasislėpti ir atlikti pačius triukšmingiausius darbus. Vis tiek ateis laikas, kai turėsiu užsidaryti, – galvoju sau, apimta svaigulio.

Kai išeinu, matau, kad jos išsiėmė iš krepšių cigarečių pakečius. Apima nenumaldomas noras paskelbti *Pas mane* nerūkančiųjų zona, bet tai kvaila – aš ir pati rūkau, ir verslui tai labai pakenktų. Ėdrūnės jau suvalgiusios užkandžius. Argi mamytės nemokė, kad valgyti reikia lėtai, po kiekvieno kąsnio padėti šaukštą į šalį? *Camel* dūmų vingiai susimaišo su kylančiu iš keptuvės garų debesiu. Mes panašios į tirštame rūke pasiklydusius vaiduoklius. Atrodo, kad jų tai nė kiek netrikdo, o aš džiūgauju, kad pirmosios lankytojos ne pedantės. Suintriguoti paslaptingos miglos, prie lango ima būriuotis praeiviai. Tai šlovės pradžia. Vienas vyras įpuola mūsų gelbėti. Staiga įbėga ir šaukia: „Gal paskambinti gaisrininkams?“ Krūptelim ir prapliumpam juoktis. Restorane iš tiesų tvyro puiki nuotaika.

Nuraminu jį ir siūlau prisėsti. Atidarau duris, kad susidarytų skersvėjis, ir vaišinu jį šaltutėliu baltuoju alumi. „Kad jau užėjau, tai ko nors suvalgyčiau“, – sako, atpalaiduodamas k Klaraiščio mazgą. Užklumpu jį išispitrijusį į gintaro rusvumo merginų klubus. Nusprendžiu pavaišinti jas desertu.

„O, negali būti taip skanu!“ – sušunka viena, mirkydama duonos gabalėlį padaže, kai prieinu nurinkti indų. Galų gale, man jos pasirodo labai simpatiškos. Mintyse pakrikštiju jas lankytojomis „talismanėmis“. Įžvelgiu ypatingo verslo perspektyvą. Reikėtų pritraukti gražių moterų, suteikti joms privilegijų, priviligijų. Į mano restoraną minios plūstų paganyti akių, ir pelnas būtų garantuotas. Galų gale bet kokia prekyba – toks jau dėsniškas – tampa panaši į prekybą vergais arba sąva-

davimą. Stengiuosi rasti priešingą pavyzdį, bet nerandu. Man ne gėda. Jau žinojau tai prieš atidarydama *Pas mane*. Man tai tinka. Kuo puikiausiai.

Šiąnakt sapnavau, kad į mano restoraną vakarieniauti atėjo *The Beatles*. Visi keturi. Polas Makartnis, Džonas Lenonas, Ringas Staras ir tas kitas, kurio vardo niekada neprisimenu. Matydama juos įeinančius labai apsidžiaugiu, bet sunerimstu dėl pasikartojančios atminties skylės. Kas atsitiktų, jei turėčiau juos kam nors pristatyti? Tą akimirka, kai reikia ištarti ketvirtojo „bitlo“ vardą – pšš, tuščia, niekas neateina į galvą arba priešingai, bet tai dar blogiau: Džimas Morisonas, Džimis Hendriksas, Lu Rydas. Laimė, tuo metu nedaug lan-kytojų. Vadinasi, galiu nebijoti netikėtos apklausos. Pasakau jiems, kaip juos myliu, jie jaudinamai kukliai atsako ir susėda prie stalo, kuris arčiausia virtuvės. Mus iškart apgaubia džiugus intymumo jausmas – aš stoviu prie viryklių, jie sėdi salėje, tačiau kaip bendrininkai tarsi tyčia pasirinko šią vietą, kad galėtų šnekučiuotis su manimi. Jaučiuosi pagerbta, tačiau tokį dėmesį laikau savaime suprantamu – primenu, kad pasakoju sapną.

Užsirašau užsakymą ir – naujas nerimas – Polas Makartnis nori skrudintos su džiovintais žuvies (pamiršau pasakyti, kad jie visi puikiai, be jokio akcento kalba prancūziškai). Mano valgiaraštyje nėra skrudintos su džiovintais žuvies, iškart supyktu ant savęs, kad taip arogantiškai sudariau menu. Kodėl vadinami „tikrieji“ valgiai, patiekalai, turintys „rafinuotųjų“ reputaciją – menkės filė su gervuogių sultimis

ir lauminiais mažūniais*, sluoksniuotas pyragas su baklažanais ir ėriena, karštas baltasis pyragas su sūriu, razinomis ir konjaku – kuo jie vertesni už kitus, kad būtų patiekiami *Pas mane*? Šlykščiūosi savo elitiškumu. Gėdą apvainikuoja Joko Ono, kurios buvimo iki šiol nepastebėjau (tikriausiai sapno pradžioje jos ir nebuvo, tokia jau bėda su sapnais: žmonės įžengia ir išeina visai ne laiku), rūsčiai į mane dėbteli. Ji teisi. Visiškai kvailai ėmiau tarnauti miesčioniškai virtuvei, nors, nors... nėra ko mikčioti, greičiau! Į virtuvę! Išimu iš šaldytuvo gražų jūrų velnio filė gabalėlį. Apsiginklavusi ploniausiu peiliu, kokį turiu, pjaunu sodrią ir standžią žuvies mėsą, gerokai toliau nuo stuburo – aplink jį, mano skoniui, per daug kraujo – ir nuo pilvo, kur mėsa minkštesnė, suglebusi ir nebe tokia standi tarsi didelės nulinkusios jūrų pabaisos ausys. Išpjaunu keturkampį, kuris man primena *Kapla* – medžio trinkeles, kurias pirkdavau sūnui rinkiniais po penkias, o jis statydavo nuostabias tvirtoves. Tikroviškiems prisiminimams turėtų būti draudžiama įsilieti į nepatvarią sapnų miglą, nes jie kelia nepakenčiamą skausmą. Nepriekaištingas, lygus, baltas, lankstus žuvies gabalėlis. Ruošiu smulkius džiovėsėlius: svieste skrudinu sužiedėjusios duonos trupinius. Mano akimis, trupinėliai ne visai apvalūs – nebe tokie, kokiuose apvoliodavau žuvį tais laikais, kai skrudindavau sūnui, kuris ja labai gardžiuodavosi, ir slapta džiaugiuosi, kad gyvenu pasaulyje, kurį valdo stulbinantis formos dėsnis: po stačiakampių *Kapla* trinkelių buvo stačiakampiai žuvies gabalėliai, o po jų, atėjus metui maudytis (sūnui patikdavo maudytis po vakarienės), atsirasdavo stačiakampis muilo gabalėlis. Bet ką aš čia svaičioju. Nenučiuokiu, kas dėjosi jo galvelėje. Polinkis į haliucinacijas, į intelektinės visagalybės iliuziją – dar vienas sapno keliamas nepatogumas.

* Grybas (*Marasmus oreades*).

Gelsvai apskrudę džiuvėsėliai jau paruošti, pavolioju juose kiaušinio baltymu sudrėkintą žuvis ir puikiai pavyksta: keturis kartus apversta trupinių pilnoje lėkštėje, žuvis visiškai paslėpta, nė nepasakytum, kad tai jūrų velnio filė, sakytum, kad tai žuvis, apvoliota džiuvėsėliuose. Kai dedu ją į Polo Makartnio lėkštę, jis smagiai spygteli ir tikriausiai atsidėkodamas užtraukia *Norwegian Wood*. Visi dainuoja kartu. Net Joko Ono. Kažkur už kulisų skamba gitaros ir kiti instrumentai. Kaip gražu. Aš verkiu. Verkiu, nes šitą dainą grojo patefonas, kai pirmą kartą mylėjau.

Puikiai prisimenu: gulėjau ant grindų išsitiesusi ant nugaros. Geismas augo jau mėnesių mėnesius. Juokiasi – ne iš keistumo, ne iš gėdos (jos nė nejaučiau), ne iš drovumo. Norėjau juoktis iš atradimo laimės, iš svaigulio, kuri maniau pati atradusi. Pagalvojau apie Archimedą ir Koperniką. Apie Niutoną ir Einšteiną. Pagalvojau apie Galilėjų. Mano viduje kaip visatoje – klodai, tarsi visuotinė trauka, manyje kaip žemėje – nesenkamos energijos atsargos. Kodėl anksčiau apie tai niekas nepasakojo? Kodėl pati nieko nenujaučiau? Ir visa tai – nemokama? Ir tai – visiems? Ir tai – paprasta, štai taip? Taip paprasta? Nepagalvojau, kad nevarčiau kontraceptinių tablečių, kad vaikinai buvo be prezervatyvo, kad rizikuojau pastoti arba pasigauti nežinia ką. Kokia beprotybė, pamaniau. O tuo metu *The Beatles* dainavo *Norwegian Wood*.

Ar gali būti, kad gyvename keletą gyvenimų? O gal aš linkusi daryti apibendrinimus. Gal viena išgyvenu šį jausmą. Mirsiu tik vieną kartą, tačiau per tą laiką, kuris man skirtas, tuo pačiu metu būsiu išgyvenusi virtualią skirtingų gyvenimų.

Trisdešimties buvau kitokia. Aštuonerių buvau išskirtinė būtybė. Žvelgdama į visa, kas buvo vėliau, paauglystę laikau autonomiška. Šiandien esu moteris be šaknų, atsiskyrusi, nesusprantama vienišė. Buvau apsupta būrio žmonių. Labai komunikabili. Buvau drovi. Santūri. Buvau protinga. Buvau pramuštgalvė.

Jau be penkiolikos vidurnaktis, leidžiuos vandenį į nedidukę vonelę savo milžiniškoje plautuvėje. Plautuvėse maudosi tik kūdikiai. Kūdikiai ir aš. Užkemšu nutekamąją angą ir laukiu, kol šilto vandens lygis pakils per dvidešimt centimetrų nuo dugno. Iki krašto lieka trisdešimt centimetrų. Užlipu ant stalviršio. Geležinė durų uždanga nuleista. Stoviu nuoga ant plautuvės krašto ir norėčiau, kad kas nors mane pamatytų, nes toks neįprastas reginys vertas žiūrovų. Atsisėdu, atsiremiu nugarą į lygią nerūdijančio plieno sienelę, ir vanduo neišsilieja. Gėriuosi aritmetiniu veiksmo tikslumu. Visai nesugebu skaičiuoti, viską dariau iš akies ir neapsirikau.

Kad užimčiau kuo mažiau vietos, rankas suneriu po sulenktais keliais, kūnas atsiduria beveik tokioje padėtyje, kuri vadinama „varnu“. *Santo Salto* laikais kartu su aktoriais atlikdavau

apšilimą. Praktikavom tam tikrą jogą, raumenų tempimą, atsi-
lenkimus. Mano galūnės, niekada nepatyrusios jokios discipli-
nos, traškėjo, raumenys drebėjo, bet nepasiduodavau, ir niekas
iš manęs nesišaipė. Beveik visi buvome įstatymo pažeidėjai,
paklydėliai, nė vienam nebūtų šovę į galvą stebėtis bendra-
žygių elgesiu. Neturėjome pasirinkimo, kaip tik būti pakantūs
vieni kitiems. Tai buvo pasaulis pasaulyje, kuriame nesilaikėm
visuomenę valdančių taisyklių, abejingas ano papročiams. Čia
galėjai tapti motina keturiolikos ar keturiasdešimt aštuonerių.
Likti netekėjusi arba turėti tris vyrus. Galėjai būti pačios au-
ginamų vaikų teta, pereiti dirbti nuo puodų prie kasos, ir tai
netrukdė nė vienam iš mūsų prižiūrėti arklius ar pripildyti šunų
dubenėlius. Gyvūnai buvo ypač išlavinto proto. Mums pati-
ko priimti įvairiausių rūšių gyvūnus ir nemanėme, kad tigrų
atliekamas numeris įdomesnis negu šunų arba kačių. Nebuvo
aiškios ribos, kuri skirtų naminį nuo laukinio. Mes ją nuolat
ištrindavome, leisdavom sau virsti laukiniais, įtikėdavom, kad
turime galios prijaukinti net patį atšiauriausią padarą. Niekas
nekalbėdavo. Visi šaukdavo. Labai retai vartodavom veiksma-
žodžius ir būdvardžius. Mums labiau patiko vardai, pravardės
ir onomatopėjos. Op. Tak. Bravo. Pusvalandžiui likus iki išėjimo
į areną, būdavom panašūs į gyvalazdes – sustingę, budrūs,
susilieję su virvėmis, lazdelėmis, kartimis, tinklais, skersini-
niais, susitapatinę su aksesuarais, užsimaskavę. Mūsų gyvūnai
buvo tylūs, spoksodavome vieni į kitus iki išsekimo. Žmogaus
ir šuns žvilgsniai. Ožkelės ir mergaitės žvilgsniai. Roplio ir
moters žvilgsniai. Tai buvo šaltas, bet ne sustingęs pasaulis.
Neturėjome pakankamai laiko jausmams, spragą užpildydavo
prisilietimai. Ant nugaros, ant peties, ant alkūnės visada jusda-
vai kažkieno ranką, vidinėje šlaunies pusėje – kažkieno pėdą,
kažkieno pakaušį – ant pilvo, kažkieno kelį – paslėpsnių lin-
kyje. Kartu piešėme kolektyvinę kamasutrą, keistai neturinčią

erotišškumo. Oda yra platforma. Plokščia forma kaip žemė. Tai yra dar ir apvali, ir uždara, apipinta tarpusavio priklausomybės ryšiais. Reikia daug laiko, kad suvoktum savo odą. Paradoksas, kad ji ir paviršius, ir apvalkalas, vientisa, bet nevienoda: pėdų, kaklo, smakro, šakumo oda, šonkaulių oda, vienas ir tas pats nuolatos informaciją priimantis organas. Maniau, kad pažįstu savo odą, kol vieną dieną pajutau ant pakaušio kažkieno delną, ir tas nelauktas – gal turėčiau sakyti netikėtas – delnas parodė man, kad klydau ir viską dar tik turiu atrasti. Tai nutiko prieš *Santo Salto*, ilga istorija, reikės ją kada nors papasakoti, bet kol kas kalbu apie odą, kuri, kaip ir laukiniai gyvūnai, su kuriais gyvenome, leidžiasi pripratinti ir prijaunama.

Pirmą savaitę cirke mane įelektrindavo nuolatiniai apsika-binimai – dalytis šiluma, gauti ją iš kito, perduoti, išleisti, vėl sugauti. Cirko direktorius, kurį visi vadino šeimininku, norėdamas paaiškinti, ko iš manęs tikisi, uždėjo rankas ant pečių ir pažiūrėjo į akis. Nesupratau, kam reikalingas toks iškilmingumas. Juk kalbama tik apie mėsos ir ankštinių porcijas, apie daržovių garnyrą ir prieskonių kiekio ribojimus. Ir tik gerokai vėliau, po kelių dienų, laikydama rankoje indelį aitriųjų pipirų suvokiau to apkabinimo prasmę. Tai būdas įspausti žodžius fiziškai, odoje, nes pasakyta kartą ir visiems laikams. Jei berdamas pipirus neprisiminčiau šeimininko rankų svorio ant pečių, tikriausiai įberčiau per daug, ir nesuvalgytą patiekalą parsisūtų atgal į virtuvę, o mane atleistų iš darbo. Negalėjau sau to leisti. Neturėjau pinigų, namų nei menkiausios terpės. Jei išeičiau iš cirko, būtų labai lengva ištirpti, pradingti mieste, nes esu atstumta, niekas manęs nebenori matyti – nei šeima, nei draugai. Mano draugija taip blogai vertinama, kad dingimas, paklydimas, mirtis liktų nepastebėti. Už kokio siūlelio laikiausi? Visada manome, kad tas siūlelis yra, o tada sutinkame tikrą gerąjį burtininką, tikrą gerąjį akrobatą. Kartais jokių burtų ir

nebūna, viskas priklauso tik nuo pasirengimo. Reikia manyti, kad buvau gerai pasirengusi išgyventi. Taip, būtent. Tai mano meistriškumas arba talentas.

Aš ne tik lengvai prisitaikau, dar daugiau – prisitaikymas mane tiesiog įkvepia. Ar tai kyla iš ankstyvosios vaikystės? Koks gydytojas, kokia ateities spėjikė galėtų man tai patvirtinti? Pavyzdžiui, dabar, šita plautuvė – pasinerdama joje negalvoju apie tai, kad neturiu vonios, o džiūgauju, kad turiu ištraukiamą čiaupą ir dušo galvutę, kurią čia sumanė įtaisyti šelmis gamintojas. Negalvoju apie porcelianą... och! tokią puikią porcelianinę vonią. Beje, taip ir nežinau, ar vonios daromos iš porceliano, ar iš fajanso – iš sunkios ir glotnios medžiagos, panašios į nenugriebtą pieną, kurio baltumas toks jaudinantis. Ne, visai neliūdžiu dėl to, kad čia nėra tauriosios medžiagos, tik pastebiu, koks paslankus, tvirtas ir lengvas nerūdijantis plienas – išgaubtas, tačiau nesilanksto, iš prigimties nei šiltas, nei šaltas, o pakaitom šiltas arba šaltas, nelygu, kokia medžiagos, su kuria liečiasi, temperatūra, jis tarsi atspindi mano šiluminės savireguliacijos sistemą: šalta su šaltais, šilta su šiltais, ir jokių niuansų, jokios pusiausvyros, vien tik prisiderinimas. Kas nors gal pavadintų tai tokiu pačiu lankstumu, dėl kurio įstengiu kuo patogiausiai maudytis penkiasdešimties centimetrų kraštinių plautuvėje. Kartais šia tema prisikuriu daugiaaukščių svajonių: atsiduriu negyvenamoje saloje, mane palieka ledkalnio viršūnėje, įstringu kelių šimtų metrų gylio požeminėje grotoje. Labiausiai stebina, kad košmariški prasimanymai man nesukelia nerimo. Atvirkščiai. Katastrofų, kur esu pagrindinė veikėja, scenarijai padeda žingsnelis po žingsnelio nugalėti banalybę, kurią kasdien turiu išgyventi. Paprasčiausiai gyventi – štai kas sunku, gyventi ne sūkuryje, ne pavojuje, ramiai žiūrėti į sąskaitų prismaigstyta kamštinę lentą ir manyti, kad po devyniasdešimties dienų jas pagerbsi dėmesiu, o jei neužteks pinigų,

investuosi tuos, kurių neturi, ir atsidursi ant bankroto ribos, kaip banglentininkas atsiduria milžiniškos bangos keteroje, tik jis rizikuoja gyvybe, o aš nerizikuoju niekuo: blogiausiu atveju atims nuosavybę, patirsiu nesėkmę, visiškai nuskursiu, ir nors šie vaiduokliai atrodo grėsmingi, nors žinau, kokį kartėlį sukelia – kadaise buvau juos prisileidusi labai arti – palyginti su mirtimi, jie yra niekis. Tad štai ką turiu daryti kiekvieną dieną: žengti lygiu keliu, kuris veda į rytdieną, keltis anksti, labai anksti, eiti apsipirkti, valyti, pjaustyti, galvoti, šildyti, kepti, atitirpdyti, garinti, skaičiuoti, patiekti, perskaičiuoti, vėl nuvalyti, išmesti, išsaugoti, perdirbti, dar nulupti, spausti, skabyti, trupinti, minkyti. Ateina naktis, mirkstu savo vonioje, suvedinėju sąskaitas, ir mano kasdienių veiksmų sąrašas, jų suma yra niekas, tačiau kartu – viskas. Bandau apibrėžti dėl ko gyvenu. Tai neįvardijamas ir nesugaunamas gryno džiaugsmo branduolys, niekada nepaliestas ir – visai nežinau kaip – niekaip nesusijęs su odos dirginimu. Išlipu iš plautuvės, kruopščiai nusišluostau ir išsitepu aliejumi, kurio nevartuju kepdamas – kad ir kas, ir man galioja tam tikros ribos.

Ateina gėlininkas, nešinas kaip ginklu pirmąją neišpirktą gėlių puokštę.

– Aš atidarau ne anksčiau kaip vienuoliką, – sako.

Vadinasi, jis turi laiko išgerti kavos. Taip iššifruoju informaciją, kurią ką tik pateikė ir kuri, kitaip išaiškinta, vargu ar turėtų prasmę.

– Padaryti jums kavos?

– Jei norite, – atsako, tarsi teiktų man malonumą.

Jis prisėda ant dermatininės sofutės damoms, o aš sprunku už baro, kad išvengčiau jo burnos kvapo. Dievinu savo kavos aparatą. Tas žodis nė kiek ne per stiprus – tikrai jį dievinu kaip stabą. Jis stūkso spindintis, su rankenėlėmis ir mygtukais, vamzdeliais, grotelėmis, panašus į privataus lėktuvo prietaisų skydelį. Negaliu atsitokėti nuo šitokios prabangos. Mano kavos aparato gamintojas vadinasi *Hirschmüller*, tai originalaus gamintojo *Krüger*, kurio būstinė yra Nešatelyje, Šveicarijoje, vokiečių filialas. Padedama savo naujojo draugo, Respublikos aveniu prekybininko, tapau labai apsišvietusi virtuvės įrangos srityje. Tai senas, bet beveik nenaudotas modelis, kuriam jis suteikė neįtikėtiną kreditą, tokį, dėl kurio galėčiau manyti, kad mane išimylėjo, jeigu tik nebūčiau blaivesnio proto. Labiausiai jis vertina, kad naudojuosi jo aparatais, tai pirmas žingsnis, – svarstau spausdama kaušelį su kava prie vandens sklendės.

– Aš mėgstu stiprią, – patikslina gėlininkas. – Jei nesunku.

Vos susilaikau nepasiūliusi jam užkrimsti kavos pupelių, kad iškvepiamas oras būtų gaivesnis.

– Jokio vargo, – atsakau. – Aš taip pat.

– Mano vardas Vensanas.

– Mano vardas Mirjama.

Praplėšiu rudą pakuotės popierių.

– Neturiu vazos, – apgailestauju žiūrėdama į gėles: nuleipusios notros, gvazdikai parudavusiais žiedlapiais, gubojos, kurių žiedeliai byra taip, kad plautuvės kraštai tuoj pat pasidengia gražiu sniego kilimu. Dar yra du ilgi, nežinau kokio augalo, stiebai, tikriausiai egzotiško, jų viršuje kyšo po ruoželių ryškiai raudonų susiraukšlėjusių samanų, kurios visai nesąmoningai man primena patys žinote ką.

– Kaip nemalonu! – sušunka, užuot bėgęs į savo sandėliuką ir parūpinęs man įskilusių vazonėlių, iš mados išėjusių vazelių vienai gėlei, surūdijusių kibirų – na, ką aš žinau, įvairiausių indų, kuriais tikriausiai užgriozdintas visas jo parduotuvės sandėlis ir kuriuos jis dėl paslaptinių priežasčių tebesaugo.

Paaukoju du grafinus ir tris stiklines.

Kava paruošta. Mano skoniui gėlėmis puošta aplinka kiek perkrauta, puokštės skleidžia apvytusio sodo aromata, o jo galia smarkiai veikia jautrius mano nervus.

– Kaip sekasi verslas? – klausia Vensanas ir panardina blyškias lūpas į stiprią kavą.

Minutėlę pagalvoju. Dirbu jau vienuolikta diena. Turiu tris šimtus eurų įplaukų ir keturis tūkstančius deficito, neskaičiuoju įvairių dar negražintų skolų.

– Gerai, – sakau ir šypsausi. – Net labai gerai. Keista. Sekasi geriau, negu tikėjaisi. Prieš tai turėjau arbatinę septintoje apylinkėje. Darbas labai varginantis, užtatai kiek ten uždirbome!

Vėdinuosi, tarsi nuo praeities turtu, nors ir išgalvotų, mane būtų užplūdęs karštis.

– Septintoje apylinkėje? – susižavėjęs stebisi Vensanas.

Kad tik nepaklaustų gatvės pavadinimo.

– Taip, netoli Invalidų.

Kokia aš nutrūktgalvė.

– Nelabai mėgstu tą miesto dalį, – niūriai tarsteli.

Prisimenu, kad jis turi palaikyti savo – pedanto – reputaciją.

– Jūs teisus. Lankytojai buvo nepakenčiami. Čia daug labiau... Daug labiau...

Nerandu žodžio, nes lankytojų taip mažai, kad sunku juos apibūdinti.

– Daug jaučiau, – linksi jis.

– Būtent!

Staiga man šauna geniali mintis. Bet leidžiu jai nuplaukti. Neturiu laiko iš karto apsvarstyti. Galės užėiti vėliau. Dirbu jau vienuolikta diena, sekasi visai prastai. Šaldytuve kaupiasi maisto likučiai. Išmetu jautienos sprandinės griežinius, šveičiu lauk porus, aukoju pomidorus. Kiekvieną kartą, kai pasilenkiu prie šiukšlių dėžės, mano sąžinė susiriečia po kaltės botagėliu. Jaučiuosi lyg kažkas stebėtų, ir tas kažkas visai nepatenkintas. Gali būti, kad grėsmingasis „kažkas“ yra tik mano šešėlis, išsigąstu jo, kaip naktį žingsniuodami per tuščią butą išsigąstam šoniniame veidrodyje suspindusio akies baltymo. Veidrodyje pasirodė tavo veidas, bet kol suvokei – kraujas jau sustingo. Gali būti, kad vertinant žvilgsnis, kuris mane slegia, yra mano pačios, gali būti, kad teismas, kuris svarsto mano bylą, yra mano sąžinė, vargšė plakama sąžinė. Bet staiga bežiūrint į Vensaną, kuris neparduotas gėles panaudoja kaip dovaną man, persmelkia antra geniali mintis. Šitas vyras daug daro mano labui. Jis mane įkvepia. Jis yra mano mūza, kadangi tai vaikinai, pavadinu jį „mano marmūzius“. Jaučiu, kad Vensanas norėtų

pasiteirauti apie asmeninį gyvenimą. Jam labai knieti sužinoti, pavyzdžiui, ar esu ištekėjusi. Vienišos moterys jį gerokai trikdo, tai normalu – kenkia jo verslui.

– Tai jūs iš naujo viską investavote į... į savo...

Kodėl jam taip sunku *Pas mane* pavadinti restoranu? Jeigu žmonės negali suprasti, kad čia yra vieta, kurioje valgoma, kurioje mokama už tai, kad gautum maisto, vadinasi, reikalai niekada nepajudės. Tiesa, neturiu iškabos. Tiesa, kad prie įėjimo neparašyta nei *Restoranas*, nei *Kavinė – baras*, nei *Aludė*. Netgi neparašyta *Pas mane* – neturėjau laiko, kopėčių, dažų. Tačiau turiu vitriną su valgiaraščiu, parašytu lentoje, o už jos stovi stalai, kėdės, dermatininė sofutė, pačioje gilumoje švyti nikeliuoti mano kavos aparato žiburiai. Velnias, – sakau sau. Štai kaip. Štai kaip viskas paprasta – žmonės nesuprato, kad atidariau restoraną. O, Vensanai, Vensanai, kaip tu man pagelbėjai!

– Norite pasakyti – mano restorane?

– Na, taip, jūsų... versle.

– Ne, visus pinigus, kuriuos gavau pardavusi arbatinę, investavau biržoje. Šitam verslui įsigyti ėmiau paskolą, – atsakau, norėdama padaryti įspūdį.

– Sumanu, – tarsteli pusbalsiu ir pamerkia akį.

Pradedu prisirišti prie naujosios savo asmenybės, tai viena iš prisitaikymo bėdų: prisitaikymui tinka bet kokia struktūra. Ir *business woman** bateliai man nė kiek neatrodo per ankšti. Staiga užsimanau papasakoti jam apie šeimą, kuri taip puikiai tiktų prie naujos mano asmenybės: turėčiau vyrą advokatą, penkis vaikus – taip, mes katalikai, žinoma, šiuolaikiški, tačiau laikomės tam tikrų vertybių. Viskas laužta iš piršto, nes mano prijuostė skylėta, o velvetinių kelnių klešnės apačioje apibrizgusios. Ir dar dėl išvaizdos – žinau, kad esu labiau pa-

* Verslininkės (*angl.*).

naši į visko gyvenime mačiusią indėnę arba į čigonę, gavusią užduotį įsilieti į visuomenę, negu į konkursų nugalėtoją Mariją Žozefą*. Priešingai, negu norisi manyti, lankstumas ir mitomanija nedera kartu. Mitomanas jaučia malonumą ne vien klaidindamas pašnekovą, svaičiuotoją įkvepia dar ir nuostaba, kurią jaučia pats patikėdamas savo prasimanymais. Manyje nuostabos – nė kvapo. Būti vienokiai, būti kitokiai – man visai jokio skirtumo.

Kavos puodeliuose nebeliko. Negalime apsimesti, kad užsiverčiame paskutinį gurkšnelį.

– Ar jūs mėgstate skaityti? – tada paklausia Vensanas.

Net jei širdį būtų pervėręs peiliu, nejausčiau aštresnio skausmo. Sukandu žandikaulius. Neatsakau. Negaliu atsakyti.

Jis pakyla ir apžvelgia salę.

– Neįprasta, kad knygų būtų tokioje vietoje kaip... kaip... Ar visas perskaitėte? – kamantinėja, ištraukdamas vieną iš trisdešimt trijų tomelių, kuriuos surikiavau lentynoje priešais sofą.

– *Jaunojo Verterio kančios*, – lemena. – Tikriausiai ne labai gero ūpo skaitymėlis. O ką reiškia *Te vild palms*? Čia angliškai ar vokiškai? Keliomis kalbomis jūs kalbate? O, čia jau panašiau į mano stilių – *Elfų karalystės*, ar esat skaičiusi *Hobitą Bilbo*? Matau, turite ir vaikiškų knygų. *Alisa stebuklų šalyje* – man rodos, šitą skaičiau dar mažas. Tai buvo knyga su plokštele. Ar pamenate knygas su plokštelėmis? Jos labai praktiškos, tinka vaikams, kurie nemėgsta skaityti, taip pat ir suaugusiesiems, bet jums juk tokių sunkumų nekyla. Vis dėlto keista, kad tokia...

Jis viską suardys. Jei kurią nors atsivers ir pradės skaityti, kvėpuoti į ją, jei ims gadinti malonų seno popieriaus kvapą blogu burnos kvapu... Bet ne. Jis ne toks smalsus, be to, ypač

* *La Marie-Joseph* – garsus, prabangus Briuselio restoranas.

atsargus. Nepamirškime, kad prekiauja gėlėmis. Parduoda gyvus daiktus, kurie labai greitai miršta. Paklausė, ar mėgstu skaityti, bet jam nusispjaut į atsakymą, ir juo geriau, nes atsakydama labai ilgai užtrukčiau, o jis pavėluotų atidaryti savo parduotuvę. Žinau, kad galiu ir toliau tylėti, jis dar turi ką pasakyti. Gali prasimanyti ganėtinai trumpų pastabėlių, kurios padės maloniai leisti visas jam iki išėjimo likusias dešimt minučių. Netrukdu. Leidžiu kalbėti. O tuo metu galvoju apie vieną brangiausių savo knygų – jos nėra lentynoje, neatkeliavo kartu su manimi, pamečiau ją ir beveik galėčiau apraudoti, jei slapta nesitikėčiau, kad vieną dieną sugrįš. Paskutiniame veiksmė, beveik pačioje pabaigoje, kaip vienoje Šekspyro pjesėje, kažkas – gal žinios nešėjas, gal pasiuntinys iš praeities – man ją gražins. Tos knygos negaliu nusipirkti, nes nežinau nei pavadinimo, nei autoriaus pavardės. Sakote, keista. Taip, ypač dėl to, kad esu ją keletą kartų skaičiusi. Turiu tokią bėdą. Neurologinę. Neurologinę, jei tik ne psichologinę (tikrai siaubingas žodis). Nesugebu įvardyti knygų. Painioju visus autorius. Pavyzdžiui, ką tik paminėjau Šekspyro pjesę, bet galimas daiktas, kad ta, apie kurią galvoju, – Moljero arba Ibseno. Įstengiu susidoroti tik su trisdešimt trimis savo klajokliškos bibliotekos tomeliais. Visa kita tik sanoka, chaosas, o man – dar ir visų įmanomų grožybių vieta. Knyga, apie kurią galvoju, kol Vensanas dėsto lyginamąją patefono ir elektrofono privalumų analizę, ta knyga, kurią pamečiau, buvo filosofijos traktatas. Mano mėgstamiausiam skyriuje rašoma apie šunį. Autorius aiškina, kad šuo nėra gyvūnas. Pasak jo ar jos (panašiai kaip pavardžių, neprisimenu ir rašytojų lyties), šuo yra sąvoka. Dobermanas nelabai panašus į kokerį, kuris, savo ruožtu, turi labai nedaug bendrų bruožų su čichuachua, senbernaras gali susitikti su pekinu ir, teoriškai, jiems yra galimybė poruotis, bet ar tai atsitinka ir ar tai pageidautina? Nors zoolo-

gijos požiūriu jie priklauso tai pačiai rūšiai, praktiniu požiūriu iškart krinta į akis tai, kad jie neskirti vienas kitam. Paskui autorius ar autorė stebėjosi, kad jo ar jos trejų metų dukrelė (toks asmeninio gyvenimo painiojimas su racionalizmu verčia mane manyti, kad autorius – anglosaksas) vos pamačiusi iš karto atpažindavo šunį gatvėje, nors gyvūnai, į kuriuos ji džiaugsmingai ištiesdavo pirštuką, rodydama, kaip dera jos kalbos ir skirstymo kategorijomis įgūdžiai, nė per nago juodymą vienas į kitą nepanašūs. Jei akiplotin pakliūdavo katinas, nors ir stambus, ji neapsirikdavo. Jei netoliese pasirodydavo koks nors ponis, kad ir mažiausias iš savo padermės, žemesnis už danų dogą, ji nesušukdavo: „Šuo! Šuo!“ Žinojo: net tylintis, net stačiomis ausimis, net be uodegos, net aprengtas miniatiūrinio paltuku, kad apsisaugotų nuo blogo oro, šuo išlaiko savo sąvokos vientisumą. Ši, kad ir paini, mintis man niekaip neduoda ramybės, kai galvoju apie tai, jog mano įstaiga – nenusakoma. Vensanas negali išstarti, kad atidariau restoraną. Neranda žodžio įvardyti vietai, kurioje esame, dėl to jaučiuosi kaip už sąvokos ribų atsidūręs šuo, vienintelis, kurį trejų metų vaikai kartais palaiko lokių arba katinu. Skaudu suvokti, kad tokią keblią padėtį sukūriau pati.

Svarstau, kada gi supratau, jog norint toliau gyventi reikia daug smarkiau negu anksčiau stengtis. Tiesiog gyventi. Nė nežinau kodėl, visada įsivaizdavau gyvenimą kalno pavidalo. Vaikystė, paauglystė ir suaugusiojo gyvenimo pradžia buvo kopimas. Vėliau, atėjus keturiasdešimtmečiui ar penkiasdešimtmečiui, prasidėdavo leidimasis, savaime suprantama, svaiginantis riedėjimas mirties link. Ši, ko gero, gana paplitusi mintis – neteisinga. Kasdien vis aiškiau tai suvokiū. Viską pradėdi leisdamasis žemyn, tuščiaja eiga, be jokių pastangų. Turi į valias laiko grožėtis gamtovaizdžiu ir mėgautis aromatais – dėl to taip ilgai išlieka vaikystės kvapai.

Tik vėliau prieš mus iškyla tikrasis šlaitas, ilgokai užtrunkame, kol iš tiesų suprantame, kas tai yra – sunkus kopimas, kurio baigtis tokia pati kaip ir beprotiškas nuolydis, kuriuo, jau įsivaizdavom, visu greičiu rieda. Ir rudens vakarą įmerkusi rankas kibire gręži jame skudurą, kuriuo tuojau plausi (jau ketvirtą ar penktą kartą šiandien?) purvinas virtuvės grindis, ir galvoji: dėl ko širdgėla yra tokio paties sunkumo, tokio pavidalo ir neperregimo juodumo kaip priekalas? Gręži pilką skudurą, sugėrusį kūdikių vėmalus, jų šlapimą, išlietą pomidorų padažą, vyną, gimtadienių šampaną, tūkstančius vandens lašelių, ištiškusių, kai karščio išsekinti vaikai žaidė vandens mūši, niūrų šaligatvių purvą, kurį parsinešėme namo. Gręži tą nelaimingą skudurą, kuris tiek daug matė, o susitraukia tavo širdis,

kepenys ir skrandis, kad išsklaidytų po kraujagysles apkartusį, sutirštėjusį ir tikriausiai tokį pat purviną, kaip vanduo paplavų kibire, kraują. Kyla liūdesys, ir jei nebūtų ko nusitverti, jei nebūtų neišsiųstų laiškų, neapmokėtų sąskaitų, nesuplanuotų atostogų, jame paskęstum. Žinom, kad jei žingsnis po žingsnio negaminsime kaip patiekalo savo gyvenimo, niekas to už mus nepadarys.

Prisimenu vieną vaikystės animacinį filmuką, jis, rodos, vadinosi *Linija*. Tai buvo mano mėgstamiausia programa. Ten matydavai žmogeliuko profilį, nupieštą viena linija, kuri prasi-dėdavo nuo žemės, brėžė jo kūno ir galvos kontūrus, tada leisdavosi žemyn, ir vėl į žemę taip, kad viskas viename brūkšnyje susipindavo: veikėjas, dekoracijos, horizontas. Žmogeliukas eidavo, niūniuodavo, murmėdavo, būdavo linksmas, staiga linija, ta linija, kuri jį apibrėžė, jam prieš pat akis, per porą žingsnių nutrūkdavo. Tada jis šaukdavo itališku akcentu pagražinta prancūzų greitakalbe: „O, bet kodėl čia nebėra linijos?“ Dažnai irdamas, lyg nebaigtas mezginys, krisdavo į prarają ir šaukdavo „Aaaaaaaaaa!“ Kartais išsikapstydavo. Kartais būdavo, kad prieš save nutiesia kelią paėmęs atkarpa iš jau nueito. Jis buvo žmogus, kuris kas dieną turi pats nusitiesti bėgius, kuriais riedės jo garvežys. Vadinasi, tai suaugęs, žmogus pačiame kopimo į nebūtį įkarštyje. Ateina diena ir atsitinka kaip *Linijoje* – atsiduriame prie prarajos, ir nėra žmogaus, į kurį galima įsikibti. Mes apstulbę, kad nieko nenumatėm, pasibaisėję, kad niekam tai nerūpi. O, kodėl čia nebėra linijos? – galvojame grėždami skudurą. Linijos nebėra, nes ir tai buvo netiesa, akių dūmimas. Kad gerai sektųsi, nepakanka tik eiti keliu, reikia kas akimirką jį užlieti sodriu savo svajonių ir vilčių asfaltu, mintyse pažymėti, prisiversti numatyti neišvengiamus staigius posūkius ir paviršiaus nelygumus. Kartais, kai sekasi, kai stebuklingai pavyksta kiek labiau pastūmėti į

priekį siaubingą savo meno kūrinį, gauname atsikvėpti, tada būna gera ir viskas klostosi savaime. Esame pasirengę patikėti, kad nuo šiol viskas bus gerai. Esame tokie naivūs, o atmintis tokia trumpa, kad net nepamenam, jog žemė, kuri mus priima, yra mūsų pačių rankų ir smegenų, tokių greitų įsivaizduoti ką tik nori, darbas. Taigi gyvename kaip inkstai taukuose iki kitos prarajos, virš kurios pasilenkiam ir sutrinkam. Galvojame: nebeturiu jėgų, nusipelniau ko nors geresnio, atėjo laikas, kad kas nors man padėtų, laikas, kad kas nors paimtų už rankos. Aplink – ištisa nuleistų rankų kariuomenė. Visi pavargę. Vyrai, žmonai, draugams – visiems viskas įgrysta tuo pačiu metu, ir tada ateina – tik tuo atveju, jei sekasi, tik tada, jeigu nebijome arba esame pakankamai išprotėję užkibti ant greitai dingsiančio kabliuko – tada ateina meilė. Ir tada jau į nebūtį pili ne asfaltą, o statai kabantį tiltą, kelią į begalybę.

Šį vakarą brolis vedasi mane į restoraną. Mano brolis Šarlis – šaunus vyras, visi taip sako, ir tai tiesa. Kiek žinau, turi vien gerų savybių. Ramus, subtilus, patikimas, linksmas, išradingas ir bet kokiomis aplinkybėmis, bet kurioje vietoje nesutrinka. Kartais galvoju, kad jis yra vykusi mano pačios kopija. Kai buvau maža, jis mane erzino, nes niekada nesinervindavo. Širsdavau, riaumodavau, spiegdavau, daužydavau kumščiais, raudodavau. O jis ne – jo šypsena, paslaptinga šypsena, išsi-skleisdavo virš ilgo kaklo tarsi burė. Jis ketveriais metais už mane jaunesnis. Mano akimis, atrodo daug jaunesnis. Šįryt, iškart po to, kai išėjo Vensanas, jis paskambino.

– Ar kartais šiandien ne ta diena, kai restoranas uždarytas? – pasiteiravo.

– Tokios dienos nenumačiau.

– Būtent. Kadangi nenumatei, galim nuspręsti, kad ji bet kada. Jei kada pasijusi pavargusi, na, sakykim, kad tokia diena šiandien – vakaras, kai restoranas uždarytas.

– Kodėl?

– Nes noriu pakviesti tave į restoraną.

– Tai pokštas?

– Ne.

– Tu net neatėjai į mano restorano atidarymą.

– Buvau Toronte.

Brolis daug keliauja, tai labai gerai. Neserga jūros liga, jo

nekamuoja laiko juostų skirtumas. Niekada apie tai nekalba. Nesigiria. Šias nuostabias smulkmenas žinau tik todėl, kad vieną kartą, seniai, teko su juo keliauti.

– O dabar, – sakau jam, – grįžai, todėl skambini, nes esu tavo paslaugoms. Tau užtenka paskambinti, ir aš atleksiui, uždarysiu restoraną. Rizikuoji bankrutuoti, supranti?

– Būtent. Vienas vakaras, kai uždarysi, nieko nepakeis. Užvažiuosiu tavęs paimti.

– Motociklu?

– Motociklu.

Vyresnė esu aš, bet vadovauja jis, nes jis protingesnis. Taip jau viskas pasiskirstė, ir labai anksti. Net kūdikis jis man darė įspūdį. Buvo tykus ir viską, ką turi daryti kūdikis, darydavo stebėtinai meistriškai. Gerai valgė, gerai miegojo, rodė baisiai juokingas, gražias grimasas. Žiūrėdavau jam į akis neapykantos suspausta širdimi. Jo švino spalvos akių vyzdžiai atspindėdavo mano atvaizdą, prisiartindavau, kad geriau save matyčiau: tada jis ištiesdavo rankytes, uždėdavo delniukus ant skruostų ir atsainiai čiulpdavo man nosį. Nepaisydama jauno amžiaus suvokiau, kad jam trūksta nuoseklumo, tai mane linksmino, laikiau tai labai savita humoro forma.

Restoranas, kurį išrinko brolis, buvo labai rafinuotas. Aš nepratusi lankytis tokio pobūdžio vietose. Ir, priešingai negu brolis, labai greitai sutrinku. Čia viskas kuo nuostabiausiai apgalvota ir įrengta. Pastebiu, kad staltiesės trumpos ir iš po jų gerai matyti elegantiškos drožinėto medžio stalų kojos. Mane toks dėmesys jaudina – jei turi gražias kojas, kam jas slėpti? Stalo įrankiai taip pat neįprasti, spindi balsvu spindesiu kaip senas sidabras, tačiau yra labai lengvi, beveik besvoriai. Taigi atrodo beveik lyg valgytume pirštais, niekas nekliūva, maistas pats skrenda į burną. Svarstau, ką šio restorano savininkas gal-

votų apie mano restoraną. Apima gėda. Apgailėtina gėda šuns, atsidūrusio už sąvokos ribų.

Užsisakiau Naujosios Zelandijos špinatų su trumų padažu. Naujosios Zelandijos špinatai yra labai retos salotos – stora-lapės, jų mėsingi lapai gražiai išsidėstę aplink stiebą, kurio minkštimas labai skanus. Nežinau, kur galima jų nusipirkti. Mano restorane gali gauti paprastosios, romaniškos, gražgarstės – jos lapų įmetu ir į gaminamą mėsą, nes tas augalas mėsos spalvos, stengiuosi jį sutaikyti su jo gyvuliškąja ypatybe. Veltui švaistausi, nes dauguma žmonių palieka juos ant lėkštės krašto susiraukšlėjusius ir apgailėtinus tarsi kokią nevykusią patiekalo puošmeną. Tačiau tęsiu rūšių maišymo pastangas – man atrodo, kad maisto produktai to ir tikisi iš manęs, kad būtent tai ir turiu pateikti pasauliui. Gražgarstė su mėsa. Avokadai su vaisiais. Baltasis vynas su sūriu. Perkuriu draugų poras, sukčiauju lošdama „Septynis pikus“.

Nesuprantu, kaip jie čia sutvarkė apšvietimą. Nematyti nė vienos lempos, ir žvakių nėra, tačiau mus užlieja šviesa arba, tiksliau, patys įsiliejame į šviesą. Mus – brolių, kitus klientus ir mane – supa auksinė pašvaistė. Padavėjai taip pat su nim-bais tarsi per nesibaigiantį saulėlydį. Mes visi tokie gražūs, kad pagalvoju, ar tik nebūsime perkelti į rojų. Figūrėles, kurio-mis virtome, kažkieno mikli ir geranoriška ranka įmerkė į už-maršties ir ilgesio vonelę, ant mūsų skruostų ir kaktų visomis vaivorykštės spalvomis sušvinta maži pusmėnuliai. Valgau stebuklingas salotas – nes dabar, kai pagalvoju, suprantu, kad Naujosios Zelandijos špinatai ne kur nors perkami, o skinami Broseliando girioje pasišviečiant šalta deglo šviesa – jos skanesnės už visus mano gaminamus patiekalus, kuriais, nepaisy-dama nieko, taip didžiuojuosi.

Nesitikėjau, kad nuosprendis užgrius taip staiga ir iš jo su-žinosiu, jog suklydau – galų gale nesu sukurta tam, ką įsivaiz-

davau. Šis prabangus restoranas, kurio tapatybe nei paskirtimi niekas nė akimirką nesuabejotų, šis visiškai konceptualus restoranas primeta nepakeliamą palyginimą. Nesu pudelis akistatoje su dobermanu, nei pekinas poroje su labradoru, ne, esu pačiame kraštiniame taške – negražus pliušinis šuniukas, toks, kurio niekas nenori, dulkantis kaimo parduotuvėlės lentynoje, – jos savininkas kadaise ruošėsi prekiauti žaislais, kad priviliotų lankytojų. Be to, nesitikėjau, kad šis skaudus apreiškimas ateis iš brolio. Koks sumanymas? Kodėl jis čia atsivedė? Galbūt mano, kad nuopuolis ne toks skausmingas, jeigu bus greitas ir netikėtas. Bet juk ne. Jis nebuvo užėjęs į mano restoraną. Nežino, ką žmonės jame valgo, nežino ir ant ko sėdi. Jis pasakoja. Kalba be paliovos nuo tos akimirkos, kai atėjome, bet – siaubinga – nieko negirdėjau. Jo balso skambesį jutau, kaip juntamas bangų ošimas, jis svaigina arba erzina, liūliuoja arba suteikia žvalumo, bet ar kas bandytų išsiaiškinti jo reikšmę?

– Negirdėjau nieko, ką sakei.

Mėgstu, kad tarp mūsų viskas būtų aišku. Tikiuosi tik, kad jis nepranešė apie savo sužadėtinės mirtį arba staigų atleidimą iš darbo, dar bijau nepagydomos ligos. Drebu galvodama apie tokias prognozes. O jis šypsosi.

– Nieko reikšminga, – atsako. – Jei nori, santrauka tokia: pasakojau apie naujus mankštos pratimus, kuriuos darau kiekvieną rytą. Dar užsiminiau, kaip suradau šitą vietą. Ar ji tau patinka?

– Kas?

– Šita vieta.

Atsakymą palydi platus ir kartu santūrus mostas, aprėpiantis sienas, baldus ir net žmones, kurie dirba ir vakarieniauja, tarsi visa tai jam priklausytų.

– Mane tai žemina, – atsakau skubotai.

Mano atsakymas žeidžiantis ir nesuprantamas.

Bet Šarlis ir toliau šypsosi. Neįsižeidė. Susidomėjo. Nori suprasti, kodėl taip jaučiuosi. Nori žinoti, ar tai susiję su mūsų svetima kilme. Nori sužinoti, ar tapau dar didesnė kairuolė negu jis. Nori žinoti, ar salotos man neskanios.

Paaiškinu, kad jaučiuosi kvailai, nes... o, kaip čia yra, kodėl jis iš viso manęs to klausia? Gal pamiršo, kad neseniai pati atidariau restoraną? Dirbu užsimušdama nuo ryto iki nakties, skausmai varsto visą nugarą ir riešus dėl to, kad stoviu ir plaku padažus, mano virtuvė atrodo banali ir netvarkinga, nesu patyrusi padavėja, išlieju sriubą, esu negrabi, per lėta net tada, kai skubu, nemoku elgtis su lankytojais, nesu įvaldžiusi pokalbio meno, o apšvietimas mano restorane – du neonai ant galinės sienos ir dvi didžiulės oranžinės lempos, kuriomis žavėjauisi pirmą dieną, o nuo to laiko nuoširdžiai nepakenčiu. Jaučiuosi pažeminta, nes imu suprasti, kad nieko neišmanau apie restoranų verslą, kad tai amatas, o aš jo neišmokau. Beje, aš iš viso nieko neišmokau, niekada, niekada savo šuniškame gyvenime, aš nesugebu, pakišiu raktą po durimis ir...

Man pavyko nekelti balso, bet ašarų negaliu sulaikyti. Pravirkstu kaip tik tą minutę, kai padavėjas – labai gražus tamsiaplaukis jaunuolis ilgiausiomis blakstienomis – prieina nurinkti užkandžių lėkščių.

– Ačiū, – sako Šarlis, – buvo labai skanu.

Jis atrodo toks įsitikinęs, jam taip pavyksta sušvelninti balsą jausmo gaidelė, jog gali pamanyti, kad verkiu kaip tik dėl to – nes skanu. Vos keliais žodžiais jis surežisavo mano skausmą, perkėlė jį, pavertė daug kilnesniu jausmu, priskirdamas estetiinę priežastį. Išvadavo jį nuo lėkštumo, ir akibrokštas išsisklaidė. Jaunuolis man šypsosi, kartu su manimi jaučia – bent jau taip mano – švelnų, sukrečiantį tobulo salotų ir padažo derinio sukeltą susijaudinimą. Grįžęs į virtuvę, galės šios vietos

šeimininkui pasakyti, kad pravirkdė dar vieną klientę. O šis, pagalandęs savo didįjį peilį, kuriame atsispindi jo mėsingos lūpos, išmeigs ašmenis į švelnią ir švytinčią veršiuko sprandinės mėsa, kurią man ruošia.

Baisiuosi tuo spektakliu, kurį vaidinu savo broliui. Noriu būti stipri, noriu būti sveiko proto. Trokštu klusnaus vaiko racionalumo, kaip pamestoje filosofijos knygoje, noriu įkvėpti kitiems pagarbą, o ne gailestį, ne užuojautą. Ašaros išsenka. Ištiesinu pečius, pažiūriu į Šarlą ir mes prapliumpam kvatotis.

– Man taip patinka, kad tu visada darai bet ką, – sako jis.

– Prašau?

Nebesijuokiu.

– Kai pasakei, kad ruošies atidaryti restoraną, maniau, juokauji.

– Nepatikėjai?

– Nei sekundę.

– Mane tai žeidžia.

– Na, neturėtų. Juk tu tai padarei. Aš klydau, tu buvai teisi. Tu laimėjai.

– Kodėl mane čia atsivedei?

– Norėjau įrodyti, kad man trūksta vaizduotės. Jeigu atidaryčiau restoraną, jis būtų kaip šitas. Esu tikras, kad taviškis kitoks. Tikras, kad tavo restoranas nepanašus į joki kitą. Nesuprantu, kaip galiu būti toks konformistas, o tu – priešingai.

– Tu pavydi.

– Ne. Negalėčiau gyventi tavo gyvenimo.

– Aš irgi negaliu.

Šarlis gūžteli pečiais. Man dingteli, kad nenorėčiau jo gyvenimo. Turėti pirmą žmoną, su kuria susipažino studijuodamas, nelabai gražią, bet tvirtą. Su ja susilaukti dviejų nuostabių vaikų, juos auginti pagal išbandytą receptą: sportas, ilgi, draugiški, giliamintiški pašnekesiai savaitgaliais kaime. Palikti ją, nes

ji niekaip negali pasiekti pilnatvės, o, pasak jos psichoterapeuto, jų santuoka gali būti kliūtis. Sutikti naują gražesnę ir jaunesnę sužadėtinę, nuolat ją kankinti atsisakant kartu turėti vaiką. Ir per visą tą laiką uždirbti pakankamai pinigų pragyvenimui ir tam, kad vaišintum seserį (manau, ir kitus) prašmatniomis vakarienėmis ypatingose vietose. Aš negalėčiau. Bandžiau. kažkas man trukdo. Jėga. Srautas. Mano brolis yra burlaivis, o aš – valtis, kurios kilis per trumpas, o vairas per ilgas. Menkiausias vairalazdės suktelėjimas – ir aš jau per tūkstančius mylių nukrypstu nuo numatyto kurso. Mano inercija kaip didelio laivo. Kai priartėju prie uosto, beprasmiška kreipti mane į prieigas – šaunu tiesiai į molą. Mano gyvenimas, nors lėtas ir nevaizdingas, sukėlė daug praradimų. Bet tolumoje pastebėjau neramų švyturio mirksėjimą. Gavau įspėjimą, sakiau – taip, taip, žinau, viską sulaužysiu, bet buvo per vėlu.

– Ir kaip viskas vyksta tavo knaipėje? – klausia Šarlis.

– Kodėl vadini ją knaipe? Juk nematei.

– Tėtis taip vadina – tavo sesers knaipė.

Pasijuntu lyg būčiau atidariusi viešnamį.

– O ką jis dar sako?

– Nieko. Kaip paprastai. Bet ką. Kai kalba, sklinda toks migdantis triukšmelis: nia-nio-nio-nia-nia.

Būtent tokius garsus skleidžia mano tėvas, nes jis jau seniai nusprendė, kad murmėjimas yra viskas, ko pasaulis iš jo nusielpnė. Nusišypsau.

– O mama ką nors sakė?

Staiga mano gyvenimas pakimba ant tėvų nuomonės.

– Ji sakė... palauk, tuojau tau tiksliai atkartosiu, tik reikia kokios minutės, kad ji manyje atgytų, palauk...

Jis susikaupia, užsimerkia, truputį suraukia akis ir, kai atsi-merkia, – jau mano mama. Skruostai įtraukti, šnervės aštrios,

juo geriau išsiskiria burna – putli, lūpos išlenktos, antakiai sušokę į kaktos vidurį, pusiau maldaujantys, pusiau nusivylę.

– Tavo sesuo turi šitokį talentą! – sviedžia jis nuo tabako prikimusiū balsu, nors nerūko, vadinasi, prikimusiū nuo tabako, kurį rūko mama – moteris su ilga cigarile.

Jam pavyksta atkartoti menkiausias motinos intonacijų subtilybes: susižavėjimą, pyktį, praradimo jausmą, neviltį. Šią sugebėjimą priimu kaip antausį, nè nemirkteliu. Mamos antausiai manęs nebepasiekia. Prapuola kažkur tarp jos ir manęs begarsėje ir beskausmėje erdvėje, kurią kartais įsivaizduoju: ji balta, plaukiojame joje veidu viena į kitą ir, nors visą laiką yra pavojus susitrenkti, niekada net nesusiliečiame, šypsomės ir vengiame viena kitos žvilgsnio.

– Beprotišką talentą! – priduria, ir man regis, kad iš jo šnervių verčiasi dūmai – tokia gera vaidyba.

Leipstu juokais. Brolis primerkia vokus ir vėl tampa savimi, išsivaduoja nuo motinos dibuko. Mums išnyksta amžius. Kai susitinkame, mūsų sielos susineria tarsi stebuklingo žiedo puse-lės, laikas išnyksta, ir iš naujo išgyvename visus gyvenimo laikotarpius, susikaupusius bendro buvimo nektare. Šalia cigaretės atsiduria čiulptukas, vietoj pleistro nuo rūkymo atsiranda tvartis, galime tarti žodžius, kurie kitu metu nevartojami – „tėtis“ ir „mamytė“. Susitinkame brolišką žaidimų teritorijoje, dykvietėje, kurios nè neįtari esant už užtvaros, vos vos išsišokusioje iš už socialinio blizgesio. Čia yra viskas, ko reikia – akmenukai, kuriuos svaiddai į blauzdas, vešli žolė, kur krinti visiškai išsekę, vabaliukai, kuriais gali gąsdinti ir juos stebėti. Kartais ten gera būti, tais vakarais, kai degant laužo liepsnai slepiesi aureolėje, panašioje į auksinį gaubtą virš galvos, kai esame apsaugoti nuo išorinio pasaulio. Liepsnai palaikyti svaidom visokius niekučius – bendrus prisiminimus ir pokštus, kurie juokingi tik mums. Nesame nei darbdaviai, nei darbuotojai, nei išsiskyre,

nei susituokę, neturime nei vaikų, nei draugų, visas pasaulis telpa į mūsų lauzelį, pasaulis yra tik tai, ką nusprendžiame iš jo susikurti. Bet kartais ir čia pasijuntame blogai: per sausa dirva, nuo žemės kyla dulkės ir graužia akis, nėra kur prisėsti, išsikeroję dagiai, liepsna dvelkia šaltais tabako dūmais ir kitas atrodo visiškai svetimas. Pagalvoji, kad staiga pasenai, o slapotos tvoroje iškirstos drelės užsitrenkė tau už nugaros.

Keletą metų Šarlis buvo dingęs iš šios teritorijos. Pasirodydavo tik retsykais, lyg atlikdamas slegiamą pareigą, bet širdies neįdėdavo, nes ji būdavo užsiėmusi ateities svajonėmis. Mudviem abiem jis tapo per daug ambicingas, aš juo nebetikiu. Pareidavau ir viena sėsdavausi prie atvėsusio ugniakuro, laukdavau, kol jis ateis ir išvaduos mane nuo laiko, visada bėgančio ta pačia kryptimi, prakeiksmo. Kiek vėliau jis grįžo, netardamas nei žodžio prisėdo, brūkštelėjo degtuką, švystelėjo vieną kitą menką nusivylimą, tie iškart užsiliepsnojo, ir sugrąžino man jaunystę.

Šį vakarą prabangiame restorane krauname didžiulį džiaugsmo laužą.

– Na, – klausia, – kaip tau sekasi?

– Man rodos, labai blogai.

Šarlis atrodo nustebęs.

– Yra dalykų, kuriuos moku daryti, – sakau, kad nepamanytų, jog skundžiوسي (mes nekenčiame zyzlių). – Bet yra dar daugiau dalykų, kurių nesugebu.

– Kokių?

– Popierių. Pildyti dokumentus. Nenumaniau, kad yra tiek klausimynų, dalykų, už kuriuos reikia sumokėti, mokesčių, apie kuriuos nieko neįmanoma suprasti ir net negali tikėtis, kad bent pusę ketvirčio gebėsi mokėti. Visada girdėjau kalbant apie Renžisą, kad ten reikia važiuoti, bet neturiu mašinos, todėl einu į vietas parduotuvę ir į turgų.

- O kaip buvo anksčiau, kai dirbai cirke?
- Ten viskas kitaip. Mes nieko nepirkdavom.
- Tai ką valgėte?

– Visko po truputį, bet į parduotuvę nevaikščiojau. Atvažiuodavo toks žmogus. Ūkininkas. Visai nepanašus į tokius, kuriuos matai kaime, kuriuos įsivaizduoji – kaimietis su mėlynu darbo chalatu ir berete. Mūsų ūkininkas buvo vardu Ali Slimanas, labai elegantiškas, visada dėvėdavo baltus marškinius ir smėlio spalvos kelnes. Pats atvažiuodavo. Aš jam neskambindavau, nežinojau numerio. Neduodavau užsakymų. Jis atvažiuodavo mėlynu sunkvežimiu, labai gražios mėlynos spalvos – tarp tamsios ir žydros – tokios mėlynos, kaip būdavo vaikystėje. O jo sunkvežimyje visko pilna: mėsos, daržovių, pieno produktų, be jokių etikečių, be skerdyklos antspaudų, – gyvulius augino ir skersdavo pats. Daržovės būdavo truputį žemėtos. „Tai jas apsaugo. Žemės nuvalysi paskutinę minutę. Nereikia daržovių plauti. Iš karto lupk. O prieš tai patrink.“ Taip ir dariau, kaip Ali sakė. Visada, kai jis su manimi kalbėdavosi, suspausdavo širdį – nežinau, ar man jo buvo gaila, ar dėl to, kad jis man patiko.

– Kodėl gaila?

– Maniau, kad jis visai vienas.

– Gal ten, savo sodyboje, turėjo žmoną, vaikų, tris meilužes kaime ir penkiasdešimt tris brolius bei seseris.

– Ne. Net jei būtų turėjęs viską, ką sakai, jo žvilgsnyje buvo kažkas vienišo, sena liepsna, kurią prigesino veido išraiška ar, tiksliau, išraiškos nebuvimas. Jis man atveždavo ir konservų, artišokų, marinuotų citrinų, visokiausių žirnelių ir pupelių, prieskonių dėžučių, kiaušinių grublėtais kevalais. Miltai būdavo supilti į rudo popieriaus maišelius. Sklypo, kuriame mes buvome įsikūrę, gale jis sukasė žemės lopinėlį, pasėjo ten prieskoninių augalų – čiobrelių, rozmarinų, petražolių, kalen-

dru, svogūnėlių, šalavijų, mėtų. Klausiau, ar jis nebijo, kad miesto oras užterš prieskonių aromata. „Jūs patys užteršti, – atsakė be priešiško, neteisdamas. – Oru kvėpuoji. Niekas nepasikeis nuo to, jei jį valgysi. Oras jau yra tavyje.“ Naktį pasiėmusi kišeninį prožektorių eidavau apžiūrėti mūsų daržo. Atsikliuodavau, pėdomis įklimpusi į dirvą, ir stebėdavau, kaip pūkuoti šalavijų lapai geria drėgmę, kaip pasidengia ir pasisotina rasa. Rozmarinai tamsoje tiesdavo nykštukinius durklus tarsi norėdami persmeigti rasos lašus pačiame žemės paviršiuje. Pasiėmusi svogūnėlis, paprastas vamzdelis – stiebėsi išsiskirianti stačia, žalia požeminio svogūnėlio šukuosena. Čiobreliai šliaužė kaip partizanų kariuomenė – susiglaudusi, greita, tanki. Meditavau. Ilsėjausi. Norėjau pabūti neutralioje nekalbančių, nieko negirdinčių, neturinčių jokių įgeidžių – vien poreikius – augalų draugijoje. Norėjau būti panaši į juos, juos mėgdžioti...

Mano balsas tylą – pajuntu, kad išėjau už žaidimo aikštelės ribų.

– Kodėl gi tau jo vėl nesusiradus? – klausia brolis.

– Ko?

– Savo ūkininko.

– Niekada nežinojau jo adreso nei telefono numerio. Nežinau, iš kokio jis krašto. Nežinau, kaip vadinasi ūkis.

– Esu tikras, kad jį galima surasti. Pavardė. Juk pavardę žinom. Tikriausiai gyvena netoli Paryžiaus. Kodėl nepaklausi cirko žmonių?

– Nežinau, kur jie. Kai gavom pranešimą išsikraustyti, viskas įvyko labai greitai. Kitą dieną viskas buvo sudėta. Jie išvažiavo. Šeimnininkas pasakė man „iki pasimatymo“. Paklausiau, ką ruošiasi daryti. „Negalime vežtis tavęs kartu“ – toks buvo jo atsakymas. Pasakiau, kad suprantu, bet nerimauju. Kaip jie rūpinsis vaikais ir gyvūnais? Miestas man atrodė priešiš-

kas, o dar priešiškesnis kaimas – visi spokso, nenori įsileisti. Bijojau, kad žemė virš jų užsivers. Šeiminkas atrodė ramus. „Ko verki? – paklausė. – Mums pasisekė. Čia niekada už nieką nemokėjome. Graži vieta. Gerai ją panaudojom. Rasime kitą vietą. Ko gi verki, žydaite? (Keista, kad jis mane taip pavadino.) Ne tu turėtum dėl mūsų verkti, supranti?“ Palinksėjau galva. Nuėjau skinti prieskonių. Viską nurinkau. Visus augalus nupjoviau pažemiui. Suvyniojau į popierių. Ryšulėlius nunešiau šeiminko žmonai. Ji pažiūrėjo, pabučiavo mane ir išvažiudama švystelėjo ryšelius pro sunkvežimio langą. Juokėsi. Žiūrėjau, kaip augalai krinta ant žemės, paskui susikroviau į lagaminą. Atėjusi į viešbutį paprašiau vazos savo mažai giraitei pamerkti. Tai buvo pigus viešbutukas. Ponia man atsakė: „Tokio daikto neturime.“ Viską sudėjau į plautuvę. Dantis valiausi dušinėje. Kitą dieną šveičiau žoleles į šiukšlių dėžę ir pravirkau. Apverčiau viską, kas pjaunama ir raunama. Maniau, kad niekada nesiliausiu.

– Bet lioveisi.

– Lioviausi.

– Visada liaujamės. Pastebėjai?

Akimirką galvojam apie neišvengiamą širdgėlos pabaigą.

– Galėjai man paskambinti, – patylėjęs sako Šarlis.

– Kada?

– Kai atleido iš cirko. Kai buvai viena ir neturėjai namų.

Būtum pagyvenusi pas mus.

– Nenorėjau. Man rodos, tada sugrižau į laukinį būvį.

Staiga prieš mane – veršienos šonkauliukai, aromatas svai-gina. Galėčiau griebti plikomis rankomis ir kąsti iki kaulo kaip tikra laukinė, kokia ir tapau. Tačiau ne. Apžiūrinėju, tyrinėju. Tiriu, kaip iškepta mėsa, pabaksnoju peilio galu, pjaunu: rausvas kraujas – ištrykšta vanduo ir mėsos sultys, beveik nepas-tebimi – ir susimaišo su rusvu padažu, kuriame dera kiniški

artišokai ir šparaginės pupelės – tokios plonytės, kad primena svogūnėlių laiškus, tik kietesnės. Nusprendžiu atidėti skausmingą apmąstymą, ar priklausau rūšies sąvokai, ir imu ragauti.

Grįžusi namo, mėgstu pakelti geležinę uždangą. Tai senoviška ir suteikia man tikrą galios pojūtį. Įėjusi vidun ją nuleidžiu ir jaučiuosi apsaugota. Tas plieninis akies vokas, kuris užsiverdamas atskiria mane nuo pasaulio – kaip kartais mirksnio pakanka, kad nugintum šalin mintį ar ašarą, – slepia mane dar geriau negu durys. Kas pagalvotų, kad restorane kažkas nakvoja, kad sofa kas vakarą užtiesiama iš po kasos aparato ištrauktu miegmaišiu, o pats aparatas – meistriškai paslėptas po pristatomąja lovele? Ar kas pagalvotų, kad kažkas čia valosi dantis, plaunasi plaukus, naktį keliasi šlapintis ir išsigandęs, kad ką tik susapnuotas košmaras visiškai permainė veidą, eina pasižiūrėti į veidrodį? Ar kas pagalvotų, kad čia ant vieno staliuko išsiskleidžia pieštukinė ir kad tuo metu, kai visi kiti miega, gelsvoje lempoje šviesoje kažkas rašo, piešia ir skaičiuoja? Tas kažkas esu aš. Nes šianakt nemiegu. Šianakt sudarau genialių idėjų sąrašą. Dar rašau sąrašą dalykų, kuriuos turiu padaryti, kad mano genialios idėjos išvystų dienos šviesą. Taigi rašau du sąrašus, ir abu turi pavadinimus: pirmasis vadinasi „Genialios idėjos“, o antrasis – „Ką reikia padaryti“. Antrasis daug ilgesnis už pirmąjį. Nežinau, ar tai gerai, ar blogai.

Man patinka rašyti naktį. Jei būčiau rašytoja, visada rašyčiau naktį. Taip darė Balzakas. Ar tikrai jis? Regiu sultinio dėmėmis aptaškytą chalata. Ar jis priklauso jam? Taip darė Prustas – jis net dienomis nuleisdavo žaliuzes. Regiu lovą,

bet – praraja! Praraja mano atmintyje! Tas vaizdas susilieja su Van Gogo miegamuoju. Tokia įprasta mano minčių sumaištis, turiu jai nepasiduoti. Turiu kruopščiai rašyti sąrašus. Jaučiu, kad labai svarbu, kaip suformuluosiu genialių idėjų sąrašą. Neturiu pasakyti nei per daug, nei rašyti pernelyg neapibrėžtai. Jei bus per smulkus, tai jau nebebus sąrašas ir tikriausiai man nepavyks jo įgyvendinti. Jei bus pernelyg neapibrėžtas – ar dar verta tęsti?

Tad negaiškime. Genialios idėjos: 1) restoranas vaikams; 2) restoranas – kulinarija. Štai, baigta, turiu tik dvi idėjas. Abi pašnabždėjo „mano marmūzius“ – gėlininkas Vensanas. Pirmąją – tada, kai kalbėjo apie klientų šeimas: kalbame apie šeimą, vadinasi, apie vaikus, kai kalbame apie vaikus, vadinasi, jie nieko nemėgsta valgyti ir restorane neklauso. Kai kalbame apie šeimas, vadinasi, apie pragarą – ir štai kaip perversmas pasirodau aš, vos per porą žingsnių nuo jūsų namų. Štai vieta, kurioje noriai aptarnaujami vaikai – kaip valgykloje, tik daug geriau ir nė kiek ne brangiau (žinau, tai atrodo neįmanoma, bet, kaip spręsti neišsprendžiamus klausimus, sugalvosiu antrajame sąrašė). Restoranas, kuriame, suprantama, bus patiekalų, valgomų pirštais. Štai vieta, kurioje jiems visko norėsis.

Antroji idėja iš pažiūros banalesnė. Restoranas ir kulinarija, – taip, bet ne toks kaip kiti. „Marmūzius“ davė man tą idėją, kai atitempė savo nuvytusių gėlių. Negali būti nė minties apie tai, kad tieksiu pasenusį maistą bufetuose arba sodo vakarėliuose. Ne. Sumanymas toks: daugiau nieko nešvaistyti. Kulinarija užsiimsiu ne kasdien – tik tais vakarais, kai būsiu paruošusi per daug patiekalų. Neaptarnausiu puotų šimtui penkiasdešimčiai žmonių, bet paruošiu valgyti tiems, kurie neturi laiko, nemoka ar tingi. Kainuos labai pigiai, nes tai bus likučiai, o blogiausia – pati atvirai ir pranešiu, bet tai nieko nesustabdys. Sistema ims veikti pasklidus gandui. Netrukus žmonės

supras, kad tai panašu į loteriją. Kartais – bingo! Išloši tešloje keptą filė su bobausiais keturiems, o kitą vakarą – apgailėtauju, visi staliukai užsakyti, nieko neturime, bet jei galite palaukti penkias minutes, padiktuosiu jums tokį paprastą receptą, kad net užsimerkę negalėsite blogai pagaminti. Kai žmonės iš tiesų bus labai malonūs, dažnai lankydami ir rekomenduodami *Pas mane* draugams įrodys, kad yra restoranui ištikimi, padarysiu jiems staigmeną, suruošiu gimtadienio puotą, kažką beprotiško, didingo ir netikėto. Šio kvartalo žmonėms aš patinku. Neįtikėtina, kaip jiems patinku. Mane užlieja meilės srautas. Man sako: „Ką mes be tavęs darytume?“ Tai kartoja ir motinos, ir skurstančios jaunuolių porelės. Tiesiog sušvyčiu. Pagaliau jaučiuosi savimi. Suteikiu visišką pasitenkinimą. Plūstu gerumu. Keičiu pasaulį. Pagaliau, pagaliau paverčiau jį tinkama vieta gyventi!

Atkemšu butelį bordo. Išgėriau tik... nagi, nagi, kiek taurių išgėrėme kartu su Šarliu? Kiek butelių mes... Nebepamenu, bet tikrai esu ištroškusi. Trokštu kažko tokio, kad galėčiau kibti į antrąjį sąrašą, kuris daug ilgesnis ir sudėtingesnis, nes kaip tik juo turėtų būti išspręsti visi pirmajame iškelti klausimai.

Balto lapo viršuje rašau: „Ką reikia daryti.“ Nusprendžiu nerikiuoti sprendimų eilės tvarka. Tegu ateina savaime. Tegu kaupiasi. Pradedu smegenų audrą ir pasižymiu: nueiti į meriją ir sužinoti, kokios kainos valgyklose, susisiekti su kvartalo žindyvėmis (šitą iškart išbraukiu, nes jaučiu, jog žindyvės yra mano senos varžovės dėl to, kad jų akyse tikriausiai būsiu tapatinama su neteisėta konkurencija), sudaryti vaikų mėgstamiausių patiekalų sąrašą, apskaičiuoti vieno komplekso savikainą, nustatyti mažiausią kainą, investuoti į nedūžtančius indus, nekeisti interjero, neprikaišioti visur žaislų – žaislai iškart pakeičia vietos vaizdą, nes jie iš plastiko ir per ryškių arba per blankių spalvų. Žaislai yra gero skonio priešai, net

mediniai, jie, beje, vaikams yra nuobodūs, per niūrūs ir juos vargina. Sugalvoti būdą, kaip pranešti suaugusiesiems, kad ir jie yra laukiami. Sudaryti dvigubą valgiaraštį? Ne, taikytis į slopinamus impulsus, o aukštoji virtuvė bus skirta vakarui ir kulinarijai. Įdarbinti padavėją ir padėjėją virtuvėje. Esu tikra, kad noriu vaikiną ir merginą. Kodėl? Nes man atrodo, jog tokiu atveju iškilus konfliktui galėsiu geriau suvaldyti sąjungininkus. Kad vaikai sėdėtų ganėtinais aukštai ir pasiektų stalą, nupirkti pagalvėlių, dar: forminę vaflinę, lietišnių keptuvę, bulvių gruzdintuvę? Taip. O jeigu turėčiau krosnį? Krosnį, kurioje virš medžio anglių galėčiau ant grotelių kepti mėsą, skrudinti avienos šonkauliukus, kiaulienos išpjovas, vištienos filė. Apžiūriu sienas ir lubas ieškodama angos. Įbedusi akis į lubų lipdinius nepastebiu kelią užtvėrusios kėdės, koja kliūva už jos kojos, verčiuosi tiesiai per kėdę, krintu ant keraminių grindų ir, kai nosimi bei viršutine lūpa plojuosi į metalinę stalo koją, dešinės rankos pirštai ne ką tesušvelnina kryptį.

Minutėlę guliu išsitiesusi ant grindų kaip futbolininkas – perkreipusi veidą, pritraukusi kelius prie pilvo. Nežinia kieno dėmesio tikiuosi sulaukti, šalia nėra jokio teisėjo. Pražanga gali būti skirta ne kam kitam, tik man. Susizgrimbu, kad ilgiuosi laiko, kai gyvenau santuokoje, kai visos kančios būdavo kildinamos iš kito, iš nenaudėlio situotinio, iš piktojo vyro, kuris neteisingai su manimi elgėsi. Kaip gera būdavo galvoti, „kad jis padvėstų“, ir jausti, kaip pūlinys pratrūksta. Tikriausiai galėčiau pykti ant Šarlio, kad tiek mane prigirdė, nes dabar vargais negalais keliuosi, aplink mane kaip griūvančioje kortų pilyje sukasi pasvirusios sienos, stalai laksto savo ilgomis kojomis lyg milžiniški tarakonai, o mėšlavabaliais virtusios kėdės riečiasi ir lenkia virš manęs raguotas ir baisias savo kaktas, pajuntu, kad esu girta, tokia girta, jog to net nesupratau.

Užsikabaroju ant sofos ir apžvelgiu sulamdytus parašų pa-

dirbinėtojos rašysena išmargintus lapus: „I“ kilpelės uždaros, taškai sudėti tiksliai virš „i“ kaip stogeliai, vingiai lankstūs, raidžių dydis pavyzdingai vienodas, eilutės kiek kyla į dešinę, išreikšdamos protingą optimizmą, tarsi elegantiškas brizas pūstų jas teksto linkme. Apgaulinga kaligrafija padėjo man išsiplėšti nemažą sėkmę. Ekspertai teigė, kad man įgimtas valdingumas, rimtumas ir verslo dvasia, reikalingi vadovavimui, pranašavo šviesiausią ateitį psichologijos ir psichiatrijos kabinetuose, garantuotą sėkmę dėstytojaujant, sugebėjimą lengvai studijuoti ir dirbti inžinierės darbą. Skaitydama, ką parašiau, pati užsiliūliuoju savo galios iliuzija. Tikiu tuo, kas parašyta, ir kol iš nosies bei lūpos labai lėtai kapsi kraujo lašai (tie, kurie laša iš nosies, dydžio sulig saulučių žiedais, o iš lūpos – mažesni, tik tokie kaip progailių žiedeliai), nusprendžiu paklausyti savo širdies balso ir paklusti gausių išgertuvių diktuojamiems įsakymams.

Prieš guldama miegoti antrojo sąrašo pabaigoje dar priduriu: „Surasti p. Slimaną.“

Pabundu nuo šiugždesio ir slydimo garso. Staiga pašoku. Pro geležinės uždangos apačią spraudžiasi paštas. Pasirodo vienas, paskui kitas voko kampas, tada įlenda visas vokas ir staiga, lyg veikiami grindų plytelių traukos, jie visi pasipila link manęs. Visi balti ir su permatomu langeliu. Vokai – tikra vonios kambario priešingybė, pagalvoju. Kai juose yra langelis – yra problema. Stebiuosi, kiek daug laiškų gaunu nuo to laiko, kai atidariau restoraną. Nors žodis „laiškai“ netinka. Ne žmonės man rašo. Pasiiekia ne sakiniai. Žinau, kad turėčiau nustoti stebėtis, liautis manyti, kad laiškas – tai būtinau popieriaus lapas, kuriame išsiliejo gimininga arba negimininga siela. Kaip gyveni? – klausia laiškas. Aš – jau geriau, vaikai sveiki, vyras susirado darbą, vėl ėmiau skaityti knygas, užsirašiau į fantastiškus siu-

vimo kursus. Arba: nežinau, kas man darosi, kamuoja nerimas, kasdien galvoju, kad išėsiu iš namų, dūstu. Gautos, išsiųstos naujienos. Galvoju apie ponios de Stal laiškus, o gal ponios de Sevinjė? Galvoju apie Rozos Liuksemburg laiškus (dėl pastarųjų neturiu abejonių, nes jos susirašinėjimas su Leonu Jogišu yra mano keliaujančioje bibliotekoje, tame prieglobstyje tarp trisdešimt trijų rašytojų, kuriems pavyko išsigelbėti nuo mano atminties chaoso). Atsistuju ir renku liūdną derlių – visą šios dienos siuntą. Programoje: dveji vėluojantys mokesčiai ir sąskaita už paskolą palankiomis sąlygomis, reikalavimas sumokėti privalomą įnašą pensijų fondui įtartinu pavadinimu, pasiūlymas mėnesiui nemokamai užsiprenumeruoti informacinį žurnalą ir mano profesinės sąskaitos išrašas. Vieną šalia kito sudedu reikalavimus mokėti ir banko dokumentus, kurie rėkte rėkia apie deficitą. Pasikalbėkite – noriu pasiūlyti dviem šūnims popierių. Susitarkite tarpusavyje. Trūkumas už trūkumą. Tikiuosi, kad toks geografinis suartėjimas išspręs konfliktą. Kreditoriai nuleis rankas. Bankas žengs į priekį. Kad ir kaip būtų, aš nieko negaliu padaryti, nebent gailėtis, kad neateina joks kitas laiškas, o tuose, kuriuos gaunu, – vieni skaičiai. Genama maišto dvasios, einu knygų lentynos link ir išsitraikiu Rožą Liuksemburg. Perskaitysiu vieną jos laišką. Tai atlygins man nuostolį. Atverčiu knygą nežiūrėdama ir pataikau į 277 puslapį. Skaitau:

„Labiausiai mane pamalonino ta vieta, kur tu rašai, kad mes dar jauni ir sugebėsime susitvarkyti asmeninį gyvenimą. O, mano auksine meile, kaip trokštu, kad ištesėtum šitą pažadą! Mažas butukas – mūsų, mūsų baldai, mūsų biblioteka, ramus nuolatinis darbas, pasivaikščiojimai dviese, retsykais – opera, mažas draugų būrelis, kurį kartais pasikviesime vakarienės, kiekvieną vasarą – mėnuo kaime be jokio darbo! (Ir galbūt dar mažas, mažutėlis kūdikis? Ar niekad negalėsime? Niekad?..)“

Užverčiu knygą galvodama apie tą visai mažą kūdikėlį, išsprausą skliausteliuose, jau tada saugomą būsimos mamos – kuri taip ir netaps jo mama, nes buvo nužudyta 1919 metais, bevaikė – sparnuotame mažų rašalo rankelių glėbyje. Ilgiau pamąstau apie motinos švelnumą, apie jo beprotiškumą ir įkarštį. Devynios valandos. Kuo skubiausiai turiu eiti produktų, bent jau nupirkti duonos ir vaisių, kurių trūksta, bet lieku sustingusi, paralyžiuota ką tik mintyse regėtos scenos. Širdis plaka lėtai, spaudžia krūtinę. Vėl išgyvenu – taip, išgyvenu savo ankstesnį atsainumą, trūkumą įkarščio, kuris paakina apgaubti kūdikį būtiniais skliaustais, patiriu gyvenimo pradžios sunkumus, kurie man tiek kainavo.

Mano sūnus buvo pats gražiausias kūdikis, kokį kada nors esu mačiusi. Žmonės šaipėsi, kai taip sakydavau. Šaipėsi net mano vyras. „Tu tik pažiūrėk, – sakydavau jam. – Pažiūrėkit! – įsakydavau savo artimiesiems, draugams. – Jis išskirtinis. Jo kaukolė, nosis, oda, kūnas – tobuli. O žvilgsnis pilnas gerumo. Palyginkite su kitais kūdikiais, jeigu iškart nepastebite. Jie susiraukšlėję, jų nosys didelės ir riestos, rankytės – žiaurios, baltūs žvilgsniai. Kitų kūdikių rankos liesos, pėdos žiūri į vidų, nagai minkšti ir įaugę. Jų balsai šaižūs. Mano sūnus – visiška priešingybė ir į jį žiūrėti tikras malonumas.“

Seselė sunerimusi. Pasak jos, aš pernelyg įsiaudrinusi. Bet tai, kad ji mane laiko pernelyg įsiaudrinusia, tik dar labiau kursto mano kovingumą.

– Gal jūs gerai neįsižiūrėjot, – sakau jai. – Tai normalu, juk turite daug darbo. Jeigu paskirtumėte po valandą kiekvienam vaikui apžiūrėti, švaistytumėte brangų laiką. Bet šitas kitoks. Tik pažiūrėkite, sakau jums. Aš čia niekuo dėta, bet tai – meno kūrinys.

Vyras skelia man antausį. Visu delnu, į skruostą ir nosį. Pa-

latos kaimynė užsidengia veidą rankomis. Spėliuju, ar ji juokiasi. Seselė paima mano vyrą už parankės ir išveda iš palatos. Pagalvoju, kad tie žmonės visai neturi humoro. Ir pasijuntu vieniša.

Hugo gulėdamas permatomame lopšelyje apdovanoja mane nuostabia šypsena, kurią pamiršau paminėti. Gėriusosi juo, bet staiga – o siaube – kažkas lyg ėmė ir sudužo. Aš jo nebemyliu. Nusuku žvilgsnį į šalį. Įdėmiai žiūriu į baltą sieną. Tikriausiai apsirikau. Tai tik trumpas atitolimas. Truputį pailsėsiu, ir kai mano akys vėl susitiks su jo akytėmis, viskas vėl tęsis, vėl kils milžiniška, džiugi meilės banga. Mane nusineš ir įtrauks, jausiuos kvaila ir išdidi. Lukteliu. Žiūriu į palatos kaimynę, kuri maitina savo vargšę tokią negražią ir liesą mergaitę su trim juodais plaukeliais ant kūgio formos viršugalvio ir plaukais visur – ant nugaros, ant rankų. Motinos vokai nuleisti, ji dūsauja iš malonumo ar iš nusivylimo ir stengiasi pamiršti nesuprantamą sceną, kurios liudininkė ką tik buvo. Bet gal ir ji mėgaujasi savotiška pergale: aš likau nubausta, aš, gražiausio pasaulyje kūdikio motina, visai šalia jos, moters, pagimdžiusios liesą plaukuotą varliūkštę. Man skėlė antausį. Nurijau savo išdidumą. Mane pastatė į vietą. Taip, tikriausiai ir jai įgriso, kad visą laiką spoksau į savo kūdikį. Bet dar ne viskas baigta, jie taip lengvai manęs neįveiks.

Lėtai kaip dykumos driežas, nepastebimai vilkdamas smėliu aplipusį žvynuotą šarvą link grobio, kuris iki pat puolimo akimirkos laiko jį akmens luitu, pasuku veidą į savo vaiką, pasiruošusi visada kylančiam aistros antplūdžiui. Nieko neįvyksta. Imu apžiūrinėti viską atskirai: putlius riešus, mažutėlę švelnią raukšlę, ties kuria riešas jungiasi su abrikoso spalvos rankyte, žavingą kaip gėlė ir vaisiaus minkštimas burnytę, kaip minkštimas ir plunksna, pravertą plačią burnytę po maža apvalia, draugiška ir juokinga nosyte, melsvus jau blakstienomis ap-

kraštuotus akių vokus, išmintingą lygią kaktą be įdubimų smilkinuose, įrėmintą vos pastebimų pakeltų atlaidžių ir nustebusių antakių. Tobulu verpetu besisukančius lygius lyg pūkučiai plaukelius. Prigludusias perlamutrines ausytes – besiilsinčias, ramias kaip moliuskų kriauklelės ant kranto. Gyvybingą ir lankstų kūną po pižama, kurioje nėra nė raukšlelės, kuri nekaibo ant kūnelio, o priešingai, išryškina prie ilgo, stipraus ir paslaptینگai iškilaus liemens pritvirtintų galūnių piešinį. Viskas čia: tolygus, raminantis kvėpavimas, staiga atsimerkiančios pilkos ir švelnios akys – žiūri į mane ir nemato, taip sako seselės, nes esu per toli, nes mus skiria organinio stiklo siena. Ir mato – pagalvoju. Mano sūnus žiūri į mane ir mato, iš akių įskaito, kad jau baigta. Man nebepavyksta. Nežinau, kaip išnyko. Galima tik konstatuoti, kad išnyko: ūmai, beprotiškai pradingo visa mano meilė, liko tik begalinis geranoriškumas ir siaubingas gailėtis, nors man sunku suprasti, kam jis skirtas.

Savaitės vėliau – tuščios. Viską moku daryti taip, kaip reikia. Vaikų prižiūrėtojos mane sveikina, paleidžia iš ligoninės, grįžtu namo ir tykau. Tykau tos akimirkos, kai sugrįš meilė. Netikėtai įžengiu į kambarį, pati save užklumpu, nuleidžiu akis į lopšį. Hugo čia, miega, žydi. Jam augant mano krūtinėje auga kažkoks tumulas. Niekada neįsivaizdavau, kad meilės širdgėla gali būti tokio pavidalo, tokio žiaurumo ir ypač tokios kilmės. Imu stebėti kitas mamas su vaikų vežimėliais kaip ir aš, tas, kurios stumia lazda valdomus triratukus, tas, kurios eina šalia triratuko, tas, kurios nešinos sportiniais krepšiais tursena paskui savo išstypėlius. Jos mane supa. Jos turi tą lobį, kuris iš manęs buvo atimtas. Visos: griežtos, atlaidžios, rūščios, perekšlės. Jų veiduose, menkiausiuose gestuose, balso intonacijose įžvelgiu nesuskaičiuojamus motiniško jausmo ženklus. Tai mane drasko. Niekam nepasakoju. Nes mano negalia nepastebima.

Hugo auga. Žaidžia savo rankytėmis. Sėdi. Ropoja keturiomis. Stovi. Niekada neserga. Juokiasi. Nuo ryto iki vakaro juokiasi, labai anksti pradeda kalbėti, pažeria ilgiausių senatoriaus sakinių. Jo grožis taip pat auga. Blakstienos dar pailgėja. Akys didėja. Jo plaukai – tikras pasididžiavimas. Kūnas judrus. Parke kitos mamos man jo pavydi. Jis niekada neverkia, net kai pargriūva. Lengvai susiranda draugų, su kuriais elgiasi išskirtinai mandagiai, dalijasi sausainiais, paskolina kibirėlį. Šypsosi ir linksmina kūdikius trumpais vaidinimais, nors pačiam vos ketveri. Motinos ant manęs pyksta. Mano, kad aš pernelyg tobula. Einame plaukioti valtele, jis lipa ant žirgo, moka valdyti oro balioną, sumoku už jo nardymo kursų, mes skaitome knygas, gaminame valgį ir tapome ant šilko, jis tampa kapueiros* čempionu. Su tėvu neveikia nieko. Sėdi prie jo kojų, kol tas skaito laikraštį, vėliau prisiglaudžia, padeda galvą jam ant krūtinės ir užsimerkia. Pamištu įprotį tykoti savo širdies dūžių. Atsikratau jo. Kartais kaip rapsodas, lūpose saugantis epopėją apie savo protėvius, pasakojuosi savo tris šlovingąsias dienas. Dienas, kurios įsiterpė tarp gimimo ir antausio. Vėdu save atgalios ir prisimenu. Toks pats susižavėjimas. Jo nebejaučiu, tačiau vaizduotė sugeba jį sintetinti. Lyg žiūrėčiau praeities fotografijas. Matai save vasaros popietę saulės atokaitoje kandančią vaisių. Dabar žiema, burnoje nieko neturi, tačiau susikaupusi įstengi prisiminti to pojūčio atgarsį, apibūdinti jį, nors ir nebejauti. Tarsi pieštum per trafaretą. Tai dar ir kankynė, nes nuolat norisi įmerkti ranką į neegzistuojančią to trafareto gilumą ir pagriebti vaisių, sučiupti tą šviesą, grįžti atgal.

Mano tetai, ji buvo diabetikė, gyvenimo pabaigoje amputavo pusę kojos. Kai susitikome po operacijos, pasakė:

* Brazilų kovos menas su akrobatiniais elementais.

– Judinu pėdą.

Aš, žinoma, pamaniau, kad ji kalba apie sveikąją pėdą.

– Tai nuostabu, – atsakiau jai. – Ji liko nepaliesta, neparayžiuta.

Ji papurtė galvą:

– Kalbu apie aną pėdą, – patikslino. – Tą, kurios nebėra. Aš vis dar ją judinu.

Minutėlę pagalvojo ir paklausė:

– Kaip manai, kur jie padėjo tą mano kojos dalį? Į šiukšlyną?

Jos akys apsiblausė. Dabar galvoju – kokiame gi šiukšlyne atsidūrė dingusi mano meilė sūnui.

Jau vėlu. Nieko nenuveikiau. Negaliu sau leisti – prie išskirtinio restorano uždarymo vakar – pridėti dar ir pravaikštą šian dieną per pietus. Atsipeikėju rusvoje iš šaldytuvo sklindančioje šviesoje, pati jį kuo plačiausiai ir atlapojau, norėdama apžiūrėti, kiek turiu atsargų. Akys bėgioja nuo vienos dėželės prie kitos, apžiūriu dubenis ir stalčius. Pieno produktų pusėje – tvarka, atsilaikysiu. Žuvies pusėje – reikalai prasti, bet, kiek pamenu, šiandien ne penktadienis, jei netikėtai ir išdygtų koks vegetaras, savo pintinėse paieškosiu, kuo jį pasotinti. Veršienos kulšis pavirs *osso-buco**, buvau numačiusi kepti ją nepjaustyta, pabarstyta karamelizuotais raudonaisiais svogūnėliais, tačiau tokiam kepinui nebeturiu pakankamai laiko. Iš įmautės išsitraukiu pjūklą ir kimbu į darbą. Raikau gabalus – iš pradžių peiliu skrodžiu rausvą kaip balerinos sijonėlis mėsą, o tada pjūkliuku režiu centrinį kaulą.

Suskamba telefonas. Alkūnės smūgiu nuo aparato numušu ragelį, kad nenutraukdama skerdynių galėčiau atsiliepti, ir pjūkliuko rankena įjungiu garsiakalbio funkciją. Tai Vensanas nerimauja, nes iki šiol nepakėliau geležinės durų uždangos, o jau dešimt valandų trisdešimt minučių. Teiraujasi, ar man viskas gerai, ir siūlosi į pagalbą.

* Veršienos kumpis, patiekiamas kartu su kaulu (su smegenėlėmis), troškintas su pomidorais ir baltuoju vynu.

Tas žmogėnas nori išgerti kavos, pagalvoju sau. Jis įgyja įpročius greičiau negu šešėlių, tikras kasdienybės Laimingasis Lukas.

– Užeik, – sakau atsainiai, pamiršusi kreipinį „jūs“.

Jei tokių dalykų nesiimsi tvarkyti, kol nevēlu, jie pamažu įsivešės, ir būsi priversta permiegoti su žmogumi, kad pagaliau pradėtumėt vienas kitą tujinti.

– Negaliu pakelti tau uždangos, dabar truputį užsiėmusi, bet durys į tarnybinius laiptus atviros. Gali įeiti pro jas. Ar žinai kodą?

Žino kodą ir ateina. Tuo metu pajuntu įsigijusi našta – naują draugą ir palengvėjimą, kad jau nebesu tokia vieniša.

Vensanas dėvi trumparankovius marškinėlius, nuo kurių labai smarkiai tvoskia skalbimo milteliais. Tikriausiai mano tujinimo padrąsintas, sveikindamasis pakšteli į skruostus. Nelabai patogu bučiuotis į abu skruostus, kai stovi atsisukusi į pjaustyto stalą, vienoje rankoje laikydama pjūklą, kitoje – veršienos kulšį. Vensanas pabučiuoja mane – kaip čia pasakyti? – iš nugaros, o tokia poza ir nukreipia į mano šnerves labiau skalbimo miltelių, o ne tą, lemtingą, na, patys suprantate, kokį dvelksmą. Jis išrėžia, kad šiandien jaučiasi „kaip ridikas“ ir netgi, priduria: „kaip superridikas“. Suprantu, kad būtinai turiu pasiteirauti, kokia tos „ridiko“ būsenos priežastis.

– Nori kavos? – klausiu, nes knieti truputį jį paerzinti.

Bet jis varo savo, nesileidžia pertraukiamas.

– Kavos? Jei tik tu nori. Bet labiau tiktų šampanas.

Baigiu pjaustyti ir įjungiu savo numylėtinį kavos aparatą.

– Susivėlinau, – sakau Vensanui. – Nebeturiu laiko prisėsti, bet klausau tavęs.

– Mmm? – atitaria apsimestinai išsiblaškęs, tarsi nesuprastų mano užuominos.

Nesusilaikysiu nepaklaususi. Kaip ir su kava: svarbu yra ne

ko nori jis, o kas malonu man. Negali būti nė kalbos, kad jaus-
tusi lyg lieja man širdį – turiu jį įtikinti, kad tik sutinka tenkinti
mano smalsumą.

– Na, ir iš kur ta „ridiko“ būseną? – klausiu nugalėta.

– Sutartis, – atsako paslaptiniai.

Turėsiu po vieną žodį pešti iš jo visą istoriją. Nors tai ne taip
vargina, kaip kreipti pokalbį vis kita linkme. Tebepjaustydama
raudonuosius svogūnus, pakeltu balsu, nes greitpuodyje troš-
kinama mėsa, o virš jo burzgia garų rinktuvas, klausiu:

– Dėl ko sutartis?

– Floristinis dekoravimas.

Jau nebeturiu teisės net į sakinį. Galas pagrindinems sakinio
dalims. Įgriso tie veiksmoždziai. Tad gimdymas vyks pasi-
telkus reples. Leidžiu sau kiek patylėti. Išimu iš puodo mėsa,
dedu į molinį dubenį, į puodą suberiu supjaustytus svogūnus,
kapotą česnaką, rozmarinus ir įmerkiu lapinių petražolių ryšu-
lėlį. Sumažinu ugnį ir garų rinktuvo trauką. Iš lėto atsisuku į
savo „marmūzių“, kuris sėdi pozuodamas, tarsi jaunas prerafa-
elitų modelis ir pakylėtas žiūri pro langą.

– Dėl floristinio dekoravimo? – klausiu susidomėjimo kupi-
nu balsu. – Kaip įdomu. Ar tau tai naujas dalykas? Niekada to
anksčiau nedarei?

Pasirinkau vadinamąją serijinio šaudymo taktiką. Ištisai ap-
šaudau grobį klausimais, veidu reiškiu nekantravimą, vaidinu
karštligišką smalsumą ir atlieku keletą šuoliukų vietoje.

Vensanas iš lėto atplėšia apsimestinai svajingą žvilgsnį nuo
tuščios gatvės. Persistengia vaidindamas, – pamanau sau, ta-
čiau nepykstu ant jo. Pripažinimo jausmas mano asmeninėje
vertybių skalėje užima labai aukštą vietą ir manau, kad jis man
labai daug davė.

– Ne, jau esu tai daręs, – atsako maivydamasis. – Visą laiką
tuo užsiimu. Bet čia ypatingas atvejis.

Nenusisukdama mediniu šaukštu maišau prieskonius, ištiesusi ranką už nugaros.

– Pasakok!

Apdovanoju jį dviem papildomais šuoliukais.

– Tai skirta didelei įmonei, – sako ir prisimerkia, kad suvokčiau, koks stambus tas naujas užsakymas. – Renginių firmai, kuri priklauso vienam žydai.

Sustingstu vietoje. Kam reikalingas šitas patikslinimas? Mano veidas kiek persikreipia.

– Supranti, ką noriu pasakyti? – klausia.

Papurtau galvą.

– Daug pinigų.

A! – ištariu mintyse. Na, žinoma. Žydai ir pinigai. Tuoju patirsiu nuostabią akimirką. Nusprendžiu nekontroliuoti savo išraiškos. Tai viršija mano jėgas. Laikas atšaldyti troškinį baltuoju vynu. Atsisuku į Vensaną „herbo“ puse ir supilu į puodą pusę butelio *muscadet* vyno. Maišau ir mėgaujuosi gardžiu aromatu. Kai veršienos gabaliukai bus sudėti į rusvą padažą, užpilsiu juos konjaku ir uždegsiu.

– Jie organizuoja vestuves, visokias šventes ir tuos... kaip ten vadinasi?

Galėčiau pasufleruoti pamirštą žodį, bet ir mano pripažinimas turi ribas.

– Bar micva*! – sušunka jis. – Ir, galiu tau pasakyti, išlaidų neskaičiuoja. Dvi pirmosios sąmatos – maždaug po tris tūkstančius eurų, bet, atrodo, galima tikėtis daugiau.

Nebeišmanau, kaip vėl pradėti apklausą. Staiga pajuntu, kad to „ridiko“ dorojimas mane labai išvargino. Taigi susikaupiu prie pomidorų padažo ir kremolatos ruošimo – tai citrinos žie-

* Trylikamečių berniukų įvesdinimo į judėjų religinę bendruomenę apeigos.

velių, bazilikų, alyvuogių aliejaus ir parmezano mišinys, kurį patieksiu kartu su mėsa.

– Ant stalų nutiesiu jiems pasiflorų takus, – gieda jis. – Mergaitėms supinsiu vainikus iš vijoklių. Žinoma, dirbsiu ir su jazminais. Turėsiu pradėti gaminti ir karamelizuotus rožių žiedlapius, kurie pakeis saldainių dražė, tai daug rafinuočiau. O didelėms erdvėms naudosis vynuogių krūmus ir gebenes, į juos prismaigstysiu didelių rožių žiedų. Lelijos bus labai stambios, tvirtos. Reikės derinti lauko gėles, pavyzdžiui, laukines morkas arba lauko ramunes su subtilesniais augalais. Bus daug žalumos, eukaliptų, serbentų lapų...

Vensanas nebegali sustoti. Mane sujaudino jo užsidegimas, nuoširdi meilė gėlėms, noras gerai atlikti darbą. Uždengiu mėsa, ant kurios ką tik supyliau pomidorų tyrę, ir prisėdu susidaužti su juo. Susidaužiame puodeliais. Jo puodelis tuščias, o maniškis dar pilnas. Įsikarščiaavęs nuo sumanymų, Vensanas trinkteli kiek per smarkiai, ir kava pasipila man ant pirštų, ant stalo, keli lašai užtykšta ir ant baltos palaidinės, kurią apsilvilkau Šarlio garbei, nes žinau, kad tai jo mėgstamiausia spalva.

– Oi, atsiprašau! – sušunka Vensanas ir puola prie manęs, norėdamas nusausti šluoste, kurią pakeliui pačiumpa. – Koks aš kvailys! – įsiplieskia. – Koks idiotas! Koks aš paršas!

Jis nebesugalvoja ganėtinai žiaurių įžeidimų išreikšti apmaudui, kurį sau sukelia.

– Nieko, – raminu. – Tikrai, patikėk. Viskas gerai. Vis tiek turėjau persirengti.

Jo rankų pilna visur – ant maniškių, mano krūtinės, ant pėdų, stalo, tarp mano kojų. Man tai patinka. Tačiau staiga jis sustoja.

– Ar spėsi nubėgti namo? – klausia.

– Namu? – sakau.

– Persirengti. Jau be penkių vienuolika.

Knieti viską jam iškloti. Šią akimirką tai labai vilioja – leisti tiesai, paprastam ir nesugražinamam srautui, prasiveržti į paviršių: aš čia ir gyvenu, nakvoju savo restorane. Bet susivaldau. Dar per anksti.

– Turiu čia atsarginių drabužių, – atsakau. – Virtuvėje juk visada susitepi.

Negalėčiau tvirtinti, kad jis manimi patiki. Jo žvilgsnyje kažkas, lyg zylės plunksnelė žydrame lango įrėmintame danguje, kurią galėtum palaikyti paprastu atspindžiu, rodo, kad į jį smelkiasi abejonė.

– Turiu tave palikti, – sako man.

– Mazel tov, – atsakau, keldama geležinę uždangą, kad jis galėtų išeiti pro pagrindines duris.

– Kaip?

– Mazel tov, – taip sako žydai, kai linki sėkmės. Taip sako ma, kai džiaugiesi už kitą žmogų.

– Abipusiškai, – atsako jis ir atatupstas eina laukan.

Vensanui išėjus, ore dar keletą akimirų plevena jo šypsena, o aš stoviu veidu į gatvę ir stebiu tą išraiškingą vaiduoklį. Jis bėga savo parduotuvės link – vėluoja. Tuo metu jo šypsena palaiko man draugiją. Gatvėje nė gyvos dvasios. Dyka valanda prieš pamokų pabaigą, pietų pertrauką įstaigose. Saulė man kaitina kaklą, nosies galiuką ir krūtų viršų – visus linkius, vietas, kur kūnas išsikiša į priekį. Įsispoksau į laboratorijos darbuotojus name priešais, kurie gludina, tikslina dantų protezus. Man patinka, kai žmonės dirba. Kiekvienas savo korio akelėje užsiėmęs kuo privalo – pluša, nepajuda iš vietos. Darbuotojai tvarkingi. Jie ramūs, gatvė tuštutėlė, iš visų pusių atvira praeiviams: mažų vaikų tėvams, bedarbiams, tinginiams, bepročiams, valkatoms ir tiems, kurie kaip aš nepaisydami visų pastangų ir dienos triūso niekaip neprisitaiko prie raminančių vadinamųjų biuro darbo valandų. Gatvės vaizdas keičiasi ne-

lygu kelinta valanda, o aš džiaugiuosi, kad mano observatorijos fasadas išsikišęs į gatvę ir galiu stebėti menkiausius jos pokyčius.

Iki pat viršaus pakeliu geležinę uždangą ir grįžtu į virtuvę. Pastebėjusi savo atspindį virš sofutės kabančiame veidrodyje, matau, kad po kaire šnerve dar prikepę truputis kraujo, o viršutinė lūpa – toji, kuri įtrūko, kai kritau, – ištinusi. Vensanas nieko neužsiminė. Tikriausiai buvo pernelyg susitelkęs į savo – „ridiko“ būseną. Skubiai nusišluostau, slepiu sąrašus ir pieštukus. Reikia gaminti valgį. Saulė kaitina, žmonės norės salotų. Puolu be tvarkos lupiti daržoves. Tai kiek pašenusi technika, dėl jos tikriausiai sugaištu nemažai laiko, bet man ji tinka. Jos esmė: viską daryti vienu metu. Išimu visus žalumynus, daržoves, prieskonines žoleles ir keletą peilių: skustuką, peilį lygiais ir kitą – dantytais ašmenimis. Pusę agurko supjaustau kubeliais, tada pereinu prie grybų – riekelėmis, grįžtu prie agurko ir smulkinu jį itin plonais griežinėliais, puolu prie šparaginių pupelių – nurėžiu galiukus, nepjaustytus burokėlius pašaučiu į orkaitę, nulupu avokadus ir greipfrutus, sumerkiu burokėlius į verdantį vandenį. Svarbiausia yra nenuobodžiauti. Teorija (turiu daržovių apdorojimo teoriją) skelbia, kad reikia palikti vietos atsitiktinumams. Virtuvėje, kaip ir visur kitur, mes linę pažaboti instinktus. Greitis ir chaosas leidžia kiek atpalaiduoti kontrolę. Kai pjaustai daržoves skirtingomis formomis ir dydžiais, atsiranda tokių derinių, apie kuriuos nė nepagalvotum pjaustydamas kitaip. Šalia grybų, agurkų ir smulkialapių salotų builiai turi būti nesmulkinti, sudėti pluoštais, kad sudarytų kontrastą, nes kiti produktai – mažulyčiai, beveik perregimi ir slidūs. Jeigu ploni jų stiebeliai ir mažytės šakelės nesipriešintų bendram ilgesiui, kurį dar sustiprins grietinėlė, padaže pakeisianti alyvuogių aliejų, tai visiškai pasinertume į melancholiją. Pusiausvyra yra esminis dalykas, o aš nemanau, kad

ji gali rasti iš anksto viską apskaičiavus. Tai pavojinga mintis, tačiau taip daug kartų išbandyta, kad esu pasiruošusi dėl jos lažintis. Žmogiška prigimtis linksta. Ji to nežino. Tačiau linksta. Tai vadinama tendencija, polinkiu, manija. Kad patiekalas pavyktų, reikia, kad būtų santykis tarp minkšto ir traškaus, kartaus ir švelnaus, saldaus ir aštraus, tarp drėgno ir sauso, kad jame vyrautų šioms prieštaringsoms poroms būdinga įtampa. Niekas nėra toks pakantus nei toks išradingas, kad gerbtų priešingybes, todėl reikia atverti joms kontrabandinį, pogrindžio kelią.

Iš orkaitės ištraukiu burokėlius. Apšlakstau graikinių riešutų actu. Buroklapiai puola į kiaurasamtį, palaistau juos citrinos sultimis ir pabarstau pipirais. Mano darbo planas – tikras kovos laukas: grūdėliai, galiukai, nutiškimai, dėmės, lapai, lupenos. Viskas gulasi į krūvas ir pasidengia drėgme. Rausvas burokėlių kraujas ištiškęs ant agurko šerdies mane sugrąžina. Bet neturiu laiko. Virstu Šiva, iš nugaros išauga dar vienos rankos, – tos, kurios greičiau negu smegenys tvarko, šluosto, rūšiuoja, dalija, atideda į šalį.

Kai duris praveria mano klientės „talismanės“, licėjaus mokinės žvilgančiais klubais, *Pas mane* viskas jau sutvarkyta, viskas paruošta. Tik meniu nesurašiau lentoje. Taigi valgiaraštį pasiūlysiu žodžiu.

Abi merginos blogos nuotaikos. Per filosofijos paskaitą gavo blogus pažymius. Reikalauja žuvies, kad įgautų proto. Stengiuosi jas įtikinti, kad *osso-buco* labai sveika smegenims, kad patiekalo sultys sutepa visus mechanizmus ir apsaugo sinapses. Jos atšauna, kad nuo jo storėjama. Atsakau, kad jos gražios. Paaiškinu, kodėl ir kuo. Ilgai postringauju apie jų grožį, o jos atkerta, kad gerai reiškiau mintis, ir esą įsitikinusios, kad galiu padėti joms mokytis filosofijos. Prižada atnešti kitos paskaitos medžiagą. Mintis, kad jos tesės pažadą, man kelia

siaubą. Pamenu, koks pragaras licėjūje buvo citatos. Visada reikėjo cituoti autorius, sakyti „kaip vardenis pavardenis rašė savo veikale „veikalas“, o aš niekada nežinodavau, kas ką parašė, painiojau André Malro *Žmogaus būtį* ir *Žmogiškąją komediją*, maniau, kad Stendalis buvo vienas iš Balzako slapyvardžių, įsivaizdavau, kad *Dieviškąją komediją* lotyniškai parašęs Ovidijus. Ką jau kalbėti apie filosofiją, vienintelis mano galvoje išlikęs vardas – Platonas. Taigi jis viską ir parašė: nuo *Teaiteto* iki *Grynojo proto kritikos*. Dar pasitaikydavo, kad jį painiodavau su Sokratu. Kas – lėlė, o kas – marionetininkas? Ar Sokratas parašė dialogus, kuriuose kalba Platonas? Šitie dalykai man buvo tikra prapultis.

Merginos nori valgyti. Nustatau joms pietų kainą – keturi eurai, kad pagaliau vėl imtų šypsotis.

– Visiems metams? – teiraujasi.

– Visam gyvenimui, – atsakau. – Bet tai mūsų paslaptis. Nesakykite kitiems, nepasakokit draugams.

– Mes neturime draugų, – išsyk atšauna (žinoma, meluoja, bet pasiruošusios viskam, kad tik išsaugotų negirdėtą neregėtą joms suteiktą privilegiją). – O jeigu užsisakysim deserto? O jeigu valgysim ikrų? O jeigu gersim kavą?

Jos mane pralinksmina. Pasisakau, kad mano vardas Mirjama. Viena po kitos ceremoningai paspaudžia ranką ir prisištato: Simona ir Hana*.

– Su H pradžioje ir pabaigoje, – patikslina antroji.

Du ponai, kurie apgulė dermatininę sofutę, skundžiasi, kad aptarnavimas per lėtas. Tiesiai nesako. Murma, svaido rūščius žvilgsnius, be perstojo dūsauja, žvilgčioja į laikrodžius. Jie teisūs. Vienu metu aptarnauju per daug stalų. Gaištu brangias minutes vardydamą valgiaraštį, pamirštu užkaisti vandenį *ta-*

* Pranc. vardas rašomas *Hannah*.

gliateliams virti, paruošiau nepakankamai kremolatos padažo. Viena ponija gražina jautienos kepsnį, nes jis perkeptas. Restorano salė triukšminga, prirūkyta, barška puodai, man iš rankų išslysta ketaus keptuvė, krinta ant plytelių, jos skyla, visi pašoka. Simona ir Hana, bijodamos atskleisti kitiems klientams kainą, už kurią duodu joms savo patiekalus, ateina sumokėti prie kasos ir sako:

– Jums reikėtų įdarbinti padavėją. Jeigu norite, mes viena tokį pažįstam. Pasakysim, kad užeitų pas jus.

Nesiklausau jų. Padėkoju ir atsibučiuoju. Tai mano dukterėčios, mintyse sakau kitiems lankytojams, jeigu ir jiems kartais kiltų noras reikalauti atsibučiavimo.

Suprantu žodžio „apšaudymas“ reikšmę. Kaip tik dabar ir išgyvenu tą garsųjį apšaudymą, tik jis, mano galva, labiau panašus į salvę. Pildau užsakymų lapelius ir smaigstau prie kamštinės lentos, paskui virtuvėje iškuoپیu šiukšles, kuriomis pati ir apsiverčiau. Būna akimirų, kai aš tokia sparti, tokia paveiki, jog rodosi, kad užbėgu įvykiams už akių. Kol pastebiu, kad prie vieno stalo sėdi keturi nauji lankytojai, o aš pamiršau nunešti desertą stalui A 5. Jaučiu, kad peržengiu ribą, užplūsta euforijos banga. Stalus vadinu numeriais, kaip profesionalai. Staiga išorėje tarsi savaime nusipiešia milžiniška iškaba: *Pas mane* pamažu virsta restoranu. Mielai ločiau iš džiaugsmo, aš šuo tarp šunų, bet iš aliejuotos rankos išsprūsta lėkštė, o jos turinys ištykšta ant grindų. Išmestą maistą pastumiu pėda ir iš naujo sudėliuju prarastas salotas. Liko tik trys gabalėliai pyrago su slyvomis ir migdolais. Vieno trūksta. Vietoj pyrago pasiūlau šokolado putėsių su avietėmis ir pranešu, kad jie – nemokamai. Vyriškis odine striuke, kuriam dėstau šių mainų esmę, sako: „O, labai malonu.“ Galvoju, kad elgiuosi kaip verslininkė. Galvoju, kaip pritraukti restoranui ištikimų lankytojų, dar galvoju, kad gaivališkas dosnumas veda į žlugimą, –

tai patarlė, kurią sukūriau šia proga, bet iškart nusprendžiu atmesti jos prasmę. Mano sistema yra tokia, kokia yra, tačiau ji bent jau nuosekli. Laikaisi minties, kad sąnaudos atsipirks. Tokį mąstymą patvirtina ir daugybė įrodymų, surankiotų iš vaikystėje skaitytų pasakų. Mergaitei, kuri sutinka pagirdyti senutę šaltinio vandeniui, vėliau iš burnos pabyra perlai, o toji, kuri atsisakė, vemia kirminais.

– Dar galima papietauti? – klausia moteris, pravėrusi duris.

Pasižiūriu į laikrodį, nes taip daro restoranų savininkai. Jau be penkiolikos minučių trys, *Pas mane* dar puspilnis, nebelikę nei *osso-buco*, nei salotų su grybais.

– Gerai, – sakau jai truputį susiraukusi, tarsi daryčiau paslaugą. – Bet jau nebeturiu dienos patiekalo. Liko tik sūrių pyragų ir daržovių rinkinių.

Kaip tik to ji ir draugė norėjusios. Sodinu jas prie stalo.

Ponai, kurie burbėjo, kad per lėtai aptarnauju, jau geria po trečią puodelį kavos. Kaklaraiščiai atpalaiduoti. Jie rūko. Kalbasi. Paprašo sąskaitos, atsiliepiu: „Tuoju!“

Šešiolika trisdešimt užrakinu duris. Sudrimbu ant sofutės ir pravirkstu be ašarų. Verkiu iš nervų ir susijaudinimo. Jaučiuosi taip, lyg per mane būtų perbėgusi kaimenė dramblių. Atrodo, kad ruošos turiu maždaug porai valandų, ir man pasibaisėtina trūksta produktų kitai darbo pamainai. Nusprendžiu rengti teminius vakarus. Šiandien skelbiu įvairių sriubų ir šokoladinio pyrago vakarą, nes dar turiu daržovių ir iš ko iškepti kelis pyragus. Kai lentoje rašau valgiaraštį, ranka dreba. Viršuje įrašau patrauklią kainą (septyni eurai už kompleksą „sriuba ir desertas“) ir paleidžiu į darbą savo slaptąsias rankas – šiukšliadėžes tuštinau, išnešu maišus į lauką, plaunu grindis ir apdoroju naują seriją daržovių.

Aštuntą valandą prisistato dvi ponios, galėtų būti mano mamos draugės.

– Ar turite žvakių? – klausia aukštesnioji. – Šiandien mano sesers gimtadienis.

Sutrinku, nes šventinei vakarienei negaliu patiekti joms nieko geresnio negu sriuba. Tačiau seserims atrodo, kad tai puikiai tinka, nes abi bando sulieknėti. Tai joms nesukliudo pabaigti visų duonos atsargų. Užsisako butelį „côtes-de-beaune“. Dainuojame „Su gimimo diena“. Vos nepadovanoju joms butelio šampano, tačiau veriantis skausmas nugaroje įspėja, kad ir aš nusipelniau užsidirbti pragyvenimui.

Jos vienintelės lankytojos šį vakarą. Kai ruošiasi išeiti, vyresnioji paspaudžia man ranką ir sako:

– Jūs labai drąši.

Nežinau, ką ji norėjo pasakyti, ką apie mane žino, ką suprato apie mano likimo vingius ir kokių pagrindu ji tai diagnozuoja, tačiau leidžiuosi užplūstama iškart ir saldumo, ir kartelio. „Jūs labai drąsus“ – taip sako kareiviui, kuriam amputuotos abi rankos, paauglei, kuri sužino, kad serga nepagydoma liga ir guodžia tėvus, taip sako žmogui, kuris viską prarado arba tuoj praras. Kaip ji suprato? Ką pamatė? Vos tik išeina, nuleidžiu geležinę uždangą ir bėgu prie veidrodžio. Noriu sužinoti, kas išdavė. Akys? Gal žili plaukai? Įžiebiu lempą, kad geriau matyčiau, ir mane nuramina ištinusi lūpa. Tikriausiai pamanė, kad esu mušama moteris. Atsikvepiu. Tai nuostabu. Taip, moteris, kuriai tėkštelėjo per nosį ir kumščiu vožė į lūpą, spyrė į šoną ir dar kartą – į pilvą, kaukštelėjo per pakaušį, keliu smogė tiesiai į skrandį. Och! Dabar jau laikas atsiduoti saldybei. Susižavėjimo saldybei. „Jūs labai drąši“ – tai reiškia, kad gerai tvarkausi, kad kažko turiu daugiau nei kiti, esu pagerbta, turėčiau didžiulį sėkmę. Įveikiu, iškenčiu, laimiu. Jos trumputis sakinyš įsisuka manyje kaip varžtelis. Kiekvieną kartą kančia – nauja, kiekvieną kartą – nauja priežastis pasitenkinimo, pasididžiavimo, kaskart vis didesnė. Dvilinką nuo pilvo

skausmo baigiu nukraustyti stalą ir nusprendžiu eiti miegoti neskaičiusi ir nemaščiusi, kad galėčiau nusistatyti žadintuvą šeštai valandai ir viską suimti į rankas.

Tikimės, kad iš miego mus atgaivins, tačiau kartais miegas turi ir kitų planų. Troškau aksominės, sunkios, švelnios ir apgobiančios nakties, o gavau trumpą akimirką ant vinių prismaigstytos fakyro lentos. Kūnas neatsipalaidavo, liko budrus, skausmas pilve ir ašmenys nugaroje neišnyko – sutartiniai, ūmūs, dilgčiojantys. Tik sąmonė kažkur iškeliaavo atšovusi proto sklendę. Kur nėra nei aukščio, nei gylio, nei tiesos, nei melo. Aš namie, įeina moteris. Ją pamačiusi pagalvoju: o, tai juk ponia Koen. Nors niekada nebuvau sutikusi. Ponios Koen plaukai vešlūs, vario spalvos, lūpos apvalios ir išpūdingų, tobulų priekinių dantų truputį pakeltos. Skruostikauliai aukšti, o po plačiais antakių linkiais įdubusios rudos akys – baugščios ir žvitrūs kaip voveraitės. Rankos smulktės, gestai švelnūs ir goslūs. Bežiūrint norisi jas bučiuoti, spustelėti. Pėdos taip pat žavingos, užkulniai siauri kaip riešai, išlenkti ir trapūs. Jos figūrą veržia ankštoki drabužiai, tačiau kūnas – tvirtas, oda spindi. Prieš prabildama, ji pakelia garbanas, ir kaskart, kai plaukai užkrinta ant pečių, kambaryje pasklinda ambros aromatas. Ji drovi ir labai nerimauja, kad mane sutrukdė. Atėjusi pakalbėti apie savo sūnaus Ezechielio (tačiau visi jį vadina Zekiu) bar micvą. Vyresnėlio. Tai labai svarbu, jūs suprantate? Aš suprantu. Ieškanti tikrai originalios vietos. Sūnus labai originalus, jūs suprantate? Aš suprantu. Visiems jau įgriso tie senamadiški salonai, viešbučiai ir visi tie „fantastiški“ persistengimai. Ji no-

rėtų ko nors labai paprasto – tai nereiškia, kad nesiruošianti gerai sumokėti, jokių būdu neturiu taip manyti! Aš taip nemanau. Paprastos ir šaunios vietos. Norinti apžiūrėti mano restoraną. Atsakau, kad jau, ji jau apžiūrėjo. Kad nieko daugiau nėra – tik salė ir virtuvė, viskas. Kiek kvadratinių metrų? Maždaug šešiasdešimt. Meluoju. *Pas mane* plotas – penkiasdešimt trys kvadratiniai metrai.

– Ir tikrai daugiau nieko nėra? – klausia. – Rūsio, priestato?

– Ne, – atsakau, – man labai gaila.

– Dviem šimtams žmonių kiek per ankšta, jūs taip nemanote? – klausia.

– Ankštoka, – atsakau.

Ji truputį pagražo rankas ir kresteli galvą, raudonos garbanos suvilnija ir paskleidžia ilgesingą aromata.

– O kas už tų durų? – sako tiesdama nuostabiu manikiūru spindintį smilių į galinę sieną už virtuvės.

Atsisuku ir pamatau – tarsi ji nago galu būtų nupiešusi – didingas į paradines panašias duris su medžio raižiniais, nudažytas žydrų laku.

– O, taip, – sakau kiek sutrikusi, – pamiršau sandėliuką.

Ponia Koen pageidauja, kad aprodyčiau sandėliuką. Primygtinai reikalauja. Ji labai daug tikisi iš mūsų pažinties, nes mano, kad puikiai viena kitą suprantame. Pereiname restorano salę, pasuku sunkią lydmetaliu rankeną. Masyvios, gerai suteptos durys atsiveria be gurgždesio. Mano lankytoja ir aš prisimerkiame apakintos spindulių, srūvančių pro mozaika ir įvairiaspalviais vitražais puoštą kupolą. Sandėliuko plotas – maždaug du šimtai kvadratinių metrų, bet sunku tiksliai įvertinti, nes šonuose už mėlyno aksomo uždangų slepiasi privačios alkovos. Abipus įėjimo kyla monumentalūs drožinėti rudo ažuolo laiptai, vedantys į galerijas antrame aukšte, puoštas rausvo krištolo šviestuvais, kurie skleidžia kokios dešimties žvakių šviesą.

Kodėl mes taip gerai įžiūrime žvakių šviesą, jei plieskia saulė? – klausia ponias Koen. Suprantu, kad tai ne klausimas, o mįslė. Jei pateiksiu teisingą atsakymą, ji nė žodžiu neužsimins apie tai, kad nelabai svetinga slėpti tokį gražų sandėliuką nuo klientų, kuriems būtinai reikia patalpų. Minutėlę pagalvoju. Įsižiūriu į žvakių šviesą, tada apžvelgiu vitražais puoštą kupolą. Galvoju apie mirtį. Apie plyšį, kurį mirtis atveria gyvenime, apie tai, kaip gašdinančiai tas plyšys užsitraukia, užpilamas bėgančių dienų. Žemė, atsivėrusi po kojomis, bežadė iš skausmo, tokio gilaus, kad manėme, jog jame nuskęsime, užsiveria. Jokio pėdsako. Gyvieji ir toliau būna su gyvaisiais. Mirusieji paliko mus, jie – su mirusiais. Bet viskas ne taip paprasta. Mirusieji savotiškai taip pat yra su mumis. Kalba su mumis, švelniai paerzina atklydę į sapnus, pasirodo autobuse sutikto nepažįstamojo – tokio panašaus – bruožuose, jie dalyvauja.

Žvakės šviečia nepaisydamos saulės, – sakau ponias Koen, mes jas įžiūrime, matome jų švytėjimą kitoje, ryškesnėje dienos šviesoje, nes nusprendėme, jūs ir aš nusprendėme nevyti mirusiųjų iš savo gyvenimo. Neišvejame ir dingusiųjų, – patikslina ji. Esu didžiai jai dėkinga už tai, kad ištarė tuos žodžius. Pasijuntu nuraminta ir pareiškiu, jog aš pasiruošusi daryti viską, kad jos pokylis pavyktų. Atiduodu sandėliuką jos žinion. Man reikia, – priduria ji, vis dar droviai, – garantijos, kad patiekalai bus tik košeriniai, jūs suprantate? Aš suprantu. Imsiuosi remonto, dvigubai išplėsiu virtuvės plotą, įrengsiu dvi plautuves vieną priešais kitą – vieną pieno produktams, kitą – mėsos, netroškinsiu ėriuko jo motinos piene, patiekalai bus įvairūs ir atskirti. Bus du batalionai kempinių, stiklo indai, atskiri stalo įrankiai. Pas savo bičiulį Respublikos aveniu užsakysiu papildomai: šaldytuvą, orkaitę, kaitlentę, indaplovę. Akimirką – bet labai trumpai – pati susidvejinsiu: būsiu pieniškoji Mirjama ir mėsiškoji Mirjama.

Tą dieną, kai mes, ponია Koen ir aš, turime pasirašyti sutartį, priglaudžiu prie vitrinės lango dešinią delną, ir juodos spaudo *Beth-Din*, patvirtinančio, kad mano restorane viskas yra *košer*, raidės lieka ant stiklo. Ponია Koen punktuoli, ateina lygiai antrą. Viskas paruošta, – sakau ir išskečiu į šalis rankas, kad ji pasigėrėtų nauja įranga. Išleidau dvidešimt tūkstančių eurų, bet nesigailiu. Neįrašysiu jų į pokylio sąskaitą. Juo geriau, juo geriau, – sako ponია Koen labai sutrikusi, nes, štai kaip yra, nežinau, kaip jums pasakyti, tačiau viskas atšaukta. Aš susipykau su vyru, jūs suprantate? Aš suprantu. Kai vyras į mane žiūri, – aiškina ji man, – jaučiuosi lyg mirusi. Daugiau nebegaliu. Išeinu. O Zekis? – paklausiu. Ką darys jūsų sūnus Zekis? Kur jis ras originalią vietą, kad galėtų tapti vyru? Ponია Koen neatsako. Dingsta. Atsigrežiu ir žiūriu į savo žvairialybę, girtografišką virtuvę – joje viskas dvejinasi. Dvidešimt tūkstančių eurų. Puolu prie mėlynųjų sandėliuko durų. Įtikinu save, kad tai visai geras sumanymas. Jei ne ponია Koen, niekada nebūčiau sužinojusi, kad mano valdose yra Venecijos rūmams prilygstantis sandėlis. Galėsiu šią salę išnuomoti, plėsti restoraną, rengti priėmimus. Durys keistai sumažėjo. Pasuku rankeną, vyriai subraška, o durys atsiverdamos dar labiau mažėja. Pasilenkiu, žengdama per slenkstį turiu beveik susiriesti dvilinka. Įšliaužiu į vidų šliaužte. Sienos priartėjo viena prie kitos. Kupolas aptemo. Ištirpo kabantys krištolo šviestuvai. Tamsoje virpa tik vienos žvakės liepsnelė – tokia silpnutė, kad atodūsis užgesintų. Sulaikau kvėpavimą. Žiūriu į liepsnelę, kuri blėsta tokiame susitraukusiame sandėlyje, kad jis net ima temti, išnyksta, sprogsta į vidų ir susilieja su bežade visata, su tokia žvaigždynų begalybe, kurios nepraskaidrintų nė vienas spindulys. Liepsnelė. Neišvejame ir dingusiųjų, jūs suprantate? Aš suprantu.

Penktą ryto pramerkiu akis, o galvoje skamba sakinys: „Neišvejame ir dingusiųjų.“ Galvoju apie sūnų – Hugo.

Nemačiau jo šešerius metus. Šešerius metus negirdėjau. Nežinau, kur jis, ką veikia. Keliais centimetais mane praaugo. Ar jam jau želia barzda? Ar avi keturiasdešimt penkto dydžio batus? Ar išlaikė baigiamuosius mokyklos egzaminus? Ar įstojo į universitetą? Ar turi draugę? Man niekas apie jį nepasakoja, ir aš nepasakaju niekam. Toks paktas. Manau, kad jis ir toliau susitinka su seneliais. Iš pradžių galvojau, kad nepakelsiu tokios kančios, kad taip mane bausti yra neteisinga, per žiauru. Šeimos sąmokslas atrodė šališkas. Tačiau neturėjau nei jėgų priešintis, nei argumentų atsikirsti. Priėmiau tremtį kaip tas, kuris pardavęs velniui sielą sutinka degti pragare. Iš tiesų viskas kitaip: jis ne sutinka, o neturi kitos išeities. Mano asmeninis pragaras – turiu pripažinti, kad man pasisekė – labiau primena skaistykla.

Iš pradžių buvo klajonės: lengvas lagaminas, neonu apšviesti viešbučiai, rymojimas atsirėmus į užrakintas buto duris draugų, kurie nežino, kad ten stoviu ir tykau jų žingsnių koridoriuje, draugų, kurių žvilgsnius sutikti bijočiau ir nuo kurių būčiau bėgusi, jei būtų ėję pro duris. Mane stingdė gėda dėl to, kad gyvenu, ir dėl to, ką buvau padariusi. Buvau neatpažįstama net pati sau. Niekur negalėjau apsistoti nei užmigti. Buvau užpju-

dyta. Reikėjo susirasti darbą. Mano vyras, kuris buvo ir mano viršininkas, nebenorėjo daugiau manęs matyti. Eidavau į parduotuves, tikėdamasi, jog užteks drąsos paklausti, ar jiems reikia pardavėjos, tačiau lagaminas, kurį visur tampydavau, sukeldavo nemalonumų: ten mane palaikydavo turiste, kalbindavo angliškai. Nedrįsau prieštarauti. Stovėdavau kaip įbesta priešais įdarbinimo biurų vitrinas: dvikalbė sekretorė – tą darbą moku; santechnikas – nemoku; darbų vykdytojas – nemoku; vaikų auklė – hmm... Į vidų neidavau. Pernelyg bijojau, kad reikės parašyti gyvenimo aprašą. Negalėjau atsakyti į joki klausimą. Nenorėjau, kad su manimi kalbėtūsi. Negalėjau žiūrėti žmonėms į akis. Šiandien jau žinau, kad yra žmonių, į kuriuos būčiau galėjusi kreiptis, kurie priimtų ir neteistų. Tačiau tarp manęs ir bet ko, kas būtų padėjęs, tvyrojo gėda. Todėl klajojau. Nuo ryto iki vakaro myniau batus, apgirtusi nuo alkio ir nemiegavimo. Ėjo dienos, viena panaši į kitą. Nežinau po kiek laiko lioviausi ieškojusi darbo. Pasitenkinau ilgais ir betiksliais pasivaikščiėjimais. Apeidavau savo senąjį kvartalą. Žiūrėdavau į paauglius. Jų džiugesys spausdavo man širdį.

Vieną popietę, kai aptemęs dangus grasino prapliupti audra – slinko sunkūs pilkai violetiniai debesys, šviesa buvo geltona ir oras kvepėjo kaip auštant – pasukau vingiuotu aklagatviu, siauras grindinio serpantinas raizgėsi tarp fasadų. Namai stovėjo taip arti vienas kito, jog atrodė, kad tarp jų vyksta pokalbis. Jo gale tarsi proskyna vėrėsi dykvietė, o jos viduryje karaliavo mažas kilnojamasis cirkas, papuoštas įvairiaspalvių lempučių girliandomis. Man buvo šalta, norėjau valgyti ir buvo smalsu. Nepamenu, kad būčiau mokėjusi už bilieta. Ant klibančių medinių suolų sėdėjo vien maži vaikai ir kelios močiutės. Vaidinimas jau buvo prasidėjęs. Visų akys nukreiptos į maniežą, kurio viduryje ant užpakalinių kojųčių ėjo pudelis, o tuo metu katinas bėgiojo klouno kūnu nė sekundę nenusileis-

damas ant žemės, mindžikavo ant artisto viršugalvio, ėjo per rankas, lipo kojomis kabindamasis į kelnių klešnes, paneigdamas žemės trauką, kaip ir aš klajojo po labai ribotą plotą, tačiau visą laiką atrodė, jog bėga kitu keliu. Šuniukas juokino vaikus, nes buvo aprengtas kostiumu, tipeno sparčiais žingsneliais, staiga sustojęs prieš kurį nors vaiką piktai dėbteldavo ir iškart apsisukęs nutursendavo į priešingą pusę. Kitą numerį atliko dvi elastingos mergaitės – jos ėjo rankomis, išsilenkdavo tarsi išverčiamos pirštinės, pačią kūno sandarą paneigė taip, kad po kurio laiko nebesupratai, ar jų rankos nėra kojos, o galva tikriausiai atsisuko nuo kaklo ir įaugo viduryje pilvo. Sukinėdamos galūnes, jos visą laiką šypsojosi, praslysdavo viena virš kitos, ranka pakeldavo viena kitą, taip prisiplodavo prie žemės, kad visai išnykdavo, ir staiga vienu šuoliu stryktelėdavo aukštyn. Ėmiau ploti, ir tai buvo pirmas kartas po ilgo laiko, kai pamaniau, jog kažką juntū. Sunku pasakyti ką. Gal nuostabą. Paskui pasirodė tas, kurį vėliau vadinsiu šeimininku – stačias ant žirgo nugaros rūkė pypkę ir skaitė laikraštį, o tuo metu po juo šuoliavo žirgas. Vyras nelaikė rankose nei vadžių, nei lazdelės, atsiguldavo, atsisėdavo, vėl stodavosi ir nė karto neprarado pusiausvyros, o numerio pabaigoje taip gerai suvaidino norįs miego, jog susigriebiau patikėjusi, kad iš tikrųjų užmigo balne. Kai nubudo, jo žvilgsnis susidūrė su mano. Nežinau, kaip jam pakako laiko mane pastebėti nei ką būtent pamatė, nes galva buvo atlošta ir jis taip sukosi, jog buvo galima apsvaigti. Kaskart, kai jodavo pro eilę, kurioje sėdėjau, jo akys ieškodavo manęs. Per nusilenkimą įsistebeilijo taip, jog pamaniau, kad duoda man ženklą.

Vaidinimui pasibaigus nebeturėjau jėgų atsistoti. Norėjau ten ir likti, bet jie tikriausiai mane išvarys. Mačiau elastingasias merginas, „žmogų žirgą“, klouną su katinais, lyno akrobatę su gyvatėmis, trapecijų akrobatas su plunksnomis, žonglie-

rių futbolininką, „žmogų vorą“. Aš, neištikimoji žmona, aš, iškrypėlė, aš, manipulatorė, vaikų rijikė, visais jais žavėjauisi ir buvau trupės dalis.

Cirkas ištuštėjo. Netrukus tarp suolų eilių, vietoj žiūrovų, sujudo artistai – ėmė tvarkyti salę. Tai veikiau buvo apžiūra: kas pakėlė našlaitę pirštine, kas pamestą šaliką. Laukiau, kol ateis mano eilė. Man šypsojosi. Neįstengiau nusišypsoti jiems. Pamačiau, kad viena akrobatė kažką šnabžda šeiminkui į ausį. Jis priėjo ir atsisėdo šalia. Laikėsi labai tiesiai, padėjęs delnus ant kelių, išpūtęs krūtinę. Nuo jo dvelkė mėšlu ir apelsiniais. Nedrįsau pasukti galvos.

– Kokia specialybė? – paklausė manęs.

Nė nenučiuokiau apie ką jis kalba. Nežinojau, ką atsakyti.

Jis pasikasė dygstančią barzdelę ir performulavo klausimą.

– Ką tu moki daryti?

Moku labai greitai nusiristi žemyn, – tokia pirma mintis šovė į galvą.

– Nieko, – atsakiau taip tyliai, kad neišgirdo.

– Ką? – klustelėjo.

– Nieko, aš nemoku nieko daryti.

Vėliau sužinojau, kad dauguma trupės narių taip buvo priimti į darbą. Jie, iš anksto neįspėję, kaip ir aš, įsitaisydavo tarp žiūrovų nesumokėję už bilieta, likdavo salėje pasibaigus plovimams ir pasiūlydavo savo numerį. Magė, žonglierius, katinų dresuotoja, kardų rijikas, moteris su vilkais. Visus čia atplukdė kažkokia banga ir kaip jūros dumbliai, kurie leidžiasi nešami srovės, akivaizdžiai netekę valios, tylūs ir neperregimi, kupini slaptų talentų, jie nusėdo ant *Santo Salto* suolų. Pati to nežinodama aš surinkau teisingą kodą, vadinamąjį slaptažodį, ir iš manęs tikėjosi, kad parodysiu stebuklą. Kas galėjo žinoti, ką slepiu po lietpalčiu? Nykštukinius ugnimi spjaudančius triušius, krištolo lankus, kurie šoks aplink mano kūną nekrisdami

žemėn, ar virves ir žiedus, kuriais prisitvirtinusi pakilsiu į orą lengvai tarsi kopčiau laiptais. Raukšlės ir nuvargusi išvaizda visai neneigė tokios galimybės, priešingai. Vėliau turėjau į valias laiko stebėti artistus. Nė iš vieno – metęs pirmą nenušimanantį žvilgsnį – negalėjai tikėtis, kad šis gali pademonstruoti kvapą gniaužiantį miklumą. Vaikinai dažniausiai žemaūgiai, kresni, kai kurie – pilvoti, dauguma merginų neįtikėtinai liesos, pajuodusiais dantimis. Keli akrobatai atrodė sužaloti, raukšlėtomis kaktomis, o lyno akrobatės užpakalis buvo stambus, ir ji baiminosi dar labiau sustorėti. Tie žmonės nebuvo ypač negražūs, kai kurie net turėjo baimę keliančio žavesio, tačiau visuma mažyčių trūkumų, kurie savaime susikaupia per gyvenimą, darė jų išvaizdą panašią į visų. Buvau tokia kaip jie. Nedėjau ypatingų pastangų, kad sustabdyčiau laiko tėkmę, turėjau mažą apvalų pilvuką, nuospaudas ant pėdų ir ratilus po akimis. Taigi nebuvo jokios priežasties, dėl kurios po mano normalia išore nesislėptų kerintis talentas, dovana, kokias jie visi turėjo.

Šeimininkas luktelėjo, o tada ėmė vardyti.

– Šuoliai su virvėmis? Patranka? Skersinis? Trapecija? Lynas? Plėšrūnai? Žongliravimas?..

Žodžiai byrėjo tarytum sunkaus, plataus vėrinio perlai. Nenutraukiau. Tylėjau. Nesistengiau suprasti.

– Mums reikia žmogaus, kuris gamintų valgyti, – pagaliau ištarė, sutrikdytas mano abejingumo. – Ar moki gaminti?

– Taip! – sušukau.

Jei būčiau įstengusi pulti ant kelių, būčiau taip ir padariusi, bet pritrūko jėgų ir išžūlumo. Dar galėjau išbučiuoti jam rankas, griūti kryžium ant žemės. Labai aiškiai jutau, kad šią minutę jis gelbsti man gyvybę, tačiau reikėjo slėpti tą jausmą ir saugoti paslaptį, kad visko nesugadinčiau.

Sugniaužiau lagamino rankeną ir tą akimirką atrodė, galiu –

kaip gimnastės Nina ir Volsė, – išlaikyti pusiausvyrą ant vienos rankos, galva žemyn, pėdomis nusitaikiusi į dangų, sudarydama tobulą tiesę kaip ir jos – o vėliau iš lėto, vos pastebimai imdavo banguoti ir dėl ugniaspalvių kostiumų atrodydavo, jog matai dvi vėjo virpinamas liepsneles.

Šeimininkas davė ženklą, kad eičiau paskui jį, ir aš išvydau savo naująsias valdas. Mažas apvalainas namelis ant ratų su penkių vietų dujine virykle ir mediniu stalu.

– Vanduo lauke, – tarstelėjo.

– O indai?

– Vaikai jais rūpinasi.

Vaiku *Santo Salto* būnama iki dvylikos metų, nė diena ilgiau ir ne trumpiau. Žiemą pro savo kiauto angą stebėdavau, kaip Žoržas ir Rodrigas, ketverių ir penkerių metų, taškydamiesi plauna lėkštes po ledine srove. Nerimavau dėl jų sveikatos. Jie niekada nesirgo. „O kaip, tavo manymu, žmonės darė seniau?“ – atsakydavo man, kai nusistebėdavau tokiais metodais. Ir tas klausimas, užuot nugramzdinęs mane į svarstymus, palengvindavo širdį. Anų laikų, dabarties ir ateities žmonės – visi panašūs. Tai, kas praėjo, gali grįžti; tai, kas buvo, niekada neišnyks.

Atsisėdu ant sofutės. Perbraukiu ranka plaukus ir laukiu, kol nuslinks širdgėla. Galų gale visada nuslenka. Žiūriu į galinę sieną už virtuvės. Dabar reikėtų įsitikinti, ar yra stebuklingosios mėlynos durys. Puikiai žinau, kad neturiu sandėlio, o juo lab nuostabaus, į pokylių salę panašaus atsargų kambarėlio. Pati nežinau, ko tikiuosi. Galbūt susitikti su ponios Koen mirazu, ta kitos erdvės, kito pasaulio, kuriame norai gali pildytis, maitininke. Tebūnie durys – ir durys yra. Sapnų pasaulis egzistuoja ne mažiau negu tikrovė. Koks tarp jų skirtumas? Štai ir nežinau. Sapnų pasaulyje neturime rūpesčių, pagalvoju. Bet

tai netiesa: košmaruose – vieni rūpesčiai. Tikrovės pasaulyje veiksmai turi pasekmių, tačiau taip yra ir sapnuose. Ne, aš klystu. Tęstinumo klausimas daug bendresnis. Gyvenime viskas susiję: vakaryktė klaida su kitos dienos atitaisymu, ano mėnesio suklydimas su kitą mėnesį išstiksiančia bausme. O sapnuose, priešingai, gyvenimo tarpsniai – visiškai nelaidūs. Kaskart viskas nauja. Laikas neegzistuoja. Išvengi to, kas neišvengiama, išvarai pačią mirtį. Mane pribloškia mintis, kad dalį gyvenimo leidžiu pasaulyje, kurį valdo ne tikrovės, o kiti dėsniai. Staiga nebežinau, kaip juos atskirti. Kodėl vieni visada galingesni už kitus? Kodėl visuomet laimi tie patys? Grįžk, muitininke, meldžiu akies krašteliu. Grįžk ir išvaduok mane iš nuobodžios dabarties. Bet tai neįmanoma, esu laiko kalinė.

Vakar diena, nors ir gera, man nepatiko. Suvokiu, kad būti šunimi tarp šunų man netinka. Nenoriu, kad žmonės užeitų pas mane kaip į malūną. Noriu, kad žinotų, dėl ko ateina, kad pajustų, jog čia viskas kitaip. Trokštu pasiekti savo svajonę, iki galo įgyvendinti viziją, ir jei sėkmė grasina nuvilioni mane nuo kelio, tada sunaikinsiu sėkmę. Nors „sėkmė“ – kiek per skambus žodis. Vakar – nepaisydama žmonių antplūdžio – pasiekiau tik pusę apyvartos, reikalingos paskolai gražinti. Tik pusę, o jau esu be jėgų, pasiligojusi, tinkama išmesti lauk.

Plautuvėje palendu po šaltu dušu. Cypiu stovėdama po srove, kuri stingdo ir stangrina kūną. Sukandu dantis nuo strėlyčių kaskados, dabar naktis, oda šiurpsta ir įsitempia, raumenys priešinasi, riečiasi ir stojasi piestu, mano apvalumai suapvalėja, o įdubimai įdumba. Galvoju apie krikštą, apie ką gi daugiau, ir susierzinu dėl to, kad vis prisimėnu vaikystę, negaliu išsivaduoti, esu prilipusi prie jos kaip piratas prie slaptų lobių žemėlapių. Ko gi siekiu? Kodėl noriu paversti restoraną valgykla? Kam ruošti dešreles su gruzdintomis bulvytėmis, jei

moki gaminti septynias valandas kepamą avies kulšį? Noriu prisiminti, iš naujo bandyti, atkurti. Tai mane nervina, tačiau nieko kita negaliu daryti. Dabar, kai jau šovė genialių idėjų, turiu pradėti jas įgyvendinti, ir jei turėčiau atiduoti paskutinius marškinius, užtvėrti kelią banko darbuotojams, kad galėčiau jį atverti darželinukams, taip ir padaryčiau. Atleiskite, turiu užsakyti: aštuoniolika porcijų karštų sumuštinių su sūriu ir trintų morkų salotomis, negalėsiu jų aptarnauti. Svajoju apie savo kvailą pergalę. Pietus už dvidešimt eurų iškeisti į dešimt kartų pigesnius iškylos patiekalus. Praleiskite, štai ateina verslo karalienė, ji iš naujo mokys jus kapitalizmo ir perbraižys visas pažangos kreives. Jei kažkas kadaise sumąstė, kad trumpiausias kelias tarp dviejų taškų nėra (kaip ilgai buvo manyta) tiesi linija, tai nėra ir priežasties, kliudančios man sukurti sistemą, kur kaupimas nebus vienintelis pelno garantas. Noriu tikėti, kad ir čia, mano mažose valdose, įmanoma ką nors išrasti.

Išsiimu sąrašus iš stalčiaus, kur buvau sudėjusi, ir pradėdau nagrinėti savo sumanymus. Pilkšvoje aušroje švyti naktinio girtumo vaisiai. Kiekvienas skaitomas žodis – kaip spalvotas žibintas, skleidžiantis jaukią šviesą. Turiu atlikti tyrimus internetu: sužinoti kainas, adresus, tačiau nebeturiu kompiuterio, pardaviau jį *Cash Converters* supirkėjams už duonos kriaukšlę. Apsirengiu ir išeinu į gaivų brėkštantį rytą, trauksiu į turgų. Bulvaras tuščias, daržovių pardavėjai krauna prekes. Pogrindžio tyloje, kuri tvyro prieš pasirodant lankytojams, perku kilogramus daržovių, mėsos, žuvies. Neskaičiuoju, apie nieką negalvoju, pasikliauju nuojauta ir nebandau prisiminti apgalvoto valgiaraščio. Kaip vaiduoklis šlitiniuoju nuo vieno prekystalio prie kito. Krepšys ant ratukų pilnas, kuprinė taip pat. Linkstu nuo prekių svorio, ir kaip sunkumų kilnotojas įtempiu raumenis, kad tik pasiekčiau namus. Kai prieinu prie geležinės uždangos, tarp dviejų namų švysteli saulė ir metale

išpiešia auksinį trikampį. Padedu ant žemės kuprinę, paleidžiu ratuoto krepšio rankeną ir atsikvepiu. Aštuonios valandos, visi produktai supirkti. Pirmauju. Dar liks laiko užėti į interneto kavinę netoliese ir išspręsti keletą mįslių.

– Gal galiu jums padėti? – klausia balsas už nugaros.

Krūpteliu.

– Galiu jums padėti? – dar kartą klausia balsas.

Taip pasirodo angelai – be triukšmo nukrinta iš dangaus ir pasako absurdiškus ir taip lauktus žodžius. Prajunku kaip Sara tą dieną, kai angelas pranešė – jai buvo devyniasdešimt devyneri metai – kad netrukus pagimdysianti sūnų. Aš taip pat jaučiuosi sena ir nusibaigusi. Kas ir kaip galėtų man padėti?

Jaunuolis prieina arčiau ir tiesia ranką į kuprinę. Aukštas, laibas, dėvi mėlynas kelnes baltais dryželiais, nuspurusiomis klešnėmis. Jo keliai X formos, stovi kiek palinkęs į šoną lyg ruošūsi eiti pro visada jam per žemas duris. Liemuo blogai įtupdytas į klubus, galva pakrypusi į šoną. Mano akys apsi-
blausia.

– Jūs blogai jaučiatės? – klausia.

– Ne, ne, viskas gerai. Atrodo, buvo truputį per sunku.

– Jei atidarysite duris, – sako, – galėsiu sunešti pirkinius į vidų.

Man atrodo, kad šis jaunuolis kalba kaip senas ponas. Vie-
nintelis žmogus, kurį girdėjau vartojant žodį „pirkiniai“ produk-
tams pavadinti, buvo mano senelis, jis visada dėvėdavo kostiumą, skrybėlę ir neidavo į gatvę be pintinės. Svarstau, ar savo žodyne turiu tokių posakių, kurie išduoda kažką nesąmoninga, nežinoma, tiesą, kurios pati nesuvokiu. Negaliu to sužinoti, kaip ir niekada iš tikrųjų nepamatysiu nei savo profilio, nei nugaros – kitiems pažįstamos mano kūno dalys man visada liks svetimos.

Jaunuolis, kuris kalba kaip senis, vardu Benas. Simona ir Hana sakiusios jam užsukti pas mane.

– Simona ir Hana? – klausiu.

Nesuprantu apie ką jis kalba.

– Simona ir Hana, – pakartoja. – Jos sakė, kad jums reikia žmogaus.

– Ieškote darbo?

Sėdime restorane, saulė kibirais lieja šviesą ant stalų.

Jis neatsako.

– Negaliu leisti sau nieko įdarbinti, – sakau jam, – apgailestauju.

Jis nereaguoja. Atsistoja ir ima dėti produktus į šaldytuvą. Jo judesiai tokie švelnūs. Jis priklaupia ir atsistoja, pasilenkia ir susigūžia, grakščiai kelia ir deda – nors yra buratiniško, blogai sulipdyto kūno.

– Gana, – sakau. – Ką tik jums paaiškinau, kad neturiu pinigų. Jūsų draugės nesuprato. Jos nežino. Net nenutuokia, kokia mano padėtis.

– Sakė, kad jums reikia žmogaus, – pakartoja.

Negaliu nieko atsakyti. Tai tiesa.

Žiūriu, kaip Benas vaikšto po mano virtuvę, lyg atmintinai ją mokėtų. Puikiausiai surūšiavo produktus, pastebėjo, kurie šaldytuvo skyriai šalčiausi, trapiems produktams paliko vietos šilčiausiose lentynose. Baigęs pastumia ratuotą krepšį po prekystaliu, sulankstęs kuprinę įkiša vidun, pagriebia kempinę ir nušluosto šiaudinį kilimėlį.

– Jūs – padavėjas? – klausiu.

Netardamas nei žodžio iš sieninės spintos išima keturias lėkštes, sudeda jas ant dešinės rankos dilbio, riešo, nykščio pagalvėlės ir likusios plaštakos, tada kairės rankos pirštų galiukais čiumpa dvi pailgas patiekalų lėkštes – gerai žinau, kiek jos sveria, sveria sunkiai – ir vienu stumtelėjimu dėl pusiausvyros jas įtaiso tarp alkūnės linkio ir riešo plokštumos. Laisva plaštaka paima dvi taures. Benas sukasi lyg šoktų valsą, eina

nuo vieno stalo prie kito, apsuka ir indus, pakelia virš galvos, nuleidžia iki krūtinės, paslepia už nugaros. Įsitempiu laukdama, kol pažirs šukės. Jis atrodo toks kerėpla, silpnutis ir persikreipęs. Tęsdamas šį baletą pastato ant stalo po lėkštę, dar turi dvi didžiąsias lėkštes, deda jas prekystalio kraštuose, tada išmeta į orą taures, žiūri, kaip raudonoje ryto saulės šviesoje jos piešia ugninį ratą, ir paskutinę akimirką sugauna. Vieną įspraudžia man į ranką, o kita susidaužia.

Nuleidžiu galvą ant sukryžiuotų rankų. Mintimis bandau jį išvaryti. Per smarkiai meldžiau muitininkės. Ponia Koen atsiuntė svajonių padavėją, ir susidūrė du pasauliai. Esu ha-liucinacijos auka. Sapno atkarpa milžiniško Pinokio pavidalu įsiskverbė į mano dieninį gyvenimą. Tai dėl nuovargio, sakau sau. Jei susikaupsiu, jis išnyks. Stipriai užmerkiu akis ir atsi-merkiu.

Benas vis dar čia.

Jis mane erzina.

Jo šypsena mane erzina.

Jo tylėjimas mane erzina.

Bet negaliu suteikti sau prabangos be jo apsieiti. Jei jis iš tikrųjų egzistuoja, dirbs man ir pradės tuojau pat.

– Man reikia nueiti į interneto kavinę, – sakau jam. – Ar gali nuskusti ir susmulkinti morkas? Pjaustyklė spintos apačioje dešinėje. Jei baigsi iki man grįžtant, nuplauk salotas ir pamerk griužerą* į pieną. Išimk iš šaldytuvo sviestą, kad suminkštėtų.

Tujinimas antspauduoja mūsų darbo sutartį.

– Grįšiu kiek galėdama greičiau.

– Neskubėkite, – pataria jis maloniai.

– Iki kelių gali pabūti?

Jis gūžteli pečiais.

* Sūrio rūšis.

Neįtikėtina – galvoju sau žingsniuodama per gaiivų ryto aukšą, aš turiu vergą! Ir žandikaulius įtempia plati šypsena.

Bet juk ne! Kokia naivuolė. Jis apvogs kasą. Palikau vieną. Jis turi raktus. Paims įmonės čekių knygelę. Išsineš produktus. Vaikystės rojus, jaunystės rojus, prarasti rojai. Visi jauni – nusikaltėliai. Visi sugedę, nieko negerbia. Tie niekšai viską iš mūsų atims. Jie mūsų nekenčia, niršta, kad konfiskuojame visas gėrybes ir neužleidžiame jiems vietos. Jie turi apskrumo, kurio mums trūksta, ir įžūlumo, kurio taip bijome. Jie keršija. Tai jų tinklas. Simona ir Hana atėjo kaip žvalgės, stebėjo mane ir perdavė informaciją Benui. Jis pasinaudos proga, kad aš išėjusi, ir apšvarins mano vargšą restoranėlį.

Štai, viskas gerai, aš jau tikrovėje. Tikrovė – kai įvykiai klostosi labai blogai, bet nuostabiai susijungia. Sapne, priešingai, įvykiai klostosi gerai, tik be jokio ryšio. Bet ir toliau šypsausi. Nusispjaut. Tegu ima ką nori. Kasos stalčiuje nieko nėra, o čekiai – mediniai. Netikiu angelu, bet ir demono jau nebijau. Tegu apšvarina. Mielai pabūsiu apgavystės auka.

Vieta, kurioje naršau internete, smirda rūkalais ir alumi. Kava čia šlykšti, patiekiami storasieniuose, negražiuose puodeliuose. Cukrus sudrėkęs, šaukštelis sulankstytas. Laimė, esu ne tokia pedantiška kaip kai kurie nauji pažįstami. Pro durų apačią skverbiasi vėjas ir stingdo man pėdas, netrukus imu drebėti. Tačiau niekas – nei silpnas kavos kartėlis, nei menki šios vietos patogumai – manęs nesustabdys. Atėjau naršyti po internetą ir ruošiuosi atsiduoti jo bangoms. Užtrunku plačiai išsišakojusiamerijos tinklalapyje. Tyrinėju sporto užsiėmimus ir vakarines paskaitas suaugusiesiems. Susigalvoju naują gyvenimą, kuriame popietėmis mokyčiausi rusų kalbos, čikongo* ir estam-

* Kinų kvėpavimo technika.

po meno. Pasižymiu mokyklų valgyklų kainas ir užmetu akį į maitinimo normas. Nuo dietos specialistų patarimų apsisuka galva. Pamanau, kad mitybos taisyklės dabar yra mūsų vienintelė ideologija. Pasibaisėtina.

Kad pataisyčiau sau nuotaiką, plaukiu apžiūrėti menamų kulinarių salelių. Kainos ir pavadinimai mane tiesiog pakeri. Čia viskas subtiliai išdėliota, viskas prabangu. Tai jau nebe virtuvė, o alchemija. Nebe pinigai, o biudžetai. Matau prieš akis prabėgant braškių putėsių vyniotinius, rūkyto ungurio lazdeles, mišrius jūros dumblių ir grybų pagaliukus, prieskoninius džiovėsius, kefalės ikrų kremą. Fotografijose – piramidės, trijų arkų tiltai, daugiaaukščiai rūmai, balkonai, terasos – gomurio malonumui skirti meno kūriniai. Gėriuosi iš riešutų ir karamelės masės pastatytu *Golden Gate* tiltu, Eifelio bokštu iš plikytų pyragaičių su kremu, Šv. Širdies bazilika iš morengų. Man siūlo kompleksinius pietus už šimtą eurų: ištisa virtinė vieno kąsnio užkandėlių ant baltos staltiesės tiesiog peršasi paragaujamos. Užkandėlės panašios į keisčiausių formų angliškas skrybėles, kokios devyniolikto amžiaus pabaigoje užpildydavo žiūrovų eiles hipodromuose. Mintyse po kiekvienu galvos apdangalu nupiešiu moters siluetą. Jūsų plačiakraštė skrybėlė iš eršketo ir juodojo ridiko labai išpūdinga, ledi Vinčester. Mieloji, ta laišos ir druskės tabletė mane tiesiog pakerejo. Klausausi jų ir vis atidėlioju kitą etapą – geltonuosius puslapius, kuriuose rasiu arba ne Ali Slimaną.

Jaučiu lyg mano išsigelbėjimas priklausytų nuo šitos paieškos. Jei iškapstysiu jį, aš išgelbėta, jei jis nepasirodys – pra-keikta.

Suorganizavusi lordo, dėvinčio trumo ir šampano cilindrą, ir ledi, pasidabinusios agurko su ešeriu drebučiuose berete, vestuves, palieku Askotą ir keliauju į Paryžiaus apylinkes, palieku nuožulnias žaliųjų citrinų vandeniui kvepiančias bei musline

skendinčias tribūnas ir ridenuosi į nupjautų rugių laukus Bos ir Bri departamente. Slimanas. Gretimas įrašas – Benas Slimanas. Išplėsti paiešką gretimuose regionuose. Pėdinu iš Uazos į Eną, stumiuosi iki Obės, klaidžioju po Luarė, grįžtu į Seną ir Marną. Ieškau pagal veiklos rūšį, neberašau vardo. Galų gale Ere iškyla: Ali Slimanas, Vavasero kelias, 27 600 Monsinji an Veksenas. Vienas kalvos viršuje – regiu jį. Skausmingas akis dengia blizgantys vokai, spygliuoti blakstienomis lyg įskilusio kaštono krašteliai. Lūpų kamputyje smilksta cigaretė, jis apžiūrinėja savo rudens darbą: kukurūzai, iškėlę lauką iki pat dangaus skliauto, jau nukirsti, priešais vėl plyna žemė, prismaigstyta sausų gelsvų stagarų, dangus gali leistis žemyn ir gultis ant lauko, burbuolių pagalvės jau nebėra. Ponas Slimanas grįžta į sodybą vėlai. Nežino, kad jam skambinsiu. Neprisimena manęs. Niekada apie mane negalvoja. Ką jam sakysiu? Kaip jis mane atpažins? Aš – cirko virėja. Taip jis prisimins.

Kai grįžtu namo, viskas savo vietose, įsakymai įvykdyti, užduotys atliktos. Benas sėdi ant dermatininės sofutės tiesia nugara, ištempęs kaklą kaip flamingas. Laukia manęs. Nieko nesugriovė, nenusiaubė ir nepavogė, pakluso man.

– Ar gerai sekėsi? – klausia.

– Taip. Radau ko ieškojau. O tau?

Benas neatsako. Dar labiau palenkia galvą į šoną. Bijau, kad išsinarins kaklą.

Paaiškinu, kad sudarysime dvigubą valgiaraštį. Jis nesupranta.

– Gaminsime valgyti suaugusiesiems ir dar gaminsime vaikams.

– Kaip *Hipopotame*? – tikslinasi.

Šį kartą aš nesuprantu. Aiškina.

– Norite sudaryti valgiaraštį vaikams? Tai vadinama „valgiaraščiu vaikams“ – kumpis arba maltos mėsos kepsnys su

gruzdintomis bulvytėmis. Kai buvau mažas, nemėgau tų patiekalų. Norėjau valgyti tą patį, ką ir tėvai.

– Ne, ne. Mano sumanymas visai kitoks. Noriu pagaminti vaikams patrauklius patiekalus, bet kad galėtų valgyti ir suaugusieji. Noriu, kad čia visi jaustųsi gerai, supranti?

– Tai nevadinsime jų „vaikų valgiaraščiu“?

– Ne.

– O kaip vadinsime?

– Bus be pavadinimo, – atsakau.

Staiga mane tarsi ištinga nušvitimas. Mano restorane niekas neturi pavadinimų.

– Pastebėjai? Neturiu iškabos. Virš durų neparašyta „Restoranas“.

– Jūs nusiteikusi prieš pavadinimus? – klausia dvejodamas.

– Taip.

– O kaip žmonės sužinos?

Tas vaikinukas kelia teisingus klausimus. Tokius, į kuriuos nėra atsakymų. Kandžioju lūpą. Jis nerimauja, mato, kad ieškau sprendimo, ir nori pagelbėti.

– Aš jiems pasakysiu, – pasisiūlo. – Išėisiu į gatvę ir dalysiu skrajutes. Rasiu būdą padaryti, kad jie suprastų. Paaiškinsiu, bet neįvardysiu.

Benas tiesiog užsiplieskia. Sakau, kad nereikia pulti į kraštutinumus. Aš prieš pavadinimus, pavadinimai viską įkalina kategorijose, bet nesu prieš žodžius.

Jis įnirtingai purto galvą.

– Šiandien galiu pabūti iki šešioliktos valandos, – staiga sako nei į tvorą, nei į mieta, atsakydamas į tai, ko teiravausi maždaug prieš pusantros valandos. – Vėliau man paskaitos, – patikslina.

– Tu studentas?

– Taip. Padavėjas ir studentas.

- Ką studijuoji?
- Politikos mokslus.
- Tai labai sudėtinga, ar ne?
- Labai, – patvirtina su deramu rimtumu.

Pasidalijame darbus. Jis rūpinsis paprastais patiekalais, o aš – sudėtingais. Jis tepa sviestą ant baltos duonos riekių ir beria prieskonius į morkas, o aš ruošiu žuvies tadžiną*, *minestro-ne* sriubą** ir ožkos sūrio slėgtainį su prieskoninėmis žolelėmis bei alyvuogėmis. Benas pavyzdingai, beveik baimingai klunus. Labai kruopštus ir atidus. Spontaniškai neprabyla, tačiau atsako, kai klausiu.

Pasiteirauju, kaip susipažino su Hana ir Simona. Nepamena.

– Kažkaip, – sako.

Ir laiko tai atsakymu.

– Ar seniai jas pažįsti?

– Ganėtinai.

– Kiek?

– Nežinau. Nuo lopšelio.

Jis visada gyveno šitame kvartale. Visus pažįsta. Mano, kad gerai padariau atidariusi čia restoraną. Jo trūko. Ypač „tokios vietos“. Plepėdama pastebiu, kad jis subtiliai pakeitė kalbos registrą, pamiršo senelio leksiką, perėjo prie netikslios, miglotos jaunimo kalbos. Vartoja nesuskaičiuojamai daug žodžių „dalykas“, „kažkas“, „tas daiktas“ ir prievieksmį „kažkaip“. Manau, kad iš pagarbos man, nes suprato, kaip mane žeidžia vardai, per tikslūs, galutiniai įvardijimai, tokie, kurie vienu metu ir nurodo, ir vertina, pavadina ir klasifikuoja. Klausiu, ar gyvena pas tėvus. Atsako:

* Tradicinis Šiaurės Afrikos troškiny, gaminamas storasieniame moliniame inde – kuskuso kruopos, troškintų daržovių užpilas ir mėsa arba žuvis.

** Itališka daržovių sriuba.

– Taip, bet be tėvų.

– Kur tavo tėvai?

– Kapuose.

– Man labai gaila.

– O man ne.

– Gavai palikimą?

– Taip.

– Tu turtingas?

– Ne.

– Reikia pasikalbėti apie tavo atlyginimą, – sakau.

– Jūs jau paaiškinote, kad negalite man mokėti.

– Bet nereikia su tuo sutikti, Benai. Tai labai rimta. Negaliu tau mokėti, negalėjau ir leisti sau mokėti už tas dvi Šiaurės lydekas, kurias parsinešiau iš turgaus, nei nuomos, nei už elektrą. Už nieką negaliu mokėti, bet už viską sumoku. Ir tau sumokėsiu.

– Neverta, – sako.

– Taip, verta. Kitaip tiesiog neįmanoma. Jei atsisakai atlyginimo, dabar pat išei. Nebenoriu tavęs matyti.

Benas atrodo susikrimtęs.

– O anksčiau darbdaviai tau mokėjo?

– Taip.

– Tai kodėl aš negaliu? Dėl ko neturiu teisės tau mokėti? Nes esu per didelė vargšė? Nes aš moteris?

Jis purto galvą. Akys laksto į visas puses. Pakelia rankas prie veido tarsi prisidengtų gavęs antausį. Svarstau, ką gi jam teko iškentėti. Kaip atsirado tas iš atsarginių dalių sudėliotas kūnas. Kaip su juo elgtasi, kad tapo toks klusnus, kaip buvo auklėjamas, kad toks baikštus.

– Aš noriu...

Akimirką dvejoja.

– ...aš noriu pakeisti pasaulį, – prisipažįsta ir išrausta. –

Hana ir Simona pasakojo apie jūsų... apie jūsų metodus. Mane jie domina. Manau, kad bandote sukurti kažką naujo. Aš irgi noriu dalyvauti eksperimente.

Vargeli tu mano, pamanau sau. Ką gi tau duos bankroto eksperimentas?

– Apie ką tu?

– Jos papasakojo apie specialų tarifą iki gyvos galvos. Dar sakė, kad tai paslaptis. Aš niekam nepasakosiu. Prisiekiu.

Dėstau jam, kad tai visai ne metodas, o taktika prisijaukinti lankytojus, kad joje nėra nieko naujo nei kilnaus, niekas nei iš toli, nei iš arti nepanašu į jokią idealą.

– Nesitikėk pas mane atlikti praktiką. Neužiimu nei mokslais, nei politika. Niekuo negalėsiu padėti tavo studijoms. Tik sugaiši laiką. Bet kuris darbas nusipelno užmokesčio. Ar jau girdėjai tokį dalyką? Net jei darbas įdomus, net jei teikia malonumą arba žinių. Nori pakeisti pasaulį, tai labai gražu, o aš tik noriu, kad suktyši mano verslas. Tarp mūsų neturi būti jokių nesusipratimų, Benai. Jei dirbsi čia, tai tam, kad užsidirbtum pragyvenimui.

Netikiu nė vienu savo žodžiu. Po truputį imu stebėtis, kad iš burnos pilasi tokie sakiniai: uždari, tikros banalybės, skirtos apsaugoti jam, man ir abiejų didybės manijai nuo mūsų juokingo entuziazmo, nuo pakylėto ir nepagrįsto tikėjimo pažanga ir žmogaus gebėjimu darytis geresniam.

– O kaip dėl maisto vaikams? – klausia.

Jis deda triuškinančias pastangas, kad atsilaikytų prieš mane.

– O kas yra dėl maisto vaikams? – atkertu sausai.

– Yra tai, kad tai politika, – murma. – Jūs tai darote ne tam, kad daugiau uždirbtumėt, kitaip ir vadintumėt tą maistą „valgiaraščiu vaikams“, o dėl teisingumo, dėl lygybės.

Tai, ką sako Benas, yra tiesa, bet jo žodžius persmelkęs iškilmingumas ne skatina mano maišto dvasią ir didžiausius sie-

kius, o priešingai, žlugdo viltis ir daro jas apgailėtinas. Kaip mes taip žemai nusiritom? Kaip sukūrėme pasaulį, kuriame sąmokslininkai buriasi pasikalbėti apie valgių receptus?

Kai po kelių savičių pamatau Simoną ir Haną, klausiu, ar Benas normalus. Jos iškart perpranta, kur link suka mano klausimas, ir choru atsako:

– O, ne, ne, ne. Visai nenormalus. Bet jis puikus padavėjas, ar ne? Jūs patenkinta? Dabar, kai jis dirba, reikalai pajudėjo, ar ne?

– O kaip jo mokslai? – klausiu.

– Jis praleido daugybę paskaitų. Truputį atsilikęs, bet...

Jos nežino, nesupranta, susipainioja. Joms labiausiai rūpi, jog nepamanyčiau, kad nemėgsta Beno. Abi jį tiesiog dievina. Mano, kad tai geriausias padavėjas pasaulyje. Joms nereikėjo man to sakyti. O, ir kam pasakė? Sutartinai atgailauja. Bijo, kad per jas atleisiu Beną iš darbo.

– Kodėl, jūsų manymu, jis geriausias padavėjas pasaulyje?

– Nes mėgsta tą darbą, – atsako.

– Nuo kada jį pažįstat?

– Susipažinom pernai, jis dirbo *Šemroke*, kavinėje netoli li-cėjaus.

– Tai jūs susipažinote ne lopšelyje?

Jos nesupranta klausimo. Tiek to. Benas paisto nesąmones, bet būna, kad pasako ir tiesą. Tikrai gyvena šiame kvartale visą gyvenimą ir visus pažįsta. Pačią pirmą jo darbo dieną tuo įsitikinu.

Kai baigiame tvarkyti virtuvę, išdygsta Vensanas su rože rankoje. Nenustemba pamatęs pas mane Beną. Sveikindamasis pakšteli jam į skruostą, padovanoja man gėlę ir atsisėda.

– Kavos?

– Jei tik nori.

– Įdarbinau Beną padavėju, – sakau jam.

– Gera mintis, – atitaria išsiblaškęs.

Jis barbena pirštais į stalą. Atsilošia. Išsitiesia. Sunerimęs. Niūniuoja kažkokią melodiją, švilpauja. Atsistoja, eina bibliotekos link. Vėl atsisėda.

Patiekiu kavos ir atsisėdu veidu į jį. Nusišypso nepraverdamas lūpų, dėl to pasidaro panašus į varlę.

– Vis dar ta geroji „ridiko“ būseną?

Jis papurto galvą, tačiau nepraveria burnos.

– Žinai, – galų gale prisipažįsta tyliu balsu. – Dėl to, ką sakiau aną dieną... aš iš tikrųjų taip negalvoju.

Jaučiu, kaip atmintyje atsiveria Mičigano ežero dydžio skylė. Apie ką jis?

– Na... – sako. – Aš taip galvoju, bet tai nereiškia, kad... supranti? Nieko nereiškia, tai tik pamąstymas, šiaip, konstatavimas. Nedarau apibendrinimų.

Pamažu prisimenu – apie žydus ir pinigus. Vargšelis Vensanas. Štai jis, kaltų kalčiausias.

– Man į tai nusispjaut, – sakau jam.

– Kaip?

Jis visai sutrikęs, – baisu.

– Į tokius dalykus man nusispjaut. Viskas yra daug paprasčiau arba daug sudėtingiau, negu mes manome.

Kol kalbamės, kol stengiuosi paaiškinti Vensanui, jog nelaiškai jo antisemitu, kol jis bando priversti mane pasakyti, jog esu žydė, kol kaunamės skirtingose teritorijose, tokiose tolimose, kad jos net nesusiliečia, kol jis kabinasi į teisingą mąstymą, o aš stengiuosi mąstyti protingai, restorane kažkas vyksta. Ne iš karto pastebiu, nes esu per daug įsitraukusi į ginčą, tačiau, kol mes pešamės, salė pilnėja. Vieni lankytojai sėdi prie stalų, kiti stovi atsirėmę į prekystalį. Atėjo du žmogėnai su kombinezonais, akiniuota moteriškė su prabangiu paltu, mažas pliktelėjęs žmogelis su lietpalčiu ir po kaklu susiaustu šaliku. Benas ap-

tarnauja, nešioja kavą, baltojo sauso vyno taures ir nežinau nei kaip, nei iš kur ištraukia ananasų sulčių. Turiu pripažinti – *Pas mane* dabar jau ir baras. Užsidega cigaretės, prisipildo peleninės. Kokių penkiasdešimties metų guvios išvaizdos vyriškis praveria duris ir sako:

– Labas, Benai, man prašom kavos.

– Gerai, daktare, – atsako mano padavėjas.

Darbininkai su kombinezonais susimoka už gėrimus.

– Iki pasimatymo, Benai, – sako išeidami.

– Kas čia per velniava? – klausiu Vensano.

Lėtai pasuku galvą į vieną pusę, į kitą. Žiūriu į tuos nepažįstamus žmones, kurie susirinko pas mane nekviesti. Juk vitrinėje neparašyta „aptarnaujame be pertraukų“, atidariau ne aludę ir ne barą. Bet jau per vėlu. Mano identifikacijos trūkumas netikėtai iškrėtė šunybę. Nedrįstu atsistoti. Kitų akyse tikriausiai esu lankytoja, nes sėdžiu prie stalo su draugu, gurkšnoju kavą. Nežinau, ar man patinka tas netekties jausmas, kuris pamažu plūsta. Bet prapliumpu juoktis.

– Jis šio kvartalo vaikas, – sako Vensanas, lyg ir aiškindamas staigų mano restorano populiarumą. – Visi jį pažįsta. Jo gyvenimas buvo, kaip čia pasakius? Gana keistas. Ilgai šlaistėsi gatvėmis. Jo tėvai...

Jis nutyla ne dėl to, kad nenorėtų atskleisti man naujojo padavėjo šeimos paslapčių, bet dėl to, kad aš pašoku ir klausiu Beno, kokią jis nustatė kavos kainą. Neturėjome laiko to aptarti. Kasos aparatas kelis kartus skimbtelejo. Kaip galiu būti tokia nerūpestinga?

Benas tylutėliai sako, kad iš sėdinčiųjų prie stalų už kavą prašo vieno euro, o prie baro – septyniasdešimt penkių centų. Tai pigu, jis supranta, bet pamanė, kad kainos atitinka mano stilių. O sausą baltąjį vyną įvertino priešingai – net trimis eurai. Tai labai brangu, bet, jeigu netaikysime alkoholiui ne-

patrauklių kainų, čia suplauks visi apylinkės girtuokliai. Jis puikiai supranta, kad su tokia publika nemokėčiau tvarkytis, neverta net prasidėti.

– O ananasų sultys?

– Du eurai dvidešimt.

Svarstau, iš kur atsirado tie dvidešimt centų. Iš jo vaizduotės ir verslininko gyslelės. Du eurai dvidešimt – skamba įtikimai. Atrodo, kad trisdešimt centų, kurie suapvalintų sąskaitą, lieka tavo naudai, todėl palieki juos arbatpinigių ir vis dėlto jautiesi išlošęs.

Kai Vensanas ruošiasi išeiti, padeda ant stalo eurą. Žiūriu į monetą. Ji kaip mažas kylantis mėnuo švyti ant tamsiai raudono stalviršio plastiko. Pranašauja man naują erą. Nedrįstu jos paimti. Pakeliu akis į Vensaną, jis šypsosi.

– Mazel tov, – sako.

Su Benu sutarėme, kad jis dirbs pusę dienos. Vensanas padėjo sutvarkyti mokesčius, socialinį draudimą ir visą kitą popierizmą. Aš tapau darbdave. Kolekcionuoju išlaidų lapus, raginimus mokėti, antstolių raštus. Tai nuodingas herbarijus, kuris auga, pučiasi ir grasina man. Popierių nerūšiuoju – dedu į krūvą ir lekiu stačiai į pražūtį, tačiau tas jausmas man toks pažįstamas, kad būtų sunku su juo kovoti. Mano gyvenimas, kurio norėjau tokio paprasto, be perstojo komplikuojasi, o dabar matau, kad prie ano, nerimą keliančio prieštaravimo tarp tikrovės ir sapnų pasaulio, prisideda dar vienas. Nuo šiol turiu skirti dar ir aktualų pasaulį nuo virtualiojo. Aktualusis – tai, kas kiekvieną dieną vyksta mano restorane: lankytojai, užsakymai, atnešamas ir išnešamas maistas, atvežami gėrimai, puoduose pupsi patiekalai, apdorojamos daržovės, sąskaitos, suvynioti monetų ritinėliai, banknotai, kasos čekiai, rezervuoti staliukai, nuolatiniai lankytojai, triukšmas, švelnus vaikų ir patenkintų suaugusiųjų klegesys. Virtualusis – tai, kas ateis paštu ir iškart prapuls mano stalčių labirintuose: dokumentų blankai, raginimai mokėti skolas, parašyti kalba, kuri man skamba barbariškai, ir į kuriuos atkakliai neatsakau, visada tame pačiame stulpeleje kaupiasi skaičiai – tai debetas. Jaučiuosi kaip sausros iškamuota žemė, kurios gruntiniai vandenys išsekę ir jų nebe-pakanka sulipdyti suskilusiam paviršiaus humusui, nevaisinga žemė, kurią vasaros audros skalauja, tačiau niekada nepagirdo.

Nežinau, kodėl pinigai, kurie patenka į mano kasą, taip ir ne-
nuteka iki tamsių, išdžiūvusių kanalų, nei lašelis neapmalšina
popierinės pabaisos troškulio.

Vieną rytą Benas pareiškia, kad taip toliau nebegalima.

– Tai tik sprukimas į priekį, – sako.

– Bet juk mums viskas sekasi, ar ne? Restoranas niekada
neištuštėja. Nuo to laiko, kai tu čia atsiradai, žmonės stumdosi,
kad galėtų patekti vidun. Per pietus aptarnaujame tris pamai-
nas ir dar tris – vakarais. Vaikų valgyklėlė veikia. Kulinarijos
užsakymų skyrius taip pat tuojau bus atidarytas.

Netardamas nei žodžio, Benas atitraukia mažyčio tarp plau-
tuvės ir spintos įsprausto staliuko stalčius – baldo, kurį ra-
dau prie šiukšlių dėžių Foli Merikuro gatvėje ir parsinešiau,
jis man atstoja tai sekreterą, tai pjaustymo lentą, tai naktinį
staliuką. Pamažu, kol stalčiai slysdami bėgiukais lenda į prie-
kį, iš jų pasipila šūsnys įvairiaspalvių popierių. Mano krūtinę
sugniaužia gėda. Nuleidžiu akis. Svarstau, ar ateis diena, kai
išsivaduosiu nuo to jausmo. Norėčiau atsiprašyti Beno, melsti
atleidimo už tai, kad priverčiau atlikti tokį vaidmenį. Tai pa-
saulis aukštyn kojom. Aš vyresnė – turėčiau jį ginti, mokyti,
jam patarti. Juk Benas visai be patirties ir turėtų atsiremti į
mane, pasikliauti mano nuomone, klausytis pasakojimų apie
pamokomus nuotykius ir skinti mano išminties vaisius. Tačiau
ne – viskas atvirkščiai. Jis geriau negu aš įžiūri, kur paspęs-
ti spąstai, yra protingas ir brandus. Paprašo manęs dešimties
eurų – eis į *Raštinės reikmenis*.

– O kas tai yra? – pasibaisėjusi klausiu, nes bijau – dėl žo-
džio „raštinė“, jis skamba kaip religinis, baudžiamasis, ir dar
dėl to kito žodžio „reikmenys“, kuris primena buhalterinį ba-
lansą, bankrotą – bijau, kad Benas nueis ir įduos mokesčių
inspekcijai arba nežinau kokiai įstaigai, atiduos mano bylą į
policijos rankas.

– Popieriaus ir kanceliarijos reikmenų parduotuvė, – atsako.

– Tau neatrodo, kad mums ir taip pakanka popierių?

Jis juokiasi. Tai mane nuramina. Sako viską sutvarkysias.

Išeina, ir šokčiojantis jo siluetas prasidedančios žiemos rūke mane sukrečia. Kurgi eini, viščiuk? Ir kaip išgelbėsi seną išsi-
blaškiusią vištą?

Laukdama jo grįžtančio ruošiu tešlą smėlinių sausainių, kuriuos patieksiu prie viskyje mirkytų figų su vaniliniais putėsi-
siais. Pašauņu į orkaitę erienos kumpelius su česnaku, prieš
tai juos įtrynusi harisos* padažu, merkiu į verdantį vandenį
suminkštinti saliero stiebus ir lapinius runkelius, tada kara-
melizuoju juos ruduoju cukrumi. Pjaustau perpus vynuoges.
O, galvoju – „vyruoges“. Įsižiūriu į vaisiaus vidų, į žalsvą,
lygų, vandeningą minkštimą. Ant blizgaus paviršiaus kapteli
ašara, paskui kita, ir vynuogė liejasi iš kraštų. Štai, potvynis
kyla, – pagalvoju. Užtvanką! Užtvanką! Užtvanką! – dainuoja
širdis. Man reikia užtvankos tarp savęs ir savęs. Kaip sulaukyti
kylančius prisiminimus? Kaip atplėšti sąmonę nuo praeities?
Ką daryti, kad niekas neprimintų, neliudytų, nebūtų panašu?
Kaip sunaikinti aidą? Kodėl visas gyvenimas yra nesiliaujan-
tis grįžimas atgal? Ar niekada neįstengsim pagyti po netekčių,
sužeidimų? Ir kodėl klaidos visada tos pačios? Tarsi būtume
įsimylėję savo kvailumą, nesugebėjimą kaip reikia daryti tai,
ką reikia. Man regis, bet kas, manimi dėtas, turėdamas tiek
sėkmės, kiek man teko (gavau paskolą pateikusi suklastotas
garantijas, kaimynų palaikymą, įdarbinau geriausią Paryžiaus
padavėją), valdytų *Pas mane* tvarkingai ir efektyviai. Bet kas
kitas, tik ne aš, būtų pavertęs šią įmonę tikru modeliu. Bet štai,
kaip visada, turi įsikišti mano aplaidumas. Galų gale visada

* Tunisiečių virtuvės padažas iš aitriųjų pipirų, česnaku, kalendrų, kuminų ir aly-
vuogių aliejaus.

nežinia ką iškrečiu – tai liga, kaip nuo jos kenčiu ir kaip norėčiau pasveikti. Aš nepatikima. Nepastovi, slapukė, pavojinga kaip narkomanė. Matau, kad kartojasi tie patys gyvenimo epizodai, dera kaip punktas ir kontrapunktas. Ir veikėjai panašūs: jie jauni ir teisia. Toks švelnus, atlaidus Beno teismas atkartoja Hugo – sūnaus prieš motiną – teismą. Jie teisūs, o aš abu kartus suklydau.

Tačiau stengiuosi iš visų jėgų, esu savaip perfekcionistė. Iš pradžių mano energija, išradingumas daro stebuklus. Argi nebuvau pavyzdinga motina?

Bandau suklijuoti vynuogės puseles. Jos kuo puikiausiai atitinka. Ašarų druska degina skruostus.

Argi nebuvau gera motina?

Pjūvio nei pėdsako neliko vaisiaus odelėje, nėra nei rando – uoga nepaliesta, ją saugo permatomas apvalkalas.

Argi nebuvau gera motina?

Ašaros byra dar smarkiau. Rankos dreba. Paleidžiu vynuogę, ji krinta ant grindų ir skyla perpus.

Megztukai – visi švelnūs. Nei vieno šaliko, kuris graužtų. Nei vienos juokingos kepuraitės. Kelnės – tik neaptemptos per liemenį. Berankoviai marškiniai – švarutėliai. Batai – patogūs, jaukūs. Kas vakarą – istorija, pasaka ar mitologinė sakmė. Prie stalo – vien švieži, spalvingi produktai, lėkštės su gėlių, laukų mozaikų, gamtovaizdžių motyvais. Jo kambario lubas išpuošiu fluorescencinėmis žvaigždėmis – suklijuoju visas pagal modelį. Lipdama ant taburetės vos neužsimušu, tačiau nepasiduodu. Vakarais prieš miegą drauge skaitome žvaigždėlapius. Vieną po kito vardiju žvaigždynų pavadinimus. Eidami į teatrą ar į kiną visada įsidedame skanėstų – migdolinių sausainių, džiovintų mangų ar karamelinių saldainių – ir pakeliui užkandžiaujame. Grįždami kalbamės. Hugo puikiai reiškia mintis.

Jis viską supranta. Dar būdamas labai mažas randa sąsajų tarp matytų spektaklių. Jo protas mane žavi taip pat kaip triukšmo nebuvimas kosmose. Jaučiu šaltą nuostabą.

Metų metus vis tykau, laukiu, gal dunkstelės motiniškos meilės gongas, nuo kurio suvirpės širdis. Kartais užsimirštu ir apie tai negalvoju – atokvėpis. Geri poelgiai, dėmesys taip atstoja nepasiekiamą meilę, kad kartais susizgrimbu, jog ja įtikėjau. Sakau sau, kad esu motina kaip ir visos, tik galbūt kiek sąžiningesnė. Skausmas išsisklaido. Atsikvepiu. Tačiau tai niekada ilgai netrunka – pakanka sutikti kitą mamą, išgirsti ją kalbant apie savo vaiką ar pamatyti, kaip ji žiūri į kūdikį, išgirsti, kaip dainuoja migdydama mažylį. Viską atpažįstu, nes trys dienos, per kurias mylėjau Hugo, paliko manyje keistą žymę lyg nudegimą išilgai stuburo. Žiūriu į jas, ir žaizda vėl atsiveria. Man trūksta to trapaus tiltelio, kurio pakaktų peržengti dviejų tūkstančių metrų gylio plyšį. Tai beveik juokas. Praraja, skirianti mane nuo sūnaus, tokia siaurutė. Jai įveikti užtekų iš kitos pusės mestos virvės, nes plyšys neplatus, tik veriamai gilus, tačiau jei kas permestų rąstą ar kokią lianą... Štai mane traukia tuštuma. Noras šokti žemyn, viską baigti, neviltis. Gal tomis akimirkomis mano žvilgsnis nebeatrodo geranoriškas. Gali būti, kad akys tuomet panašios į žmogžudės. Taip pykstu ant jo, to vargšo vaiko, kuris čia niekuo dėtas.

Vieną naktį susapnuoju, kad naršau rankomis po jo vidurius ir ieškau savo meilės, kurią jis turbūt atėmė ir paslėpė savyje. Nubundu siaubo apimta. Geriu vaistažolių lašus, laikau save pamišėle, įtikinėju, kad viskas yra gerai, ir atnaujiniu ritualus: tobulas paslaugumas, pavyzdinis auklėjimas. Einu susitikti su darželio auklėtojomis, vėliau – su koledžo dėstytojais. Jie stebisi mano atėjimu, nes įpratę kalbėtis su sunkiai auklėjamų vaikų tėvais, jų patarimo teiraujasi, kai vaikas hiperaktyvus, kai nuolat gauna blogus pažymius arba blogai elgiasi. Beje,

dažniausiai jie patys iškviečia tėvus pasikalbėti. O susitikti dėl Hugo prašau aš, ir kiekvienais metais vis tas pats: pilasi komplimentų upės. Jis guvus, dosnus, jo protas – šviesus, jis geras draugas, jam labai rūpi teisingumas. Kai kurie netgi užsimena apie jo grožį, aiškina, kad kai toks žavingas vaikas sėdi klasėje, jiems lengviau vesti pamokas. Sėdžiu sustingusi, visa tai žinau. Laukiu kažko kita. O ko iš tiesų? Naiviai tikiuosi, kad kuris nors iš tų vaikystės profesionalų paskelbs, kokia siaubinga mūsų padėtis. Įsivaizduoju tokią sceną:

– Manęs neapgausite, miela ponija. Yra žinoma, kad vaikai, su kuriais iš pažiūros elgiamasi geriausiai, daugiausiai kenčia. Puikūs rezultatai, laimės išraiška veide, šviesa, kurią spinduliuoja jūsų sūnus, – visa tai įtartina, labai įtartina. Taigi, ką mano kolegos vardija kaip privalumus, aš vadinčiau simptomais.

Lakstau po pediatrų kabinetus. Užbėgu už akių savo bausmei. Ir nieko. Mane sveikina, kad jo augimo kreivė tokia gera, nuostabūs dantys ir angina, kurios net nebūtina išpjauti. Pokalbis baigiasi per penkias minutes. „O, jei visi pacientai būtų kaip jūs!“ – sako gydytojai.

Nejaugi padariau tobulą nusikaltimą?

Hugo ir aš niekada neapsikabiname. Iki šešerių metų jis paduoda man ranką, kai einame per gatvę. Jo delnas manajame – sausas, nejudrus. Kartais apima siaubas: o jeigu vaikas grius, susižeis, jeigu pravirks, turėsiu apkabinti ir guosti. Nepajėgiu to įsivaizduoti. Tačiau Hugo niekada neparpuola, jis miklus ir atsargus. Neverkia. Žino, už ko laikytis. Kai buvo dar kūdikis, buteliuką jam tiesdavau sėdėdama atokiau – jis gulėdavo ant pagalvės, o aš sėdėdavau šalia, ištiesusi ranką. Aiškindavausi, kad noriu išvengti nugaros skausmų. Visi manimi tikėjo.

Skaityti ir rašyti jis išmoko labai anksti. Tai vienas iš nuobodžiavimo privalumų (kai leidi ištisas dienas su vaiku, kurio niekaip negali pamilti, labai nuobodžiauji) – sugalvoti dau-

gybę užsiėmimų, skirtų nuoboduliui pridengti. Dvejų metų Hugo buvo išbandęs lipdymą iš plastilino, o kai sukako treji, klijuoti papjė mašė jam buvo vieni juokai. Liejimas akvarele, tapymas aliejiniiais dažais, molio keramika. Kai dar nebuvo sukakę ketveri, pasiūliau žaisti raidėmis. Nupirkau medinį rai-dyną. Raudonais rūbais aprenkti klounai juodomis kepurėmis po vieną arba dviese sudarė brūkšnelius ir linkius. Pirmas žo-dis, kurį sudėjo Hugo, buvo OR*. Manau, kad jo pasirinkimą lėmė akrobatų pozos: O raidė buvo kaip jis pats – lankstus ir į kamuoliuką susirietęs klounas, pasmerktas egzistuoti nepri-klausomai, o R – tai jo tėvas, artimas, tiesus, tvirtas, o visa kita buvau aš – klounas žemyn galva, juokinga sprukimo poza, pėdomis prilipęs prie tiesiojo klouno galvos, sulenkęs kelius, užpakaliu prigludęs prie tėvo klubų, o krūtinė ir rankos išties-ti į priešingą pusę tarsi šoktų į tuštumą. Nieko nepasakiau. Parašiau HUGO, jis parašė MIRJAMA. Parašiau MAMA, jis parašė KTSUBYG.

Vieną naktį Hugo pakilo temperatūra. Bronchitas. Gydytojas sakė nesijaudinti. Išsiunčiau jį mokyklon apvyniojusi kaklą ša-liku, lyg šilkas galėtų apsaugoti nuo sunkesnio sirgimo. Kai vakare grįžo, jo akys blizgėjo. Paklausiau, ar gerai jaučiasi. Atsakė „taip“ ir užsidarė savo kambaryje. Tikriausiai užsnūdo, nes, kai sėdome prie stalo vakarieniauti, jis į valgomąjį neatė-jo. Mes nesusirūpinom, pagalvojome, kad jam trūksta miego, o gal šiaip kokia brendimo krizė. Negirdėjau, kaip inkštė trečią nakties. Nerimauti ėmiau tik pamačiusi, kad vyro nebėra lo-voje. Pašaukiau jį. Neatsakė. Atsikėliau. Paieškojau virtuvėje, vonioje. Nė sekundę nepagalvojau, kad jis gali būti su Hugo, nes tas vaikas niekada neprikeldavo mūsų iš miego. Nuo tada, kai parvažiavome iš gimdymo namų, naktimis jis ramiai mie-

* Or (*pranc.*) – auksas.

godavo. Bet eidama atgal į miegamąjį kitapus durų, papuoštų keturiomis sūnaus vardo raidėmis, išgirdau triukšmą. Pasukau rankeną ir pamačiau juos. Madoną su kūdikiu mėnulio šviesoje. Vyras sėdėjo ant grindų ir laikė apglėbęs Hugo, kurio veidas blizgėjo nuo prakaito ir ašarų. Plati tėvo ranka švelniai glostė degančią kaktą. Uždariau duris ir nuėjau atgal į lovą, keliai drebėjo. Kūkčiojau įsikandusi pagalvę, slopinau balsą plunksnomis. Kitą dieną nuėjau pas gydytoją ir prisipažinau, kad man turbūt depresija. Jis paskyrė vaistų. Nuo tos dienos gyvenimas pasidarė ramesnis. Gyvenau po vandeniu nugrimzdusioje katedroje, mano pačios ausys nustojo girdėjusios širdgėlą, ir aš kvailai šypsojaisi.

Benas grįžta triumfuodamas. Išima iš krepšio keturis aplankus ir tiesia kaip gėlių puokštę.

– Mes viską sutvarkysime, – pareiškia.

Aplankus padeda ant stalo. Dar nupirko įvairiaspalvių kartoninių skirtukų sudėti į aplankų vidų.

– Čia dėsime sąskaitas, kurias reikia apmokėti. Čia – jau apmokėtas, čia – tas, kurios nebegali ilgiau laukti, tada tas, kurias dar galima atidėti. Antrame aplanke bus administraciniai popieriai. Trečiame – banko reikalai.

Jis darbuojasi skylamušiu, segioja, tuština stalčius.

Kai darbas baigtas, iš kišenės ištraukia milžinišką kalendorių ir pakabina ant sienos.

– Čia, – sako man, – mūsų įsipareigojimų kalendorius.

Rausvu flomasteriu pažymi keletą datų.

– Jūs patenkinta? – klausia.

Atsakyti neįstengiu. Pagalvoju apie druskos pėdsakus ant skruostų, akys tikriausiai raudonos. Benas nusipelno geresnio įvertinimo.

Dvejodamas iš švarko kišenės ištraukia keturkampį paketą.

– Čia jums, – neryžtingai tarsteli.

– Kas tai?

– Dovana.

Praplėšiu popierių. Benas padovanojo man Rainerio Marijos Rilksės *Laiškus jaunajam poetui*.

– Esate skaičiusi? – klausia. – Mano mėgstamiausia knyga.

– Ir man ji labai patinka, – sakau.

– Bet jos neturite, – pareiškia, rodydamas į biblioteką.

– Iš tiesų, ne. Kaip miela.

Vartau tomelį. Kai kuriuos sakinius moku atmintinai: „Pasistenkite pamilti *jums kylančius klausimus*, kiekvieną lyg užrakintą kambarį, lyg nesuprantama kalba parašytą knygą.“ Norėčiau papasakoti Benui, kaip atsitiko, kad tokios knygos talismano nėra mano klajojančioje bibliotekoje. Dar per anks-ti. Apsimetu, kad ją pamečiau.

Šįryt atidarėme vėlai, tačiau įprastiniai lankytojai dėl to neburba. Benui neįmanoma už ką nors priekaištauti. Jį gaubia kažkoks magnetinis laukas ir kitus verčia laikytis pagarbiai. Tai laimė – jeigu ne šis laukas, dėl savo nedarnaus kūno ir lie-sumo jis taptų lengvu grobiu visokio plauko plėšrūnams.

Šias valandas mėgstu labiausiai, utopija tarsi išsipildė ir kar-tojasi kiekvieną dieną. Benas nešioja kavą, vaisių sultis, kaka-vą, kartais lankytojai pareikalauja skrudintos duonos su sviestu. Patiekiami skrudintą duoną. Kažką pamalonintų minkštai virtas kiaušinis. Jokio vargo – puode jau kunkuliuoja vanduo. Kitoje prekystalio pusėje, saugoma cinkuoto baro, ruošiu pietus ir kai ką vakarienei. Darbuojuosi beprotišku greičiu. Rankos sukasi sparčiau už mintis. Tam reikia visiško atsipalaidavimo ir neapsakomo susikaupimo. Turi pamiršti, kad įsakinėja smegenys – viskas statoma ant nervų ir atminties kortos. Tai Dar Nesąmoninga būsena, tarsi grįžimas į grynai instinktyvų būvį. Tuo metu manęs negalima kalbinti. Nesugebėčiau atsakyti, nes

kiltų pavojus pamesti siūlą. Žmonės tai žino ir nė nebando. Stebi mane, uodžia kvapus. Girdžiu jų pašnekesius, įsimenu nuotrupas. Jie aptarinėja valgiaraštį, orą, kartais skundžiasi, kad kažkas tądien neatėjo, tai visada būna man nepažįstamas žmogus ir pašnekovai jį kaip reikiant vanoja. Artėja žiema, gatvėse darosi šalta, kartais girdžiu salėje kylantį šurmulį: kažkas neuždarė durų. „Tavo tėvas turbūt ne šildymo specialistas“, – sako kažkas. Galiu nebeskaityti laikraščių – būna aptariamose visos dienos naujienos. Berdama prieskonius į jas atsižvelgiu: truputį mažiau druskos „įvairenybių“ metu, daugiau aitriųjų pipirų tarptautiniams santykiams, pipirų ekonomikai. Pasaulis pats ateina pas mane. Esu agoros viduje. Dalyvauju neišvengiamame paprastinime. Pokalbio malūnėlis suryja švelnias subtilybes ir griaua niuansus. Svarstau, ar tai, kas sakoma, primygtinai turi būti banalu. Stengiuosi taip paruošti maistą, kad pasijustų patys slapčiausi aromatai ir nė vienas jų neužgožtų kito, ir galvoju – kodėl gi visi žmonės galų gale ima kartoti tas pačias kvailystes. Sulėkštinti, sulėkštinti, visada reikia viską sulėkštinti. Bendros nuomonės volas lygina vieną žemyną po kito. Mano lankytojai kalba apie vietas, kuriose niekada nebuvo, aptaria jų gyventojus, kurių niekada nepažins. Jie painioja ir lygina. Juos apsėdusi paralelių manija. „Visai kaip naciai“, – dažnai sako. Su šita pasta ba visi visada sutinka, ji turi slaptą galią žavėti, bet nesugebi jos suvokti protu. Pastebiu, kad žmonėms labai patinka katastrofos, o ypač visi mėgsta numatyti blogiausią atvejį. „Po poros metų nei vieno nebus gyvo!“ – paskelbia kažkas. Kiti pritaria. Tai dėl kempinlige sergančios karvės ar kokios gripu užsikrėtusios vištos. Ar tirpstantys ledynai mus paskandins teroristams dar nesuspėjus numesti atominės bombos, ar atvirksčiai? Ir nepamirškime, kokie galingi cheminiai ginklai. Nuolat perdedama. Tonas kyla, o paskutinį žodį tars tas, kas sugalvos baisiausią pabaigą. Man neramu dėl potraukio katastrofoms. Kaip jiems pavyksta

išsaugoti šaltakraujiškumą? Kaip neatkreipia dėmesio į žinomą faktą, kad geros naujienos, priešingai negu blogos, prieš kurias visada nuskamba pranašystė, pasigirsta netikėtai, kai jų jau nebelauki? Tiesa, kalbėdami apie naikinimą visada jaučiamės saugesni, o statymas dažniausiai lieka mįslingas. Jei Kasandra būtų gimusi vyru, būtų gyvenusi daug taikiau, pamanau. Nebūtų išsigandusi tos klaikios bangos, kuri perskrosdavo sapnus, o kaip tik pasinaudojusi ja draugams nustebinti: ei, žinote ką, vyručiai, Troja žus. Mūsų herojai bus sukapoti. Po poros savaitių čia plytės griuvėsių laukas. O draugai būtų visi užsisakę po bokalą alaus tam atšvęsti.

Vensanas atsiprašo, kad jau dvi dienas nebuvo užsukęs. Turėjo grandiozines vestuves.

– Mano parduotuvėje užsakė net balandžių, – giriasi.

– Gerai sekėsi? Ar paukščiai neapkakojo švediško stalo?

Jau baigiau ruošą. Pagaliau atsisėsiu išgerti kavos. Jaučiu visus sąnarius nuo kojų nykščių iki klubų. Tarsi geležiniai. O geležis surūdijusi.

– Šitą nuskyčiau tau, – sako Vensanas ir ištiesia baltą orchidėją raudonu viduriuku. – Ji nevystanti, – priduria.

Pasirodo, ne visos gėlės vysta.

– O, kokia graži. Sakytum, turi veidą!

Jis suraukia antakius. Aš, jo manymu, truputį per daug šmaikštauju. Jis panašus į mano vyrą.

– Jos labai brangios, – sako.

– Ką?

– Tokios va kaip šita, baltos orchidėjos – labai brangios.

Tikriausiai jam atrodo, kad rodau nepakankamai dėkingumo už tokią prašmatnią dovaną.

Paimu už rankos, stengiuosi pažvelgti giliai giliai jam į akis ir sakau tyliai, taip arti prikišusi veidą, kad galima pamanyti, tuojau bučiuosimės:

– Tai labai, labai miela. Ji – nuostabi.

Pajuntu, kad jam iš burnos dvelkia anyžiais. Dėl to norėčiau pasveikinti, bet nežinau, kaip tą padaryti, kad neižeisčiau. Jo ranka vis dar manojyje. Oda lygi, ranka švelni. Mano oda šerpetota, delną vagoja raumenys ir įpjovos. Norėčiau dėl to atsiprašyti. Galvoju, ar ateis diena, kai vėl galėsiu įsimylėti. Kaip kažkas galėtų įsimylėti mane. Ar gali mylėtis, kai tavo rankų oda sudiržusi kaip pėdų? Ar gali mylėtis, kai vienoje veido pusėje turi gilią raukšlę kaip randą nuo šnervės iki smakro? Ir kodėl kūnas turi taip susidėvėti?

– Kiek tau metų? – klausiu Vensano.

– Trisdešimt devyneri, – atsako.

– Aš senesnė už tave, – sakau apsimesdama, kad didžiujusi.

– Nematyti.

Mano veide galima įžiūrėti abejonę.

– Mažos moterys visada atrodo jaunesnės, – tvirtina jis.

To tik betrukėjo mano baro sąmojų gėlyne.

Žinau, kad žiūrint iš šalies tas pokštas man tinka, kaip sakoma. Esu neaukšta, plaukai juodvarnio spalvos, klubai siauri, užkulniai trapūs. Kartą, kai ėjau gatve su Oktavu, mums už nugarų kažkoks tipas suriko: „Ei, jaunuoliai!“, nes pametėm pirštinę. Jis neižvelgė tarp mūsų skirtumo. Jam atrodžiau penkiolikos. Kaip Oktavas. Oktavas pakėlė pirštinę, nykščiu ir smiliumi suėmė mano smakrą ir pasakė „Na, mažute“. Alpau. Likau stovėti, bet viduje krito visos užtvaros. Nesitikėjau. Argi galėjau nuspėti, kokia bus naujiena? Gera ar bloga, stebuklas ar katastrofa? Čia ir pati Kasandra būtų sutrikusi.

Mažų berniukų draugystė. Tai tyli šalis, nepaisant šūksnių, peštynių, nepaisant susipinančių ir besivaržančių balsų: „O aš, o mano tėvelis...“, „O aš, o mano šuo...“, „O mano mokytoja...“ Pasaulio centre, ant taburetės, kur jie įsitaiso atėjus pavakarių laikui, maži berniukai ima kautis. Paskui išsitiesę ant pilvų žaidžia. Kilimas graužia jiems pilvukus tose vietose, kur oda nuoga tarp kelnių juosmens ir marškinėlių. Rankose, ištiesę kiek įstengia toliau nuo savęs, laiko žmogeliukus tarsi norėtų paslėpti savo pačių kūnus, kurie turi nebeegzistuoti, nes dabar jų sielos apsigyveno tuose plastikiniuose nykštukuose. Už dešimties centimetrų – jų nauji namai. Labai mažičiai, bet juose galima daryti šimtus neįtikėtinų dalykų – skraidyti, kristi nuo skardžio ir iškart atsikelti. Galima trenktis vienam į kitą keisčiausiai riaumojant. Kai jiems nusibosta, pirštukai atsi-
gniaučia. Nykštukas paliekamas, kartais nurieda po komoda ir prapuola ten visam laikui. Argi tai svarbu. Jie jau nori žaisti futbolą. Spardo poroloninį kamuolį, krinta išsitiesę visu ūgiu, kad sulaikytų įvartį, iš visų jėgų trenkiasi galva į lovos kampa, bėga kraujas, bet argi tai svarbu. Tada plaukai sulipę nuo prakaito. Vaikai miršta – kaip nori gerti.

Kai Hugo man pirmą kartą papasakojo apie Oktavą, jam buvo septyneri. Oktavui – aštuoneri.

- Mano klasėje yra berniukas su muzikiniu vardu, – pasakė.
- Liudvikas, – bandžiau spėti.

– Ne, keistesniu.

– Volfgangas?

– Ne, daug keistesniu.

Pasikasiau galvą.

– Žinau! Prisiminiau! – sušuko taip staiga, kad net pašokau. – Oktavas! Jo vardas Oktavas!

Ėmiau juoktis.

– Na ir koks jis, tas Oktavas? – paklausiau sūnaus.

– Mažas. Jo lūpos rausvos.

Nebežinojo, ką dar pasakyti.

– Ir viskas?

Hugo patempė lūpą, neišmanydamas ką pridurti.

– Kokie jo plaukai?

– Lygūs.

– Kokios spalvos?

– Gelsvi.

– Kokios jo akys?

– Normalios.

– Kokios spalvos?

Hugo suraukė antakius. Nežinojo. Ta proga prisipažino man, kad niekada nepastebėjo, jog žmonių akys būna skirtingų spalvų.

– Dabar labiau atkreipsiu dėmesį į šį bruožą, – užtikrino mokslininko tonu.

Nusisukau į šalį kaip visada, kai jis bandydavo sugauti mano žvilgsnį. Tai beveik nesąmoningas judesys, veikiau refleksas negu reakcija. Man nė nereikėjo apie tai galvoti. Kaip teigiami magnetų poliai gali tik trauktis vienas nuo kito, taip jo vyzdžiai stumdavo šalin manusius. Tikriausiai bijojau, kad jis įskaitys akyse tai, ką beprasmiškai bandžiau nuslėpti. „Nemyliu tavęs“ – tokia žinutė užkoduota vyzdžiuose, ir mano akies obuolys niekaip nenorėjo paleisti į jį tos strėlės.

Stengiausi apsaugoti ne todėl, kad jis – mano kūnas ir kraujas, o tik dėl aukštesnio imperatyvo, kurį galima taip apibendrinti: suaugusiam žmogui taip paprasta sužeisti vaiką, kad reikia bet kokia kaina to vengti. Saugojau sūnų nuo savęs visiškai apgalvotai, taip pat rūpestingai, kaip slaugyčiau sužeistą paukštį, maitinčiau beglobį katiną, sulėtinčiau automobilį prieš perėją.

– Ar galiu jį pasikviesti į namus? – paklausė Hugo.

Tai buvo pirmas kartas, kai jis norėjo atsivesti draugą į svečius.

– Nori pakviesti Oktavą į namus? Pavakarių?

– Taip, bet norėčiau, kad jis ir nakvotų pas mus.

– Ar jo tėvai leidžia? Reikia jiems paskambinti. Ar turi jo telefono numerį?

– Tėvai leidžia. Oktavas daro viską, ką nori.

– Iš kur žinai?

– Pats man sakė.

– Vis tiek paskambinsiu jo mamai, – atsakiau.

Man taip ir nepavyko prisiskambinti jo tėvams. Palikau keletą žinučių atsakiklyje. Jie neatskambino. Parašiau žinutę, ji liko be atsako. Oktavas atėjo nešinas kuprine, kurioje rūpestingai sulankstyti pakaitiniai rūbai ir visi reikalingi tualetu reikmenys rodė, jog jo išėjimu pasirūpino suaugęs žmogus. Jis atėjo antradienio pavakarę, penktą valandą kartu su Hugo. Jo plaukai buvo lygūs, gelsvi, o akys – nenusakomos spalvos. Jis pasisveikino su manim ir atkišo veiduką, kad galėčiau pabučiuoti. Pasilenkiau ir pakštelėjau į skruostą – iš karto daviau jam tai, ko niekada nesuteikiau Hugo. Išraudau ir mintyse laiminau tą žiemos laiką, kai vestibulis nuo vidurio popietės paskęsta prieblandoje. Paruošiau berniukams pavakarius. Hugo užbėgo man už akių – atidarinėjo spinteles, išėmė duoną skrudinti, surado saldų užtepą. Jis buvo miklus ir greitas. Oktavas sėdėjo ant kėdės visiškai nejudrus ir laukė, kol bus patiekta

valgyti. Nedrįso nei krustelėti – reikėjo jam įpilti pieno į stiklinę ir pastumti arčiau, kitaip nebūtų gėręs.

– Ar mėgsti skrebučius? – paklausiau, nes kol Hugo tepė *Nutella* ant duonos riekių ir vieną po kitos jas kramtė, Oktavas nieko nepalietė.

– Taip, – atsakė. – Labai mėgstu.

– Nori, užtepsiu tau skrebutį? – paklausiau.

– Taip, prašau užtept. Labai ačiū!

Visi jausmai buvo parašyti jo veide. Ir vėl mane užplūdo toks švelnumas jam, kokio niekada nesu pajutusi sūnui. Hugo buvo savarankiškumo įsikūnijimas, susitvarkydavo taip, kad jam tik reikiamais prireikdavo mano pagalbos.

Pagunda drabužiais nesidangsto. Žaltys siūlė Ievai obuolį neišsinėręs iš roplio apdaro. Mano pažintis su Oktavu neturėjo jokių subtilybių, jokio dviprasmiškumo. Jis metodiškai manęs prašė visų tų dalykų, kurių sūnui net nebuvo atėję į galvą prašyti – Hugo nujautė, kad atsitrenks į tokią žiaurią negalią, jog neverta nei bandyti. Argi liepsi bekojui bėgti paskui autobusa? Berankiui nukraustyti stalą? Visose srityse, kur Hugo puikiausiai tvarkėsi, Oktavas patirdavo sunkumą. Jam nesisekė skaityti, mikčiojo kaip pradedantysis, nesuprato skirtumo tarp dešimčių ir vienetų, klysdavo sudarydamas dalyvius – „aš paėmus“, „jis ateidavusi“. Batai visada būdavo taip suvarstyti, kad juos nusispirdavo, o sagos susegotos ne paeiliui. Jis nemokėjo susipjaustyti kepsnio, nepataikydavo į rankovę vilkdamasis palta, nežinojo, kad reikia apsižvalgyti prieš pereinant gatvę. Visuose dalykuose buvo toks bejėgis, kad galėjai vien jam padėti, tačiau apdovanotas ir nesuvokiama malone. Dėkodavo taip, kaip niekas kitas nemokėjo, ir kiekviena proga reikšdavo jaudinamą dėkingumą. Dar turėjo ankstyvą saviironijos jausmą, todėl mokėjo puikiu humoru pašiepti neįtikėtiną savo trūkumų kolekciją.

Jis ateidavo pavakarių. Pasilikdavo nakvoti. Vežėmės jį į išvykas savaitgaliais. Kilo klausimas, gal pasiimti jį kartu atostogų.

Vieną vakarą prieš pat užmigdama pamaniau sau, kad man tikrai labai patinka Oktavas. Tai buvo toks švelnus, paguodžiantis jausmas, kad pirmą kartą po ilgo laiko pasijutau lengvai ir visiškai ramiai užmieganti. Per septynerius metus buvau įgijusi niūrų įprotį per prievartą smigti į miegą, tarsi rausčiausi tunelį pro granitą. Kad įstengčiau užsnūsti, turėdavau patiesti ant žemės klajojančią motinos sielą, ją užkasti, nutildyti jos skundą, užkimšti jai burną akmenimis. Skverbdavausi į naktį, kaip einama į kapų rūšį – skirtumas tik toks, kad aš eidavau kasnakt.

Kitą dieną Hugo man pranešė, kad jo draugystė su Oktavu baigta.

Iš pradžių ėmiau juoktis.

– Kas atsitiko? Susibarėt?

– Ne.

– Na, tai kas tada?

– Nebenoriu niekada jo daugiau matyti. Nebenoriu niekada jo kviestis.

– Tai nelabai draugiška, – pasakiau sūnui, kuris staiga pasirodė man kaip budelis.

Kodėl sūnus atima jį iš manęs? Dėl ko jam reikia atitolinti Oktavą? Ką jis supranta apie mano švelnumą? Niekada jo nedemonstravau. Nebuvau iš tų motinų, kurios įsipyksta vaikams pasakodamos apie jų draugų žygdarbius. Kodėl nesielgi kaip anas berniukas? Kodėl tu ne toks mandagus kaip šitas? Tik pažiūrėk, kaip tas anas padeda mamai! Likdavau santūri, niekada nekomentuodavau.

– Tai jis nedraugiškas, – atsikirto Hugo. – Melagis. Prakeiktas melagis.

Dar niekada nemačiau Hugo supykusio.

– Ką čia šneki?

Klausdama nevalingai, pati to nejausdama, pažiūrėjau jam tiesiai į akis. Strėlė iššovė. Nuo mano žvilgsnio jis sustingo. Pamačiau, kaip virpa lūpos. Jo vyzdžiai bėgiojo į šalis, lyg ieškotų kuo prisidengti. Jis murmėjo, pasakojo nesuprantamą istoriją apie kažkokias medžiagas, apie slaptą planetą – vaikiškus prasimanymus. Nieko nesupratau ir nenorėjau suprasti. Pati buvau apkerėta savo neapykantos galios. Negalėjau nuleisti vokų. Nei nukreipti žvilgsnio į šalį. Pro liepsnojančius plyšius liejosi lavos srautas. Šita veržli srovė aptaškė mano sielos langus.

Ir kaip galiu prisiminti tą sceną? Kaip galiu vėl apie ją galvoti?

Galų gale įveiktas Hugo panarino galvą. Labai lėtai, tarsi visas kūnas skaudėtų nuo smūgio, nupėdino į savo kambarį. Nežinojau, kokią ribą peržengiau, tačiau vos sūnus pasislėpė nuo mano akių, plūstelėjo gėdos banga, kokios niekada nebuvau patyrusi, panaši į tą, kuri nusiaubs mane po kelerių metų.

Mažas užsispyręs Vensano orchidėjos veidelis žiūri, kaip verkiu palinkusi ties savo svogūnais. Pamiršau anksčiau supjaustyti. Paprastai nuo to ir pradėdu. Užsidedu baseino akinius ir neriu tarp perlamutrinių odelių. Bet šiandien mane išblaškė Beno priekaištai. Lankytojų akivaizdoje nedrįstu užsidėti plaukikės kaukės. Veltui kaišioju svogūnų galvutes po šaltu vandeniu – akys tiesiog veržiasi iš orbitų. Jaučiuosi kaip tas suplotasnukis šuo, kurio juodos maldaujančios akys švyti kaukolėje lyg du rutuliai. Prieš išeidamas Vensanas pabučiavo man ranką. Pirštų apačioje dar juntų jo lūpų žymę. Nesu tikra, ar man tai patinka. Jo per blyški burna ir seilių skliaustai abipus lūpų kelia lengvą pasibjaurėjimą. Bet ir negaliu sakyti, jog ta plonytė kilpavirvė drėgnu

mazgu neapraigė man bambos. Ant pjaustymo stalø sukasi auktaspalvės, permatomos ir lengvos svogūnų odelės, pabaidytos peilio sukkelto gūσιο. Svajoju apie nuostabius baltus Ali Slimano svogūnus, švelnius kaip vaisiai, panašius į elektros lemputes, nes atrodė, kad šviesa juose ne atsispindi, o iš jų sklinda. Tais laikais pjaustydavau be akinių, bet neiškrisdavo nei ašara. „Per mane jums niekada neteks verkti, – pasakė mano tiekėjas paduodamas liuminescencinių burbulų girliandą. – Šitie svogūnai švelnūs. Tokie pat skanūs kaip kiti, tik negrauzia akių.“ – „Tai labai miela“, – atsakiau. Nuleidęs akių vokus ponas Slimanas sučiaupė lūpas iš kuklumo, lūpas, kurios buvo ne tokios ištirpusios kaip Vensano, o rudos, beveik violetinės, panašios į figos vaisiaus odelę. Jo reta šypsena visada būdavo staigmena – kaip ir prasivėrusi figa. Kai kalbėdavo su manimi, visada žiūrėdavau į jo lūpas, nes akys atrodė pernelyg liūdnos. Žiūrėdavau į lūpas ir mokiausi jas atmintinai, tarsi turėčiau sumanymą... O kokio sumanymo reikia, kai nori pirštų galiukais pažinti lūpas? Kokio sumanymo reikia su vyru, per kurį man niekada neteks verkti?

Simona ir Hana stumteli duris ir eina tiesiai į virtuvę pasisveikinti ir apsikabinti su manimi.

– Kas atsitiko? – klausia pasibaisėjęsios mano ašaromis.

Man dar nespėjus atsakyti jas taip pat užpuola ir pravirkdo aitrios svogūnų bangos. Jos šluostosi akių kampučius ir praneša, kad rytdienai turi parengti tiesiog neįmanomą pranešimą. Ar galėsiu netrukus joms padėti? Po pietų dar turinčios laisvą valandą. Norėtu, kad joms paaiškinčiau.

– Nieko nenuraukiu apie filosofiją, – atsakau. – Ir niekada nenuraukiu.

– Taip, betgi jūs gyvenote, – prieštarauja. – Turite daug partities.

– Kokia jūsų tema?

Neišmanau, kaip mano patirtis gali padėti atsakyti į klausimus, kurie kėlė siaubą dar baigiamojoje mokyklos klasėje ir dabar tebeglumina: „Ar galima suprasti praeitį, jei nežinome kokia bus ateitis?“, „Ar reikia stengtis viską įrodyti?“, „Ar galima pakeisti istorijos eigą?“, „Ar žmogus protingas iš prigimties?“ Perskaitydavau temą ir visada norėdavau atsakyti: NE! Energingu ir galutiniu „ne“. O išsivadavusi nuo klausimo galėjau bėgti ir pasislėpti. Tačiau reikėdavo toliau sėdėti prie stalo ir nesakyti nei „ne“, nei „taip“, reikėdavo ne atsakyti, o rašyti sakinius, kurie lyg tobulo pasivaikščiojimo maršrutas vestų uždaru ratu, tarsi elipse, kur atitolimas yra tik įsibėgėjimas naujai atspirčiai, gražinančiai atgal į pradžios tašką. Virtinė klausimų, skirtų performuluoti pačiam pradiniui. Man tas užsiėmimas atrodė varginantis ir veidmainiškas.

– „Ar visos tiesas verta sakyti?“ – chorą užgieda Simona ir Hana.

– Tai jūsų tema?

Jos linksi galvas. Manyje kyla milžiniškas „NE!“.

– Nieko apie tai neišmanau, – atsakau gūžčiodama pečiais, o ašaros tuo metu ima byrėti dvigubai smarkiau.

Merginos juokiasi ir užsisako po lėkštę sriubos ir gabalėlį sūrio.

Kol lankytojai įsitaiso prie stalų ir renkasi patiekalus, Benas sega prie kamštinės lentos užsakymų lapelius. Tada pastebiu, kad valgiaraščiuose nusistovėjo tam tikra harmonija, ir minityse pasveikinu nuolatinius restorano svečius. Jie pradeda suprasti. Ir priimti visą gėrį, kurį galiu jiems duoti.

Kai pjaustau su kadagio uogomis keptą kiaulienos mentę, išgirstu balsą už nugaros sušunkant:

– Laba diena!

Atsiremiu delnais į prekystalį. Nenoriu atsigręžti. Norėčiau atsukti laiką, kad ši scena neįvyktų.

– Kas čia? – klausia Benas tyliai, nešinas dviem dienos patiekalais.

– Tetulė Emiljena, – atsakau paklaikusi.

Tetulė Emiljena supainiojo datas. Ji pražiopsojo restorano atidarymą ir du mėnesius pavėlavusi ateina švęsti *Pas mane*.

– Aš ja pasirūpinsiu, – sako Benas dėdamas delną man ant peties.

Jis net nesuvokia. Pasirūpinti tetule Emiljena – tai darbas visu etatu. Ji viena iš daugelio mano tetų, beje, ir pati baisiausia. Stora, nuplikusi, veidą iškreipia blogai išoperuota zulkio lūpa ir dėvi akinius, kurių stiklai kaip butelio dugnas. Ji kvaištelėjusi, visada tokia buvo, ir, užuot kalbėjusi, rėkia, nes atsisakė gydytis kurtumą. Tetulė yra neįtikėtina koketiška ir kaprizinga, tikra karalaitė ant žirnio, tik jos išvaizda neatitinka vaidmens. Visada buvau jai maloni, o tokia esu toli gražu ne visiems artimiesiems. Elgiuosi maloniai, nes žaviuosi jos gyvybingumu, entuziazmu ir energija. Nesuprantu, kaip jai pavyksta niekada nebūti prislėgtai, kai turi visas įmanomas priežastis verkšlenti. Šitai neapdovanota sėkme, šitoks trūkumų rinkinys, juk tai verta atšvęsti – regis, byloja jos amžinai gera nuotaika.

Išlendu iš slėptuvės už prekystalio ir einu jos pasitikti.

– Tu sublogai! – pergalingai sušunka prieš pabučiuodama.

Jos barzdelė sukutena man skruostą. Nedrįstu nė pažiūrėti, ar aplink sėdintys lankytojai ją stebi.

– Atidarymas buvo prieš du mėnesius, – sakau jai į ausį, kad nereikėtų šaukti.

– Kas? – klausia.

– Atidarymas, restorano atidarymo šventė. Prisimeni, siunčiau tau kvietimą.

Ji neatsako. Sudrimba ant vienos iš klibančių kėdžių. Tada plačiai išsižioja, nepresidengusi ranka nusižiovauja ir sušunka

„Kaip sekasi?“ taip garsiai, kad visi pašoka iš vietų. Keletas žmonių, tikriausiai pamanę, kad klausimas skirtas jiems – nors teiraujasi tik manęs – jaučia pareigą jai atsakyti: „Labai gerai, o kaip jums?“ Tetulė Emiljena juos niekina. Mano, kad jie pamišę. Perkreipia veidą ir žiūri į juos iš aukšto. Ji nė nenutuokia, kokį įspūdį daro žmonėms. Laikau tai Dievo dovana.

– Ar norėtum ko nors užkąsti?

– Čia restoranas? Taip ar ne? – klausia juokdamasi.

Įsikiša Benas. Kol stovėjau nosisukusi, jis persirengė padavėju. Apdarai paprasti ir įtikinantys: užsimetė savo juodą velvetinį švarką, kuri paprastai palieka ant kabyklos, sulankstė į tris dalis baltą švarią pašluostę ir persimetė per ranką. Tiesia jai paskubomis suregzta valgiaraštį: radęs popieriaus lapą, surašė jame patiekalų pavadinimus ir įdėjo į kartoninį aplanką.

– Gal norėtumėte, kad perskaityčiau? – pasiūlo jai.

Ji sutinka. Benas graškščiai palinksta prie jos ir vieną po kito vardija patiekalus. Su palengvėjimu grįžtu į virtuvę – jis viską suprato.

Po kelių minučių matau jį atnešant atgal grafiną su vandeni, kuri buvo pastatęs ant jos stalo.

– Kas čia dedasi? – klausiu.

– Tetulei Emiljenai atrodo, kad mūsų vanduo keisto skonio, – atsako. – Nori, kad atneščiau kito vandens.

Paduodu Benui pusę litro *Eviano*.

– Ne, – sako. – Ji nenori mineralinio. Tik kito grafino.

Jis ištuština tą, kuri atnešė, ir nuneša jai kitą. Kol ji valgo, šią operaciją Benas pakartoja tris kartus, neniurzgėdamas, su angelišku švelnumu ir kantrybe. Baigusi valgyti užkandį, ji šaižiu ir įsakmiu balsu sušunka: „Padavėjau!“ Benas pribėga. Tetulė uja jį kiek įmanydama, reikalauja, kad pakeistų stalo įrankius, skundžiasi, kad neužtiesta siuvinėta staltiesė. Tada

išsitraukia iš rankinės nešvarią nosinaitę ir pasitiesia po lėkšte. Benas ją giria, sako, kad taip daug geriau.

– Labai atsiprašau, – sakau jam, daugiau nediršdama kelti kojos iš savo slėptuvės.

– Viskas gerai, – patikina.

Žiūrim, kaip mano teta išspjauna mėsos kąšnius, kurie jai pasirodė nesukramtomi. Kuo kruopščiausiai sudeda juos prie pat stalo krašto. Pilkšvi, gerokai apkramtyti rutuliukai nusėda ant stalviršio. Jos tarpdančiuose įstrigo keli salotų lapų gabaliukai, o aliejinio padažo užtiško ant smakro ir skruostų.

– Ji labai maloni, kad atėjo, – sako Benas norėdamas mane paguosti.

Jis teisus. Mano teta atsiliepė į kvietimą, o tai jaudinantis dalykas. Dviejų mėnesių vėlavimas tik padeda man tolygiau paskirstyti malonumus. Ta proga pastebiu, kad nuo atidarymo dienos nei vienas iš pirmų kviestųjų negrižo paragauti mano virtuvės patiekalų. Iš tėvų – nei žodžio. „Ji kažkaip sukasi toj savo knaipėj“, – tikriausiai galvoja. Nebereikia kas antrą dieną skambinti ir tikrinti, ar ji dar gyva. Ir iš draugų – nieko. Gal susitikimo būta per staigaus. Štai ir vėl aš, po šešerių metų dingimo. Jiems palengvėjo sužinojus, kad vis dar gyvenu, ir norėjo parodyti man atlidumą. Laikas padarė savo, – turbūt pamanė. Kai byla baigta, galima lengviau atsikvėpti. Kai pokalbį netikėtai nutrauks stojusi tyla, daugiau nebereikės klausti: „Tiesa, o kaip Mirjama, kaip ji gyvena?“ Svarstau paeiliui, kiek iš jų žinojo tikrąją to incidento priežastį. Nežinau, ar paslaptis buvo gerai saugoma. Esu tikra, kad savo vyrą galiu pasikliauti, jis tylės. Tylos imperatorius. Bet tėvas, motina? Vaikystės draugės Korina ir Lina? Atsiskleidus tiesai tarp mūsų pažįstamų sklandė scenarijus, sukurptas stiprios depresijos pagrindu. „Dink, – patarė man vyras. – Nenoriu mirkti tavo purve.“ Tokie buvo jo atsiveikinimo žodžiai. Koks nuspėjamas žmogus.

Mano vyrui patikdavo, kad padėtis būtų aiški. Jis mėgo tvarką. Namai turėjo būti nepriekaištingi, tai buvo jo mėgstamas žodis – „nepriekaištingi“. Jį tardamas aiškiai ištempdavo lūpas. Jis baisėjosi suirute, paradokais, bijojo paleisti viską iš rankų. Buvo bauginančiai patikimas. Iš pradžių mane ir patraukė jo tvirtumas. Gerai nežinau kodėl, bet mintis, kad gyvensiu šalia uolos, mane ramino. Nenutuokiau, kokia ji miglota. Neįtariau, kiek tai truks.

Mano vyras pasimylėjęs visada prausdavosi po dušu, net vidury nakties. Pašokdavo iš lovos ir puldavo į vonią. Galvodavau apie ledi Makbet, kuri stengėsi nutrinti nuo rankų kraujo dėmes – *out damnded spot, out I say**. Ar jau tada buvau tokia atgrasi? Juk ne. Švaros dingstis to nepaaiškina. Manau, kad jis lįsdavo po vandeniu, nes norėdavo tapti kažkuo kitu. Sugrįžti į save. Aistra jam kėlė nerimą. Jis pasijusdavo apsėstas. Mano vyras mylėdavosi labai ypatingu būdu. Kaip raguotis, kuris rėžiasi į tvirtovės vartus. Kartais jausdavausi taip, lyg norėtų prisiskverbti kiaurai manęs, dulkinti čiuzinį, grindis, sieną. Skaudėdavo klubų kaulus. Vieną dieną jis mane sulaužys, pagalvojau. Bet buvau tvirtesnė negu maniau. Ir man patiko tas jo būdas. Darė įspūdį kūną užvaldanti neviltis ir įkarštis. Tas pyktis, įniršis, kuris išsiliedavo tik į mane, svaigino. Gali būti, kad supainiojau atkaklumą su aistra. Išėjau iš *Beatles* Norvegijos miško ir nuėjau kitur. Naujoji mano meilės žemė buvo suskilusi nuo drebėjimų. Mes mylėjomės ne švelniai ridinėdamiesi po miško samanų, ne, mes paspartintu žingsniu ropštėmės, kad pasiektume aukščiausią viršūnę. Šitiek jėgos darė man garbę. Vakarais jis mėgdavo mane ignoruoti, nepraverdavo burnos prie stalo, kreipdavosi tik į Hugo. Ruošdavosi puolimui, augino neapykantą. O lovoje mano kūno šiluma,

* Išnyk, prakeikta dėme! Išnyk, aš tau sakau! (Vertė A. Churginas)

kvapas iškart pažadindavo jo įsiūtį. Jis nusileisdavo ant manęs ir dažnai galvodavau, kad geidžia žudyti. Nuo to jam būtų palengvėję labiau negu nuo bet ko kito.

Priežastis, dėl kurios mano knygų lentynose nebuvo *Laiškų jaunajam poetui*, yra ta, kad mano vyro vardas – Raineris, ir aš nenoriu visą laiką prieš akis turėti tą vardą. Mano vyro vardas Raineris, ir tai ne atsitiktinis dalykas mudviejų istorijoje. Apie jį papasakojo Lina. Mes mokėmės humanitarinių mokslų fakultete, o jis – medicinos. Jie susipažino viename vakarėlyje. „Raineris? – paklausiau jos, – tikrai toks jo vardas?“ – „Taip“, – atsakė draugė. – „Jis austras?“ – „Nežinau.“

Austras, pagalvojau tada. Kaip tik tas, ko man reikia. Šaltas ir pamišęs vaikinai, asmenybė, besiplėšanti tarp vokiško griežtumo ir balkaniškos netvarkos. Įsivaizdavau jį apsėstą daugybės manijų ir dėl to neklydau. Ugnis po ledu, – svajojau. Pati nežinodama toliau nuo tiesos. Raineris neturi jokios ugnies. Kiek akys užmato – ledas ir viduje, ir išorėje, žmogus tikra ledo lytis. „Todėl, kad aš sukilęs“, – paaiškino jis vieną dieną. „Prieš ką sukilęs?“ – „Prieš savo kilmę.“ Buvo dar tik trečias pasimatymas, o aš jau supratau, kad trauktis per vėlu. Kad ir ką jis turėtų man dar pranešti, mes abu jau pasirinkę, likimai užantspauduoti. Priešingai nei galvojau, jis užaugo visai ne Vienoje, ir jo seneliai visais plaučiais netraukė nacių himno. Gimė Ventimiljoje, jo tėvas kilęs iš italų partizanų, o motina – sardų komunistė. Mano uošviai, kuriuos labai mėkai pažinojau, buvo labai malonūs ir linksmi žmonės, tikri bonvivanai. Jis ilgaplaukis, o ji – nusiskutusi plikai. Jie rūkė kanapes ir užsidirbo pragyvenimui supirkinėdami griuvėsius Provanse, restauruodami juos ir perparduodami už pasakišką kainą. Emilija man pasakojo, kad pažinojo didelį senų pasiturinčių trockininkų tinklą. „Neišsenkanti gysla! Kadangi perka iš senos komunistės, jų sąžinė lieka švari.“ – „O jūsų?“ – klaus-

siau. „Mano sąžinė? Ji sudegė daugiau negu prieš dvidešimt metų. Pačiu laiku!“

Mano uošviai žuvo automobilio avarijoje vieškelyje, kuris veda į jų sodybą. Kelias buvo lygus ir tiesus. Dešinėje pusėje augo vienas kukmedis. Jie gerai nusitaikė. Iki mūsų vestuvių buvo likusi savaitė.

– Manau, kad jie buvo prieš, – pasakiau Raineriui pakeliui į kapines.

– Ką čia šneki? Tu jiems labai patikai.

– Ne prieš mane. Prieš mūsų santuoką. Jiems nepatiko pati institucija.

– Manai, kad galima dėl to mirti? Tai tau atrodo politinė savižudybė?

Palinksėjau galva.

– Jie buvo apsirūkę. Visiškai apsirūkę, – šaukė Raineris. – Du kanapiniai oro balionai.

Norėjau viską atšaukti. Padėti kryžių ant bendros ateities. Neišdrįsau. Vilkdamasi baltą suknelę pamaniau, kad balta visada bus mano gedulo spalva.

Kartais pagalvoju, kad viskas būtų suklostę kitaip, jei uošviai būtų gyvi. Dažnai juos prisimenu. Ir šiandien jų ilgiuosi. Emilija ir Frančeskas, mano vyro tėvai, buvo šaunūs žmonės. Retsykiais išvelgdavau tokį Rainerio bruožą, kuris galėjo būti tik paveldėtas iš jų. Švelnumo lobis. Tik Hugo mokėjo pramušti kiautą, kad suspindėtų branduolys. Jam pakakdavo prisiartinti – ištarti žodį, ištiesti ranką arba atsisėdus ant kelių priglauti galvą prie krūtinės, ir tėvas persimainydavo. Matyti juos, meškiną ir meškiuką, kartu man buvo labiausiai nepakečiama. Netiesa, kad dingau. Neteisinga ir sakyti, kad mane atstūmė. Pati valingai pasitraukiau. Savo pačios šeimoje padėjau bombą. Padegiau namus. Kad klydau, tas tiesa. Bet kad būtų buvusi kitokia išeitis – netikiu. „Ar visada tiesą verta sakyti?“

Pamąstysiu apie tai kitą dieną. Kol kas įstrigau prie teisėtos savigynos temos.

Pasmerkiau save šešeriems tremties metams. Draša, kurią parodžiau išsiųsdama penkiasdešimt kvietimų po šito tylos ir atsiskyrimo laikotarpio, mane stulbina. Pamenu ypatingą susijaudinimą, kuris apėmė, kai rašiau ant vokų kadaise tokius pažįstamus adresus. Pasakiau sau: užbraukiame brūkšni ir pradame iš naujo ten, kur viską nutraukėme. Mano užrašų knygelė. Mano biblija. Kai kuriuos telefono numerius dar moku atmintinai. Man berašant kiekvienas gatvės pavadinimas pažadindavo vakarienių, pobūvių prisiminimus. Atsiminiau draugų namų kvapus ir nuotaiką. Vieni būdavo susitvarkę, kiti – apsivertę, mes labai mėgome tą žodį „apsivertę“. Tais laikais pats Paryžius man atrodė kaip piešinys, kurį pieši jungdamas atskirus taškus. Galėjau peršokti nuo vieno namo prie kito. Fasada, nebylūs mano bendrapiliečiams, man slėpė jaukias alkovas, stalus, prie kurių galima išgerti kavos, fotelius, kuriuose ištaisius galima kalbėtis. Įsimindavau durų kodus. Ta beprasmė ir slapta skaičių kolekcija buvo raktas neįveikiamoms šiuolaikinio gerai saugomo miesto sienoms atverti. Dievinau savo draugus. Man patiko įspūdis, kad aš visur namie, laukiama, priimama. Nenustebau, kad sąjungos taip greitai išyra. Jie mylėjo vienokią Mirjamą, o aš iš esmės persimainiau.

Tetulė Emiljena baigė valgyti. Ji būtinai norėjo užsisakyti smėlinių sausainių su figomis ir dabar jos vilnonė suknelė nusėta trupinių žvaigždynu. Ateinu minutėlę pasėdėti šalia jos.

– Kaip gyvena tavo vyras? – klausia ji.

– Labai gerai, – atsakau nei sekundę nedvejodama.

– O sūnus?

Man sugniaužia gerklę, tačiau įstengiu atsakyti.

– Puikiai. Dabar jis didelis jaunas vyras.

– Ar sekasi studijos?

Įnirtingai palinksiu galva. Balsas dingo. Meldžiuosi, kad mano pranašavimai būtų teisingi. Įsivaizduoju Hugo, per krūtinę įstrižai persimetusį krepšio rankeną, sparčiu žingsniu einantį per šaltį pakeltu smakru, iškėlusį nosį, atkišusį veidą vėjo glamonėms. Niekas, ką sakau tetai, neturės jokių pasekmių. Ji niekada nebandys sugretinti mano žodžių su kito šeimos nario šnekom. Jai nedingtelės suabejoti, kodėl taip ilgai nematė mano vyro – vargu ar pamena jo vardą – ir grįžusi namo jau bus pamiršusi pusę to, ką jai sakiau. Atsigaunu nuo ramybės, kuri užplūsta bendraujant su žmogumi, kurio smegenys nepripažįsta jokių racionalumo ašmenų.

– Padavėjau! – suklinka tetulė Emiljena tuo metu, kai jis eina netoliese. – Prašom sąskaitą.

– Nereikia, – sakau tetai. – Aš tave vaišinu.

– Tu labai gera, – pagiria ji. – Buvo skanu. Labai gardžiai pavalgiau.

Ir pasitrina pilvą.

– Dabar aš visai nealkana, – priduria.

Padedu jai apsirengti palta ir palydžiu iki restorano durų. Kelias minutes nejudėdama rymau prie vitrinės lango, žiūriu, kaip ji eina per gatvę. Eina kaip žąsis, kas žingsnis krypuodama nuo kojos ant kojos, išdidžiai lyg milžinišką gūžį atkišusi pilvą. Užlipusi ant šaligatvio kitoje gatvės pusėje atsisuka ir pasiūnčia oro bučinį. Benas uždėjo ranką man ant peties.

– Turiu užsakymų šiam vakarui, – praneša. – Mes susidorošim.

– Manai?

Jis negaišta laiko atsakymui ir grįžta į virtuvę ruošti paskutinių desertų.

Simona ir Hana laukia manęs prie stalo. Į bakelito lėkštutę idėjusios aštuonis eurus.

- Na tai kaip? – klausia Simona. – Jūs pamąstėt?
– Ar visada tiesą verta sakyti? – primena jos draugė.
– O ką pačios apie tai galvojat? – klausiu.

Jos gūžčioja pečiais.

Neatlyžtu:

- Juk turite minčių?

– Kalbėjau si su vienu antramečiu, – aiškina Hana. – Jis sakė, kad klasikinis planas, kuris visada pavyksta, yra „Taip. Ne. Bet“. Suprantu, kokia turėtų būti pradžia: taip, reikia sakyti tiesą, nes meluoti blogai, jeigu reikalauji iš kito trupučio sąžiningumo, turi ir pats būti nuoširdus, ir visa kita. Tada reikia rašyti „Ne“. Čia tais atvejais, kai tiesa gali įžeisti, galima įsivaizduoti situacijas, kur tiesa padarytų daugiau bloga negu gera. Pavyzdžiui, žmogus labai sunkiai serga, ir jei jam pasakys, kad jis mirs, jis puls į depresiją ir numirs... Na, būtų miręs bet koku atveju, bet tie žodžiai paspartina.

Pritariu ir valdausi, kad nesišypsočiau.

- Labai gerai, – sakau, – o kas toliau?

– Čia viskas ir užstringa, – sako Simona. – Mes bandėm, bet nerandam to „bet“. Taip, reikia sakyti visą tiesą. Ne, visos tiesos nereikia sakyti. Bet – kas? Čia su Hana visiškai įstrigom. Nė neįsivaizduojam, ką galėtume sakyti po to „bet“.

Išsiblaškiusi mojuoju ranka išeinantiems nuolatiniamis lankytojams, kurie išdainuoja mano vardą:

- Ate, Mirjama.
– Iki, Mirjama.
– Iki rytdienos, Mirjama.

Jie žino kuo aš vardu, nors niekada nesakiau. Dar viena Beno gudrybė. Dėdamas patiekalus ant stalo, jis murma: „Mirjama pati sukūrė šitą receptą, pasakysite, ar patiko.“ Arba: „Mirjama pataria desertui rinktis ryžius su pienu. Per tokius šalčius pa-

deda išvengt anginos.“ Sugalvoja bet ką, kad padarytų mane simpatišką.

Simona ir Hana nekantrauja.

– Mes niekada neparašysim! – dūsauja ir susiima rankomis galvas.

– Kodėl jums nepradėjus nuo klausimo – kas gi yra tiesa? – patariu.

Apstulbusios jos susižvalgo.

– Nieko apie tai neišmanau, – priduriu. – Tas antrametis tikriausiai teisus, bet aš visada įtariai žiūrėjau į tą žodį. Tiesa. Kaip ir grožis, ar ne? Priklauso vien nuo to, kas žiūri.

Merginos atsidūsta. Jos nusivylusios.

Kaip žaibas mane persmelkia geniali mintis.

– Reikia paklausti Beno!

Einu kavos aparato link ir pasisiūlau jį pavaduoti – nunešti už Beną sąskaitas ir padaryti kavos.

– Už tai padėk joms ruošti namų darbus.

Kai persakau temą, jo veidas nušvinta. Jau rašė tuo klausimu. Labai gerai prisimena planą. Pacituoja du privalomus autorius, kurių vien vardų, menančių senas asmenines nesėkmes, pakanka mane supurtyti.

X formos kelius pakišęs po merginų stalų, laibas rankas pakėlęs prie galvos, kad geriau įtikintų, Benas dėsto argumentus. Jos užsirašinėja. Štai jau primarginti keli puslapiai. Viena po kitos degamos cigaretės susmilksta nerūkomos. Girdžiu žodžius „suvokėjas“, „fenomenas“, „sakymas“, „įtaka“, „subjektyvumas“, „objektyvumas“. Benas jais žongliruoja kaip pirmą dieną mano lėkštėmis ir taurėmis. Pagalvoju, kad mama turėtų labai juo didžiuotis! Tik ji mirusi, dingteli mintis. Niūniuodama šluostau lėkštutes. Krūtinės gilumoje pamažu auga toks šiltas jausmas. Aš tikrai turiu geriausią padavėją visame Paryžiuje.

Užsakymai vakarui man pasirodo keisti. Benas perdavė juos, kai išbėgo merginos – vėluodamos, išsitaršiusiais plaukais, susijaudinusios.

– Kaip – keisti? – klausia jis, kai pasidaliju savo nuostaba. – Jūs juk sakėte, kad veiks ir kulinarijos užsakymų skyrius?

Jo balsą persmelkęs nerimas.

– Taip, sakiau.

– Ar kas nors blogai?

Dar kartą skaitau sąrašą: egzotiškas meniu keturiems asmenims, *tapas** aštuoniems, milžinų salotos šešiolikai žmonių. Tyrinėju užsakovų pavardes: Lafertas-Žirardenas, N'guenas, Elkaruji.

– Kas tie žmonės? – klausiu.

Nė viena pavardė man negirdėta.

– Iš kur jie sužinojo? O patiekalai? Kas čia? Egzotiškas meniu – ką, tavo manymu, turiu jiems patiekti, palmių šerdis su sojos daigais?

Benas stovi nudelbęs akis į pėdas.

– Ar tie žmonės iš tikrųjų egzistuoja, Benai?

Kažką įtariu, užuodžiu klastotę. To vaikino švelnumas įtartinas. Jo lankstumas – įtartinas. Paslaugumas – įtartinas. Paaiškino: nori pakeisti pasaulį. Sutinku, šitoje srityje yra ką

* *Tapas* (isp.) – ispanų virtuvės užkandžiai, iš kurių gali būti sudarytas rinkinys.

veikti, bet man neramu, kad toks platus užmojis slepia kokį nors daug menkesnį sumanymą. Už Idealo (su didžiąja I), kupina išdidumo ir arogancijos, slepiasi keista atitaisymo manija. Pažįstu tą ydą. Jei būčiau psichiatrė, pavadinčiau ją mūrininko kompleksu. Pacientas negali pakelti nei dienos be plytų – jis būtinai su mente rankoje turi tinkuoti, užpildyti tarpus, sutvirtinti, atnaujinti. Dar tokį elgesį galima būtų laikyti stebukliniu pamišimu: susidūręs su sudėtinga ar konfliktiška situacija, subjektas be jokios tvarkos mosuoja lazdele, taip stengdamasis išspręsti problemas, užgydyti žaizdas. Benas taip ilgai tempė vaiko, kuris išbando viską, kad tik prajuokintų, pradžiugintų, nustebintų tėvus, naštą, kad susikūrė keliančias grėsmę lakias svajones. Jis nori pataisyti man nuotaiką, padaryti taip, kad užmirščiau nemalonumus su banku, grasinamus raštus, norėtų palengvinti nugaros skausmą, ir ką jau čia smulkintis – išlyginti ilgąją raukšlę lūpų kampe.

Perpratau jo žaidimo taisykles. Jis išgalvojo tuos klientus. Kas gali būti paprasčiau? Pats priima užsakymus, pats pristato prekes. Jam tereikia įduoti patiekalus kokiam kvartalo valkatėlei (Benas ne toks, kad mestų maistą į šiukšlių dėžę) ir pačiam apmokėti sąskaitą. Sakė, kad nėra turtingas, bet aš netikiu. Jo rūbai gražūs, švarūs ir nauji. Pamenu, kiek kainuoja elegancija. Benas aukojasi dėl manęs. Tai kaip lėšų vogimas, tik atvirkščiai – piktnaudžiavimas savo turtu.

Laukiu jo prisipažinimo. Jis toliau spokso į grindis.

– Benai, – sakau jam. – Man nereikia pagalbos. Pati sukuosi. Galbūt ne taip greitai, kaip tau norėtusi, tačiau einu į priekį, patikėk.

Pasakau tai labai švelniu balsu, kad jo neužgaučiau. Paimu užsakymų lapą ir suplėšau. Benas pasibaisėjęs mane stebi.

– Bet ką aš pasakysiu tiems žmonėms?

– Kokiems dar žmonėms, Benai?

– Tiems, – sako rodydamas į suplėšyto popieriaus skiautes.
Į mane skverbiasi abejonė.

– Tu juos pažįsti?

– Ne, – atsako.

– Tai iš kur jie atsirado?

– Iš tinklalapio.

– Kokio tinklalapio?

– Interneto tinklalapio *Pas mane*.

– Mes turime interneto tinklalapį? – klausiu taip, lyg tokie dalykai dygtų gaivališkai kaip karpa ant piršto arba usnys darže.

Benas palinksi galva. Jis sukūrė patiekalų užsakymų internetu sistemą. Aiškina, kad mums labai pasisekė, nes pavadinimas dar nebuvo patentuotas. Tinklalapis, jo nuomone, kol kas labai paprastas. Iliustracijos – tik nuotraukos, kurias pavyko padaryti mobiliuoju telefonu. Grafinis dizainas nelabai subtilus, bet patogus. Įrodymas – mes eteryje dar tik parą, o jau gavome tris užsakymus. Dėliuju suplėšyto sąrašo skiautes, noriu atkurti virtualių užsakovų pavardes.

– Supykote? – klausia Benas.

– O kaip tu manai?

Juokiamės. Sveikinu jį sugalvojus iniciatyvą, kuri stumteli mus pirmyn kelyje į klestėjimą ir modernumą.

– Kaip sudarei valgiaraščius?

– Tyrinėjau konkurentų pasiūlymus. Daugeliu atvejų tai, ką jie siūlo – pernelyg specifiška ir per brangu. Tai kaip getai. Yra italai, azijiečiai, amerikiečiai, japonai. Valgiaraščiai dirbtinai įvairūs, o desertai gali įvaryti depresiją arba kainuoja milijonus. Mečiau dar vieną burta, bet jis rizikingesnis.

Jis dvejoja, aš drąsinu.

– Neturiu vairavimo teisių, – sako. – Nei dviračio, nei mopedo, todėl pristatyti patiekalus būtų sudėtinga. Ypač todėl, kad turiu spėti ir jums padėti virtuvėje, žinoma, jei norėsite. Taigi

tinklalapyje paaiškinau, kad esam artimas restoranas ir kad žmonės turi patys ateiti pasiimti užsakytų patiekalų. Įvertinau šitą nepatogumą ir užsiminiau apie pigumą, ir...

Benas vėl dvejoja. Dar kartą padrašinu, noriu sužinoti mūsų istorijos tęsinį.

– ...pabrėžiau, kaip mūsų brangiems klientams bus malonu susipažinti su šefe Mirjama. Parašiau apie jus tokių dalykų, dėl kurių...

– Išgalvotų?

– Ne, neišgalvotų, dėl kurių norisi su jumis susipažinti.

Nedrištu prašyti jo išsakyti liaupses, kurias jis sugalvojo mano pritrenkiančiai asmenybei.

– Na ir ką?

– Na, ir tai veikia, ar ne? – sako rodydamas į lipnia juosta suklijuotą sąrašą, kurį laikau rankose.

– Ką turime paruošti?

– Egzotišką meniu, milžinų salotas ir *tapas*.

Bandau suprasti koncepciją, nes būtent taip pompastiškai mūsų laikais vadinama restorano pakraipa. Benas patiki man dar vieną sumanymą. Anot jo, žmonės nebemėgsta rinktis. Jų nuomonės buvo per dažnai atsiklausijama. Toks bodėjimasis kelia nerimą, nes žmonės tapo lengvu grobiu slenkančiai diktatūrai. Nebenori nieko spręsti, todėl mes sprendžiame už juos, mes – gerieji restorano tironai, šviesieji skonio diktatoriai. Benas tyčia sudarė neaiškių pasiūlymų puokštę, o dabar man reikia juos interpretuoti. Mūsų valgiaraštyje yra keturi patiekalų kompleksai: egzotiškasis, *tapas*, milžinų salotos, tradiciniai valgiai.

– Esi tikras dėl tradicinių?

– Niekas jų neužsisakys. Tai apgaulė. Reikia, kad būtų įrašyta „tradicija“. Bet ir lieka tik žodis. Jis veikia kaip garantija.

Kol Benas tvarko restorano salę, įsitaisau prie stalo su pieštu ku rankoje. Mintyse apsvarstau derinius tarp patiekalų skonio,

jų paruošimo greičio ir savikainos. Ir šįkart atsižvelgiu į jude-sių automatizmą. Turiu raustis giliai savo atmintyje, prisiminti ne išmokus, o patirtimi perimtus valgių receptus, kuriuos mokėjau dar prieš pažindama raides, kuriuos galėčiau pagaminti tamsoje, tuos iš kažkur atklydusius valgių skonius, brangesnius už nuotakos kraitį. Sudarau savo turtų sąrašą: baklažanų tyrė, paprikų salotos, pikantiška žuvis, sluoksniuoti pyragėliai su sūriu, bulvių salotos su aitriaisiais pipirais, kefalės ikrių tyrė, artiškai su apelsinų padažu, pupelės su kuminais, spurgos su tunu ir kaparėliais, trikampėliai su mėsos, kiaušinių ir kalendrų įdaru... Ieškau susikirtimo taškų, nukrypimų, asociacijų, neįtikėtinų derinių. Egzotika išsiplės nuo Rytų iki Mažosios Azijos. Rikiuojasi mano batalionai: pėstininkai – daržovės, kavalerija – traškūs patiekalai. Apžiūriu, kiek turiu atsargų prieskonių spintos lentynose, kiek ciberžolių ir *ras-el-hanuto** eina sargybą stiklinėje šovininėje. Raudonėliai, šalavijai, aguonų grūdai, juodgrūdės, raudonosios ir juodosios uogos. Reikės viso kalno česnakų, kedro riešutų, alyvuogių, marinuočių citrinų...

Staiga nutraukiu savo tyrimus lyg būčiau suklupusi ant sezamo, kurio visada trūksta.

– Reikia paskambinti Ali Slimanui, – sakau pašokdama nuo kėdės.

– Neturim laiko, – atsako Benas, jau pjaustydamas valgiams reikalingas prieskonines žoleles.

Neklausau jo. Atsisėdu ant grindų už baro, pasislepiu nuo žvilgsnių ir gatvės triukšmo. Benas blaškosi, žingsniuoja skersai išilgai, varsto šaldytuvo duris. Ir ką jis vienas gali? Ar žino, kaip sudaryti egzotišką meniu keturiems? Ar bent nutuokia,

* Ras-el-hanutas – Šiaurės Afrikos prieskonių mišinys iš 7–12 prieskonių (dažniausiai į sudėtį įeina kalendra, ciberžolė, karis, kuminas, imbieras, aitrieji pipirai, druska).

ką reikia dėti į milžinų salotas po to, kai išmintingai atmeti ryžius, tuną ir kukurūzus? Nesiliauja į mane spoksojęs klausiančiu žvilgsniu, maldaute maldauja grįžti prie darbo ir taip anksti nesužlugdyti stebuklingo jo sukurto plėtros projekto.

Ausyje suskamba kviečiantis telefono signalas, mus – Ali ir mane – jungia kabelis.

– Laba diena, čia Mirjama.

– Laba diena.

– Jūs prisimenat?

– Taip.

– Jūs gerai laikotės?

– Taip.

– Netrukdu?

– Ne.

Jaučiuosi lyg kalbinčiau sfinksą. Jo atsakymai tuščiaviduriai, jie atveria duris į paslaptis, užuot užvėrę duris į abejonę. Jaučiuosi laiminga girdėdama jo balsą. Įsivaizduoju jį namuose: iš Romos griuvėsių partemptų akmenų siena ant kalvos viršūnės, apšarmoję kvadratiniai langeliai, prie batų gremžtuko prilipę purvo grumstai.

– Aš atvažiuosiu, – pažada.

Pasakau adresą. Klausiu, kada, jo manymu, galės užsukti ir ar reikia atsiųsti užsakymo lapą. Ar jis turi fakso aparatą? Neatsako nei į vieną mano klausimą. Prasitaria, kad džiaugiasi mane išgirdęs, jam atrodo, kad manyje kažkas pasikeitę.

Padedu ragelį. Nuo grindų atsikeliu ne iš karto. Kojos linksta. Įsikibusi į baro kraštą pasikeliu. Svirduliuoju iki pjaustymo lentos. Noriu atsigulti, susmukti, laukti.

Benas sukandęs dantis, širsta, kad sugaišau tiek laiko. Bijo, kad jo iniciatyvą gali sužlugdyti mano naujasis tingulys. Žiūriu į žalią sukapotų ir sumaišytų prieskoninių žolelių piramidę, į tą

čiužinį, kuris švelnesnis už pūkų pagalvę, tą subtilių malonumų kalvelę, ir švelniai patapšnoju jos viršūnę.

– Kas toliau? – klausia Benas su peiliu rankoje.

Negaliu atsisipirti džiaugsmui jį pakankinti.

– Toliau, – atsakau, – ramiai surūkysime po cigaretę kaip senais gerais laikais.

– Kaip senais gerais laikais? – pakartoja sutrikęs.

– Būtent, – sakau atsirėmusi nugara į sofutės atlošą, kojas užkėlusį ant taburetės. – Senais gerais laikais, kai man buvo dvidešimt, o tu dar nebuvai gimęs.

Galbūt pasakiau žodžiu kitu per daug. Štai jis nubaustas, sėdi po mano knygų lentynomis. Užsiraukęs. Jauni žmonės nemėgsta, kai jiems priekaištauji dėl jaunystės. Seni nemėgsta, kai primeni garbų amžių. Niekas nenori matyti save lyg musę priplotą prie laiko kopėčių. Gailiuosi, ką pasakiau, bet nepaisydama to vis tiek mėgaujuosi užgintos cigaretės keliamu svaiguliu. Benas ir aš žiūrime vienas į kitą, ir staiga – tai kaip nušvitimas – suvokiu, kad jis myli vyrus. Nesugebėčiau pasakyti, ką man tai sukelia. Pasijuntu atstumta. Ir susidomėjusi. Bet neturime laiko kalbėtis apie šitą atradimą. Mums reikia dirbti.

Staigiai atsitiesiu, užgesinu cigaretę plautuvėje ir iki alkūnių nusiplaunu rankas. Jaučiuosi kaip chirurgas darbe su medicinos sesele pašonėje. Chirurgas sako „spaustuką“, seselė praneša „spaustukas“ ir ištiesia vadovui instrumentą. Labai svarbu, kad ji pakartotų ištartą žodį, nes jam pasitaiko – labai retai – ir suklysti. Jis gali supainioti žodžius. Pasako „spaustuką“, o iš tikrųjų reikia skalpelio. Seselė sako „spaustukas“ ir duoda spaustuką, o tada, užuot pjojęs ligonio pilvą spaustuku (turėtų būti ypač sunku), jis išgirsta savo klaidą asistentės balse ir laiku ją pataiso: „Ne, skalpelį.“ „Skalpelis“, – sako seselė ir ištiesia jam reikalingą instrumentą. Virtuvėje, kaip ir operaci-

nėje, neturime teisės klysti. Sakau „druską“ ir Benas pakartoja žodį duodamas man daiktą. Sakau „sviestą“, jis sako „sviestas“. Sakau „papriką“, jis sako „paprika“. Sakau „šešis kiaušinius“, jis sako „šeši kiaušiniai“. Suprato, nė nereikėjo aiškinti. Pajuto skubą mano balse, judesiuose. Jis užbėga už akių, dažnai perbraukia stalą kempine, sumeta lupenas į pintinę, kai jų prisikaupia, uždega viryklę, įjungia orkaitę, kad kaistų. Mūsų rankos susikryžiuoja, balsai susipina, jis pataiso man plaukų sruogą, žino, kaip mane erzina, kai dirbant plaukai užkrinta ant akių. Paslystu ant pomidoro odelės – sugauna. Duodu jam nuplauti peilius. Jis atkiša man šaukštelius, šaukštus maišyti. Pakeičia sudrėkusias šluostes, nuplauna salotų lapus. Parodau, kaip pjaustyti pomidorus kubeliais, cukinijas – riekelėmis. Jis sušunka „o, fantastika!“ ir daro kaip aš. Jo gabumai virtuvėje prilįgsta gabumams restorano salėje. Jis miklus, kantrus, kruopštus, susikaupęs ir greitas. Supranta citrinos ir druskos santykį, jaučia, kada yra pusiausvyra tarp saldumo ir aštrumo. Yra labai instinktyvus, ir perduodama jam viską, ką moku, jaučiu, kaip lengvėja širdis. Nuo manęs nuslenka žinojimo našta, apie nieką negalvoju. Dirbu dar sparčiau. Dėl to imu šypsotis. Tai beveik cirko numeris. Dar nespėjus pagalvoti „supilk į salotinę, atpjauk sviesto, sumaišyk, minkyk“ mano rankos jau panardintos į miltus. Kaip šv. Dionizas, judu laikydama rankoje galvą, nė kiek nekenčiu dėl to, kad galva nukirsta, netgi džiaugiuosi.

Mūsų *tapas* – tiesiog žavingi: mažas vaisinės duonos kvadratėlis, papuoštas ožkos sūriu ir kepta kriaušė, paukštienos kepenėlės, troškintos su portu ant bulvės griežinėlio su svogūnų uogiene, cikorijų suktinukai su medumi ir juodadėme menke. Benas nubėgo iš konditerio pasiskolinti dėžių mūsų brangenybėms sudėti. Egzotiškasis meniu susideda iš kefalės ikrų tyrės, tuno suktinukų su kaparėliais, su česnakais keptų

paprikų salotų ir baklažanų tyrės. Balkanų gyventojui neatrodytų labai egzotiškas, bet vietnamiečiui arba bretonui tikrai atrodys. Milžinų salotos tikrai milžiniškos, jos – visi pietūs nuo užkandžio iki deserto, tačiau nėra nei ryžių, nei konservuotų kukurūzų, vien įvairiausias skiautės: daržovių, sūrių, vaisių, kurie susimaišo, bet nesubyra, sudėti šalia, tačiau vieni kitiems nekenkia. Devynioliktą valandą mes pasiruošę, užsakyti patiekalai laukia pastatyti šaltai arba šiltai, o vakaro meniu: valgiai iš miško grybų, rūkytos žuvies ir spanguolių jau pagaminti. Mūsų skruostai įkaitę, rankos pailsusios, veiduose šviečia laimingų kvailelių šypsenos. Atkempšu butelį šampano, kad atšvęstume pirmą mišrios veiklos vakarą, ir per tą vakarą mes su džiugesiu jį ištuštiname. Mūsų lankytojai, internautai – žavingi ir stebėtinai šnekūs. Kol vynioju jų užsakytus valgius, jaučiasi įpareigoti mane kalbinti. Akivaizdu, kad stengiasi sublizgėti, trokšta būti pastebėti. Galvoju, ką Benas parašė apie mane tinklalapyje. Lydėdamas juos iki durų užsimena, kad būtų malonu paskaityti komentarų, kad atidarysime valgių ragautojų forumą, kad jų pastabos bus išspausdintos mūsų pirmajame puslapyje. Į visa tai ima kištis sėdintieji prie stalų – nori sužinoti, kas tie užkariautojai, kurie išeina apsikrovę kartoninėmis dėžėmis. Benas vaikšto tarp stalų ir dalija skrajutes, kurias, nežinau nei kada, nei koku būdu, pagamino. Tai elegantiški kartoniniai knygų skirtukai, ant kurių parašytas restorano pavadinimas ir mūsų tinklalapio adresas. Paantraštė mažesnėmis raidėmis skelbia: „išskirtinis restoranas“, ir man atrodo, kad tai pati mišlingiausia ir pati aiškiausia frazė, kokią kada nors esu skaičiusi.

Kol Benas nukrausto stalus, baigiu skaičiuoti pinigus kasoje. Dabar dvidešimt trys valandos keturiasdešimt penkios minutės. Mes vis vėliau einame miegoti. Mąstau, kiek laiko tempsime tokiu ritmu. Benas atneša taurelę konjako. Aš tru-

putį apdėjusi. Jis taip pat. Susidaužiame žiūrėdami vienas kitam į akis, sukryžiuojame alkūnes ir geriame į mudviejų sveikatą, už klestėjimą, sėkmę, už būsimus milijonus dolerių. Klausiu, kaip mes suksimės su jo nieko vertu sumanymu. Internetas mums per didelis. Niekada nepajėgsime patys tiekti užtektinai. Aš visai ne tai buvau numačiusi. Galvojau apie valgių likučių perdirbimą, jų įvertinimą iš naujo, apie kovą su švaistymu. Išvadinu jį kapitalistą. Jis išvadina mane sena hipe. Išvadinu jį verslo mokyklą. Jis išvadina mane jaunųjų gamtininkų mokyklą. Paskui ima jau rimčiau gintis. Kantriai aiškina: norint duoti, reikia turėti, prieš paplintant reikia išsiplėsti, Edenas – tai gausybės, o ne apsukrumo sinonimas. Nesuprantu, kaip aš, išauklėta miesčionių šeimoje, pati užaugusi puoselėti miesčioniško šeimos židinio, galiu leisti, kad koks gatvės vaikas dėstytų man vadybos ir gyvenimo įgūdžių pradžiamokslį. Kas yra Benas? Staiga man pasirodo nepakenčiama, kad taip menkai jį pažįstu. Noriu kamantinėti šimto įvairiausių dalykų apie vaikystę, tėvus, bet to, kas išsprūsta iš lūpų, visai nebuvo numačiusi.

– O kaip būna, kai myliesi su vyru? – klausiu.

Benas žiūri išplėtęs akis.

– Prašau? – sako.

Pakartoju klausimą – taip, jis kvailas, taip, akiplėšiškas, tad ką gi, verčiau eisiu iki galo.

– Kaip būna, kai myliesi su vyru?

– To reikėtų jūsų paklausti, – atšauna.

Įsipilu dar taurelę konjako. Jaučiu, kad čiuožiu nuo bėgių, ir mielai nučiuožčiau. Vaizduoju. Vaizduoju visažinę. Maždaug „Aš žinau, kas tu toks“. Bet, atrodo, mano hipotezė klaidinga. Žiūriu į jį. Švelnūs skruostai, ryškiai apibrėžtos lūpos, protingos šnervės, ne klastingos, ne tamsios ir ne atstumiančios, aplink kiek atitolusias, žemyn nusvirusiais kampučiais,

akis iš lėto plazdena ilgos blakstienos. Man jis atrodo sukurtas meilei. Kūnas lieknas ir kiek nelankstus, atsargus ir miklus. Jo delnai ilgi, pirštai trumpi, rankose – stebinanti jėga. Benas labai paprastai aiškina, net neprireikė daugiau kamantinėti, man neteks našta atsakomybės už apklausą, ar jis gyvena meilės gyvenimą.

– Bet seksualinį – gyveni? – klausiu su kvailoka viltimi balse.

– Ne, – atsako be liūdesio ir be džiaugsmo.

– Tai tu kaip klebonas? Kaip vienuolė?

– Ne visai, – sako po valandėlės. – Man tai nei draudimas, nei pareiga. Ir ne auka.

Jis akimirka padvejoja.

– Ir ne dėl to, kad man tai nepatiktų, – priduria. – Tiesiog taip yra.

– Tai kaip apsigimimas?

Aš tikrai per daug išgėriau. Šneku nesąmones. Šiurkšti ir agresyvi. Bet jis leipsta juokais. Juokiasi kaip pasiutęs, susirietęs dvilinkas. Beno subtilumas, pamanau sau, yra tarsi magija. Jis nurimsta ir pedagogo tonu tęsia aiškinimą.

– Aš normalus. Mano gyvenime nėra sekso, kaip kai kurių gyvenime nėra literatūros arba muzikos. Tie žmonės taip pat gyvena, kaip ir mes. Džiaugiasi kitais dalykais, turi kitų malonumų. Jiems nieko netrūksta, nes tas dalykas jiems neegzistuoja.

Mane užlieja staigus palengvėjimas lyg po nežmoniškai sparčių, nepertraukiamų pastangų ir pagalvoju: negeisti šiame prieštaringame ir priešiškame pasaulyje – štai tikroji laisvė. Galas ilgesiui, išdavystėms, galas sudaužytoms širdims, praskaltusiems kūnams. Galas kankynei ir valandoms, kurias sugaišti kurdamas apgailėtinas strategijas. Bespalvis ir beskausmis vidinis pasaulis. „Aš“ kaip stiklas, daugiau niekada kaip veidrodis.

– Bet tai, – tęsia Benas nutraukdamas mano mintis, – nereiškia, kad aš nemoku mylėti, mylėti kitokia meile.

Tada atsistoja ir eina link manęs. Aš irgi atsistoju. Jis apkabina mane ir priglaudžia prie savo didelio kūno, kuris iš visų pusių didesnis negu maniškis, plokščias, išskleistas kaip generalinio štabo žemėlapis. Jis sako man į kaklą:

– Pavyzdžiui, jus aš labai myliu. Labai. Labai.

Jo kūnas lieka nebylus, o mano tuo metu klykia. Tarp kojų išsiskleidžia plakatas. Jame milžiniškomis drebančiomis raidėmis parašyta: SUVALGYK MANE. Atstumių jį ir atsiprašau.

– Per daug išgėriau. Tikrai.

Jis meiliai glosto man galvą. O aš galvoju apie gyvūnų meilę. Gyvūno meilę šeiminkui. Šeiminko – savo gyvūnui. Kaip sustabdyti kūną? Turiu galvoti „Benas yra mano katinas, Benas – antilopė“. Kodėl negaliu išsemti savo šaltinio? Turėčiau glostyti Beno galvą kaip labradoro. Mes ne tos pačios rūšies. Štai ir viskas. Kaip norėčiau priklausyti jo rūšiai. Šitiek energijos, šitiek vaizduotės – ir visa tai skirta vien darbui. Suprantu, kodėl didieji mistikai gyvena skaistybėje. Tik Benas eina dar toliau – neuždraudė sau jausti geismo, tiesiog jo nepažįsta. Taigi jam pakanka laiko tęsti studijas, dirbti padavėju, kurti interneto tinklalapį ir rūpintis tokia pamišėle kaip aš. Jis neapsikroves. Neturi nė gramo balasto ir lekia pirmyn. Jokio nukrypimo nuo kelio, jokių sulėtinimų, tiesiai į tikslą. Bet kokį tikslą? Kaip gyventi be meilės perspektyvos? Kaip niekada nenukreipti žvilgsnio nuo horizonto? O, kaip bijočiau mirties, jei turėčiau štai taip, be nukrypimų, be didžiulės kliūtis – aistros – lėkti tiesiai į pabaigą! Už ko kabintis? Galvoju apie nutiestą virš nebūties tiltą, vedantį į amžinybę, visa pranonkstantį meno kūrinį, kurį vien meilė gali pastatyti. Ką Benas sugalvojo, kas padeda peržengti nepastebimus ir svaigančius kasdienybės tarpeklius?

– Bet tu neliksi toks visada, – sakau jam. – Tai pasikeis.
Norėčiau duoti jam paklaudyti *Norwegian Wood*.

Jis papurto galvą.

– Ne, – sako. – Aš taip nemanau. Nepasikeisiu. Ir nenoriu keistis. Nesu vienas. Tokių kaip aš yra daugiau. Pilna tokio jaunimo. Ir visada buvo, tik seniau tai nebūdavo matoma. Seniau apie tai nebūdavo ir kalbama, išvis apie nieką nebuvo kalbama. Suaugusiems gyventojams visais laikais tenka toks pats skaistybės nepraradusių žmonių skaičius. Kam jūs tai pri-skirtumėte – taip, jūs? Drovumui? Na, taip ir yra, atitinkamam gyventojų skaičiui tenka neįgalūs, bepročiai, ligoniai, ir dar esame mes.

Kaip nekenčiu to „mes“. Nihilistų armija.

– Ir kaip gyventų pasaulis, jei visi žmonės būtų kaip jūs? – klausiu.

– Mes ir neprašom būti tokiems kaip mes. Priešingai, – sako jis, – jeigu visi būtų kaip jūs, pasaulyje būtų dar didesnis gyventojų perteklius negu dabar. Kiekvienas glėbyje laikytume mažiausiai po penkis kūdikius.

– Meilė ir kūdikiai – ne tas pats, – prieštarauju.

– Tas pats, – tvirtina Benas. – Aš nesiekiu daugintis.

Naktis slenka ir alkoholio išdidinti šešėliai darosi grėsmingi. Regiu, kaip visi tie jaunuoliai puola mus glaudžiomis gretomis, surėmę pečius. Jų vienybė kelia man siaubą, nes jos neskaldo joks pavydas, joks geismas. Jie visą laiką skiria studijoms, visą energiją – valdžiai užkariauti, o mes, vargšai seniai, galuojamės išsekinti savo libido.

– Eik sau, – sakau Benui.

– Išėisiu rytoj, – sako šypsodamas. – Praleidau paskutinį metro traukinį, lauke šalta, o taksi neturiu pinigų.

Iš kasos paimu banknotą ir duodu jam.

– Štai tau pinigai. Vis tiek viską iš manęs atimsi.

– Aha, aha, – sako vis dar šypsodamas. – Gulkitės, Mirjama. Aš pasiliksiu. Vakaras buvo ilgas. Nenoriu palikti jūsų vienos.

Iš po sofutės ištraukia miegmaišį. Žino visas mano paslaptis. Paguldo mane, apkamšo, švelniai paglosto ranką ir sako, kad viskas gerai. Prieš pat užsnūsdama matau jį apšviestą mažos lemputės, nuo kurios ant sienos krinta gorilos šešėlis, iš krepšio jis išsitraukia nešiojamąjį kompiuterį, įjungia ir knebinėdamas visokius laidelius ir mygtukus sujungia nežinai ką. Sapnuoju, kad sapnuoju, kad įžengiu į rūmų sodą. Sukasi uždaras ratas: kai tik pereinu rožyną, atsibundu iš sapno savo sapne ir pradėdu iš naujo.

Vidury nakties pramerkiu akis. Mano protas visiškai aiškus. Beno kompiuterio ekrane nardo žuvytės, visiškai abejingos juodame vandenyje. Jis padėjęs galvą ant stalo, sukryžiuavęs po kaktą rankas, miega. Tyrinėju kampus, lūžtančias linijas, kurios jį apibrėžia, įrėmina po mediniu stalu, po kėdės kojomis iškėtotas kojas. Siluetą galiu įžiūrėti tik tada, kai praplaukia šviesių spalvų žuvytės. Kitu metu, kai nardo pilkas ryklys, indigo spalvos barakuda ar išsiblaškiusi ruda murena, nematau nieko, tik stūksančią tamsią masę priešais save. Neramu. Prisimenu mūsų pašnekesį. Priešingai negu Benas, manau, kad jo gentainiai ne visada egzistavo. Tie jauni žmonės kaip tik, man atrodo, kokybiškiausias mūsų civilizacijos produktas. Pasišlykštėjimo karta. Kaip juos įtikinti, kad eina neteisingu keliu? Emancipacija vilioja: daugiau nebepakliūsi į spąstus, nesi prie nieko prisirišęs, tau nerūpi saugoti ištikimybę, lojalumą, teritoriją. Nežinau, kaip parodyti jam tuos dar pavojingesnius spąstus, į kuriuos lenda. Nesi labiau pažeidžiamas negu tada, kai manai, jog maištauji. Kai atmeti sistemą, tik maitini ją. Kaip jam pasakyti? Vos įstengiu visa tai galvoti. Žinau tik, kad geismas iki šiol yra vienintelė iš tikrųjų keičianti jėga. Kai

engėjas užsideda šaltą ekonominės logikos kaukę, svarbiau negu bet kada saugoti ir prižiūrėti nežinia ko pripiltą cisterną, nuostabų rezervuarą su vėtrungėmis. Kol Benas miega, aš apdainuoju kūnų sukilimo privalumus.

Noriu viską siųsti po velnių – jo puikias reklamos kūrėjo maniako idėjas, rinkodaros princo metodus, kapliadančio studento verslo planą. Jeigu jam smagu suktis versle, tegu eina kitur. Pas mane turtų nesusikrausi. *Pas mane* už santūrią kainą galima valgyti skanūs dalykus. Lankytojai gardžiuojasi, o aš kiekvieną kartą galvoju: štai, padariau vieną žmogų laimingą, be skausmo ir be priklausomybės pavojaus, nesukdama pragariško „visada daugiau“ rato.

Galvoju apie sotumo centrą. Regis, kai kurie žmonės juo nepdovanoti. Bet tai reta. Kiek žinau, seksualinis apetitas tokio centro išvis neturi. Sekso niekada negana. Tą liepsną reikia nuolat kurstyti. Priklausomybė, priklausomybė, priklausomybė. O restorane – ačiū, ne, užtenka, jau pasisotinau.

Ar įmanoma galvoti apie kokį nors dalyką ir tuo pačiu metu negalvoti apie visišką jo priešingybę? Simonos ir Hanos filosofijos temos man kelia košmarus. Nenoriu būti kaip Benas, bet ir nenoriu būti kaip aš. Esu pavojingas ir menkai patikimas žmogus. Mintyse rašau laišką apie atleidimą iš darbo, skirtą Benui.

Dėl metodų skirtumų, ideologinių nesutarimų, tam, kad apsaugočiau jus nuo jūsų paties ir nuo iliuzijų, jaučiu pareigą užbaigti mūsų bendradarbiavimą, kuris, patikėkite, man daug davė.

Dar kartą perskaitau. Gėriuosi epistolinio stiliaus ramybe – pyktis jau nebe šiaušiasi, o tįsta ilgyn. Ten galima įterpti šitoki švelnumo ir klastos derinį. Jeigu trijų lapų išsiskyrimo laiškas, atastas priekaištais, kaltinimais, o gal net įžeidimais, baigiasi kažkuo panašiu į „bet širdies gilumoje žinau,

kad niekada nieko nemylėsiu, kaip mylėjau tave“, jis tebėra meilės laiškas. Man beprotiškai patinka ir drovūs, santūrūs laišakai, kuriuose vienas išsprūdęs žodis, kurio jis ar ji negalėjo sulaikyti ir kuris lyg nevaldomas drugelis išskrido ir lekia nutūpti – puikiai žino kelią, – skaitytojo lūpų kamputyje, ant virpančios šypsenos, kurią drebina slaptos, nors ir prisipažintos, meilės nuojauta.

Štai, aš taiki. Paskutinis konjako lašas susimaišė su krauju. Pykstu ant Beno už tai, kad jis manęs nenori. Tai žmogiška – taip sakom, kai nedrįstam sakyti „tai kvaila“. Jau šešerius metus manęs nelaiškė glėbyje joks vyras. Ir tai paskutinį kartą, ar ten tikrai buvo vyras? Šešeri tušti metai.

Gal išskyrus vieną vakarą. Bet nieko nenutiko. Tamsus, žvaigždžių pribarstytas dangus. Gerokai per daug žvaigždžių, – pagalvojau. Jų pilna visur – virš palapinės, didelių ir mažyčių, su uodegomis, krintančių. Buvo karšta. Medžių lapai judėjo lėtai, kaip šokančių ispanių akių vokai. Iš žemės ir iš namų sienų sklido neapsisprendusios dienos kvapas, dienos, kuri prabėgo, bet liko tvyroti vakare. Manęs neįveiksite, – sako diena. Neįmanoma prisišaukti miegą. Vos tik šnervės įtraukia šito saulės ilgesio prisodrinto oro, jau ir paskelbta bemiege naktis. Nemiegu. Nebemiegu. Šianakt aš pamišusi.

Elua išėjo laukan, nes išgirdo, kaip ožka įtempia virvę. Jis atliko numerį, vadinamą „mirties ratu“, bet ir daug rūpinosi gyvuliais. Išsigando, kad ožkelė ruošiasi pabėgti. Ožka Paryžiuje. Ožka kopia į Monmartrą. Aš buvau lauke. Uosčiau sumišusius kvapus. Kartu grožėjomės stačiakampiais Marinos, maldaujančios ožkos, vyzdžiais. Ji prašėsi paglostoma. Mes juokėmės ir likome stovėti šalia vienas kito tame iš proto varančiame ore. Šimtą, tūkstantį kartų mūsų rankos norėjo susiliesti. Stovėjome nė nekrustelėdami, mūsų plaučiai sklidini to paties gundančio aromato. Vasaros nakties aromato, kuris

kaip deginantis sirupas nutvilko nuogus kūnus. Paskui iki ryto reikia vienam kitą laižyti. Regėjau mudu besiridinėjančius tarp usnių ir ten toliau, užkritusius ant svogūnų laiškų – meilė su svogūnų kvapu. Mano klubai norėjo atsiplėšti nuo kūno, tai lyg neįtikėtinas spaudimas, apsiaustis... Na štai, Elua pradingo. Elua, kurio furgonėlyje laukė žmona, daug jaunesnė ir gražesnė už mane, jau sugrižo namo.

Dabar jau neužmigsiu. Paimu iš lentynos knygą. Dar vienas laiškų rinkinys, skaitau: „Taigi nusipirkome jautį, kurį, nežinau kodėl, mama pavadino Bandžo. Visada maniau, kad jeigu būtų turėjusi šunį, būtų jam davusi vardą Azoras – be jokios ironijos. Aš taip pat pavadinčiau savo šunį Azoru, bet su ironija. Sakysite, niekas nepastebėtų skirtumo?“ Skaitau šią Flaneri O’Konor 1957 metų rugpjūčio 9 dieną draugei A. rašyto laiško ištrauką ir galvoju apie tą neįtikėtiną ranka pasiekiamą dovaną, sąmoji, skubią paguodą bet kokiai širdgėlai.

Pro geležinę uždangą skverbiasi ryto vėjas.

Labą diena, – sakau sau.

Kai po kelių dienų Vensanas užaina išgerti savo puodelio kavos (visą savaitę nebuvo, nes dalyvavo Kelne vykusioje floristinio dekoravimo mugėje), neiškenčiu:

- Vaikis čia aną vakarą nakvojo.
- Koks vaikis? – klausia tarsi nežinotų.
- Benas. Benas nakvojo.

Tą minutę prisimenu, kad Vensanas nežino, jog *Pas mane* yra ir mano namai. Tai smarkiai sumažina mano pareiškimo poveikį. Bet nė kalbos negali būti, kad praleisiu tokią progą pasididžiuoti. Pastarosiomis dienomis dėl finansinės sėkmės jaučiuosi kaip ant sparnų. Išsineštinų patiekalų užsakymų vis daugėja, vakarais aptarnaujame dvi pamainas, o per pietus kartais tris. Mišrus valgiaraštis pasiteisino, pradinukai valgo

mėsos kukulius su bulvių koše sėdėdami ant to paties suolo su bankų darbuotojais, studentai dalijasi duona iš vienos pirtinės su kaimynais dažytojais. Benas šaiposi iš manęs. Vadina Egzaltuotąja. Pritariu ir ištempusi ausis klausau, tykau grėsmės, katastrofos, kuri tikriausiai netrukus užgrius mūsų rojaus priestatėlį. Nieko negirdžiu. Nematau, iš kur galėtų išlįsti priešas. Pagal Beno skaičiavimus – jis naudojasi labai galinga kompiuterine buhalterijos programa – visai greitai iškelsime galvas virš vandens. Viskas, kas kyla, galų gale ima leistis, – galvoju, – kai pasieksime sėkmę, turėsime risti žemyn. Gal pasirodys higienos inspektorius. Jis ras mano pėdkelnes, susuktas į kamuoliuką ir padėtas šalia pašluosčių, tualetinį vandenį prieskonių spintoje. Atliks tyrimą ir skirs man neįmanomą sumokėti baudą. Bet kol kas mes dar čia. Štai dabar atviraujame su draugu Vensanu.

– Aš taip pat čia nakvojau, – sakau užsispyrusiai.

– Ką?

– Žinai, aš čia gyvenu, – sakau jam tyliai, kad kiti lankytojai nenugirstų išpažinties.

– Ką čia paistai?

– Aš gyvenu savo restorane. Iš pradžių tau nesakiau, nes buvom nepažįstami ir nežinojau, kaip tu į tai pažiūrėsi...

– Labai blogai, – nukerta jis. – Man tai atrodo absurdiška, žema, infantilu. Bet tai netiesa, – staiga nusišypso. – Tu vedžioji mane už nosies. Kaip galėtum gyventi šitam...

– Turiu viską, ko reikia, – atsakau. – Lovą, tualetą, virtuvę, praustuvę. Bet svarbiausia – neturiu pinigų gyventi kitur.

– O pinigai, kuriuos gavai už arbatinę prie Invalidų?

Apsidžiaugiu išgirdusi, kad jis nepamiršo nieko iš tų svaičiojimų, kuriuos jam pažėriau.

– Niekada, niekur neturėjau arbatinės. Pamelavau. Bijojau tave nuvilti.

– Tu dabar mane nuvylei, – atsako.

– Kalbi kaip seriale, – sakau.

Jis užsisklendžia. Įžeidžiau.

– Nepyk, Vensanai. Tu pirmas man padėjai. Viskas, ką čia nuveikiau, – tik tavo dėka.

– Bet kvietiesi nakvoti Beną! – burba.

Jis nusipelno bučinio. Pasilenkiu per stalą ir lėtai jį bučiuoju, kaip žmogus, kuris šešerius metus nesibučiavo: su pasimėgavimu, smalsumu ir kantrybe.

Lankytojai nieko nematė. Mus uždengė paltų kabykla.

Drebu.

Vensanas taip pat dreba. Iš kišenės išsiima anyžinių pastilių, vargais negalais vieną išlukštėna iš aliuminio duobutės ir ima nervingai čiulpti.

Ir ką gi man su tavim daryti? – pagalvoju sau, užklupusi, kad jis nerimauja dėl savo burnos kvapo.

Pabučiuoju jį į kaktą ir nerūpestinga, smagi grįžtu į virtuvę.

Pastarosiomis dienomis mane apsėdęs viršukalnių svaigulys. Žvelgiu į savo kūrinį.

– Viskas yra įmanoma, – sakau Benui.

Jis sėdi nugara į mane, kompiuteryje skaito vakarui užsakytų patiekalų sąrašą.

– Pasaulį iš tikrųjų galima pakeisti, – priduriu tikėdamasi, kad susidomės tuo, ką sakau.

Bet ne. Jis susikaupęs. Prisijungęs. Jokiu būdu negali ištiesti kaklo nei pasukti į mane galvos. Man tai netrukdo. Štai kur atsidūriau. Pasiokiau tokį pasitenkinimo laipsnį, kuris daro mane atsparią visokiems prieštaravimams. Jaučiuosi pakylėta ir tuo pačiu metu liūdna dėl išsipildžiusios svajonės. Man pažįstamas išdidus superherojaus nuovargis. *Pas mane* netuštėja. Mus tiesiog mala, bet vertina. Mano restoranas tapo pasimatymų vieta, uostu, įsimylėjėlių prieglobsčiu per pietus, slaptu gurmanų adresu vakarais, rytinių plepių tribūna, laikinu lizdu vienišiams tėvams. Įrengėme net savitarnos skyrelį mažiausiems, nes jiems labai patinka apsitarnauti patiems. Vaikams skirta viena salės dalis. Baro prekystalyje per metrą nuo grindų Benas iškirto angą, pro ją paduoda vaikams padėklus su žaliomis daržovėmis, šiltu patiekalu, kurį galima valgyti pirštais, ir vaisių tyrele. Iš pradžių galvojome, kad tai prastas sumanymas, ketverių metų vaikiukai spyrėsi niekieno nepadedami patys neštis maistą iki savo vietos. Jie taip lėtai tipena.

Neišsilaiko ant pėdučių. Bet galiausiai nekyla jokių nepatogumų. *Pas mane* niekada nekyla nepatogumų. Netoliese sėdintys suaugusieji nevalingai uždengia pavojingus stalų kraštus, kai prie jų artėja gležni, nepridengti pakaušiai, nuo griuvimo apsaugo ištiestos rankos, o svarbiausia, mažieji daro pažangą. Mano „vaikų kvadratas“ darosi panašus į viešbučių aptarnavimo mokyklą.

Iš pradžių Benas būgštavo, ar sugyvens skirtingos kartos. Bijoję, kad mažieji kosės nuo cigarečių dūmų, o mažiausių cypavimas erzins vyriausius. Nieko panašaus. Pakanka nedidelio laiko skirtumo (cypliai pietauja apie dvyliką, o suaugusieji valanda vėliau) – ir bendrą erdvę įmanoma padalyti. „Be to, žinai, – sakiau Benui, – kurie bus nepatenkinti, tiesiog daugiau neateis.“ Kol kas nepastebėjome nei vieno nepatenkinto. Žmonės sugrįžta. Nebeliko nei uždarymo valandų, nei dienų. Maždaug vienuoliką vakaro lankytojai savaimė nustoja eję. Pagaili mūsų. Prisimena, kad ryte norės čia išgerti kavos.

Buvo laikas, kai maniau, kad atitraukiu Beną nuo studijų, ir jaučiausi kalta, bet galų gale jis prisipažino, kad išsireikalaavo papildomo laiko tęsti praktiką įmonėje. Pasirašiau sutartį. „Ką sakysi, kai grįši mokytis? – paklausiau. – Ar rasi ką parašyti ataskaitoje apie praktiką?“ Benas pamastė. „Parašysiu, kad gerai praleidau laiką.“ – „Taip ir galvoji?“ – „Tai dalis to, ką galvoju. Visa kita telpa trijuose šimtuose penkiasdešimtyje puslapių, kurių skaityti neturėsite teisės.“ Nesipiktinu tokiu slapukavimu. Viską, kas Beno, priimu, nes jis priima viską, kas mano. Tai abipusio pakantumo dalykas.

Kai man buvo trylika ar keturiolika metų, pamenu, per istorijos pamokas užsisvajodavau apie falansterius. Jų buvo keletas rūšių, – tokie, kuriuose dėvimi nugaroje suvarstyti rūbai, kad būtum tikras, jog priklausai nuo kaimyno geros valios, tokie, kurių įkvėpimo šaltinis buvo vienuolynai ir kurie visų pirma

siekė kuo geresnio ekonominio rentabilumo. Kad ir kokia būtų tvarka, man jie atrodė labai smagūs, norėjau tokiame gyventi. Mokytojas išdalijo pagrindinių socialinių utopijų sąrašus: galėjai perskaityti jų pradininko vardą, sukūrimo datą bei vietą, eilutės pabaigoje – žodį „žlugo“, o po jo – kitą datą. Kaip galėjo žlugti? Niekas neįstengė manęs paguosti. Kai pasiteiravau, ponas Verdžė nesivargino man atsakyti. „Neapsistosime prie to, – pareiškė. – Tai tik hipotezė, XIX amžiui būdingo novatoriško mąstymo pavyzdys.“

Ir ką mes padarėme su novatorišku XIX amžiaus mąstymu, – galvojau eidama namo iš pamokų. Enciklopedijoje ieškojau Furjė pavardės ir aptikau straipsnį apie jo darbus ir jų sukeltus ginčus. Suraukusi antakius permečiau siaurus teksto stulpečius, atspausdintus mažytėmis raidėmis, kurios mano nepripatusiose akyse susiliedavo, ir nieko nesupratau, nusiminiau dėl to, koks nepagavus mano protas, koks vidutiniškas gebėjimas susikaupti. Tačiau išsaugojau atmintyje ten aprašytą žmonijos viziją: pasak to Šarlio Furjė, 1772 metais Bezansone gimusio prekybininko sūnaus, 1808 metais išėjusių *Keturių judėjimų ir bendrųjų priežasčių teorijos* autoriaus, esame penktame istorijos etape (savo trisdešimt trijų knygų lentynoje turiu – tai stebuklas ir paslaptis – originalų šios knygos egzempliorių. Dėl to šiandien galiu dėstyti mokslą, kurio mano atmintis, net susiritusi, net atgaivinta fosforu, niekaip neįstengtų prisiminti.). Pažinę Edeną, laukinį būvį, patriarchatą, barbariją (reikia suprasti: kapitalizmo pradžia), pasiekėme civilizacijos laikus, kurie eina prieš pat tokią geidžiamą harmonijos epochą. Paskutinis etapas, kurio pradžia artins falansterių paplitimas, turi tęstis trisdešimt penkis tūkstančius metų. Žmonės gyvens iki šimto keturiasdešimties, jiems išaugs penkta galūnė, dėl to taps atsparūs klimatui, kuris, beje, būsiąs švelnus. Bendras veikalo optimizmas mane tiesiog įelektrino. Pagaliau! – džiū-

gavau. Štai, pagaliau žmogus, kuris galvoja kaip aš. Numato, kad einame į geresnius laikus.

Dabar svarstau, kuo gi ta sistema, kurią daugelis atmetė kaip totalitarizmo užuomazgą, mane sužavėjo. Manau, jog iškart suvokiau vieną dalyką, kurį ši sistema siūlė – negirdėtą neregėtą progą išsivaduoti iš šeimos gniaužtų. Nepaisydama savo jauno amžiaus, pajutau, kad čia kalbama apie smaugiančios ląstelės išplėtimą, taikų persotinto intymumo griovimą ir bendros, saikingai matuojamos gerovės kūrimą vietoj jo. Kalbama, kad reikia vaduotis iš individualaus, nuobodaus genomo užkoduoto kūno ir ištripti socialiniame kūne, tame gerajame milžine, kurio kraujas takus ir tyras, perregimas ir lengvas, nepažįstantis nei nuotaikų, nei aistrų. Šiame idealiame pasaulyje, kokį įsivaizdavau, buvai niekieno vaikas, kaip kai kurių mane žavėjusių pasakų veikėjai – nors ir visai jauni, niekada neužsimena apie savo tėvus, o pasakotojas taip pat nejaučia būtinybės aiškinti protagonisto kilmę: pakanka vardo ir – tiesiai nuotykių ieškoti. Nemėgau pasakų apie karalius ir karalienes, kuriems gimdavo princai ir princesės, baisėjau bibliiniais pasakojimais, kuriuose visada yra Vieno ar Kito sūnus arba dukterė, kuris pats yra... sūnus, ir taip toliau be pabaigos. Buvau už genealogijos panaikinimą.

Man patiko nuostabus falansterių horizontalumas. Be to, nujaučiau, nors ir nesugebėjau to formuluoti, kad meilė ir aistra juose teka visai kitaip. Tada nevarčiau nei vieno iš šių žodžių. Net mintyse. Bet prisimenu save su atversta ant kelių enciklopedija vis iš naujo skaitant ir skaitant žodį „falansteris“ ir staigiai užverčiant didžiulį knygos tomą, kai tik į kambarį įeina tėvas arba mama, visą nuraudusią ir išpiltą prakaito, tarsi užkluptą nepadoria poza.

Nežinau kaip, paauglystėje įkvėpta tokios pasaulėžiūros, galėjau pulti (o po kelerių metų taip ir padariau) į siaurą ve-

dybų tarpeklį ir į kitą, dar siauresnį – motinystės. Tikriausiai iš baimės. Atsisakiau minties būti žvaigždės šerdimi, rūmų stabu, pakeičiama ir permaininga bičiule. Užkasdama ištirpusias – t. y. ištirpusio – gyvenimo svajones, sutikau tapti viena iš lygiakraščio ir izoliuoto trikampio viršūnių, liūdnai pleventi apsiblaususioje padangėje greta panašių trikampių, kurie negali be praradimų jungtis tarpusavyje. Šeimos ir griežtoji jų geometrija. Gal mane išgąsdino nesuvokiama pasaulio platybė. Pagalvojau: reikia rasti prieglobstį, slėptis nuo statistikos, padėti tašką svaiginantiems tikimybių skaičiavimams, kurie grasina paralyžiuoti, norėjau būti visų ir visiems. Mintis apie pasirinkimą man atrodė ribota. Bet pati neprilygau savo troškimams. Kaip kiškis šokinėdama tai iš kairės į dešinę, tai iš dešinės į kairę, pamečiau dienas jungiantį siūlą. Viena rytą pasijutau pavargusi nuo lakstymo. Stop! Prie laimės rato prirtvirtinsime apsaugą, ir jis daugiau nebesuks. Kartą ir visiems laikams ištraukiau laimingą numerį. Sutikau Rainerį ir prilipau prie jo. Jei būtų pasakę – atsisveikink su plaučiais, nes nuo šios dienos kvėpuosi vien vyro įkvėptu oru, būčiau sutikusi. Tada man atrodė, kad būti savimi – nepakeliama našta. Buvau už pasidalijimą ir, nusigrėžusi nuo tokio džiugaus bendruomeninio projekto: tarnavimo, paklusimo, išankstinio ir absoliutaus pritarimo kitam, išvelgiau bendrabūvio pakaitą, kuris malšino egocentrizmo baimę. Raineris ir aš buvome viena, bet kadangi buvome dviese, nieko baisaus. Man patiko galvoti kaip jis, manyti, kad pati klystu, grįsti mintis jo mąstymu. Jis buvo griežtas, o mano atmintis kaip vištos. Jis kantrus ir metodiškas, o aš lengvabūdė kaip vaikas ir pilna nepateisinamų įgeidžių. Iš savo senos odos troškau išsinerti. Taigi viskas mano gyvenime susiję su oda.

Kai jis paliesdavo, ištrūkdavau iš savęs, palikdavau kūną. Pamenu nei malonų, nei nemalonų pojūtį, artimą nuskausmini-

mui. Žmonės, turiu omenyje, dauguma žmonių, bijo būti dirbtinai užmigdyti. O man visada patiko. Jaučiu aistrą iškeliauti iš savęs. Ar bent – jutau. Raineris padėdavo delną man tarp šlaunų ir – paukšt! – kaip pašto siuntinys, lengvas ir matinis, nugarmėdavau link nebūties, link išnykimo. Tai buvo narkotikas. Neklausiau savęs, ar man tai patinka, ar ne. Nei neįsivaizdavau, kad gali būti kitaip, jo ranka privertė mane užmiršti visa kita. Vietoj norvegų girios muzikos ėmė skambėti pašto siuntinio paukšt! O vėliau, neilgai trukus, gimus vaikui nustojau net galvoti, kodėl man neberūpi mūsų įprotis mylėtis, mintys nuklydo kitur, žinoma, visą laiką likau budri, bet dėmesį laikė prikaustęs kitas dalykas. Susikaupusi nuolatos lankiau sugrįžtant motiniškos meilės. Tai sugerdavo visą energiją. Elkimės normaliai – sakydavau sau, – mylėkimės su vyru, ruoškime vakarienę ir eikime į žmones, žaiskime su vaiku, tikrinkime jo namų darbus, važiuokime atostogauti. Taip, darykime viską, viską normaliai, ir jeigu kiekvieną judesį atliksime ramiai ir tvirtai, gal tas mažas laukinis žvėris, šiltas ir grakštus motinos meilės sūnui žvėris, tas pasislėpęs gyvūnas, kurį pabaidė antausis – vargšelis... – galbūt sugriš naktį aksominiais žingsneliais, kai jau būsiu nustojusi laukti; juk kiek kartų klaidžiojančio katinio šešėlį palaikiau trokštamą tikru artumu, kiek kartų naktį stauga pašokdavau lovoje ir sakiau sau – štai, jis grįžo, tai jis, bet ne, reikėjo dar laukti, nusipelnyti grįžimo, nebesiekti jo. Ana, sese Ana, ar nematai nieko ateinant? Nebelipti į stebėjimo bokštą, neimti žiūronų, elgtis taip lyg nelauktum, ir tai ateis kaip tikėjimas, kuris dažnai atsiklaupia ir suglaudžia delnus pakludamas sąžinės vedliui. Tik meilė tai ne tikėjimas. O gal... taip?

Kartais, jau atitolusi, stebiuosi savo atkaklumu ir pykstu ant savęs. Reikėjo viską paleisti iš rankų, – sakau sau. Buvai tokia įsitempusi ir reikli, kad meilė galėjo grįžti, o tu nepastebėjai. Buvai pamiršusi, iš ko ji susideda, kadangi tau jos trūko, susi-

kūrei apie ją ištisą istoriją. O ką žinai – gal tu mylėjai sūnų, – sakau sau. Bet žinau, kad ne. Žinau tai iš plyšimo garso, kurį šitas sakinyš manyje sukelia, lyg dvi žiaurios rankos drėkstu perpus sudilusį šilką.

Dešimt po dvylikos duris stumteli ir įeina Simona. Viena. Ant jos skruostų plačiais dryžiais ištepilotas juodas makiažas. Panaši į pelėdą: plaukai pasišiaušę, vyzdžiai švyti, nosis siaura, pečiai pakelti. Benas prieina artyn ir nori pabučiuoti, ji atstumia ir sėdasi prie stalo po mano biblioteka, tiesiai po Primo Levio *Periodinės sistemos*, Ovidijaus *Metamorfozių* ir Dilano Tomo *Under Milk Wood* svoriu. Galvoju, kad reikėtų sukeisti tomelių tvarką ir sudėlioti jai kitokią karūną: Arnoldo Lobelio *Dédé dramblys*, I. B. Zingerio *Šoša* ir E. E. Kamingso eilėraščių rinkinys. Geranoriškas galvos apdangalas. Švelni kepuraitė. Matau, ji siaubingai kenčia. Konstatuoju spengiantį, nepadorų Hanos nebuvimą šalia. Čia valgoma, – noriu pasakyti jai, – ne verkiama. Tai kenkia verslui. Bet susigriebiu. Pašluoste nusitrinu rankas, paprašau Beno, kad prižiūrėtų paukštienos kepenėles, kurias ką tik uždegiau užpylusi konjaku ir kurios dabar skrunda keptuvėje, ir einu atsisėsti prie Simonos. Servetėle, kokios padėtos ant stalų, perbraukiu jos skruostus. Nesipriešina.

– Kokia niekšė, – murma Simona.

Žinau, apie ką ji kalba. Ta niekšė yra jos *alter ego*, ką tik amputuota dešinioji ranka.

– Vis tiek ji visada buvo veidmainė, – priduria.

Man patinka žodis „veidmainė“, staiga lyg skraidantis kilimas neša mane tolyn į praeitį.

– Ji buvo viską numaçiusi. Sakė, kad jo neįsimylėjo, bet tik iš išdidumo. Ir viskas. Nes jis net nežiūrėdavo į ją, tik po to, kai buvo kartu, ji negalėjo pakęsti...

Hana pavogė Simonos mylimąjį. Tai labai, labai rimta. Reikia įsivaizduoti mūšio lauką ir kraujo upelius, lavos srauto užlietą bambukų kaimelį. Ji taria tik paprastus, skurdžius ir šimtą kartų girdėtus sakinius, bet turiu išgirsti jos širdgėlą, suprasti, kokia ji gili, gerbti jos didybę. Prisimenu pirmąjį savo nusivylimą meile, kaip jis kėlė suaugusiesiems juoką, kaip sugraudino. Net neišsivaizduoju, ką reikia sakyti, kad paguostum nepaguodžiamą. Ką tada pati būčiau norėjusi išgirsti? Pamiršau. Net neprisimenu, ką reiškia būti nebemylimai, apgautai, pažemintai ir išduotai. Įtikinėjau save, kad tai neišmatuojamai sunkiau negu priešingas dalykas, skausmingiau, negu pačiai liautis mylėjus, apgaudinėjus, žeminus ir išdavus. Tačiau save įtikinti sunku. Svarstau, ar tik Benas nebus teisingai pasirinkęs – bet turiu nepamiršti, kad tai ne pasirinkimas, tiesiog taip yra: jo gyvenime nėra meilės. Jei niekur nebūtų meilės nei aistros, nei sekso, Hana sėdėtų čia prie stalo šalia geriausios draugės. Niekas neraudotų ir troškimas žudyti taip ir liktų nepabudęs. Staiga mane aplanko taikaus, paprasto, nuo geismų apvalyto, ramaus ir funkcionalaus pasaulio regėjimas. Vyrai ir moterys gyvena šalia ir padeda vieni kitiems. Visi turi į valias laiko skaityti, eiti į teatrą, lankyti parodas, vaikščioti į koncertus. Užuoat bėgę į slaptus pasimatymus užgniaužtu kvėpavimu ir liepsnojančiu pilvu, draugiškame gatvės šurmulyje ramiai žingsniuojame link langelio, kuriame parduoda bilietus į labai gražų šokio spektaklį, kuris išspaus mums ašaras. Sielos nušvinta, o kūnai, nepraradę nė dalelės energijos, priešingai, praktikuoja įvairias sporto ir kovos menų rūšis. Toje visuomenėje be dviprasmybių žmonės daro vieni kitiems masažą, treniruoja šokių ir prisilietimų užsiėmimuose, storuliai nesidrovi eiti į baseiną, liesieji nebijo pasirodyti plažėje.

– Ar labai mylėjai tą vaikina? – klausiu Simonos.

Ji ištaria širdį veriantį „taip“ ir ima pasikūkčiodama verkti.

Etjenas iš darželio vyresnėlių grupės, kuris ypač mėgsta mūsų sumuštinius su kalakutiena, sunerimęs žiūri į merginą. Prieina artyn ir uždeda savo delniuką ant Simonos rankos, ji nieko nepajunta.

– Mylėsi dar daug kitų, – sakau.

Taip tvirtino mamos draugė, kai būdama penkiolikos su puse metų nuėjau pas ją paverkti, ir tada pagalvojau – sena idiotė.

Palydžiu Etjeną iki jo stalo ir kaip galėdama raminu.

– Nunešk mergaitei dubenį sriubos, – sakau Benui. – Įdėk grietinės atskirai į lėkštutę. Ir palik jai kaštonų kremą.

Žiūriu, kaip rusvėja mano kepenėlės. Pamaišau medinio šaukšto galu. Jaučiuosi lyg man būtų šimtas treji metai.

Jei nebūtų nei meilės, nei aistros, nei sekso, Vensanas neitų pas mane, be puodelio *espresso*, išprašyti dar ir kasdienio bučinio.

Padaryti tau kavos?

Jei nori.

Pabučiuoti tave į lūpas?

Jei nori.

Na ir kas toliau?

Kas tik nori.

Tik kad aš nežinau, ko noriu.

Vakar vakare uždarius restoraną Vensanas įėjo pro duris, kurios yra į namo priėškambario pusę. Kvepėjo chrizantemomis, o jo plaukuose kyšojo ramunės pumpuras. Ne iškart mane pamatė: stovėjau už nugaros ir tvarkiau knygas. Spėjau užuosti jo kvapą, priprasti prie buvimo. Buvo jau po vidurnakčio ir aš pagalvojau, ką gi jis veikė tas valandas, kurios skiria jo parduotuvės ir mano restorano uždarymą. Namų negrįžo – kitaip plaukuose nebūtų to gėlės žiedo, nebuvo nei bare – kitaip nuo jo būtų trenkę cigarečių dūmais, nei restorane – atsiduotų svilėsiams. Tikriausiai iš-tūnojo užrakintoje parduotuvėje, mėgdžiojo savo kaimynę, no-

rėjo sužinoti, kaip jausis. Atsigulė ant žemės, nugara prigludo prie drėgnų, žiedlapiais nusėtų grindų. Apglėbė tvirtų stiebų puokštę, įsikniaubė veidu į žiedlapių pagalvę ir nardino rankas į šaltą ir kvapnų vandenį skardiniuose kibiruose.

Išgirdęs mano kvėpavimą atsisuko. Norėjau paklausti, ką jis čia veikia. Bet atsakymą žinojau. Aš pati pradėjau. Pabučiavau ir dabar jam priklausau. Jei noriu, kad tai baigtųsi, turėtume susibarti. Turėčiau būti pikta. Netaręs nei žodžio mane apkabino. Jo burna kitokia. Kvepia imbieriniais meduoliais, – dingtelėjo. Man tai patinka.

Iš to, kokius sudėtingus ratus suko jo liežuvis, pajutau, kad jis nuobodžiauja. To nepakako. Visada maniau, kad intelektinis smalsumas meilės reikaluose svarbus. Prieš pirmą bučinį įsivaizduojame, kad proga pasisvečiuoti toje burnoje, liežuvio galiuku paliesti ne savo, o kito dantis bus didžiulis atradimas. O po kurio laiko – viskas: pažįstam, pripratome, norime sužinoti daugiau, būti įleisti į slaptas vietas, linkius, pamatyti tai, ko prieš mus joks kitas žmogus nematė – štai mano akys, jomis tikiu, turiu konkistadoro siekių. Mumyse kažkas stengiasi suprasti ir gaudynių pabaigoje boluojantis nušvitimas žada inkvizitoriaus kūnui palengvėjimą. Asmeniškai aš visada stengiausi suprasti, bet gal esu viena tokia. Ne, negali būti – visi siekiame to paties: mus varo troškimas žinoti, o tie, kurie vadinai tai valdžios troškimu, klysta. Vensanas nori mane perprasti, dėl to įspraudžia delną tarp mano kelnių ir odos aksomo. Įlenda į drabužius kartu su manimi, šalia manęs – lyg man pagaliau būtų išdygusi penktoji, Šarlio Furjė žadėtoji galūnė. Jo ranka šalta ir atsiduoda chrizantemomis, ilgoki nagai dreskias mano vietas, kurios itin švelnios. Kažkas negerai. Jo gestas – nepadorus, todėl išraustu. Jau žinau viską apie Vensaną, jis viską žino apie mane. Nereikia nieko suprasti. Vos atsiradusi, mūsų pora jau paseno. Sugebėsime atlikti visus reikalingus

judesius, bet to nereikės, nieko iš to negausime ir neprarasime. Pasiklydome. Manėme, kad plaukiam paslaptingosios Indijos link, o prisišvartavome niūrioje Amerikos įlankoje.

Ką daryti su jo ranka?

Neišdrįsau paimti už rankos ir plėšti nuo savęs kaip piktžolę darže. Tikėjausi, kad ji pranyks, nuobodulys ją užmigdys ir pati iškils į paviršių, atsiskirs nuo manęs ir prisitvirtins prie jo nepatyrusi jokios prošvaistės – neperprantama ranka ant neperprantamo kūno. Bet ne, toliau tyrinėja ir nenorėdama nuvilti, kad ji jaustūsi priimta – nes, jo užsispyrimo apstulbinta, neturiu jėgų atstumti – imu galvoti apie ką kita. Galvoju apie kitą žmogų, kuriį jau keletą metų draudžiu sau prisiminti, bet žinau, kad jo vardo kaip rakto, kurio vien svoris nuramina tuoj spyną rakinšančią ranką, pakaks man atverti. Mano nepataisomame veide išsiskleidžia plati šypsena. Oktavas, didžiausias ir mažiausiai paslaptingas nuotolis tarp natų. Niekas nesivadina „tercija“, niekas nesivadina „kvinta“, o juo labiau – „septima“, o štai... o štai... Bet Oktavas, taip, tai – vardas. Jo vardas. Vardas vaikinų, dėl kurio savo gyvenimą paleidau pelenais. Tai jo liežuvis dabar slydinėja mano dantimis. Tačiau neskubėkime.

Jis dingio iš mūsų gyvenimo, ir daugiau apie jį negalvojome. Hugo išvijo, nes Oktavas jį išdavė, apgavo, pažemino. Ką gi. Gailėjausi, bet ką galėjau padaryti? Jo vietoje atsirado karimai, matijasai, ulisai. Tęsiai žaidimą: visada svetinga, vaišinu pavakariais, kviečiu į bendras išvykas. Sūnaus draugai buvo vienos nuomonės. Jiems atrodžiau labai simpatiška. Kai kurie tvirtino, jog gaminu valgyti skaniau negu jų mamos. Kiti laikė gražia ir klausinėjo Hugo, kodėl aš tokia jauna. Mano didelis berniukas perpasakodavo jų komentarus pavargusiu ir švelniu tonu. Abejingai išklausydavau. Tie vaikigaliai mane erzino. Jie buvo gyvybingi, triukšmingi, gudrūs, komunikabilūs ir prisitaikę, va-

žinėdavosi riedlentėm, varinėdavo, atmušinėdavo kamuolį ir niekada nepavargdavo. Nostalgiskai prisimindavau Oktavo tingumą, lėtumą, negabumą. Na ir kas iš to, jis atstumtas.

Vieną rytą ėmiausi naujos motinos jausmo gaivinimo strategijos – paprašiau sūnaus, kad papasakotų apie draugus. Atsiliepė į prašymą kuo geranoriškiausiai, tai jam būdinga, vardijo sąrašus, skirstė kategorijomis. Tada buvo trylikos, o veidas, kuris tada turėjo būti nusėtas spuogų, su kyšančia didžiule nosim, siaubingu svetimkūniu tarp įkritusių nuo augimo skruostų, jo veidas tebebuvo žavingas: elfo ovalas perregima oda.

– O kaip Oktavas? – paklausiau.

– Oktavas?

– Pameni? Tavo draugas iš CE2 ar CM1 klasės, gerai neprišimenu...

– Tikras idiotas.

Kilstelėjau antakį. Nebuvau pratusi iš Hugo lūpų girdėti tokių žodžių.

– Jis buvo visai niekam tikęs. Nieko nemokėjo daryti, bet jautėsi aukščiau už kitus. Prišnekėjo man visokių nesąmonių, o aš viskuo tikėjau.

– Ką jis tau pasakojo?

– Tai baisiai kvaila.

– Vis tiek papasakok.

Hugo papurtė galvą. Nenorėjo. Gėdijosi. Bet galėjau imti jį kankinti, kad tik papasakotų, o jis, būdamas toks protingas, tikriausiai tai suprato.

– Įtikino mane, kad atkeliavo iš kitos planetos, – galų gale prisipažino.

Turbūt tikėjosi, kad prapliupsiu juoktis, bet aš nei nešyptelėjau, tada jis tęsė:

– Kartą pasikvietė į svečius. Jo namai labai keisti.

– Tėvai buvo namie?

– Niekada nemačiau jo tėvų. Net auklės nebuvo. Namai dideli. Ant sienų pilna abstrakčių paveikslų, tokie didžiuliai plotai su nuvarvėjusiais dažais – siaubas. Ir dar skulptūrų. Daugybė šlykščių skulptūrų. Jis pasakojo, kad gyvena vienas, kad jį atsiuntė jo tauta... Tiesa, nebeprisimenu, kaip vadinosi ta jo šūdina tauta. Jie atseit nuleido žemėn su parašiotu, kad jis mus ištyrinėtų. Blogiausia, kad patikėjau. Rašiau užrašus – jo tyrimų, sudariau sąrašus. Jis buvo toks niekam tikęs. Prisimeni? Nemokėjo susivarstyti batų, valgė kaip paršas, o aš maniau – viskas todėl, kad atkeliavo iš kitur. Įtikinėjo, kad lankė specialias pamokas, mokėsi būti kaip mes, ir prašė, kad padėčiau jam mokytis. Sakė, kad tai paslaptis ir jeigu čia, žemėje, kas nors sužinos, kas jis toks, arba ten, jo namuose, sužinos, kad išsipasakoję žemės gyventojai, tai bus sunaikintas.

Jis minutę patylėjo.

– Tiesą sakant, man atrodo, kad jis trenktas.

Nenorėjau, kad Hugo nustotų kalbėti. Nežinojau, ko griebtis, kad pasakotų toliau. Norėjau, kad apibūdintų tą planetą, papasakotų daugiau smulkmenų. Krūtinėje širdis drebėjo. Oktavai, mano berniuk. Prisiminiau, kaip jo lengva galva atsilošdavo tarp mano delnų, kai sveikindamasi jį bučiuodavau.

Tuo ir baigėsi mūsų pašnekesys. Dar viena nesėkmė ir taip šlubuojančių santykių sąskaitoje.

Kai mintyse perkratau šią sceną, mano kvailumas pribloškia, nors žinau, kad nereikia teisti nei aistros, nei skausmo, nes kad ir kokios būtų jų priežastys ir apraiškos, visada matome tik paviršių, menką dalelę, prisimename tik tai, kas šmėstelėjo, o viskam praėjus, kai pasveikę apžiūrinėjame to nuotykiu paliktą neskausmingą randą, būname jau viską pamiršę, atsigavę. Gydydamiesi viską menkiname, trypiame aštrias stiklo šukes į tūkstančius trupinėlių, o jie, prispausti nepermaldaujamo proto pado, galų gale tampa neaštrūs. Atgalia ranka nušluojame

į šalį tas krištolo dulkes, tuos blizgučius. Lieka tik nesugau-
nama žiežirba, kurią kartais, kai mažiausiai tikimės, atgaivina
netikėtai blykstelėjęs spindulys, bet vos pabandome ją skatinti,
įpūsti seniai užgesusią ugnį, ji iškart blėsta. Taip niekada ir
nesužinosiu, kas man užėjo.

Man visada patiko, kai filmuose, knygoose, teatre pasirodo
vaiduoklis iš praeities. Visi jį myli, o jis dingsta. Visi laiko mi-
rusiu, o štai – gyvas. Visi mano, kad jis kelyje į išgarsėjimą, o
štai, grįžta visiškai niekam nežinomas. Mano knygų lentynoje
Platonovas užima strateginę vietą, kad ir kaip perstatyčiau to-
melius. Stovi pradžioje arba gale kaip knygų laikiklis, tik tiek,
kad pats yra knyga ir veikiau plonesnė už kitas. Nežinau, kuo
tas švytuoklės judėjimas taip sukrečia: gal paslaptis – veikėjo
grįžimas, mano mėgstamiausia tema, kuri, mano galva, aprė-
pia tikrąją gyvenimo paslaptį.

Vensanas atsagstė korsažo sagutes, atsegė liemenėlę ir įsi-
žiūrėjo į krūtis. O, kaip ilgai tai trunka! Norėčiau raginti, kad
truputį paskubėtų. Negaliu tam skirti visos nakties. Jau ver-
čiau prieš eidama į turgų kelias valandas nusūsiu. Kaip delsia
uždėti rankas ant krūtų, kaip be galo, be krašto žavisi mano
grožiu, kurį net nežino su kuo palyginti, tokiu grožiu, kurio,
iš tikrųjų, negali net suvokti, tai neįtikėtina, net sodo rožė...,
o-ho-ho! tikra beprotybė! Ir kaip aš galiu būti tokia švelni...
Kadangi jis delsia, o mane tai blaško, neturiu kitos išeities,
tik toliau įsivaizduoti, tada vietoj nejudančių rankų pritvirtinu
prie jo liemens savo paskutinio meilužio rankas. Pečiais bėgio-
ja neįgudę Oktavo pirštai. Nuo galvos iki kojų nuteka elektra.
Vensanas nenučiuokia, iš kur tas įkarštis, stumiantis mane link
jo. Pargriaunu jį ant grindų. Suvalgysiu gyvą.

Bet šį kartą nuodėmę darau aš, nes per daug skubu. Mes juk
visai ne čia. O esame štai kur: Mirjama viena, savo namuo-
se. Pavasario dienos popietė. kažkas paskambina į duris. Bet

Mirjama nelaukia svečių. Pasižiūri į save koridoriaus veidrodyje. Iš nugaros krintančioje šviesoje jos veidas atrodo melsvas. Ji pagalvoja apie ledo lytis ir sako sau: taip ir yra, įstrigau tarp ledų. Lėtai eina prie durų ir uždeda delną ant rankenos. Metalas ledo šaltumo, bet, palyginti su jos ranka, tai niekis. Ji atidaro ir pasirodo jis. Štai jau praėjo dveji metai, kai paskutinį kartą minėjo jo vardą. Iškart atpažįsta. Nors pasikeitęs. Oktavas, šešiolikos metų, daug aukštesnis už ją. Gerai apsirengęs, tvarkingai susišukavęs. „Laba diena, ponias“, – sveikinasi. Ji ilgai į jį žiūri, netiki savo akimis. Koks gražus vaikinai, koks švelnus ir klastingas jo žvilgsnis. Pasilenkia jos pabučiuoti. Vos tik jo lūpos prisiliečia skruosto, Mirjamos veidas užsiliepsnoja. Ji galvoja, kokią bjaurią suknelę šiandien apsivilko, kad nepasikvėpinusi, kad pirštai trenkia česnaku. Norėtų iš naujo pradėti dieną, pasigražinti. Negalvoja apie meilę, tik apie savigarbą, ir viskas. Tinkamai atrodyti. Viskas ne taip, kaip buvo tada, kai jie buvo maži. „Kaip miela, kad užsukai pas mus“, – sako ji, negalėdama atplėšti žvilgsnio nuo jo akių, svarstydamas, ar jis turi draugę, o jei taip – koks jos vardas, kur jie susitinka ir ką iš tikrųjų veikia kartu. Ji turi viską žinoti, tai būtina, bet a-ak! Ką daryti? „Nestovėk čia kaip įbestas, – sako ir prapliumpa apsimestiniu juoku, kuriuo iškart pati pasibjauri. – Hugo nėra namie, bet...“ – sūnaus vardas suteni burnoje. Iš tikrųjų jai nepavyko ištarti, pasakė kažką panašaus į „Chunjoch“. „Vaikštinėjau netoliese, – sako vaikinai, – ir pamaniau...“ Jei būtų nuoširdus, būtų pratęsęs taip: pamaniau, ateisiu ir sugriausiu buvusio draugo gyvenimą, ir šį kartą – visai rimtai. Bet Oktavas nėra nuoširdus. Ir niekada toks nebuvo, štai taip. Tai jo iškrypusio žavesio dalis. Neatsispiriamo visiškai trenkto tipo žavesio. Jis įeina vidun ir suka tiesiai į virtuvę. Mirjama įpila jam stiklinę apelsinų sulčių. Galvoja, kiek šiame gėrime yra vitaminų, kokie jie bus naudingi pasklidę po šį didelį nepažįstamą, tačiau artimą kūną. Ji žvilg-

teli į sieninį laikrodį. Iki pamokų pabaigos ir Hugo sugrįžimo liko daugiau negu penkiasdešimt minučių. „Tu ne licėjuje?“ Oktavas nieko neatsako. Šypsosi. Jis turi planą. Mirjama to nenumano. Oktavas tiksliai žino, ką daryti. Mažai kalbėti. Žiūrėti į ją. Laukti. Vėl ateiti. Vėl į ją žiūrėti. Įkrauti žvilgsnį daugybe ketinimų. Pasiūlyti jai drauge išeiti į miestą. Pripildyti jos dienų tuštumą savo atsidavimo pilnatvės. Kartu jie vaikšto į muziejus, į kiną, kavines. Viskuo džiaugiasi ir apie nieką negalvoja. Tai vyksta darbo valandomis. Raineris darbe, priėmė naują medicinos sekretorę. „Tau per daug darbo, – pasakė jis Mirjamai. – Turi pailsėti.“ Jis tikisi, kad laikas, kurį ji praleis namie, sugražins jos veidui spalvą. Jis patenkintas. Praėjus vos kelioms savaitėms be darbo Mirjamos skruostai – rausvi. Kai tik jis užkalbina, ji visa nurausta. Ir kaip jam anksčiau tai neatėję į galvą. Jaučiasi patenkintas savimi.

Trečiadieniai ir savaitgaliai – juodos dienos. Mirjama nuobodžiauja. Nori nužudyti savo vyrą, sūnų: tikros skerdynės. Draugai užsuka arbatos – paf! Napalmu. Motina – taukšt! Lauk. Brolis – švyst! Į šiukšlyną. Ji klausosi Šopeno *Noktiurnų*, Prokofjevo *Antrojo koncerto fortepijonui*, kaskart reikalauja vis didesnių atstumų tarp natų. Oktavos! Pasigailėkite, duokite oktavą! – šaukia širdis. Bet oktavos – negirdimos, jos yra aidas, atkartojimas. Mirjama susikaupia. Iš kažkur gauna traktatą apie dermę, nieko jame nesupranta. Nusivylusi, ji viskuo nusi-vylusi, pridedina keptuves nepridegančiu paviršiumi, daugiau nebevalgo, nebemiega. Galvoja apie naują parodą, kurią aplankys su Oktavu. Koks nuostabus naujas gyvenimas! Ar ji galėjo žinoti? Jaučiasi daug gražesnė, protingesnė. Ji pučiasi. Užima visą erdvę. Mintyse renka, kokį šaliką padovanos savo... kaip jį vadinti? Draugui? Širdies draugui, – sugalvoja, – vieninteliam žmogui, kuris mane supranta. Baltą medvilninį šaliką, visai paprastą, kad apsaugotų Oktavo gerklę nuo lengvų pavasario

vėjų. Ji apeina parduotuves, perkasi trumparankovius marškinėlius, džinsus, sijonus. Jos kambario grindis nukloja krūvos drabužių. Praleidžia daug laiko matuodamasi. Nesupranta, kas su ja dedasi. Prieš Nikolia de Stalio drobę Oktavas uždeda ranką ant Mirjamos kaklo. Ji bando perskaityti lentelėje paveikslo pavadinimą. Raidės pinasi. Neįmanoma, – pagalvoja, – niekada nesužinosiu šito kūrinio pavadinimo. Prisimerkia, o tuo metu tarp rankos ir pakaušio vyksta negirdėti, netikėti dalykai. Mirjama grįžta. Padaro didelį šuolį atgal. Į praeitį. Dedą daug pastangų, kad išsilaikytų stačia, nes žemiau pilvo nebėra kojų, o žemiau kojų nebėra pėdų. Jei kris, nuo jos odos atšlis ranka. Svarbiausia dabar – nejudėti. Ledo lytis palengva tirpsta. Milžiniškų nasrų traškesyje vienas nuo kito atsiskiria dideli ledo luitai. Tamsiai mėlyname vandenyje plauko pavieniai ledkalniai. Kaip visa tai tirpsta! Kaip mirga!

Vensanas – po manimi ant restorano stalo.

Bet tai ne jis, bet mes juk ne čia.

Tai Oktavas spaudžia glėbyje ir kandžioja Mirjamą tuščiam kažkokio muziejaus tualete vienuoliktą rytą. Ji išblyškusi kaip porcelianas, ji, indėnė, – balta kaip apreiškimas. Jis – aukso spalvos ir švelniai laižo jos sprandą. „Ką aš darau?“ – klausia ji. Norėtų, kad jis liautųsi. Norėtų, kad tęstų. „Ką aš darau?“ – patylom šaukia. „Tu gera, – sako jis. – Tu tokia gera. Jie net nežino, kaip jiems pasisekė. Tu geriausia iš visų žmonių ir geriausia iš motinų. Tu – dovana.“

– Kas tau? – paklausė Vensanas. – Atrodai lyg mirusi.

Tai buvo vakar, dabar žiūriu į stalą, ant kurio mūsų kūnai atsiskyrė vienas nuo kito. Jo medžiaga panaši į karsto medį.

– Nelabai gerai jaučiuosi, – atsakiau jam.

Kol rinkau išmėtytus, lyg audros išblaškytus savo drabužius, jis atsitiesė.

– Aš niekada ne... – lemeno. – Aš niekada...

Nežinojo, ką toliau daryti. Pasakiau, kad jis labai man patinka, suvokdama visa, ką tas žodis nukerta.

Šiandien neateis. Išdaviau jį, apgavau, pažeminau. Bet rytą – kas žino?

Kad ir kas būtų, šiandien plaukiuju. Gal kiek per daug. Turėčiau pasirūpinti Simona, ruošti kerštą arba padėti jai įgauti išminties. Turėčiau supjaustyti kepenis, kol nepajuodavo vidurys, kad centras išliktų rausvas, pulsuojančiai švelnus. Turėčiau. Turėčiau, bet sapnuoju. Ranka – nauja, mikli, išaugusi man iš nugaros – nuima nuo ugnies keptuvę. Benas sudeda kepenis ant lentos, supjausto ir išdėlioja ant špinatų ir greipfrutų patalo. Išmoko iš manęs, nors nepasakojau, net nerodžiau jam. Žiūriu, kaip jis pašauna į krosnį apkepą su šalavijais ir *pancetta**. Sėdėdama ant baro rūkau cigaretę. Nė velnio neveikiu.

Vienintelė bėda – iškvepiu vieną po kito melsvą dūmų ratilą ir niekaip nesuprantu, ar mane užplūdo džiaugsmas ar širdgėla.

* *Pancetta* (it.) – „kiauliena“, italų virtuvės džiovintas, sūdytas kiaulienos kumpis.

Baigėme vos prieš vidurnaktį. Kai susiliečia su vyzdžiais, mano akių vokai skilinėja. Svajoju apie miegamąjį. Paprastą, stačiakampį, tik su lova ir dviem naktiniais staliukais, paklodėmis, antklode, nerta lovatiese. Svajoju apie vandens kambarį – dušą ar vonią, man tas pats, visą išklotą keraminėmis plytelėmis, su fajansine praustuve. Ir kad dar turėčiau mažą rūbų kabyklą, o kol kas jie guli susukti į kamuolį, sudėti į lagaminą, užkištą už baro. Mano rūbai niekada nekvepia skalbimo milteliais. Net švarūs atsiduoda *Pas mane* kvapu. Jau šešeri metai, kai neturiu namų. Ir *Santo Salto* buvo panašu – nuolatinis laikinumas. Kai atsirasdavo naujokas ar naujokė, reikėdavo galvotrūkčiais kraustytis ir įsikurti draugės furgonėlyje, užleisti vietą. Tik scenos kostiumai būdavo sukabinti, visa kita – suspausta ryšuliuose. Galvodavau apie tremtį. Vežimo ratų girgždesį ant asfalto, drobių mozaiką, juokingą stirtą, sukrautą iš keptuvių, knygų ir naktipuodžių. Nežinau, ar kuris iš mano protėvių leidosi į tokią kelionę. Galbūt nei vienas. O gal protėviai iš knygų ir kino. Nebemoku atskirti tikrų prisiminimų nuo tų, kuriuos atmintyje įrašė fikcija.

Santo Salto jaučiausi lyg atgyčiau – ne ta prasme, kai sakoma, kad grįžta gyvenimo skonis, o tarsi iš naujo išgyvenčiau seną likimą. Viskas man buvo pažįstama, – šildytuvai, senų skudurų prikimšti čiužiniai ir pagalvėlės, dėžės, kurios virsdavo tai stalais, tai kėdėmis, kopėčiomis, spintomis, o vasarą,

įtiesus į vidų tankų mėlyną audeklą, net baseiniais. Kasdienybė už įstatymo ribų, ištiesos dienos, praleistos besistengiant apeiti administracines kliūtis, nepritaikomas taisykles – proto miklumas prilygdavo kūnams.

Vieną pavasario rytą, kai įsitaisiau ant grindų skusti morškų, Rodrigas, kuris norėjo tapti kardų rijiku kaip jo tėvas, paklausė:

– Kur tavo vyras?

– Aš neturiu vyro.

– O vaikai?

Negalėjau atsakyti, kad neturiu. Nežinojau, ką sakyti.

– Matyti, kad tu turi vaikų, – patvirtino jis, nekreipdamas dėmesio į mano tylėjimą.

– Iš ko matyti?

Jis gūžtelėjo pečiais.

– Matyti, ir viskas.

Galvą nuleidęs žemyn vaikščiojo ant rankų ir suko aplink mane ratus.

– Ar sunku?

– Kas?

– Vaikščioti va taip, ant rankų?

– Taip, – atsakė. – Taip pat sunku, kaip ir vaikščioti ant kojų, – netrukus patikslino.

Sulenkęs kelius jis mosavo blauzdikauliais mano veido aukštyje.

– Prisimeni? – paklausė.

– Ką?

– Kaip išmokai vaikščioti, prisimeni?

– Visai ne. O tu?

– Aš taip. Visa prisimenu. Žinai, kaip mane mama vadina? Memorialu. Žinai, ką tai reiškia? Tai reiškia „žmogus, kuris viską prisimena“. Tokia pravardė. Prisimenu, kai pirmą kartą

pabandžiau eiti kojomis, o prieš tai ėjau keliais. Prisimenu pirmą kartą, kai pasakiau žodį...

– Kurį – tėtė ar mama?

– Mandarinas.

Nepatikėjau.

– Mandarinas? Keista, labai sunkus žodis ir kūdikiui per ilgas.

– Aš buvau ne kūdikis. Man buvo treji metai. Mintyse labai ilgai treniravausi. Tyčia išsirinkau šitą žodį.

– Ar mama didžiavosi?

– Ne, ji norėjo, kad verčiau sakyčiau „mama“.

– Gali išmokyti mane vaikščioti ant rankų? – paklausiau Memorialo.

Jis pašoko ant kojų, liepė man atsistoti ir apžiūrėjo. Palietė klubus, šlaunis, pasistiebęs pačiupinėjo rankas, pečius. Ir purtė galvą.

– Visa tavo jėga apačioje. Rankos visai minkštos, o kojos – kietos. Reikia, kad visur būtų vienodai jėgos. Reikėjo pradėti anksčiau. Viską reikia pradėti labai anksti.

– Bet gal galime pabandyti?

Dabar, po Memorialo pamokų, keletą sekundžių moku išsilaikyti ant rankų. Negaliu eiti nei pirmyn, nei atgal. Jis buvo labai kantrus su manimi. Atsidėkodama padovanojau knygą – Vilhelmos Šenon *Tris vargšo liūto nuotykius*.

– Nemoku skaityti, – prisipažino kiek sutrikęs Memorialas.

– Na, tai aš tave išmokysiu.

– Ar sunku?

– Ne, – atsakiau, labai pasitikinti savimi.

Dabar Memorialui turėtų būti trylika ar keturiolika. Nežinau, kur jis. Piniginėje saugau į keturias dalis sulankstyta lapelį, kuriame jis parašė pirmąjį žodį MEMORIALAS didžiosiomis raidėmis, su kairėn apsukta E ir A aukštyn kojomis. Niekada

jo neišlankstau. Bijau sugadinti ir per daug skaudu. Mintyse kiekvienai didžiajai pripiešiu klouno kostiumą, o jo pieštuko brūkšniai mano rankinės dugne sveria kaip mediniai nykštukai. Mokytis jam buvo visai nesunku, bet man jį mokyti tikra ašarų pakalnė – sėdėdavau suspausta gerkle, pritvinkusiomis akimis. Vis tas apsėdimas iš naujo patirti tą patį, nesugebėjimas susidoroti su tuo, kas nepažįstama. Kodėl taip iš lėto viską suprantu? Kodėl visada turiu grįžti savo pėdomis ieškodama nežinia kokios šieno kupetoje pamestos adatos?

Šį vakarą vėl užsimanau miegoti miegamajame. Skaičiuoju įtrūkimus lubose tarsi didelio, virš galvos ištiesto delno linijas.

– Tikrai, tikrai, – spiriasi Benas. – Jūs neturite pasirinkimo. Tokia logika.

Paima rašiklį. Rašo skaičius, kai kuriuos apibraukia.

– Žiūrėkit. Nesuprantu, kodėl iš viso klausiu jūsų nuomonės, tai akivaizdu!

Jis piešia kvadratus apskritimuose, apskritimus kvadratuose. Nebežino, ko dar griebtis, kad pritarčiau jo sumanymui.

– Niekada neturėjau ambicijų, – sakau jam. – Kapitalizmas man kelia siaubą. Aš nenoriu plėstis. Noriu likti taip, kaip dabar. Juk dabar mums gerai, ar ne?

– Ne.

Benas kalba rimtai. Pyksta.

– Virtuvėje per mažai vietos, – karščiuojasi, – vakar vakare nesugebėjome pagaminti dviejų į namus užsakytų patiekalų...

– Tie žmonės visai nesupyko, – nutraukiu jo mintį.

– Žmonės niekada ant jūsų nepyksta, Mirjama. Bet tai ne priežastis. Jei ir toliau taip dirbsime, reikės mokėti mokesčius. Pažiūrėkite va čia. (Rodo man labai didelį tris kartus apibrauktą skaičių.) Neturėsime iš ko.

– Jie sutiks atidėti terminą.

– Stop! (Dabar jis jau šaukia.) Stop! Velniai griebtu, juk tai, ko jūsų prašau, visai nesudėtinga. Padarykite tai bent jau dėl manęs. Pakanka išsinuomoti siuvimo parduotuvės patalpas šalia. Nieko lauk neišvarysim. Niekam nepakenksim. Užrašas „Išnuomojama“ ten jau kabo du mėnesius. Sumokam, nukabinam užrašą, paremontuojam ir išsiplečiam!

– Už kokius pinigus?

– Pasiskolinsim.

– Jis teisus, – sako Vensanas ramiu balsu.

Negaliu patikėti, kad jis čia.

Kurgi tavo išdidumas, įžeistas vyre?

Įsižiūriu į jo veidą, gal kiek per atidžiai. Jis perbraukia ranka per mano plaukus.

– Klausyk jo, – pataria ir sėdasi prie mūsų staliuko.

Prie jo megztinio apykaklės prilipęs baltas lelijos žiedlapis. Po kiekvieno judesio pasipila smulkutis kroko dulkelių lietus. Nesistengia išvengti mano akių. Taika. Vensanas atėjo kaip kaimynas.

Dar nesutvarkėme salės. Indaplovė sukasi, bet dar reikia ištuštinti šiukšliadėžes, apsikuopti. Apsižvalgau. Norėčiau pasakyti jiems, kad neturiu jėgų. Aš jau tokia pavargusi.

– Reikia pagalvoti ir apie personalo įdarbinimą, – labai švelniai sako Benas.

– Koks siaubas!

Pašoku iš vietos. Imu šluotą. Išgręžiu skudurą. Puolu tuštinti šiukšliadėžes. Kempine nušluostau stalus.

– Aš nieko nenoriu įdarbinti, Benai, girdi? Nieko! Esi tu, esu aš – ir viskas. Jei tu nustos dirbti, ir aš nustosiu. Jei tau per daug, aš visai uždarau. Man nuspėjau, galiu uždaryti. Man šitas restoranas visai nesvarbus, ir šitas sušiktas gyvenimas – galiu jį atiduot be jokio gailesčio, ir atiduodu! Nereikia jokio personalo. Žiūrėk.

Ant grindų vieną po kito lieju kibirus karšto vandens. Į puodus srovėmis švirksčiu indų plovimo skystį, šluoste perbraukiu kėdes ir nublizginu sofutę.

Mano sofutė, mano miela *Emause* pirкта sofutė damoms. Išsitiesiu joje ir šaltas dermatinas svetingai priima nuo pastangų įraudusį skruostą. Verkiu. Nežinau, kaip jiems paaiškinti, kad mano pradinis sumanymas buvo visai kitoks. Aš tik norėjau... Aš tik norėjau... Ieškau tinkamo žodžio. Jis išsprūsta. Sugaunu kitą. Norėjau padaryti kažką gero. Ne. Visai ne tai. Noriu pasakyti sakinį, kuris yra šalia šito, bet niekaip nesiseka. Neberandu jo.

– Atsiprašau, – sakau kūkčiodama. – Atsiprašau.

Šito žodžio ir ieškojau.

Benas ir Vensanas laukia, kol nusiraminsiu. Nesiartina. Norėčiau apsaugoti juos nuo šito reginio. Jie nieko nežino apie mano gyvenimą, nesupranta, dėl ko verkiu. Bijau, kad abu jaučiasi atsakingi, o yra visai priešingai. Po kurio laiko, išgirdęs, kad mano kūkčiojimas retėja, Vensanas prabyla.

– Be to, visam kvartalui tai išeitų į naudą, – sako. – Aš kaip verslininkas...

Jis toks nešališkas, toks profesionalus. Vensanas gali būti žemiškas, jis – mano geroji pragmatiška dvasia.

– Kaip verslininkas, aš labai suinteresuotas, kad tavo... tavo...

– Jos restoranas, – šnabžda Benas.

– Taip, būtent, kad tavo restoranas išsiplėstų. Tai skatins suktis ir visus kitus.

Tuomet tarp jo ir Beno užsimezga pašnekesys apie būtinybę plėstis. Po kelių minučių jie jau pamiršo, kad aš liūdnu ir iš viso, kad čia esu. Dėsto vienas kitam nuomones – kurios, abiejų laimei, sutampa – apie įmonę, saikingą vartojimą, arti namų esančio verslo pasipriešinimą milžinams. Jie įdarbina

padavėjus, padavėjas, buhalterį. Žodis „šefas“ išsklaido mano stingulį.

– O, ne! – sakau užkimusiu balsu. – Virtuvėje nieko nepastatysite į mano vietą!

Jie juokiasi. Džiaugiasi, kad pradėjau gintis. Visą naktį kalbasi, o aš galvoju, kad mūsų gyvenimai panašūs į taures, kurias reikia pripildyti. Įpili meilės, geismo, troškimų. Vos netapau skysčiu Vensano taurėje. Pasprukau, ir jis pilasi taurėn kažką kita. Svarstau, ką dabar norėčiau rasti savoje.

„Išgerkite mane“ – buvo parašyta ant Alisos buteliuko. Mergaitė išgėrė ir kaip sustumiamas teleskopas pajuto, kad traukiasi. „Suvalgykite mane“ – buvo parašyta ant pyragaičio, Alisa jį suvalgė ir išsistiebė kaip beržas. Per maža arba per didelė – mano gyvenimas neproporcingas, ir aš niekada neatitinku to, ką pradedu daryti, dydžio. Kaip norėčiau atgauti tikrąjį ūgį, tada galėčiau ramiai įsmukti į dienos pirštinę taip, kad joje nebūtų nei per ankšta, nei per erdvu.

Du susitarę gundytojai ragina mane kartu su jais pasvajoti apie didybę. Priešinuosi. Noriu, kad niekas nesikeistų, bet jų susipinantys ir susiliejęntys balsai byloja, kad mano noras atmestas. Toks rinkos dėsnis, – tvirtina jie, – plėstis arba žlugti, vienintelė galimybė.

– Kaip galima visada norėti daugiau? Ar jums nesvaigsta galva vien apie tai pagalvojus?

– Ji skaitė per daug knygų, – pareiškia Vensanas.

– Arba nepakankamai, – antrina Benas. – Arba ne tas, kurias reikia.

Skaičiau knygas, kuriose už godumą baudžiama, o už kuklumą atlyginama. Skaičiau vieną, kurioje buvo atvirksčiai – prasimušėlių pasakojimus, *success stories**. Skaičiau pasakojimus, kuriuose mylimasi be žodžių arba kalbama apie meilę,

* Sėkmės istorijos (*angl.*).

bet nesimylima. Sekiau nuotykius vieno milijardieriaus, kuris pradėjo karjerą turėdamas kišenėje vinį, daugiau nieko – tik vieną vinį. Skaičiau pasakas, kuriose knibžda kalbančių gyvūnų, žmonių, pavirtusių gyvūnais: karalaičių rupūžių, jaunikaičių tarakonų. Skaičiau romanus apie nužudymus, prievartavimus, karo romanus, nuobodulio romanus. Pamišau pavadinimus, autorius ir šiandien atmintyje išlikusi tik Alisa, kuri stengiasi išspręsti keblią laiko ir erdvės mįslę: turi tapti žemesnė, kad įeitų pro mažytes dureles, bet kai susitraukia, prisimena, kad raktą pamiršo ant keturis kartus už save didesnės spintelės, taigi jai reikia vėl išsistiebi, suvalgyti užburta pyragaitį ir užaugti, kad atitaisytų padarytą klaidą. Aš taip pat niekada nebūnu reikiamo ūgio.

Šiąnakt atšaukėme miegą. Ryte veidrodyje mano veidas atrodo pilkas: graikinio riešuto dydžio ratilai po akimis. Peilių rankenos degina delnus. Nuo šlapių šluosčių krečia šiurpas. Šaldytuvo šviesa akina. Turiu atsistėti ant taburetės, kad galėčiau supjaustyti veršienos filė. Menkiausias judesys atsieina labai brangiai. Kiekviena bulvė sveria kaip kiaulė, o petražolės stiebas kaip šimtamečio ažuolo šaka. Po ašmenimis sproginėja juodieji pipirai, malūnėlyje girgžda ir cypia kalendrų sėklos. Kažkuris lankytojas per smarkiai trinktelė kavos puodeliu į lėkštutę. Nuo porceliano skambesio pašoku iš vietos. Sušunku „a!“ Manęs niekas negirdi. Balsas prasmego kažkur pilvo gilumoje. Einu link spintelės pasisemti džiovintų slyvų iš stiklainio ir pusiaukelėje susmunku. Tą sekundę, kai galva trenkiasi į grindis, pasižiūriu, ar peilis, kurį laikau rankoje, neįsmigo į kūną. Ne, jis čia, už kelių centimetrų nuo veido. A-a! Aš nemiriau.

Kai atsibundu, esu miegamajame. Pro užtrauktas užuolaidas skverbiasi saulė. Po mano galva pūkinė pagalvė. Ant kūno baltos paklodės. Nenusirengusi guliu kažkieno lovoje. Kambarys

mažas, sienos plikos. Atsisėdu. Žandikauliai sunkūs. Iš lėto stojuosi rankomis remdamasi į lovos čiužinį. Pasitikrinu, ar laikaisi ant kojų, ir žengdama palei sieną, kad galėčiau į ją atsiremti, jei susvyruosiu, išeinu iš savo celės. Visas butas skendį saulės prošvaisčių sukarpytoje prieblandoje: pro nuleistų žaliuzių plyšius smelkiasi spinduliai. Atsiduoda naftalinu ir skalbimo milteliais. Dauguma baldų uždengti permatomu nailonu. Visokie niekniekiai apgaubti balto audeklo skiautėmis. Pakeliu vieno laikrodžio sijoną ir išvystu du nuogus angeliukus, paaukuotus ir besišypsančius po stikliniu gaubtu. Už stiklą išrikiuoti arbatos, porto, užkandžių servizai. Skurdžioje bibliotekoje – tik markizo de Sado raštai, trys, atrodo, panašūs seksologijos traktato leidimai ir penki oda įrišti tomai apie odos ligas. Einu link tos vietos, kur manau būsiant virtuvę, bet išgirstu, kaip už kelių metrų spynoje pasisuka raktas.

– O, atsibudai, – sako mane pamatęs Šarlis, jis stovi koridoriuje.

Nesuprantu, ką čia veikia mano brolis. Gal aš jo namuose. Gal persikraustė. Man gėda dėl apgailėtinos jo bibliotekos. Gėda ir dėl nailoninių užtiesalų. Svarstau, kiek galėjo kainuoti kilimai ir nubauti, baltomis įkapėmis uždangstyti veidrodžiai auksuotais rėmais.

– Atvažiavau taip greitai, kaip įstengiau, – atsiprašo. – Kaip jautiesi?

Nieko neatsakau. Jis prieina ir nubraukia man nuo veido plaukų sruogą.

Nusijuokia.

– Neprašovei sau pro šalį, – sveikina mane. – Panaši į *elephant woman**.

* „Moterį dramblių“ (angl.). Pgl. Davido Lyncho filmą „Žmogus dramblys“ („Elephantman“).

Pasičiupinėju galvą. Kaktą darko milžiniškas gumbas, lyg pradėjęs kaltis ragas.

– Bjauriai atrodau?

– Siaubingai, – atsako Šarlis.

Žiūri ir juokiasi.

– Bet tikriausiai juokingai.

– Ateinu tiesiai iš tavo haremo, – pasakoja. – Jie man ir pranešė.

– Apie ką tu?

– Kokie gi ten jų vardai, pamiršau. Tavo restorano darbuotojai. Paskambino man į darbą.

– Aš neturiu darbuotojų, – sakau Šarliui.

– Gerai, eik gulti.

– Kaip tu su manim kalbi?

– Kaip su mergaite, kurią vešiu pas gydytoją daryti rentgeno nuotraukos, kai tik atsipeikės. Kiek turiu pirštų? – klausia laikydamas rankas už nugaros.

– Tiek pat kiek aš, ir man nereikia rentgeno. Puikiai jaučiuosi. Jau kelias dienas ruošiausi numigti po pietų. Štai, numigau. Dabar grįžtu prie darbo.

Einu į miegamąjį pasiimti palto.

– Koks didelis tavo butas! – šaukiu iš koridoriaus galo. – Ir koks negražus!

– Čia ne mano butas, – šaukia man Šarlis. – Bet tiesa, kad negražus.

Mes Beno namuose. Tiksliau, jo tėvų. Šarlis atveria sveitinės langines ir parodo priešais, kitoje gatvės pusėje esantį mano restoraną be iškabos, tuščiais langais. Benas, kvartalo vaikas, pagalvoju. Tada prisimenu vakarą, kai jis sugalvojo dingsti, esą pražiopsojo paskutinį metro, ir liko nakvoti restorane. Apgavystė sujaudina mane labiau negu sujaudintų prisipažinimas. Prisimerkiu ir stengiuosi įžiūrėti, ar restorano

salė tuščia ar pilna. Nematau jokio judėjimo. Dyka valanda. Popietė. Iš trečio aukšto žvelgiu į mūsų plačią ir trumpą gatvę, nušviestą besibaigiančios žiemos saulės. Pasvirę, purvini, skysta žole apžėlę pastatai, iki pusės lyg pavargę akių vokai nuleistos geležinės uždangos, milžiniški prieangiai, vedantys į apgriuvusius kiemus, įstrigusius tarp fasadų, kurie siunčia vienas kitam saulės atspindžius lyg žaistų biliardą. Kiek toliau, dešinėje, pastebiu prie šaligatvio priešais Vensano parduotuvę pastatytą mėlyną sunkvežimėlį, vieno atspalvio, mūsų vaikystės mėlynumo – tikro ir stipraus.

– Šūdas! – išsprūsta man. – Šūdas! Šūdas! Šūdas! Šūdas! Šūdas!

Šarlis žiūri į mane klausiamu žvilgsniu. Negali sulaikyti šypsenos. Dėl gumbo kaktoje. Tas gumbas jį džiugina.

– Matai tą sunkvežimį? – klausiu.

Jis palinksi galva.

– Na, tai... Tai man labai svarbi transporto priemonė.

Suvokiu, kad šitas sakinyš joku būdu neįtikins jo, kad mano proto gebėjimai atsigavo, bet nežinau, kaip kitaip viską paaiškinti. Atsistoju veidu į jį priešais šviesą, atmetu atgal plaukus, noriu, kad atvirai pasakytų, kaip atrodo. Jis leipsta juokais.

– Taip blogai?

– Pasižiūrėk į veidrodį, – sako. – Genialu. Ne, sakau tau. Be to, gumbas įgauna gražių spalvų, yra žalsva, violetinė... ir truputis geltonos.

Nenoriu jokio veidrodžio. Užbraukiu ant veido tiek plaukų sruogų, kiek tik galiu.

– O dabar, – klausiu, – kaip?

– Panaši į šunį, – atsako nei sekundę nedvejodamas.

Į šunį – puiku, pamanau sau. Vadinasi, savo draugą Ali Slimaną sutiksiu virtusi šunimi.

– Tu tikra, kad gerai jautiesi? – neatlyžta Šarlis.

Koks jis atrodo liūdnas. Kodėl mes niekada nesusitinkame? Aš juo nebesirūpinu. Esu netikusi vyresnioji sesuo. Tik to betrūko mano apdovanojimų rinkinyje. Ir kaip galima augti kartu, susiglaudus kaip vienos rankos pirštai, o paskui kaip išplaukiančios valtys tolti vienam nuo kito? Niekas manęs neįspėjo. Maži buvome tvirtovė. Grįždavau iš mokyklos, jis laukdavo namuose su savo „lego“ ir mašinytėmis. Aš jį apkuldavau. Jis mane kandžiojo. Susiglaudę žiūrėdavome televizorių. Jis rausdavosi mano daiktuose. Aš jam perleisdavau ausų uždegimus. Jis maudavosi mano kelnes, rengėsi mano megztukais. Buvome vienas kito alibi prieš tėvus. Kartais vienas kitą išduodavom. Vienas kito nekėsdavome. Tyčiojaisi iš jo rašybos klaidų. Sumesdavom sutaupytus pinigus, kad motinos dieną nupirktume mamai piniginę, kaklaraištį – tėvo dienos proga. Virėme vienam katile. Ir kaip aš galėjau pamanyti, kad tai tęsis visada? Kaip galėjau taip atpalaiduoti švartavimo lynus?

– Aš buvau niekam tikęs, – sako Šarlis.

– Ką?

– Visus šituos metus. Buvau niekam tikęs.

– Apie ką tu kalbi?

– Apie tavo kvailystes ir apie savo.

Juokiuosi.

– A, – sakau filosofės tonu, – mano kvailystės!

Noriu jo paklausti, kaip gyvena Hugo. Klausimas jau beveik išsprūdo, čia pat, ant lūpų. Žinau, kad matė jį. Buvo Kalėdos, gimtadieniai, laidotuvės. Kur mano sūnus? Tik tiek. Noriu sužinoti, kur gyvena. Mano sūnus. Noriu jį pamatyti. Ilgiuosi savo sūnaus.

– Kuris iš jūdviejų tavo meilužis? – teiraujasi Šarlis.

Nesuprantu.

– Tas jaunas ar tas kompleksuotas?

– Ne tavo daržas, ne tavo pupos.

– Nagi, pasakyk man.

Jis atidarė buto duris. Kai išeiname į laiptų aikštelę, Šarlis rakina duris.

– Jis tau davė savo raktus? – klausiu.

– Jis labai mandagus. Koks jo vardas?

– Benas.

– Benas – labai mandagus, – sako man Šarlis. – Paaiškino, kad mano numerį rado tavo užrašų knygelėje.

Benas ilgai dvejojo, bet pamanė, kad gerai būtų įspėti ką nors iš mano artimųjų. Jautėsi kaltas, nes sakė, kad mane tikriausiai reikėjo nuvežti į ligoninę, bet jis negalėjo praleisti pietų pamainos, pagalvojo, kad baisiai ant jo supyksiu, jei uždarys restoraną.

– Tas kitas, kompleksuotas, – sako Šarlis, – atėjo jam padėti.

– Nekompleksuotas, – atsakau. – Jis gėlininkas.

– Neįžvelgiu jokio ryšio.

– O aš įžvelgiu.

Išsiskiriame priešais namą.

– Grįžk į darbą, – sakau broliui.

– Tu irgi.

Jis pataiso mano šunišką šukuoseną, o aš atsakydama trumpai amteliu.

– Beje, – šaukiu, kai jis jau ima tolti, – o kaip tau patinka *Pas mane?*

Mosteliu link savo restorano.

– Labai į tave panašus, – atsako. – Bet mažokas, ar ne?

Šitas vyrų sąmokslas jau pradeda tampyti man nervus.

– Užsuk kurią dieną pavalgyti.

Jis nebeatsako. Nusišypso ir tolsta ant savo nepriekaištingai nublizginto motociklo.

Svyruodama einu per gatvę. Mėlynasis sunkvežimėlis spokso į mane dideliu atstumu įsodintais žibintais metaliniame snukyje. Burnoje jaučiu skardos, kraujo skonį. Priėjusi prie durų iš kišenės išsitraukiu gumytę ir susirišu plaukus į uodegą. Sudie, šuneli. Sudie, groži. Įžengiu į namus kaip pradedanti ožiaragė. Manęs laukia trys riteriai.

Mano grįžimas – tikra sėkmė. Jų išraiškos, juokas. Kviečiasi prie savo staliuko. Paspaudžiu ranką Ali, vengiu jo žvilgsnio. Dar niekada gyvenime nebuvau tokia išsigandusi.

– Ponas Slimanas visiškai mums pritaria, – praneša Vensanas.

– Na, gerai, jau pakaks, – sakau. – Jūs tikrai manote, kad jaučiuosi pasirengusi žygiui užkariauti pasaulį?

Pirštų galiūkais perbraukiu per savo gumbą. Nuo skausmo akyse susitvenkia ašaros.

– Tai verslo gumbas, – sako Benas.

– Tu uždarei parduotuvę? – klausiu Vensano.

– Ne, susitarėm. Simonai nebuvo paskaitų. Leidome jai rinktis indų plovimą arba puokštes. Pasirinko puokštes.

Kodėl jūs man padedate? – noriu jų paklausti. Iš kur šitas naujas pasaulis, kur padedama savo artimui? Ar jau pradėjome kurti pirmą falansterį, kuriame įmanoma gyventi? Gerumo paslaptis mane baugina. Viskas staiga atrodo nepakenčiamai iškilminga. To nenusipelniau. Nesijaučiu savo vietoje tapusi karaliene šitoje mieloje švelnumo ir gerų jausmų karalystėje. Esu pavojinga moteris. Pikta moteris. Didžiausia purvo drabshtytoja, kokią tik žemė kada nors nešiojo. Aš nusipelniau kalėjimo. Niekas manęs neapskundė, bet tai ne priežastis. Turėjau pati pasiduoti į nelaisvę, nueiti į pirmą pasitaikiusį komisariatą ir prašyti, kad man uždėtų antrankius už tai, kad miegojau su paaugliu, tvirkinau jį, pasidaviau šlykščiam polinkiui, nesugebėjau jo apsaugoti nuo savo beprotybės. Ar pakenčiau jam?

Už ką jis keršijo? Juk tai buvo iš anksto suplanuotas kerštas, paremtas įrašais ir nuotraukomis. Tuos dokumentus jis pasirūpino perduoti mano sūnui ir vyrui.

Prisimenu, kaip po to vėl pamačiau Hugo. Atmintyje liko įsispaudusios tik dekoracijos, o aktorių nebeprisimenu. Regiu nusiaubtą butą, visur, iki pat tualetu, išblaškytus savo drabužius, sulaužytas duris, išvartytas kėdes, nublokštus veidrodžius, koridoriuje išmėtytus indus, suplėšytas ir sutryptas knygas. Girdžiu Rainerį rėkiant: „Tu neturėjai teisės! Neturėjai teisės!“ Jam reikėjo mane nužudyti. Turėjo tam ir jėgų, ir noro. Žinau, kas jį sulaikė. Nenorėjo, kad Hugo būtų dviejų nusikaltėlių sūnus. Dėl jo, dėl mūsų vaiko, išsaugojo lašą šalto kraujo. „Tavo motina išprotėjo, – pasakė jam. – Tavo vargšė motina nesupranta, ką daro.“ Kur tuo metu buvo mano sūnus? Susirietęs savo kambaryje, galvą priglaudęs prie kelių stengėsi ištrinti iš atminties motinos riksmus, šnopavimą, šlaunis, krūtis. Kad ir kiek ieškau, niekur jo nerandu. Mano atmintis labai gera ir labai bloga. Tiksliai prisimenu, kokių kampu buvo pasviręs sijonas, užmestas ant šviestuvo, šilko klostes, lemputės šviesą, besiskverbiančią pro audinio ornamentus, prisimenu rožę viduryje lėkštės, suskilusios į keturias dalis po vonia, – mano žvilgsnis užkliuvo už jos, kai priglaudusi galvą prie grindų plytelių šliaužiau ieškoti prieglobsčio, prisimenu ant miegamojo kilimo išsiliejusius kvėpalus, šleikštų kvapą, gelsvą ratilą, prisimenu palengvėjimą, apėmusį nuo minties, kad dabar mano gyvenimas vienodai chaotiškas ir viduje, ir išorėje – lyg per visus tuos metus palaikyta tvarka būtų sunkiausiai pakeliamas melas. Pagaliau atsidūrėme čia. Nebereikia bijoti to, kas blogiausia, – tai įvyko. Tie vaizdai atmintyje tokie ryškūs, tarsi būčiau valandų valandas pati juos kūrusi, dėliojusi. Siaubas užbaigė siaubą, siaubas pats save suėdė, o aš lėtai – kai viskas vyko labai greitai – galvojau: ačiū, ačiū.

Raineris vilko mane už plaukų iš vieno kambario į kitą. „Žiūrėk, – šaukė, – žiūrėk, ką tu padarei!“ Įsidėmėjau menkiausias smulkmenas. Kiekvienas sumaitotas rūbas, kiekvienas apverstas baldas buvo atpildas. Audringai sugrioviau gražųjį skrebučių su uogiene ir tvarkingų siūlių pasaulį, mielą gyvenimą su mėsos kepsniais ir išlygintais skalbiniais. Be abejo, iš pradžių per smarkiai įsibėgėjau, norėdama atlikti paprasčiausią kūlverstį, kuris mergaitę paverčia moterimi ir motina: nukritau užvertusi užpakalį virš galvos, iki ašarų juokinga.

Hugo! Hugo! Veltui šaukiu mintyse. Niekas neatsako.

Atgyja viena senų laikų scena. Žvakės šviesa, šieno ir gyvulių kvapas, į emaliuotą dubenį tingiai teka kraujo upelis. Motiną ar vaiką? – klausia gydytojas ašarojančio tėvo. Kurį iš jų turite palikti gyvą? Kuris, pone, jums suteiks daugiau laimės? Motiną ir vaiką, – atsako tėvas, pabrėždamas jungtuką, kuris suteikia prasmę jo gyvenimui. Bet gydytojas nieko nesuprato ir, užuot išgelbėjęs abu, nužudo. Štai, dabar jūs patenkintas. Nei motinos, nei vaiko. Jokio pavydo.

Diena eina vakarop. Ali Slimanas aprodo man virtuvę. Kai eina – jokio triukšmo. Kai kalba – murmesys.

– Čia konservai.

Pjaustymo stalą puošia išrikiuotos dvi įvairiaspalvių stiklainių eilės.

– Čia šviežios daržovės.

Pasilenkia, ir aš su juo; mano keliai traška, o jo – ne. Po langu įrengė angą ir įtaisė maisto atsargų spintelę su bambukinėmis dėžutėmis. Vešlūs kopūstai, pašaipūs porai, išsiriety lapiniai runkeliai, žemėtos morkos, dėmėti kaip ocelotai aguročiai, moliūgai su nykštukų kepuraitėmis, lašo formos cukinijos, žavingos roputės.

– Džiovintos daržovės.

Mediniuose kubiluose, pakylėtuose nuo grindų ant tuščiaividurių plytų, į mane spokso juodaakės pupelės, snaudžia rausvi lėšiai, slidinėja baltosios pupelės, ridinėjasi avinžirniai.

– Pieno produktai.

Nuo šiol virš mano šaldytuvo įsikūrė nešiojamasis rūsys. Jis atidaromas plačia aliuminio rankena, kurią prieš pasukant reikia kilstelėti. Tai senas ir brangus virtuvės baldas, kuriame karaliauja vėsi prieblanda, palanki ožkos ir avies sūriams, riebiai grietinei, nenugriebtam jogurtui.

– Prie mėsos, – aiškina, – įdėjau avienos, paukštienos ir dar turėjau kelias kurapkas. Produktus pristatau kas antrą dieną. Žuvies taip pat galėčiau parūpinti, bet tai sudėtingiau.

– Tiek to ta žuvis, – sakau jam. – Ir taip viskas labai gražu. Paruošėte man sąskaitą?

Jis ištiesia lapą ir iškart nususuka. Pro dantis švilpauja kažkokią lėtą melodiją. Jo kainos mažesnės negu turguje. Man šis sandėris labai naudingas, jam – taip pat. Esu tuo tikra.

– Kainos kaip draugams, – tarsteliu.

– Kaip pažįstamiems, – pataiso jis. – Vasarą bus brangiau. Visos uogos, kurias sunku rinkti – avietės, agrastai, serbentai.

– Ar visada pristatysite jūs?

– Visada aš.

Nebedrįstu paklausti, kaip jis ras laiko prižiūrėti savo ūkį, jeigu ketvirtį savaitės praleis keliuose.

– Jums reikėtų pasigydyti, – sako apžiūrinėdamas mano gumbą.

Papurtau galvą.

– Atsigulkit.

Paklūstu. Išsitiesusi ant sofutės žiūriu į lubų įtrūkius. Galvoju – kuri yra sėkmės linija, kuri gyvenimo, pinigų. Visos trys ilgos, nesistebiu – neseniai man labai pasisekė, uždirbu per daug pinigų ir jaučiuosi tokia gyvybinga, kad galėčiau lėkti

ilgiau negu šimtą dvidešimt metų. Laukiu vaistų ir leidžiuosi užliūliuojama tų retų garsų, kuriuos virtuvėje kelia ponas Slimanas. Nieko neklausinėja, pats supranta, kur sudėti rakan-dai, moka įjungti dujinę viryklę ir nepainioja salotų šaukštų su mediniais šaukštais maišyti. Po kelių minučių mano šnerves pakutena nepažįstamas kvapas: šalavijų, vilkdalgių, karamelės ir dervos mišinys. Citrinos kvapas pasiekia tik po kurio laiko. Kaip keista, – galvoju, – paprastai citrina visada pakvimpa pirmoji. Ali artinasi prie manęs nešinas puodu, maišo garuojantį skystį taip švelniai, kad beveik tingiai.

– Kas čia?

– Nereikia judėti. Išstepsiu tau kaktą šutiniu, tik jo neturi patekti į akis nei čia, – patikslina pirštu rodydamas į atvirą žaizdą, kur odoje matyti žvaigždės formos įtrūkimas, o aplink sukrešėjęs kraujo voruokas.

– Ar jis graužia? – klausiu sunerimusi.

– Akis ir žaizdą – graužia. Odą vienu metu ir šildo, ir atvė-sina.

Jis tepa savo kvapnią dervą man nuo antakių iki plaukų šak-nų ir stengiasi nespustelėti. Mišinys grūdėtas kaip su cukrumi išplakti kiaušiniai, spalva – juoda kaip anyžių sirupo, o povei-kis žaibiškas. Vienu metu ir šildo, ir šaldo.

Jis pasilenkia prie manęs ir įdėmiai žiūri.

– Kiek tau metų? – klausia.

– O kodėl norite žinoti mano amžių?

Juokiasi. Sako, kad tokius gumbus užsitaiso tik maži vaikai, kad pirmą kartą paties paruoštu tepalu gydo suaugusį žmogų.

– Keturiasdešimt treji, – atsakau.

– Gerai, – komentuoja. – Tai labai gerai. O tavo restoranui gerai sekasi?

– Nežinau. Atrodo, taip. Aš nelabai gabi skaičiams. Benas tuo rūpinasi. Sako, kad reikia plėstis.

– Jis sako, kad reikia iš naujo investuoti, – pataiso.

Neįžvelgiu skirtumo.

– Jis teisus, – priduria ponas Slimanas.

Kol lupa man nuo kaktos lipnią plėvelę, paslapčia ji apžiūrinėju. Matau jo burną, plokščias, į vidų suskliaustas lūpas. Dantis – kurie šmėsteli jam netyčia išsišiepus, kai derva nepasiduoda nuplėšiama – jie gana nelygiai išsirikiavę, lipa vienas ant kito. Nežinau, kodėl tai mane sujaudina lyg koks netikėtas architektūros elementas. Pamažu, atplėšęs po gabalėlį tepalo, meta atgal į puodą. Baigęs patenkintas nusišypso.

– Daug geriau, – sako.

Droviai pirštų galiukais pasičiupinėju kaktą. Gumbas gerokai sumažėjo. Jis duoda man kišeninį veidrodėlį, prieš tai kruopščiai jį nuvalęs. Nuostabu: spalvos susiliejo, iškilimas nuslūgo, liko vien raudonas voriuokas viršuje, dešinėje.

– Kaimynė man pasakė receptą, – aiškina jis. – Kai vaikai buvo maži, beveik kasdien lėkdavom pas gydytoją dėl visokių niekniekių. Jų mama labai nerimaudavo. Vieną dieną ponias Diubrem, kuri gyvena kitoje kelio pusėje, pasikvietė mane į svečius. Išmokė gaminti gydomuosius tepalus. Nenorėjo, kad pasakočiau žmonai. Sakė: „Miesto žmonės nieko neišmano apie raganavimą.“ O žmona buvo miestietė. „Bet kadangi jūs – arabas, tai jums nebaisu, ar aš klystu?“ Neklydo. Tik nežinau – ar dėl to nebaisu, kad arabas, ar man įgriso švaistyti kalnus pinigų gydytojams.

– Ko dar jus išmokė?

– Kompresų iš garstyčių ir dilgėlių, raudonėlių medumi gydyti išnarintus sąnarius, rabarbarų penkiasdešimt trijų gydomųjų savybių. Ir dar, aišku, meilės eliksiro.

– Jis egzistuoja?

– Ne, tai pokštas, aišku, kad ne. Jei egzistuotų, žmona nebūtų pabėgusi su gretimo kaimo seniūnu.

Jo žmona pabėgo. Kokia gera mintis. Kaip aš džiaugiuosi, kad ji rado meilę kaimo politiko glėbyje. Jaučiu dėl to bauginantį džiaugsmą.

– Ar seniai?

– Kas?

– Jūsų žmona?

– Prieš ketverius metus.

– Prisimenu, koks buvote liūdnas, – sakau jam. – Kažkas jūsų akyse...

– Aš ją mylėjau.

– Ir tebemylite?

– Ir ji mane tebemyli, – atsako jis atsainiai.

Jau įgriso kalbėti apie jo žmoną. Šitas pašnekesys man visai nepatinka.

– Meilė, – tęsia jis, – niekada nesibaigia. Virsta kažkuo kitu, bet nesibaigia.

– Kuo?

– Viskuo, bet kuo. Dažnai neapykanta. Šalčiu. Draugyste...

– Čia aš jūsų visai, visai nebesuprantu.

Atsisėdau. Gumbo jau neskauda. Tuoju išspręsiu šitą nesusi-pratimą apie meilę ir galėsiu tęsti savo dieną nuo tos akimirkos, kur ji sustojo.

– Per paprasta manyti, kad ji virsta kažkuo kitu, – sakau Ali, kuris plauna puodą. – Jeigu meilė virsta neapykanta, tai ji nebeegzistuoja. Neapykanta atsiranda vietoj meilės. O iš jos nieko nelieka.

– Ir naktyje yra dienos, – atsako Ali.

– Kaimynė buvo teisi, jūs tikras arabas.

Tai jį prajuokina.

– Sakyti, kad naktyje yra dienos, nėra kaip nors išskirtinai arabiška, – praneša jis man. – Taip rašė vienas iš jūsų didžiųjų poetų. Išmokau mokykloje.

– Ir ką gi tai reiškia?

– Reiškia, kad moters ir vyro santykiai panašūs į dangaus skliautą. Tai mėlynas, tai juodas, kartais debesuotas, kartais lietingas, nesvarbu – vis tiek dangaus skliautas tas pats. Neapykanta, kurią jaučiame seniau mylėtam žmogui, neturi nieko bendra su kitomis neapykantomis. Ją maitina buvusi meilė.

– Tarkime, – sakau. – Ir ką tai keičia?

– O tu mėgsti ginčytis, – sako Ali.

Palinksiu galva nudelbusi akis – lyg būčiau sugauta darant ką nors bloga. Man taip patinka mintys ir kaip jos susidaužia, paskęsta vienos kitose, atsuka viena kitai nugarą, mėto pėdas. Bet gėdijuosi šito polinkio, nes niekada taip ir neišmokau maštyti, ir mano iškalba – kaip kaimo žąsies.

– Aš taip pat mėgstu, – sako jis ir pliaukšteli delnais sau per šlaunis, lyg duotų kojoms ženklą eiti.

Patikrina, ar viskas sutvarkyta, ir praneša, kada vėl atvažiuos.

– Tu irgi buvai liūdna, – sako stovėdamas ant slenksčio. – Išskaičiau akyse.

Pagaliau žvilgsniai susiduria. Mūsų dienoje bus nakties, – pagalvoju žiūrėdama į jo tamsius, kaip kadagio uogas, vyzdžius.

Pokalbiai dėl darbo man kelią siaubą. Benas užsispyrė: būtinai privalau juose dalyvauti. Žmonės turi žinoti, kas čia vadas, – paaiškino.

Davėme skelbimą ir atsakymai pasipylė kaip lietus. Pro plyšį laiškams byra gyvenimo aprašai bei motyvaciniai laiškai ir linksmame jų sukuryje paskęsta sąskaitos. Kandidatus priimu mažame kabinete, kurį mums – net nežinau kaip – pavyko įtalpinti už baro. Jie ateina retomis laisvesnėmis valandomis, o mūsų pašnekesius pertraukia gražtų užesys, pneumatinio plaktuko dundėjimas, kūjo smūgiai į pertvaras. Siuvimo reikmenų parduotuvė pradėjo nertis iš senos odos. Pirmyn ir atgal zuja vyrai oranžiniais, geltonais ir baltais šalmais. Jie minta vien sumuštiniais su sūriu ir obuoliais. Keista kompanija – nešneki ir linksmas. Tarpusavyje bendrauja man nesuprantama kalba. Su manimi šnekasi prancūziškai ryškiai tardami gomurinę r ir visai nevartoja nežymimųjų artikelių. Bet verčiau tegul krepšiasi į Beną. Aš neįkvepiu jiems pasitikėjimo.

Į pokalbius daugiausia ateina jaunų merginų. Kai kurios glebios kaip agurkų lupenos, nuo kitų per tris metrus trenkia tabaku, yra labai kvailų, kurios moka tik vieną atsakymą į visus klausimus: „nežinau“, yra ir gudresnių, kurios stengiasi reikšti mintis, rausta, varto akis, iš nerimo mikčioja. Vieną popietę susitinku su panele Rulo Malori. Įsimylėjau jos vardą. Meldžiuosi, kad ji ir būtų ideali kandidatė. Rulo Malori,

Malori Rulo, skiemenuoju sau lyg skaičiuotę. Įsivaizduoju ją guvią ir juslingą, egzotišką ir patikimą. Neskaitau nei vieno gyvenimo aprašo, nereikalauju jokių pažymėjimų, diplomų, jokių patirties liudijimų, nes žinau, kaip paprasta juos padirbti. Taigi apie Malori Rulo nieko nežinau.

Kai ji įeina, pagalvoju, kad panaši į bananą, ir nors mėgstu šį vaisių – jis toks maistingas, nevertinamas visai nepagrįstai – iš karto nusiviliu. Atsisėda priešais tiesi ir minkštakūnė, panaši į ją simbolizuojantį vaisių. Skruostai pailgi ir gelsvi, nuobodūs kaip žiemos diena.

Bandau prasiblaškyti ir įdelbiu akis į susitikimų grafiką.

– Tai jūs esate... – sakau lyg nežinočiau, kas sėdi priešais.

– Rulo Malori?

Savo pačios pavardę mergina ištaria klausiamu tonu. Gal tikisi, kad patvirtinsiu jos tapatybę?

– Ir kiek jums metų?

– Dvidešimt penkeri?

Ir vėl prašo, kad patvirtinčiau.

– Diplomai? – klausiu trumpai, tikėdamasi, kad mano lakoniškumas ją padrąsins kalbėti daugiau.

– Mokiausi viešbučių aptarnavimo mokykloje?

Ar ten jus ir išmokė taip kalbėti? – knieti paklausti. Nieko nesakau. Tęsiu apklausą ir maštau apie įvairiausius kankinimus, kuriuos tėvai verčia iškęsti vaikus, mokytojai – mokinius ir dėl kurių šie tampa tokie nusilpę, apatiški. Ne, Malori Rulo man panaši jau nebe į bananą, o į sukramtytą maistą.

Nuo susitikimų darosi bloga. Esu pernelyg reikli. Sakytum, ieškau savo gyvenimo moters. Po trijų dienų susitikimų tampa alergiška pleiskanotiems plaukams, nuo mažiausio spuogelio pykina, o nuogi pilvai kelia šiurpą. Benas šaiposi iš manęs.

– Kai mane įdarbinot, nebuvote tokia išranki, – pareiškia.

– Čia nėra nieko bendra, – atšaunu. – Tu buvai vienintelis ir tobulas.

Jis šypsosi. Skausmas padalija jo veidą perpus.

– Juk neimsi verkti? – sakau karingu tonu.

– Imsiu, – atsako.

Nukrinta ašara. Vienintelė ir tobula.

– Žinau, Benai, netrukus aš...

Jis ranka užčiaupia man burną. Iš kur žino, kad noriu pasakyti, jog išvažiuosiu? Kaip suprato, kad noriu užsiminti apie įpėdinystę? Padarysiu jį savo paveldėtoju. Jaučiu ateinant pa-
baigą. Tikriausiai ne aš viena. Benas laiko ranką man ant burnos. Tą minutę ir įžengia Barbara.

Barbara aukšta, net labai. Jai apie trisdešimt, kakta plati ir šviesi, tankūs vario spalvos plaukai susukti į kuodą ant viršugalvio. Eina dideliais žingsniais, ne drovi.

– Ar jums sutrukdžiau? Gal užėiti vėliau? Aš dėl skelbimo.

Benas atitraukia ranką.

– Sėskite, – sakau jai.

Ji pasideda ant kėdės krepšį, atsisėda priešais mane ir apsidairo aplink. Švytėdama palinksi galva. Mirštu, kaip noriu išgirsti, ką galvoja. Ji čia kokią minutę, o aš jau spėjau taip priprasti prie jos buvimo, kad galvoju, kokį skausmą sukels išėjimas. Ji kvepia muilu. Atrodo gudri.

Barbara turi matematikos dėstytojos diplomą ir neįtikėtinai mažai patirties. Sako man:

– Verčiau jau būsiu atvira – visai nemoku gaminti. Net kiaušinio išvirti nemoku.

– Ir man panašiai buvo, – sakau truputį motiniškai. – Bet to išmokstama!

– Aš neišmoksiu, – atkerta ji.

Jos valdingumas džiugina. Iškart ją priimu į darbą ir džiaugiuosi savo pasirinkimu. Po trijų dienų ji bus šeimininkė, o aš – darbuotoja, ir tai labai gerai.

Sunku paaiškinti, iš ko susideda Barbaros darbas. Tada, kai ji atsirado, Vensanas suvokė, kad *Pas mane* – restoranas. Pradėjo man sakyti tokius dalykus, kaip „Užeisiu pas tave į restoraną“ arba „Žiūrėk, atrinkau baltų reklaminių gvazdikų restoranui“. Niekas nepasikeitė, tik viskas pagreitėjo. Net remonto darbai. Ji yra žibalas lempai, vėjas burėms. Benas iš karto ją priėmė. Nepavydžiu. Man palengvėjo. Kai paklausiu, kodėl su visais diplomais, kuriuos turi, ji nieiško atlyginamo, verto jos darbo, pavyzdžiui, kodėl nedėsto, ji aiškina, kad visą gyvenimą praleido auditorijose ir neįsivaizduoja savęs ten sugrižtančios tučiuojau. Nori susipažinti su žmonėmis. „Nenusivilsite, čia pereina daug žmonių.“ Nori sužinoti, kaip veikia maža įmonė, ir susitaupyti pinigų, kad po kelerių metų galėtų keliauti aplink pasaulį. Akimirka man kyla įtarimas, kad jos dėstytojos diplomats toks pats fiktyvus kaip mano praktika *Ritz* virtuvėje, bet genu abejonę šalin. Man nebūtina žinoti daugiau. Barbara moka daryti viską, ko aš nemoku. Ji deleguoja, organizuoja, rūšiuoja. Barbara dirbdama dainuoja, moka taip išdėlioti Vensano gėles, kad jos dar gražiau atrodo. Ji – ruošos ir racionalaus erdvės tvarkymo asė. Leidžiu jai išrinkti naujus baldus siuvimo parduotuvės patalpoms. Iš tiekėjo Respublikos avenu ji išsidera dar geresnę kainą.

Praėjus mėnesiui po jos atsiradimo atidarome didžiąją salę. Benas nori surengti šventę. Sakau: „Kodėl gi ne, gera mintis.“ Ir krūtinėje ima grėsmingai lėtai judėti kažkas sunkaus ir iškilmingo, panašaus į sieninio laikrodžio švytuoklę. Štai, laikas grįžta vėl į pradžią. Antras atidarymas primena pirmąjį, tik šį kartą viskas kuo puikiausia. Tėvai, draugai, net brolis – kuris galų gale teikėsi mane aplankyti – susidaužia taurėmis už mano sėkmę. Pakviesti ištikimiausi lankytojai. Čia pamatysi viso kvartalo žmones. Nežinau kaip susitaikysios Simona su Hana atidaro puotą. Žmonės šoka, valgo ir geria. Fantastiška, –

sako man. Tai pati geriausia šventė. Gražiausias vakaras jų gyvenime. Žiūriu į besišypsančias lūpas, banguojančius klubus, ištiestas rankas. Viską girdžiu – muziką, žodžius, iššaunančius šampano kamščius, juoką, bet jaučiuosi lyg stikliniame narve. Niekas iš to, ką valgau, manęs nepasotina, joks alkoholis nėsuaigina. Jaučiuosi lyg dalyvaučiau savo laidotuvėse. Pastebiu menkiausias smulkmenas. Visas mano dėmesys susitelkia į dviejų grindų plytelių jungtį, kuri kažkodėl platesnė už kitas, į duonos pluta, užstrigusią tarp apvalų stalą juosiančio cinko ir stalviršio plastiko. Mane bučiuoja, apkabina, šnekina. Žvilgsnis nukrypsta į dideles mėlynas laku padengtas duris, kurias užsčiau nutapyti kaip tikras ant galinės sienos. Norėčiau vėl pasikviesti poniją Koen ir pasakyti, kad dėl sūnaus bar micvos nekils jokių sunkumų, viskas paruošta. Norėčiau žengti pro duris ir patekti į sodą, kurį už tų durų piešia mano mintys. Žolė ten švelni ir gležna, virš upės palinkusios nendrės. Ten auginu liepas, svyruokles guobas, slyvas, tikruosius dervamedžius. Pasodinu senovinių rožių krūmų, narcizų, jurginų sunkiomis melancholiškėmis galvomis ir neužmirštuolių paklotę. Su smulkioms rūšims būdingu atkaklumu tarp akmenų ir uolienu į viršų stiebiasi progailių žiedai. Nugalėtojai artiškai tiesia į dangų nustebusias ietis. Obelys ir alyvos žydi sutartinai su šilagėlėmis ir žieminėmis magnolijomis. Mano sodas nepažįsta metų laikų. Čia šilta ir vėsu. Šalia šerkšno virpa karščio bangų mirażai. Lapai krinta ir atauga. Auga ir nukrinta. Visterijos ropščiasi užkariauti apgriuvusių sienų ir senovinių dengtų takų, kurie veda į aštriakvapę viržių alėją. Ore kvepia vaisiai. Milžiniški persikai, pūstažandžiai abrikosai, vyšnių, agrastų, aviečių brangakmeniai, sultingi pomidorai ir pūkuotos usnys iki soties gauna saulės ir vandens, nes tarp dviejų saulės spindulių lyja vaivorykštiniais lašeliais. Pačiame gale, už dažyto medinio barjero, vingiuoja miško kelias, apkrėtęs rudais lapais,

nuo dangaus karščio saugomas plataus, vėjyje virpančio lapų skėčio. Vis eini, eini, kvėpuoji.

Ali atnešė man dovaną. Atėjo pavėlavęs. Maniau, kad neatvažiuos. Pernelyg drovus, pagalvojau. Rankose laiko paketą, suvyniotą į laikraštį. Mįslinga šypsena.

– Galiu atplėšti?

– Ten trapu, – sako.

Ištiesia tą daiktą – griozdišką ir lengvą. Kas nieko nesveria, bijo sutrenkimų ir yra maždaug kamuolio formos? Tai mįslė. Jis pataria atsisėsti nuošaliau ir tada išvynioti. Pasislepiame už baro. Atsitūpę po prekystaliu, persimetame sąmokslininkų žvilgsniais. Mane šaukia balsai: „Mirjama, kur dėti tuščius butelius?“, „Mirjama, ar liko duonos?“, „Mirjama, kur padėjai kamščiatraukį?“ Aš nesurandama. Lukštenu savo dovaną neskubėdama ir viduryje spausdintomis raidėmis išmargintos pakuotės pamatau didžiulį bauginamai baltą rutulį, švelnų kaip kūdikio pilvo oda. Abejodama smiliumi spusteliu jo paviršių. Minkštas, bet ir atsparus. Kvepia mišku. Atidžiai apžiūrinėju didelį poringą rutulį, ieškodama kokios raukšlės ar duobutės. Bet ne – jis lygut lygutėlis.

– Čia ateičiai skaityti? – klausiu.

Ali prapliumpa juoktis.

– Tai grybas, tu netikusi miesto mergiote, – sako.

Netikiu. Niekada nesu mačiusi apvalaus, balto, milžiniško ir dar tokio nuostabaus baltumo grybo.

– Bet jis neturi kotelio! – manyje sukyla snaudusi mikologė.

Ali atsargiai jį apverčia ir parodo šiek tiek nukentėjusį, parudavusį plotelį.

– Šita vieta jis prisitvirtina, – sako.

– Gal juokauji?

– Ne. Vadinasi didysis vilko grybas. Valgomas.

– Kur jį radai?

– Savo sode.

– Skanus?

– Labai skanus. Supjaustyk riekelėmis kaip... kaip jautienos kepsnį ir pakepink keptuvėje alyvuogių aliejuje.

– Išrovei savo sode?

Jis palinksi galva. Tas grybas jam priminė mane, – dėsto. Kaip veidas be akių, be burnos, nosies, ausų, – veidas, kuris būtų siela. Jis pagalvojo apie mane ir pamanė, kad pralinksmintų ir gal aš užsinorėčiau pasidairyti po apylinkes. Nes esu smalsi. Visada užduodu šimtus klausimų. Jis sako, kad iš jo tikrai galima perskaityti ateitį.

– Kaip?

– Ateitis – tai, ko nežinom, ir kuo lengvai atsisakome tikėti. Paklausiu, ar yra mažesnių.

– Yra visokių dydžių.

– Kaip taip gali būti?

Jis gūžteli pečiais. Tokia gamta. Gamina iki begalybės ir visokiausių formatų.

– Bet kodėl?

– Kad išliktų. Iš apdairumo.

Ali pasakoja apie skirtingas serbentų rūšis, apie šlakelius ant kriaušių odelės, apie karvių humorą, apie kiškių įžulumą. Keliai, šešėliai, duobės, požeminiai šaltiniai, žolė, kuri pjauna, žolė, kuri švilpia, žiemės ir didieji žioveiniai. Jis viską nupasakoja su mažiausiomis smulkmenomis, be jokio lyrizmo, lyg turėtume kuo skubiau sudaryti topografinį aprašą.

Glostau balta, stulbinamai švelnų rutulį ir leidžiu jame užkoduotai žiniai kilti pirštais aukštyn. Ali uždeda ranką ant manosios. Žiūriu į nuostabius šviesėjančius jo rusvos odos atspalvius ant mano blyškios odos, ant balto paviršiaus. Nedrįstu pakelti akių. Norėčiau, kad matinis ir minkštas stebuklingo

grybo kristalas perkeltų mus toli nuo čia, ten, kur visa gyvenimo prasmė telpa į palaimingą norą gyventi.

– Važiuojam?

– Važiuojam.

Įspėju Barbarą, kad išvažiuoju.

– Grįšiu po dviejų dienų.

Ji turės už mane atsisveikinti su svečiais, atsiprašyti, paaiškinti Benui. Lemenu, o ji geranoriškai klausosi. Ji mane ramina.

– Nebus jokių sunkumų, jie visiškai girti.

Išeinu iš restorano pro šonines duris, po ranka nešiuosi pilnatį. Išėjusi į gatvę mintyse imu skaičiuoti inventorių: septyniasdešimt kėdžių, dvi sofas, dvidešimt stalų, šešios viryklės, du šaldytuvai... Noriu žinoti, ką palieku. Remiuosi šituo raminančiu skaičiavimu, nes kūnas vos bepajuda. Ten viduje per smarkiai plaka. Kraujas kunkuliuoja. Viskas dreba. Viskas trupa. Aš taip bijau. Bijau kaip niekada. Noriu viską prarasti. Atsikratyti. Kad nebeliktų nieko ir galėčiau nebijoti, kad nusiaubs, apvogt, nes staiga viskas atrodo brangu. Viduje tyliai inkščia visi prisiminimai. Nepalik manęs, maldauja praeitis. Neapleisk mūsų, verkia vaizdai. Laikas kalba su manimi, jis kaltina. Iš anksto sudarau testamentą. Po daiktų eina žmonių sąrašai. Veidai krinta ir ritasi žemyn tarsi skambančios monetos automata, skimbčioja skruostai, nosys, ausys. Nepalik mūsų, – šaukia burnos prieš nuriedėdamos užmarštin. Aš nepamirštu jūsų, – sakau joms. Nieko nepamirštu. Skaičiuoju ir surenku jus, tvarkau, kad galėčiau geriau išsižiūrėti. Nieko pikta – tik suvestinė be išvadų. Kopimas į viršų. Pažiūrėsiu, ar jus sukaupusi, sudėjusi vienus ant kitų kaip plytas galėsiu užkopti, pastatyti didžiulius laiptus, kurių reikia, kad pritvirtinčiau šitą mėnulį prie savo dangaus. Žmonėms sakau, kad jie bus geležis, daiktams primenu, kad jie bus betonas. Turiu statyti tučtuojau. Turiu atsidurti reikiamame aukštyje. Bet kaip pa-

siekti? Apversti visas savo gyvenimo šiukšliadėžes, sumaišyti šiukšles su neseniai įsigytais dalykais, pačiais brangiausiais, ir toliau kilti, nors gyslose nebeliko nei lašo kraujo, po oda – nei lašo prakaito. Štai aš išgaravusi. Lieka tik grėsminga švytuoklė, kurios bereikšmis varinis bumbulas svyra iš dešinės į kairę, iš kairės į dešinę, nepastebima sekundės trajektorija, kuri rodo man – jau laikas.

Žydras sunkvežimis lekia per naktį. Tai svaiginantis bėgimas tolyn iš miesto, toli nuo šviesų, link nebylios kaimo tamos. Bet greitai akys ir ausys apsibranta. Kai atsistoji žolėje, variklio burzgimas nutildytas, žibintai nebeskleidžia aplink šviesos rato, – matai ir girdi. Uždanga pakyla ir matyti nakties scena, atsidengia mažos žieminės žvaigždutės ir debesų šalikai – gal pilki, o gal mėlyni – tįsta nuo vieno žvaigždyno prie kito. Ryškėja atspariujų lapija. Įsižiūriu į krūmus, panašius į milžiniškus meškinus, o miško ketera dešinėje panaši į dinosauro, užsnūdusio ant kalvos, siluetą. Tarp žemėn nusvirusių šakų šmirinėja, knibžda ir staiga – tylu. Nosį pasiekia šalčio prislopintas, silpnutis samanų kvapas. Šaukia paukštis. Nieko. Paukštis atsako. Nieko. Dvi rankos apglėbia mano pečius, pasukui liemenį, tada klūbus, kelius. Jo rankos ant mano kulkšnių. Jos kyla ir stabteli ant šlaunų, pilvo, krūtų, akių, ausų. Lūpos, kurias moku atmintinai, vyro, per kurį niekada neteks verkti, vyro, kuris stovi už nugaros, mane sugauna ir apglėbia, kandžioja man kaklą. Štai. Per vyrą, dėl kurio turėjau niekada neverkti, kuris taip žadėjo, per jį mano skruostais teka ašarų upe liai, pliaupia nuo pažastų ir išilgai kojų. Nepykstu dėl tokios melagystės. Melagingos priesaikos gniaužtai geresni už viską. Trokštu, kad jis man meluotų, kad paneigtų, sau prieštarautų. Jis mano, kad žino, o nieko nežino. Apie jį nieko nežinau ir degu, kaip noriu sužinoti. Aplink mus ant žemės išmėtyti drabužiai panašūs į kalnų grandinėmis išvagotus žemynus, kuriais

teka rastos upeliai. Mylimės miške. Padekim lovas, paklodes, pagalves. Jokių antklodžių, jokių čiužinių. Naktįje išplieskia milžiniškas laužas, kurio liepsnos laižo ir naikina baldus, jaukias pastoges virš galvų, pagalvių minkštimą. Girdžiu jo traškesį, kol mano kūnas tęsiasi nuo vieno slėnio iki kito. Guliu alkūne atsirėmusi į kalvą, kojos nykščiu išispyrusi į skardžio papėdę, sprandą padėjusi ant uolų, kurios supa krioklį, mentę patiesusi ant vieškelio žemės, smilių iškėlusi lygiai su ažuolų kamienais, klubais trindamasi į kerpių paklotą, pakinklį priplojusi prie lygumos pakraščio, viršugalvį įmerkusi į potvynio paliktą dumblą, plaukus paleidusi į bangas, sūresnes už dumbliaus. Šaukiu. Vieną po kito kviečiu savo odos atomus, kad susijungtų, ir pagaliau – sumažėju. Kai pradeda dilgčioti šaltis, šliaužiame iki namo, kuris vos už kelių metrų, rūbus paliekam po žvaigždėtu dangumi.

Kai atsimerkiu, nuliūdina blankus ryto baltumas. Norėjau saulės, bet ne. Dangus miglotas ir kurčias. Guliu viena nepažįstamoje lovoje. Suglamžau tankios medvilnės paklodės kampą ir įsikišu į burną. Jaučiu beribę vienatvę kaip vaikas, kuris atsibunda svetimuose namuose. Čia atnešė miegantį. Nežino, kieno rankos jį naktį paguldė, kieno šypsena pasitiks nubudusį, nežino, kokie šių namų papročiai, ir nedrįsta keltis iš baimės pažadinti kitus. Būgštauja, kad naujoje pastogėje niekas nemokės išvirti karštos kakavos, kuri vienintelė jį nuramintų.

Nedrąsiai pakeliu galvą ir žiūriu į lango įrėmintą sodą. Už kelių metrų suraukęs snukį stovi sunkvežimis. Dar išsitiesiu, kad pamatyčiau žemę, dairausi rūbų, kuriuos vakar palikau. Dingę. Ali tikriausiai atsikėlė auštant ir surinko juos, suslėpė įkalčius. Ką pasakytų ponias Diubrem, ragana iš namo priešais, pamačiusi megztinius, kojines, apatinius ir kelnes, įamžintus po plonu balto šerkšno sluoksniu?

Svarstau, ką gi dabar pritiktų daryti. Nenoriu būti čia. Bijau kitos dienos žodžių, o dar labiau – žvilgsnių. Noriu grįžti į savo valdas, kur pažįstamas kiekvienas daiktas, kur karaliauja kasdienybė, kur nebūtina galvoti. Bandau įsivaizduoti tęsinį. Įsivaizduoju, kaip pro durų apačią skverbiasi kavos kvapas, pusryčius lovoje – niekada nesutikau valgyti gulėdama, tai kenkia virškinimui, o paskui miegi tarp trupinių. Kitas variantas: atsikeliu, susisupu į paklodžių togą, kaip daro kai kuriuose filmuose, ir einu atsisėsti į virtuvę, kur manęs laukia mėlynai išpieštas fajansinis dubenėlis su kava. Nedrįstu pasakyti, kad man labiau patinka gerti iš puodelio. Sutrikę juokiamės ir išspaudžiame kelis varganus žodžius. Mus užlieja gėda ir apmaudas, statome apgailėtiną užtvarą iš skrebučių su sviestu – nors mėgstu tik skrebučius su sūriu. Paskui įsivaizduoju ant stalo paliktą raštelį: „Stotis už trijų kilometrų, gali važiuoti dviračiu, jis už namo. Buvo labai gera. Iki greito.“ Šitos skirtingos hipotezės mane paralyžiuoja. Neišmanau, kaip čia gyventi toliau.

Norėčiau supaprastinti susitikimą, paduoti vaizdo įrašą, kuriame visa mano praeitis, ir pasakyti: štai. Štai ką iki šiol išgyvenau. Pažiūrėk ir pakalbėsime apie tai. Jaučiuosi per sena, kad pasakočiau apie vaikystę, tėvus, santuoką ir visa kita, bet netikiu pradėjimais iš naujo. Ką jis su manim darys? Pykstu ant Ali. Nekenčiu, kad nepažinojo manęs anksčiau. Pykstu, kad turėsiu viską aiškinti. Leidžiuosi užvaldoma nuovargio kaip kvailu mokiniu nusivylęs mokytojas. Negali būti nei minties, kad jis kurs iliuzijas. Turiu kuo greičiau dingti. Pėsčiomis nueisiu iki didžiojo kelio ir susistabdysiu mašiną. Pranešiu, kad nebenoriu jo matyti. Daugiau jokio produktų tiekimo. Apvyniojo aplink pirštą su savo ekologiškais daržovėmis. Man jau pats laikas prisiminti Renžiso turgų. Iškrėčiau kvailystę, bet esu įpratusi, tokiai nusikaltėlei kaip aš – tai masalas. Šoku iš lovos pasiryžusi kuo greičiau nešdintis.

Ant kėdės randu tvarkingai sulankstytus savo drabužius. Vadinasi, neprireiks kinematografinės togos. Kaip pasiutusi puolu rengtis. Megztinis išvirkščias. Marškinėlių rankovės ties alkūnėm susiraukšlėja ir užspaudžia kraujotaką. Segdamasi džinsų užtrauktuką susižnybiu pilvo odą. Verkiu iš įtūžio. Atlapoju duris vienu mostu kaip uraganas, pasiruošęs nusiaubti namus. Kur, po velnių, virtuvė? Šitas namas neaprėpiamas. Visur kambariai. Čia viešbutis, ar ką? Sunkiai žengdama spardau durų staktas, įspėju gyventojus. Bet niekas neatsiliepia. Viduje tuščia. Vonios kambarys išklijuotas plytelėmis su sidabrinėmis mozaikomis. Čia ne viešbutis, o turkiškas viešnamis! Surinku: „Sumautas turkiškas viešnamis!“ Bėgu koridoriumi. Veidrodis parodo man pamišėlės, kurios makiažas nuvarvėjo, atvaizdą. Plaukai aplink kaktą sudaro aureolę. Staiga sustoju. Žengiu kelis žingsnius ataturpsta ir tyrinėju savo atvaizdą. Nepažįstu šito veido. Po tušo dryžiais skruostai rausvi. Jokių ratilų. Aš graži. Vėl tęsiu paieškas, jau ramesnė. Galų gale patenku į mažą kambarėlį pirmame aukšte, šviesa čia krinta pro tris langus, jame karaliauja raminanti krosnis, dega ugnis. Šilta. Nematyti garuojančios kavos nei dubenėlio ant mėlynos klijuotės. Atsitūpęs ant palangės mane draugiškai apžiūrinėja baltas katinas. Atrodo, jis man šypsosi.

Pro langą pamatau Ali nugarą, jis vaikšto po sodą. Laukiu, kol atsisuks. Kai pamato mane, ima švilpti. Nesąmoningu judesiu nusibraukiu nuo veido makiažo likučius. Lyginu plaukus. Jis pritariamai linkčioja. Sako negirdimus žodžius. Atsakau, nors iš burnos neišsprūsta nei garsas. Mosteli, kad ateičiau. Mosteliu, kad pats eitų vidun.

Po mano delnu baltai pilkas katinas jau beveik užsimerkė.

Ali eina tolyn susikišęs į kišenės rankas. Dingsta dešinėje, už namo kampo. Laukiu jo grįžtant, širdis krūtinėje šokčioja.

Paskui kelias valandas praleidžiu jo glėbyje, ant jo nugaros.

Jis nešioja mane. Jam tai labai patinka – persimesti nuo vieno peties ant kito kaip ryšulį. Kai pradeda temti, esame labai išalkę, nusprendžiu paruošti patiekalą, kuriam pagaminti reikia trijų valandų. Ali sutinka. Laukdami stengiamės prisiminti viską, ką išmokome mokykloje per fizinio lavinimo pamokas, privaloma yra parodyti, o prieš tai pranešti, koks numeris bus atliekamas. „Kūlverstis į priekį?“ – „Moku.“ Atliekame. Kūlverstis atgal – nusileidimas – atsitraukimas. Sudėtingiau. Žvakė. Šuolis į tolį. Svorio metimas. Trigubas šuolis. Pusiausvyra. „Vaikščiojimas ant rankų!“ Pasidaviau pagundai. Dabar turiu tai atlikti. Sode jau seniai sutemę – čia ir yra mūsų privačios olimpiados arena. Giliai įkvepiu ir beveik neatsispyrusi, pagalvojusi, kad reikės tik eiti – juk nesvarbu, ar galva aukštyn, ar žemyn – apsiverčiu ir einu – sparčiai kaip vabalas. Nustembu, kiek jėgos mano rankose. Ir tai nei kiek nevargina. Visai kaip vaikščiojimas kojomis.

Grižusi į restoraną, visą laiką klystu. Keliu ranką norėdama paimti kavą iš spintelės viršuje, nors ji yra sieninės spintos apačioje. Rakandų stalčių supainioju su stalo įrankių, šaldytuvo rankenos ieškau dešinėje pusėje, nors ji – kairėje. Kūnas paslapčia, absurdiškai nusprendė kuo puikiausiai įsidėmėti Ali virtuvės geografiją. Per dvi dienas, per kurias iš viso paruošiau ne daugiau kaip tris patiekalus, rankose liko nauja, nenaudinga informacija ir kažkur persikėlė sena, būtinoji. Mano darbingumui gresia pavojus. Esu lėta. Kerėpla. Kvailai juokiuosi. Barbara sako, kad labai dažnai vartoju žodį „gALI“. Ji pabrėžtinai kirčiuoja I.

Benas mane ignoruoja.

– Buvo atėjusi viena mergina.

– Na ir kas?

– Norėjo su jumis pasikalbėti.

– Apie ką?

– Nesakė.

– Nepaklausei?

– Ji parodė man nuotrauką laikraštyje. Norėjo sužinoti, ar ten jūs.

– Nuotrauką?

Benas paduoda nemokamą laikraštį, kuris dalijamas prie metro įėjimų. Atvertęs jį ties skirsniu „Restoranai“. Skyriuje apie XI-ą apylinkę paminėta vienintelė įstaiga – *Pas mane*:

yra straipsnis, kurio neįstengiu perskaityti, ir kiek apsiblaususi nuotrauka. Žiūriu į ją, rankos dreba.

– Nelabai gerai matyti, nes fotografuota pro langą, – taria Benas.

– Aš paduosiu į teismą.

Jis prapliumpa juoktis.

– Laikote save Britne Spyras?

Mirjama pasitinka jus... Kokią dešimtį kartų skaitau šito sakinio pradžią ir man gėda. ...*savo linksmame „bordelyje“*... Kaip – linksmame? Kaip – „bordelyje“?

– Ar čia panašu į „bordelį“, kaip manai? – klausiu pasipiktinusi.

– Mums tai labai į naudą. Jums, – pasitaiso Benas, rodydamas į tris žvaigžduotes, kuriomis mus apdovanojo žurnalistas.

– Tu tai padarei? – klausiu jo.

– Ne. Neturiu ryšių su spauda, – atsako jis visiškai neutraliu tonu. – Bet jei turėčiau, būčiau nei sekundę nedelsęs. Tai labai geras laikraštis. Jie užsimena net apie maisto į namus paslaugą, apie vaikų valgyklą. Visi mūsų išradimai...

Jis džiūgauja. Nori, kad perskaityčiau straipsnį.

– Viskas sušikta, – sakau. – Viskas baigta.

Nežiūriu į Beną, kalbuosi su savo nuotrauka laikraštyje.

– Ką jūs ten šnekat? – klausia Benas.

– Užsidarom, – sakau. – Man galas. Užsidarom.

– Nustokite eiti iš proto! – nukerta. – Ar dėl to, kad jūsų nuotrauką išspausdino laikraštis, prasidės nervų priepuolis?

Neišmanau, ką atsakyti. Esu nuoširdžiai įsitikinusi, kad reikia viską baigti, ir negaliu to paaiškinti. Atpažįstu tokį aki-vaizdų nuopuolio ženklą. Nenoriu vėl išgyventi nuopuolio. Nepakelsiu dar vieno riedėjimo žemyn. Galiu tik kilti.

– Ta mergina buvo labai graži, – prisimena Benas.

– Kokia mergina?

– Kuri norėjo su jumis pasikalbėti.

– Kokio amžiaus?

– Aštuoniolikos dvidešimties.

– Aštuoniolikos dvidešimties visi gražūs, – atšaunu. – Aštuoniolikos dvidešimties aš taip pat buvau graži.

Beną apima neviltis.

– Ar meilė jus daro tokią užknisančią? – klausia.

Žinau, kad kiekvienas šito sakinio žodis jam brangiai atsieina: daiktavardžio „meilė“ lipnumas, dalyvio „užknisanti“ įžulumas ir šurkštumas.

– Atsiprašau, – sakau prikašdama lūpą. – Tiesiog viskas atrodo taip tikroviška ir negrįžtama.

– Ji sakė, kad užeis dar kartą, – priduria imdamas laikraštį man iš rankų.

Susigrūda jį į krepšį – mat bijo, kad panaudosiu bulvių lupenoms sužerti.

– Kada?

– Nepatiksli. Pasakiau, kad grįšite šiandien.

Apima bloga nuojauta. Pavojus visada ateina ne iš ten, iš kur jo lauki. Įtariu, kad tai kokia nors higienos tarnybos apžiūra. Čia niekas neatitinka normų. Bijau, kad mane kamantinės, teis, baus jaunesnė už mane moteris. Nejaus jokių skrupulų. Mane šurpina aštrus nebrandumo peilis. Žinovės akis ir įtarios šnervės. Jai neprasprūs nei vienas trūkumas.

Na ir kas toliau? Surašys aktą. Mes neįstengsime sumokėti astronominio dydžio baudos, ir aš bankrutuosiu. Tai juk labai gerai. Užsidarom. Stabdome viską. Geri dalykai visada ateina ne iš ten, iš kur jų lauki. Iš anksto sutinku su nuosprendžiu. Nekantrauju, kad mane apkaltintų ir atimtų turta. Tada pabėgsiu.

Kai Ali palydėjo į stotį, pasakė: „Tu labiausiai laukinė iš visų mano sutiktų žmonių.“ Prisiminiau, kaip kruopščiai paklojau

lova, prisimčiau švelnaus skonio, dailiai jo lėkštėje išdėliotą veršienos kepsnį su šalavijais ir citrinomis, po vakarienės – tikslus mostus šluota. Įsikūriau pas jį tarsi ruoščiausi gyventi amžinai. Buvau jam tobula žmona. Mano antakiai susiraukė. „Nesuprantu.“ – „Tai labai gerai, – atsakė jis. – Laukinė ūkininkė – kaip tik tai, ko reikia. Bijojau, kad tu būsi miesto mergina, bet iš tikrųjų – ne.“ Jis ėmė juoktis ir suspaudė mane glėbyje. Nepakvietė sugrįžti. Neprašė pasilikti. Paglostė galvą, kaip glosto triušius, katinus, telyčias, vištas prieš pjaudamas, bet nebūtinai – dar ir dėl to, kad myli. Tada giliai atsiduso ir vis dar besijuokdamas pasakė kažką, ko neišgirdau, nes į stotį važiavo traukinys ir sudundėjo bėgiai.

To mane mokė mokykloje. Mes, žmonės, esame pačiame mitybos grandinės pakraštyje. Nedalyvaujame tame reikale. Musę suryja varlė, ją pačią nusineša gervė, kurią, savo ruožtu, sudrasko... Arba: kirminą sulesa paukštis, kurį vėliau papjauna katinas... Galima pradėti ir nuo žuvies.

Žinoma, yra didžiųjų plėšrūnų, tokių gyvūnų, kurie nepatenka tarp tų, kuriuos jie ėda, ir tų, kurie ėda juos. Niekas neėda didžiųjų plėšrūnų. Bet juos žudo. Kartais žudo žmonės.

Dar reikia prisiminti ir smulkų grobį – tokius gyvūnus, kurie, kaip ir didieji plėšrūnai, vengia sumuštinio ir ragauja tik skrebučio: kažkas juos ėda, bet jie patys, smulkus grobis, neėda nieko – bent jau nieko, kas gyva, kas kenčia, kraujuoja.

Mes, žmonės, esame vieni. Viena pakopa aukščiau už didžiuosius plėšrūnus. Šios nuostabios sistemos parijai. Būna, kad kokia nors būtybė sudrasko vieną iš mūsų. Tačiau mes žinome, kad tai nelaimingas atsitikimas už grandinės ribų.

Mąstau, ar toks atitolimas kartais nėra mūsų didžiausia nelaimė, nes būtent per šitą menką nesusipratimą egzistencija įgauna prasmę, kaip padanga išsipučia nuo oro. Kadangi mums niekas nelinki pikto, turime patys susikurti priešišumą.

Svajoju surengti tokį tarsi didžiųjų plėšrūnų suvažiavimą (ir kiek mūsų turėsime teisę jame dalyvauti?). Liūtas, krokodilas, orka, tigras, lokys... neturiu labai daug žinių apie gyvūnų įpročius, vadinasi, galiu suklysti. Labiausiai man rūpi prin-

cipas. Kasmet susirinktume aptarti įvairių temų, pavyzdžiui: „Pavojaus neišvengiamybė“, „Baimės galia“, „Rūšių, kurioms negresia pavojus, aistrų valdymas.“ Kaip žmonės būtume šio šlovingo sambūrio garbės nariai. Suartėjimas su žudikų elitu padėtų mums jaustis ne tokiems izoliuotiems. Dalyvautų jo didenybė nenugalimasis žolėdis dramblys, dramblių karalius, jis ir būtų mūsų kolokvių vadovas.

Būtų daug kalbama apie vyraujančių būtybių melancholiją, neapibrėžtą niekada neįkūnijamo pavojaus jausmą, apie kylančią iš kaltės jausmo nemigą. Galų gale neišvengiamai imtume pavydėti savo aukoms jų likimo. Grobiui. Mūsų švelniam grobiui, kuris džiaugiasi gyvenimu iki tos dienos, kai be jokio įspėjimo vienas nasrų čekštelėjimas – ir jis be galvos.

Bandau įsivaizduoti sniegenos džiaugsmą: kapt! O, radau kirminą! Pasprukau nuo katino. Kokia gera dienele!

Ar įmanoma, kad didžiausio nepritekliaus sąlygomis žmogus atsidurtų sniegenos kailyje? Įsivaizduokime badmetį ir tuo pačiu metu vykstantį karą: kapt! – sako „žmogus sniegena“; o, radau sliėką! – sušunka, o tuo metu už kelių milimetrų nuo jo galvos švysteli mačėtė arba kulka. Kokia gera dienele! Bet tai netinka. Žmogaus laimė neturi nieko bendra su išgyvenimu. Ji kitur. Dėl sąmonės, dėl vilties, dėl beribių galimybių.

Kelis kartus gyvenime man teko būti „moterimi sniegena“. Išgyvendavau. Kiekvieną dieną atsibusti gyvai buvo stebuklas – taip stipriai mane traukė viską baigti. Kartais, žiūrėdama, kaip ryški kovo saulė auksina balto akmens fasadus Senos krantinėse, stengdavausi prisiminti: kaip ten daroma? Ką turi daryti, kad tai atrodytų gražu? Kaip tuo džiaugtis? Prisiminiau kontempliavimo malonumą, tą nemokamą prabangą, ir aiškiai suvokiau, kad turiu sukurti jai pagrindą, kad džiugus grožio pajautimas gali tik karaliauti lyg turkų paša įsitaisęs ant kitų jausmų, kad jis niekada neatsiras pirmas. Ir piktinausi: o kam

trokšti daugiau? Ar reikalauti laimės – ne gyvenimo įžeidimas? Būk gera sniegena ir pasitenkink tuo, kad gyveni.

Atgavau jėgas. Štai aš ir vėl apsiplunksnavusi. Būti gyvai man jau negana. Mano godumas, alkis budi ir sunerimusią širdį staiga užplūsta baimė. Ką tik aš klydau. Pro mano budrumą praslydo viena svarbi smulkmena. Žinoma, mes nedalyvaujame didžiajame žudynių rate, bet pačioje savo kastoje turime visai patenkinamą tarpusavio ėdimo sistemą. Prisimenu merginą, apie kurią pasakojo Benas, tą, kuri labai graži, kuriai reikia mano nuotraukos ir kuri diena iš dienos gali ateiti manęs nužudyti. Negaliu įsivaizduoti, kad ji linki man gero. Ji – mano angelas žudytojas, pažinau iš sparnų plazdesio. Rankoje – trimitas. Akyse – durklai. Jaučiuosi sena. Sena ir apgailėtina juokinga su savo bukoliniais išpuoliais.

Klubus apsisupusi prijuoste be jokio užsidegimo pjaustau ir kapoju. Sunku sudaryti valgiaraščius. Maistas man nuobodus. Gaminu klasikinius patiekalus, niekas nei nepastebi skirtumo. Bet aš žinau, kad kūrybos svaigulys mane apleido. Dabar, kai pirmas mūšis laimėtas, man jau neberūpi laimėti karą. Atidariau restoraną. Verslas atsiperka. Keliu darbuotojų atlyginimus, daliju premijas, investuoju į naują virtuvės kombainą. Kai tik kuri nors keptuvė ima svilti, atiduodu ją labdaros organizacijai ir perku naują. Ali nebetiekia produktų. Atsiunčia tylų ir rimtą, nuobodžiai punktualų vaikinuką.

Galvoju apie mažytį dangaus skliautą, kurį mano meilužis ir aš išskobėme erdvėje, apie kupolą, po kuriuo nebyliai apsikeitėm prisipažinimais. Žinau, kad jis kažkur yra, bet negaliu po juo prisiglausti.

Neatsiliepdavau, kai skambėjo telefonas. Neatplėšiau laiškų. Elgiausi kaip storžievė. Nežinau, ar jis verkia, ar pasiilgo manęs, ar gailisi. Aš nebežinau, kas yra meilė, iš ko ji sudaryta.

Man lieka tik geismas. Praėjus kūno nuostabai, nieko nebelieka. Naktimis daužau galvą į sienas, sukandu dantis, gražau rankas. Ryte nubundu, mintyse – tuščia, pasikartoju judesius, kuriuos turėsiu atlikti per dieną, sakinius, kuriuos reikės ištart. Iš anksto kaupiu šypsenas, kurias turėsiu išdalyti. Pati sau esu panaši į mechaninį pianiną, į kurią dedami perforuoti partitūros lapai. Minutė po minutės be dvasios atlieku natas. Deklamuoju. Dienos ilgėja, o jų lėtumas man darosi nepakeičiamas. Nuo aušros laukiu nakties ir poilsio vienatvėje, tikrumo tų nemigos valandų, kai, atsikračiusi patenkintos restorano šeimininkės vaidmens, primerktais vokais ir nusvirusiais lūpų kampučiais išplauksiu į atvirus vandenis.

Vieną rytą Benas ateina valanda anksčiau. Dar nespėjau užsidėti šarvų. Nepasikartočiau šios dienos replikų.

– kažkas negerai, – sako jis.

Tyliu. Žiūriu į grindis.

– kažkas yra negerai, – kartoja.

Aš imu kalenti dantimis.

– Jūs susirgot? – klausia. – Norit, pakviesiu gydytoją?

Priglaudžiu delnus prie skruostų. Suspaudžiu. Norėčiau, kad dantys baigtų šitą cirka. Benas prieina. Nedrąsiai paliečia mano petį. Nesipriešinu. Prieina dar arčiau ir apkabina.

– Nieko baisaus, – sako. – Nieko baisaus.

Lėtai mane supa svyruodamas nuo vienos kojos ant kitos kaip pradedantis šokėjas, įsidrąsinęs pirmam lėtam šokiui.

– Jūs pavargusi, – aiškina Benas. – Tai todėl. Normalu. Nesiilsėjote. Ištisai dirbat. Jūs pervargot. Štai. Tai dėl to. Jūs pervargusi. Bet viskas gerai. Mes su Barbara galime patys susitvarkyti. Jums reikėtų išvažiuoti pailsėti. Važiuoti į kaimą.

Prapliumpu raudoti.

– Pasakiau kvailystę? – klausia Benas.

Negaliu atsakyti. Jis sustoja ir stipriau mane apkabina.

– Sakykit, ką aš turiu padaryti. Aš viską galiu. Užsirašiau receptus, stebėjau, kaip jūs gaminat. Išbandžiau namie.

Kaip negerai, – galvoju. Kaip ne laiku šito vaikino gerumas. Jis dėl manęs pasiruošęs viskam, o aš nieko nenusipelniau. Ar jis nemato ženkle mano kaktoje, moters su išsekusia širdimi stigmos?

– Jūs pirmas žmogus, įkvėpęs man norą ko nors griebtis. Pirmas, kuris mane šio to išmokė.

– Tai sutinki? – klausiu užkimusiu balsu.

– Su kuo? – klausia jis ir truputį atsitraukia.

– Perimti restoraną. Noriu tau jį atiduoti. Jis tiek pat tavo kūrinys, kiek mano. Nebegaliu juo rūpintis. Sužinosiu, kokios yra normos. Atliksime visus darbus, kokių reikia. Neturėsi nemalonumų. Galutinai pataisysime padėtį.

Nutylu. Dvejoju, ar kalbėti toliau.

– Noriu, kad tai būtų dovana, Benai. Nenoriu, kad būtų našta.

Jo akyse įskaitau pasipriešinimą. Kol nepradėjo ginamosios kalbos, tęsiu toliau.

– Ištikus mėnesius dirbai be atlyginimo. Tu nieko man neskolingas. Tai aš tau už viską skolinga. Todėl atiduodu, ką turiu. Eisim pas notarą ir perrašysime nuomos sutartį tavo vardu.

Jis purto galvą.

– Tik jau ne tai, – sako. – Tik ne tai.

– Prašau – sutik.

Jis ilgai galvoja.

– Sutinku rūpintis verslu, – sako, – bet nereikia man jo atiduoti.

Jo balse tiek daug valdingumo. Iš kur išmoko? Iš kur gali žinoti, kad neturiu teisės padaryti jo savo įpėdiniu? Kokia malone gelbsti mane nuo šitos, paskutinės išdavystės?

– Tu teisus, – atsakau. – Skiriu tave *Pas mane* valdytoju.

Išventinu jį kočėlu, kurį iškilmingai priglaudžiu jam prie dešinio peties, paskui prie kairio. Mano gestas priverčia jį nusišypsoti.

– O ką jūs ruošiatės daryti? – klausia. – Kur važiuosit?

Apie tai nepagalvoju.

– Jūs neturite namų, – primena.

– Tiesa.

– Ar turite santaupų?

Papurtau galvą.

– Bet man nieko nereikia, kad gyvenčiau, – sakau jam. – Beveik nieko.

Tas pirmadienis praslenka kaip gedulo diena grįžus iš laido-
tuvių. Mudu, Benas ir aš, liūdime, bet kiekvienas žinom, kad
kito skausmas lygiai toks pats, ir tai paguodžia. Oras šiltas,
o saulė, kuriai pagaliau pavyko išildyti mūsų plačią ir trum-
pą gatvę, kukliai praneša, kad jau galime tikėtis pavasario.
Barbara dėvi gėlytėmis margintą suknelę. Jos aukštas šokantis
kūnas – pieva. Pranešu jai apie mūsų sumanymą. Nerimauju,
kad atsisakys būti Beno darbuotoja, nes jis keleriais metais
jaunesnis už ją.

– Puiku, – nuramina ji, – mano mėgstamiausias vaidmuo –
gubernantės. Pavaldinės, kuri viskam vadovauja būdama šešė-
lyje. Aš linkusi į pogrindį.

Kokia ji gudri, pagalvoju, ir su malonumu stebiu, kaip ji
valsuoja nuo vieno stalo prie kito ir stambia, gerai įskaitoma
rašysena žymisi užsakymus. Kvatojasi kartu su lankytojais,
pritupia kalbėdama su keturmečiais pypliais, neleidžia mur-
mekliams, reikliesiems, užknisinėtojams mindyti jai kojų. Ji
įvaldžiusi bauginanti erdvės ir laiko mokslą. Kai ji čia, salė at-
rodo sudalyta kvadratėliais, ir smulkiausia informacija, pagei-
davimas randa savo įstrižainę ir vietą. Jokių kamščių virtuvėje,
jokių lūkuriuojančių klientų, jokių klaidų išdalijant užsakytus
patiekalus. Stebėti ją dirbančią – tikra privilegija.

Penktą valandą, kai Vensanas užsuka išgerti arbatos ir pa-
sikalbėti su Barbara apie krūmus, kurių ji prašė lauko terasai

apsodinti, duryse pasirodo siluetas, šviesa krinta jam iš už nugaros. Ne iš karto pastebiu, nes pasilenkusi ties aplanku ieškau merijos rašto apie mums skirtą sklypą, jame nurodyta, kiek ploto šaligatvyje galime užimti. Mūsų terasa turi būti ne didesnė negu dviejų ir šešių metrų, viską įskaičiavus. Paduodu dokumentą Vensanui, kuris atnešė visą šūsnį sodininkystės katalogų. Pastebiu, kad sėdi pasukęs galvą į duris, ir seku jo žvilgsnį.

Ant slenksčio stovi aukštaūgė mergina išsišovusiais skruostikauliais. Aplink galvą apsuktos kasos, ir ji iš karto man primena Vasilisą Išmintingąją, vaikystės rusų pasakų veikėją. Jos akių negaliu įžiūrėti, o veido išraiškos taip pat nematyti, nes jai už nugaros akinamai šviečia saulė. Ji visiškai nejuda. Neramu. Mes visi suakmenėję nutylame ir laukiame, kol ji sujudės.

Benas sumurma:

– Tai ji.

Surenku ant stalo paskleistus dokumentus ir paduodu Vensanui.

– *Gal jūs galite eiti pas tave?* – sakau jam sutrikusi.

Netarę nei žodžio Barbara, Vensanas ir Benas pakyla ir eina durų link. Mergina žengteli į šalį, praleidžia juos. Tą akimirka, kai ji pasitraukia, saulė, kurią uždengė jos nugara, duria man tiesiai į akis ir apakina greičiau už bet kokią ietį. Kai atmerkiu vokus, ji dingusi. Manau, kad likau viena, bet staiga už nugaros išgirstu tyliai krenkštelint. Ji atsisėdo prie stalo, kur mes ką tik būriavomės.

– Jūs Mirjama? – klausia ji.

Atsisėdu priešais ją ir ištiesiu ranką. Švelnus ir šiltas delnas spusteli mano pirštus. Jos akys juodos, o plaukai prinokusių rugių spalvos. Lūpos rausvos, labai blyškios, kaklas ilgas ir baltas. Ant baltų nériniuotų marškinių apsivilkusi juodą velvetinį švarką. Sakytum, nužengusi iš devyniolikto amžiaus pa-

veikslo. Man jos išvaizda atrodo keista. Visai ne taip įsivaizdavau higienos inspektore.

– Mano vardas Tania, – prisistato.

Žiūrime viena į kitą. Aš visai nenučiuoju, kokio protokolo turėtume laikytis. Ji nuleidžia akis ir šypsosi.

– Aš Hugo draugė.

Meldžiu, kad žemė prasivertų ir įtrauktų mane į savo gelmes. Mano rankos ant stalo dreba. Paslepiu jas. Pasikišu po šlaunimis.

– Mes pamatėme jūsų nuotrauką laikraštyje, – paaiškina.

Mane apstulbina jos balso skaidrumas, ji visai neapsimeta, nesidrovi.

– Važiavome metro į paskaitas...

Kokias paskaitas? – noriu paklausti. Kokioje mokykloje? Kur mano sūnus? Iš kur jūs važiuot? Kur jis nakvojo?

– ...ir aš paėmiau nemokamą laikraštį, nes mėgstu paskaityti restoranų įvertinimus. Esu baisi smaližė. Sakau Hugo: „Žiūrėk, kaip miela, vienas restoranas vadinasi *Pas mane*“, – ir parodžiau jam straipsnį. Jis nieko neatsakė. Prisikišo laikraštį prie pat akių. Ir sako: „Čia mano mama. Ta moteris – mano mama.“ Atpažino jus. Aš iš pradžių galvojau, kad kvailioja. Nes jis visą laiką apie jus kalba ir mane tai nervina.

Ką jis apie mane pasakojo? – knieti paklausti. Ar nekenčia manęs? Bet iš gėdos netekau žado. Ir iš palengvėjimo.

– Labai aňksti sužinojau, kad jūs buvot... išskirti. Jis viską man papasakojo. Nes naktimis nemiegodavo, tada paklausiau, apie ką galvoja tomis valandomis, kai vaikšto po kambarį pirmyn atgal.

Koki kambarį? Jūs kartu gyvenate? Kiek laiko pažįstate jį? Ar jis jau geriau miega?

Bet žado neatgaunu.

– Jis pyko. Pasakodamas verkė. Niekada nebuvau mačiusi

savo amžiaus vaikino verkiančio. Man tai atrodė labai keista. Ir labai sujaudino. Sakė, kad kartais sutinka tą tipą, – koks jo vardas? Ogiustas? Ne, Oktavas. Sakė, kai jį pamato, nori nužudyti. Mane tai išgąsdino. Pasirodė idiotiška. Pasakiau jam: „Tavo noras – labai infantilus.“ Tada jis įtūžo.

Ji nusikvatoja.

– Buvo įsiutęs. Pasakė, kad aš pati idiotė ir kad negaliu jo suprasti. Kad jis traumotas, o aš to negaliu pakęsti – suprantate? Traumuotų žmonių. Šiais laikais visi traumuoti, jums taip neatrodo? Gal aš per tiesiai kalbu?

Negaliu atsakyti. Manau, ji teisi. Labai norėčiau pasikalbėti su ja apie traumų perteklių. Dar norėčiau jai padėkoti, pasakyti, kokia ji graži. Paklausti, kaip ji tokio amžiaus, o tokia subrendusi. Išklausinėti apie jos kilmę.

– Visi sako, kad aš per daug tiesi. Tai dėl mano kilmės.

Šitas atgarsis mane nustebina. Įskaitydama mano akyse smalsumą, kurio negaliu nuslėpti, ji paaiškina:

– Aš ne vietinė. Gimiau Smolenske. Atvažiavau į Paryžių dvylikos metų. Nemokėjau kalbėti prancūziškai.

Ji vėl nusikvatoja.

– Yra tik vienas žodis, kurio dar negaliu ištarti be akcento. Iš tikrųjų, tai ne šiaip žodis, o parduotuvės pavadinimas. *Monoprix*. Girdite? „O“ tariau ne taip, kaip reikia.

Nusišypsau.

– Ir tada aš pasakiau Hugo: moteris – kaip ir vyras. Moteris taip pat turi kūną. Jus tai šokiruoja? Aš šiurkšti? Bet tai juk tiesa, ar ne? Iš tikrųjų, vaikinai labai kompleksuoti. Jie ir sugalvojo madonos sąvoką. Nekalta mergelė su kūdikiu juos traukia. O man bjauru. Bet ir suprantu. Tai tiesa. Jis buvo mažas, be to, kai tai – tavo motina, viskas kitaip. Mes nenorim žinoti savo tėvų istorijų. Norim, kad jie būtų uždaryti dėžėje. Tai normalu. Bet pasakiau jam, kad jau užtenka taip gyventi.

Netrokštu gyventi su tipu, kuris išţisias dienas pasakoja apie savo motiną. Labai paprasta. Ir tam nereikia jokio psichologo. Pasakiau – jei tu jos ilgiesi, susirask ją ir viskas, nieko čia sudėtinga. Ji turi tėvus, juk neišgaravo, nemirė. Bet jis atsakė, kad nežino, kaip elgtis, nenori kalbėtis su kitais, su jūsų tėvais Žizele ir Andrė. Jam atrodė – nepatogu. Ir aš suprantu. Tiesa, kad nepatogu. Tada aš pasakiau: „Ką? Tai ko lauki? Ką ruošiesi daryti? Nes aš... nes traumuoti našlaičiai – ne man.“ Jis atsakė, kad palauks ženkle. Kai pamatė nuotrauką, aš jam alkūne – bakst. „Štai tau ir ženklas.“ Nekalbėjome apie tai, bet žinau, kad jis to tikisi iš manęs. Žinot, kaip yra. Viskas, ko vyrai nori – kad jiems nežinant pasidarytum vaiką. Pakanka tik prisiimti atsakomybę. Aš ir prisiimu atsakomybę. Nesuprantu, kas čia sudėtingo. Jei suklysti – suklysti. Juk ne mirtis.

– Mirjama?

Kaţkas mane šaukia. Iš didţiosios salės. Neįstengiu pajudėti.

– Mirjama?

– Eikit, – sako Tania. – Pasirūpinkit lankytojais. Aš palauksiu.

Labai lėtai pasisuku ir atsistoju. Svirduliuoju. Prie stalo šalia lango Denis ir Kolia, dantų protezuotojo staţuotojai iš kabineto priešais, laukia kavos.

– Gal turi pyragų? – klausia Kolia.

– Dar liko šokoladinio pyrago, – išberiu kaip robotas.

Sulėtintai juos aptarnauju. Pritrūksta drąsos supjaustyti likusį desertą ir išdėlioti į lėkštutes – į stalą atnešu visą pyrago lėkštę.

– Na, vaikai, kad man viską suvalgytumėt, – sakau jiems. – Restorano dovana.

Suplėšau kasos čekį. Nenorėčiau, kad trukdytų antrą kartą. Bijau, kad pritrūksiu jėgų paimti iš jų pinigų ir atiduoti graţą.

Vėl atsisėdu priešais Tanią. Ji nebekalba. Giliai įkvepia, išplečia akis. Tikras klounas. Galvoju, kas jai nutiko. Kodėl tyli? Užstrigo žodžių malūnėlis? Bet ką gi dar galėtų pasakyti? Dabar mano eilė. Tik nereikia verkti. Bijau, kad ji mane teis, kad savo trykštančia sveikata tyčiosis iš manęs, nepakęs mano širdgėlos, siaubo, nerimo. Bandau viduje kažką suformuluoti. Dėlioju žodžius, bet sakinyš neišeina. Kyla baisių sunkumų dėl sintaksės. Sintaksės ir tarimo. Atrodo, kad sakomus žodžius iškraipys šiurpus klyksmas, kurį stengiuosi užgniaužti.

Mane išgelbsti viena mintis. Tania – smaližė. Aš ją pamaitinsiu. Tada palauks. Pakentės, kol atgausiu kalbos dovaną. Nepakildama iš vietos tiesiu ranką prekystalio link ir padėdu priešais ją gabaliuką pyrago su morkomis ir graikiniais riešutais.

Jos akys nušvinta.

– Ar galėčiau gauti arbatos prie pyrago? – klausia.

Mano *Hirschmüller* aparatas spindi saulėlydžio šviesoje. Užkaitinu arbatinuką ir įdedu šaukštelį rusiško skonio arbatos. Kyla garų debesėlis, kurtinamai šnypščia aparatas, kuris spjaudo verdantį vandenį ir primena man seno lokomotyvo krosnį, išvažiavimo skundą, atsisveikinimo dejonės ir susitikimą.

Jos šaukštelis sminga į minkštą citrininį glaistą ir laužo traپیą smėlinę tešlą.

Valgyk mane, mano mergaite. Valgyk mane ir suprask.

Primerkusi vokus ji gardžiuojasi subtiliu cinamono ir rudojo cukraus deriniu.

– Kaip skanu! – sušunka.

Atsidūsta ir pažiūri į lėkštę.

– Vis dėlto būtų tikras nuostolis, jei mūsų vaikai nepažintų tokio skonio, – priduria. – Mes dar jų neturim, bet aš norėčiau keletu. Gal dviejų, gal keturių. Juk būtų gaila, ar ne?

Gūžteliu pečiais ir taip smarkiai stengiuosi sulaikyti ašaras, kad suskausta kaktą.

Ji kruopščiai baigia ištuštinti lėkštę, kelis kartus stabteli ir lyg netikėdama papurto galvą. Negali atsigauti nuo to skonio, aromato, to švelnumo.

Nueina ir atneša antrą puodelį, įpila arbatos ir pastato prieš mane.

– Susidaužiam? – pasiūlo.

Mes susidaužiame.

Man belieka tik laukti: tai didžiai uolus užsiėmimas, reikalaujantis, kad sutelkčiau visą dėmesį. Nežmoniška nežinoti kada, pašokti nuo kiekvieno durų virstelėjimo, kiekvieno žingsnių šnaresio. Nuolatos save stabdau. Mano gyvenime nebeliko tęstinumo. Vis turiu pakelti galvą, atsisukti, patikrinti, būti pasiruošusi.

Jau dvi dienas Benas dirba virtuvėje. Vadina tai kvalifikaciniu stažu. Turi auksines rankas gaminti desertams. Tai Dievo dovana. To neišmoksi. Jo vaisiniai pyragai daug skanesni negu mano. Vyniotinis su aguonomis ir vyšnių uogienė – dangiški. Mėsą gamina dar ne tobulai, bet šitame moksle nėra jokių paslapčių. Pakanka laikytis taisyklių.

Užsakymais rūpinasi Barbara. Išankstiniai skaičiavimai, sąrašai – jos arkliukas.

Mes visu greičiu žengiame link mano dingimo, bet laikas sulig kiekviena valanda vis stabčioja.

Iškviečiu higienos tarnybos ekspertą. Jis nepakenčiamas ir be perstojo vaiposi, užsirašinėja, perstumdo stalus, kėdes, aukštyr kojomis apverčia visą restorano salę. Plačiai mostaguoja rankomis ir išrausta bandydamas pažiūrėti, kas yra po šaldytuvu. Man atrodo, nuo jo siaubingai trenkia prakaitu. Jūs čia viską aptaškysite prakaitu, – taip ir norisi pasakyti. Pasakoja apie antibakterinę želė, šalčio zoną, sintetines kempines. Prieš išeidamas atsisako visko, ką pasiūlau: gabalėlio pyrago su špa-

ragais, dubenėlio trintų moliūgų sriubos, mėlynių putėsių su migdolais, kavos. Praneša, kad ataskaitą atsiųs paštu, ir išeina nepaspaudęs man rankos. Praėjus dienai, gauname spausdintą dokumentą, kuriame išdėstyta palanki nuomonė su kritinėmis pastabomis, toliau pasiūlyta keletas nežymių pakeitimų, tačiau jie neprivalomi.

Viskas paruošta, Benas oficialiai paskirtas valdytoju. Jo praktika baigiasi kuo gražiausiai, kai praneša man pritrenkiantį naujo deserto receptą. Tai saldus kepinys, šimtalapio ir šokoladinio migdolinio pyrago derinys, kurį pagaminti būtų visai ne mano jėgoms, o jam – vaikų žaidimas.

Galiu išeiti.

Bet negaliu išeiti.

Laukiu, nors stengiuosi nežvilgčioti į laikrodį, į bejėges rodykles, į prakeiktą kalendorių.

Ant skruosto nukrenta blakstiena.

– Sugalvokit norą, – sako Benas. – Suduokit sau per skruostą ir sugalvokit norą.

Noriu, kad mano sūnus kuo greičiau ateitų.

Suduodu sau per kairį skruostą.

– Buvo ant kito, – sako Benas. – Neatspėjote.

Negalėčiau pasakyti, kiek dienų praėjo po Tamos, žinios nešėjos, apsilankymo, bet štai jis įeina, prieš tai pabeldęs į langą. Hugo čia, pas mane, toks didelis. Man užgniauzia kvapą. Nesąmoningai, lyg sušaudyta prisišlieju nugara prie sienos. Tačiau jis be ginklų, nebent tik šypsena – plati ir švytinti kaip apelsino skiltelė, antakiai, kurie aukštai pakyla glotnioje kaktoje, žvilgsnis – vienintelis, kurio kada nors bijojau.

Jis atrodo susidomėjęs, patenkintas, kad padarė man tokią staigmeną. Atpažįstu tą gudraus kūdikio išraišką. Kaip bijau jį nuvilti. Bandau šypsotis, bet nei vienas raumuo neklauso.

Jaučiuosi, lyg visas mano kūnas tilptų į delną, o ta ranka mane traiško. Smalsiai žiūriu į sūnaus veidą, kaip žmonės apžiūrinėja naujagimį ieškodami panašumų. Labiau į tėtę ar į mamą? Ne, nei į vieną, nei į kitą. Tikras ponas. Jaunas ponas, labai gražus, išauklėtas, skoningai apsirengęs – tai jau jo paties nuopelnas.

Kenčiu. Ne iš karto tai suprantu, nes viduje kyla tikras potvynis. Ar aš pati kylu? Jaučiu skausmą. Ai. Tai baisu, byra ašaros, lyg gavus kumščiu į nosį. Ai. Ir į pilvą, ir į nugarą. Maudžia. Diegia. Kas man?

Hugo prieina ir ištisia ranką klausiamai žiūrėdamas. Kiekvienas jo gestas vykęs ir su humoru. Nesuprantu, kaip taip gali būti. Kaip mano sūnui išeina būti tokiam linksmam?

Suimu ranką ir traukiu jį prie savęs. Atsisėdu ant sofutės ir parodau jam į savo kelius. Papurto galvą, bet nesipriešina. Sėdasi man ant kelių ir juokiasi. Visiškai mane priploja. Jis per aukštas, per liesas, per didelis.

– Mano brangusis, – sakau. – Mano mylimas sūnau.

– Vis tokia pati pamišusi! – konstatuoja, įžnybdamas man į skruostą.

Priglaudžiu galvą prie jo krūtinės. Girdžiu jo širdį.

Kiek vėliau gatvėje iš už namo kampo išnyra mėlynasis sunkvežimėlis.

Mano lagaminas beveik visai nesveria. Tas pats, su kuriuo čia atkeliavau. Stoviu šaligatvyje kitoje gatvės pusėje, žiūriu į *Pas mane*, į švytintį alyvomis ištapytą fasadą, į terasą su pančius Meksikos apelsinmedžius. Benas ir Barbara stovi ant slenkščio ir moja man. Vensanas triūsia savo parduotuvėje. Atsisveikindami išgėrėme kavos. Pažadėjo prižiūrėti vaikus.

– O ką daryti su jūsų knygomis? – klausia Benas.

Pagalvoju apie savo išgyvenimo knygų lentynas, savąjį lobį. Gūžteliu pečiais.

– Perskaitykit.

Desarthe, Agnès

De334 Suvalgykite mane : romanas / Agnès Desarthe ; iš prancūzų kalbos vertė Akvilė Melkūnaitė. – Vilnius : Tyto alba, 2007. – 218, [2] p.

ISBN 978-9986-16-585-9

„Suvalgykite mane“ – šeštasis A. Desarthe romanas apie ekscentrišką, tačiau genialią kulinarę, atidarantią Paryžiuje savo restoraną. Mirjama netelpa į jokių rėmus, nesilaiko jokių tradicijų: jos restoranas nepanašus į joki kitą. Fantastiški patiekalai gimsta tiesiog akyse – vien tik iš audringos kulinarės vaizduotės, lankytojai sudaro keistų, tačiau įsidėmėtinų tipų galeriją. Gyvenimas kunkuliuoja, o jo centre – keistuolė Mirjama, kurios nepaprasta praeitis sklaidžiasi su kiekvienu romano puslapiu. Iki keistos, tačiau laimingos atomazgos.

UDK 840-3

AGNÈS DESARTHE SUVALGYKITE MANE

R o m a n a s

Iš prancūzų kalbos vertė *Akvilė Melkūnaitė*
Viršelyje panaudota *Beno Cochran*o nuotrauka
Viršelio dailininkė *Ilon*a Kukenytė

SL 1686. 2007 10 22. 8,50 apsk. l. l.

Išleido „Tyto alba“, J. Jasinskio g. 10, LT-01112 Vilnius, tel. 2497453, info@tytoalba.lt

Spausdino UAB „Logotipas“, Utenos g. 41a, LT-02189 Vilnius

*Kad patiekalas pavyktų, reikia,
kad būtų santykis tarp minkšto ir
traškaus, kartaus ir švelnaus, saldaus
ir aštraus, tarp drėgno ir sauso, kad
jame vyrautų šioms prieštarąngoms
poroms būdinga įtampa.*

Agnès Desarthe gimė Paryžiuje 1966 m. Rašytojos šeimoje būta rusiškai, jidiš ir arabiškai kalbėjusių protėvių; galbūt dėl to pirmoji jos profesija – vertėja. A. Desarthe – 13 knygų vaikams ir 9 knygų paaugliams autorė, be to, dar rašanti teatro pjeses ir dainų tekstus. „Suvalgykite mane“ – šeštasis jos romanas, Paryžiuje karaliaujantis labiausiai perkamų knygų sąrašų viršūnėje. Tai knyga apie ekscentrišką, tačiau genialią kulinarę, atidarantią Paryžiuje savo restoraną. Mirjama netelpa į jokių rėmus, nesilaiko jokių tradicijų: jos restoranas nepanašus į joki kitą, čia fantastiški patiekalai gimsta tiesiog akyse – vien tik iš audringos kulinarės vaizduotės, o lankytojai sudaro keistų, tačiau įsidėmėtinų tipų galeriją. Čia ir įsimylėjęs gėlininkas, filosofijos studentai, vaikai, daržininkas arabas – visiems jiems restoranas, buvęs tik įkvėpimo valandą Mirjamai kilusi idėja, tampa viso kvartalo gyvenimo centru. Gyvenimas kunkuliuoja, o jo centre – keistuoė Mirjama, kurios nepaprasta praeitis skleidžiasi su kiekvienu romano puslapiu. Iki keistos, tačiau laimingos atomazgos. Kulinarinės aistros susipina su meilės istorija, herojės praeities žaizdos gydomos humoru ir geru maistu. „Suvalgykite mane“ – pašėlęs, nuotaikingas, egzotiškas, prancūziškai subtilus ir elegantiškas romanas, skaitomas vienu atsikvėpimu ir su pasimėgavimu – tarsi karšto šokolado su atrieisiais pipirais puodelis.

ISBN 978-9986-16-585-9

TYTO ALBA

www.tytoalba.lt